

Iba Gana **Mbuga ogoha gilibu** **ngarunaga nemandi ogo**

Isaraele wali agalime Ngode Datagaliwabe mitangi bialu iba gana lolenebi ibuhondo bi lolenebi mbuga ogoniha gilibu winigo nga. Tigua Yarusalemeha ngoai holene wiangi harigani pialu howa iba gana lagabi Anduane Homogonaga andaha lotu lalu howa iba gana lagabi hene. Wali agalime turu howabi genda howabi iba gana lalu haga hene. Mali mbiraore ndo mali dewaore howa wali agali maru hearume iba gana gilibu yu ngoai howa mbuga mbiraoreni gilibu winigo nga. Iba gana tara tara gilibu ngaru Ngode Datagaliwabehondo iba gana lolenebi ibuhondo bi lolenebi uru.

Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga halu lolenebi

Ko birimaru lapani halu domabe lolenebi

Kini gahenge dabobagi helolene horongi bi lolenebi

Ina gi ho kamangi mamage holenagabi mini dunubia holenenagabi bi lolenebi

Turu howa kaj lolenebi

Waitigi ibiragola pani mulenaga bi lolenebi

Wali agalime mana bayaleore mo tene holenaga bi lolenebi uruni nga.

Iba gana uruni ina dindi holene hariga baya gibiore walia halu mo hongo haga nga. Yasuhanda iba gana mbuga ogoniha howa mana

lawai haga hene. Keriso hamewaneigini pigane henerumebi hama ibalu áyu kamarumebi iba gana mbuga ogoni mo tene halu laga henego kama.

Ngode Datagaliwabehondo iba gana lolenebi bi lolenebi gilibu ngaruni ina wali agalime lolene-naga lo nga. Ina kamagoria horo marungi keba holene wialu horo marungi turu holene wiaga. Horo marungi wandari igiri bayale hongohe holene wialu horo marungi wali agali wahe holene horo wigi biaga. Iba gana mbugani howabi gilibu ngago wali agali holene áyu kamagoria ngolo be lo nga. Iba gana urunime Ngode Datagaliwabenaga wali agali bamba heneru biamogo bialu mini mo hongo hama ibaho winigo áyu inabi ogonidagua dege biaga.

Bulu бага бува кuni gilibu ngago

Mbuga ogoniha iba gana mbira mbira lamaga halu handari mbirani pira duria (150) gilibu nga. Uruni tale buwa wabuni duria tu urubi wigi bida.

Mbuga Mbira
Iba Gana 1-41
Mbuga Mende
Iba Gana 42-72
Mbuga Tebone
Iba Gana 73-89
Mbuga Mane
Iba Gana 90-106
Mbuga Dauni
Iba Gana 107-150

Mbuga Mbira

1

(Iba Gana 1-41)

Turu henene holenenaga ogo

- 1 Mbirali mana ko biaga karume ko bia larago hale
 halu nabiagabi✧
 tigua ko biradagua nabiagabi
 Ngode Datagaliwabe deni habane nabuleneme
 mege bialu bedagoria nabiragabi kago
 ibu turu ho ka.
- 2 Ani nabi ibugua Anduane Homogohanda bi
 ledadagua bulenegoha
 turu holene ngaria handa walia howa
 mbiraga horombebi daga lalu mitangi biaabo
 haga ka.✧
- 3 Ira iba angeni bu karu anda halu
 lini dolenengi dalu
 yuniru gau nalagadagua
 ibugua mbirale bigi birago bayale haga bulebira.✧
- 4 Ai ko biaga kago ibu ogonibi ndo ka.
 Ibu puyabume abalu hilu yalu piaganego ale
 ka.
- 5 Ani bidago Ngode Datagaliwabehanda godi
 larangi
 ko biaga karu tí koore biaga kamigoni lalu
 ibuninaga wali agali karu heba mandagi habe
 nahedagola
 ti dabo bagi holebira.
- 6 Mini tigabiwi karu Anduane Homogohanda ti
 haru howa mamage haga.✧
 Ko biaga karume hariga pialu karu homole-
 neni tagira pole pora.

✧ **1:1:** Iba 26.4, Min 14.15, Yar 15.17 ✧ **1:2:** Yos 1.8, Iba 119.1,
 119.35, 119.47, 119.92 ✧ **1:3:** Ais 3.10, Yar 17.8, Ese 47.12 ✧ **1:6:**
 Nah 1.7, Yo 10.14, 2 Ti 2.19

2

Ngode Datagaliwabehanda Kini Dabo helenego ogo

¹ Hameigini tara tara palu ngarume☆☆

handabe manga hamija lalu lo manda bialu kago aginagabe.

Wali agali urunime aguaore bamija lalu ndi nde lalu karu irane aginagabe.

² Anduane Homogohondobi mbirali kini helo ibugua dabayagohondobi

wali agali tinaga kinirume wai bule manda bu ka.

Haru hagarumebi mandagi mo mogobu biruwa handabe manga halu ti hoba mialu kagoni.

³ Wali agali o biarume lalu,

Libugua ina haru hole dariba hayago hado wahamija, lalu ka.

Libugua ina haru nahelo yu wahamija, lalu ka.

⁴ Anidagua lalu kagoni.☆

Anduane Homogo ibu dahuliya andaga ibun- inaga dagiani handadaliho biruwa

ti hondo oba halu ka.

Tigua ni lo manda biraruni

bame de gangabi henene halu buluba ndodagola

ibugua mo yo hondo ka.

⁵ Ani bialu ti bayale bidabani keba holeneme

ti mini wilo mo gi halu ka.

⁶ Ibugua keba howa lalu,

☆ **2:1:** Iba 46.6 ☆ **2:1:** Ab 4.25-26 ☆ **2:4:** Iba 37.13, 59.8, Min 1.26

Inaga Hari Saiono loma bini ngagoria
inaga kini ibu ogoriani tagira íbu heledo, lene.

⁷ Kini ogoni ibugua agua lolebira.✧
 Anduane Homogohanda ledadagua latagi halu
 larogo.

Ibugua ihondo lalu, í í igini kegoni.

Áyu í í aba harogoni.

⁸ Wali agali hameigini tara tara palu ngaru biba-
 hende✧

ina haru hoabe lariyagua ani bia lolebero.

Dindi bibahendebi mbirale bibahende ngarunibi
inaga dege holebira.

⁹ Uruni bibahende ina kangome bo podolebere.✧

Mbodoli be gingiru laradagua

bibahende bo gingirulo paya paya bulebere.

¹⁰ Bi hiriribi urunibi lene ngago manda buwa
 dindini kini harimidaru tíni tiga bialu halimu.
 Haru haga bibahende harimidaru tíbi hale halu
 bayuwa manda bilimu.

¹¹⁻¹² Gi howa Anduane Homogonaga biabe bialu
 halimu.✧✧

Duru lalu ma podope halu ibu igini mitangi bialu
 lotu lalimu.

Ibu abale keba haragola tí homo tongolodaga
 holigo

tí mini wialu ogonidagua bilimu.

Ibuha mo humbi howa ha do ho karu ti turu-
 bioreni ka.

✧ **2:7:** Ab 13.33, Hi 1.5, 5.5 ✧ **2:8:** Iba 72.8, Dan 7.13-14, Yo 17.4-5 ✧ **2:9:** Iba 89.23, Mo 2.26-27, 12.5, 19.15 ✧ **2:11-12:** Pb 2.12, Hi 12.28 ✧ **2:11-12:** Yo 5.23, 1 Pi 2.6

3

Debidi ibu mo hongo helo egerebagi Anduane Homogohondo bi lenego ogo

¹ Anduane Homogo-o inaga waitigi dewaore bu kagoni.✧

Tigua i bole manda mandabu kagoni.

² Tigua i lo guralu howa lalu,
Ngode Datagaliwabehanda i biamogo nab-
ulebira, lalu ka.

³ Ti ani laragoyu Anduane Homogo-o i inaga wai
humbi ale howa✧
i ho hangai haga kegoni.

Ínime i wayali holiya biamogo biaga ke.

Ínime inaga genda bu ngago mo wahalu
i mo hongo haga kegoni.

⁴ Ina Anduane Homogohondo, I biamogo bia, lalu
olaruli.✧

Ibuninaga hari loma biahene biagoria howa
ibugua ina bi larogo ladai biaga ka.

⁵ Mbiraga i paliahondo kogola
Anduane Homogohanda i handayaho haga
ka.

⁶ Ami agali daosini pira agimame (10,000) i ho
hagira biragola✧
ina ti hondowa gi naholebero.

⁷ Anduane Homogo-o i ibabe.✧

✧ **3:1:** 2 Sml 15.13-17.22 ✧ **3:3:** Iba 62.7 ✧ **3:4:** Iba 4.3, 43.3

✧ **3:6:** Iba 23.4, 27.3, 118.10-13 ✧ **3:7:** Yob 16.10, Iba 22.21, 57.4, 58.6

Ɔnaga Ngode Datagaliwabe-o Ɔ biamogo bule
ibabe.

Ɔnaga waitigi karu baba wai biaga Ɔ kegoni.

Agali ko karume Ɔ mo ko nahelo
tinaga ne bo hondaga kegoni.

⁸ Anduane Homogo Ɔni hangume Ɔnaga wali agali
karu haru dai biaga kegoni.✧

Ti bayale helo Ɔna biamogo bibelo hamelo ko.

4

*Debidi ibuni mo hongo helo mbiraga bi lenego
ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o Ɔna Ɔ mo wayali haga
kegoni.✧

Ɔna Ɔ olarogola Ɔna Ɔnaga bi larogo hale habe.
Bamba Ɔnaga miniha genda yu hewagola
Ɔna Ɔnaga genda mo wahai harigoni.

Ɔna áyubi Ɔ dara holene irane nawini howa
Ɔnaga bi hale halu biamogo bibe.

² Agali bu kamiru tígua Ɔnaga mini mo ko haga
bialu

horo agiru holeberemibe.
Ko ngaru hangu mo tene halu
mana henene bulene ngaru nabi
horo agiru holeberemibe.

³ Tígua bi ogoninaga irane manda bilimu.✧

Wali agali Anduane Homogonaga andaneha haga
karu
ti ibuninagaore helo dabene ka.

✧ 3:8: Iba 28.8, 29.11 ✧ 4:1: Iba 17.6, 18.6, 18.18-19 ✧ 4:3:
Iba 6.8-9, 50.5, 135.4

Horo bibahendengi ina ibuhondo olalu haabo kogola
 ibugua ina olarogo hale haga ka.

⁴ Tígua mana ko bialu kamigo wahalu☆
 Anduane Homogohondo gi ho holene nga.
 Tígua dagiani paluwa bi maru nale
 mana ogoni baya hangu manda bilimu.

⁵ Tígua Anduane Homogo ibugua hame laga aleru
 ibunihondo lomabu milimu.☆
 Ibunihondo tí mini mbiraore wu halimu.

⁶ Wali agali dewalime lalu,☆
 Anduane Homogo-o ínaga mo bayale holene
 ngibelo.
 Ína ina dara halu biamogo bibelo hamelo
 kama, lalu lagane ka.

⁷ Tomo widi gerebi liniru dewa andaho kagola☆
 mabu anduane karume ti turuho haga.
 Anigoyu ina iha turu holene wia harigome
 tinaga turu holene bolangua heneore
 ngirigoni.

⁸ Anduane Homogo-o ínimeore i handayaho
 kegome☆ i bayaleore kogoni.
 I dagiani palialu howa mbirale mbirahondo
 gi nahe
 miniha dungulo howa paliahondo haruli.

☆ **4:4:** Iba 77.6, 119.11, Eb 4.26 ☆ **4:5:** Man 33.19, Iba 51.19, 62.8
 ☆ **4:6:** Dag 6.26, Yob 7.7, 9.25 ☆ **4:7:** Iba 97.11-12, 119.14, 119.72
 ☆ **4:8:** Yob 11.19, Iba 16.9

5

Anduane Homogohanda ibu handayaho helon-aga bi lenego ogo

¹ Anduane Homogo-o ina gendaore howa
ihondo bi larogo hale habe.

² Inaga Ngode Datagaliwabebi Kinibi ini hanguore
kego mitangi bialu
ina i biamogo bibelo ihondo bi ogoni larogo
bayuwa hale habe.✧

³ Anduane Homogo-o egerebagi bibahendengi ina
ihondo bi laruli.✧
Ni dolene tu haragolabi ina ihondo bi laabo
haruli.

Ina bi larugo ladai bibelo i hondo kogoni.

⁴ Ngode Datagaliwabe-o wali agalime mana ko
birago hondowa
ina turu nahagaore kegoni.

Wali agali mana ko biaabo haga karu
ti i kegoria haparaho habe naheore ka.

⁵ Wali agali mine haga bu karu✧
ti inaga deni helo turu nahaga ke.

Wali agali ko biaga karu
tihondo handabe manga haga ke.

⁶ Wali agali ke howa bi laga karu✧
ina ti bo wahaga ke.

Darama hangu noa haga karubi
bi nagalone ngago lo payapaya biaga karubi
ina urunihondo handabe manga haga kegoni.

✧ 5:2: Iba 3.4, 65.2 ✧ 5:3: Iba 30.5, 88.13, 130.6 ✧ 5:5: Hab
1.13 ✧ 5:6: Iba 55.23, Mo 21.8

7 Ína ihondo gubalini timbuni ho kegonaga[✧]
ina inaga anda kegoha ibulebero.

Ínaga anda loma biahene kagoria howa
ina ge duli hangaho biruwa
í mitangi bialu lotu lalu birulebero.

8 Anduane Homogo-o inaga waitigi dewaore kag-
 onigo[✧]
ina inaga bi mana bayale ngagoria talialu
 holiya
ina i haru habe.

I ibagabu kogoha ina hariga bayale tigabi ngago
 mo walia habe.

9 Inaga waitigi bu karu tiha henene lolenego nawi
 howa[✧]
 tigua agali ta nabi karu bo waholene hangu
 manda bu kagoni.

Tinaga ne hariga homaliha homa ngu ale bialu
 helo howa
 tigua agali maru karu mana ko bulene ngago
 bilo
 bime ladebodebo biaga ka.

10 Ngode Datagaliwabe-o ina agali uruni tini ko
 biragonaga[✧] pani nelo mibe.
 Tinaga mini wu kago mo wahabe.

Tigua í handabe manga howa mana ko ngaru
 bialu kago
 agali ko uruni ti í kegoha nahelo
 kaundiaha bo batagi ho helabe.

✧ 5:7: 1 Kin 8.29-30, Iba 132.7, 138.2 ✧ 5:8: Iba 24.4-5, 27.11

✧ 5:9: Iba 62.4, Lg 11.44, Lm 3.13 ✧ 5:10: 2 Sml 15.31, 17.14,
 17.23

- 11 Wali agali maru ína ti handayaho habelo haga karume✧
 ti turu timbuniore ho holebira.
 Tinaga bu miniha turu holene tolai ho howa tigua iba gana turu halu lolebira.
- Ína wali agali í gubalini haga karu ti baya hangu handayaho habe.
 Tigua í bayale kegonaga turu timbuni ho howa ínaga mini yaraga holebira.
- 12 Anduane Homogo-o wali agali ínaga bi mana taluwa bialu haga karu✧
 tihondo mana bayale biaga kegoni.
Ínaga gubalini holeneme wai humbi ale howa ti ho ge haga kegoni.

6

Genda íbu wiagola biamogo bilo Anduane Homogohondo bi lenego ogo

- 1 Anduane Homogo-o ínaga keba ho kegame✧
ihondo keba nahabe.
Í miniha keba ho kegonigo
í pani nolene na mo ngibe.
- 2 Anduane Homogo-o í hongo nahe kogo✧
ína í dara howa biamogo bibe.
Inaga hongo biba halu ereba hayago
ínime í lone mo hongo habe.
- 3 I miniha genda timbuniore ho kogo
 Anduane Homogo-o ai agua bidebe.
I genda yu agiru holiya karulapedabe.✧

✧ 5:11: Ais 65.13 ✧ 5:12: Iba 115.13 ✧ 6:1: Iba 38.1, Yar 10.24 ✧ 6:2: Iba 41.4, Hos 6.1 ✧ 6:3: Iba 90.13

4 Anduane Homogo-o ina i biamogo bialu gi mibe.
I nahomoliya ina dara howa abale pele ngibe.

5 Homene dindiha karume i mitangi nabiagaya✠
 Tini haga haga bidagoha howa
inaga mini yaraga nahagaya.

6 Ina olalu haabo kogola
inaga hongo biba hai haya.
 Mbiraga bibahendengi inaga de ibame dagia goba
 ho wiaga.

Ina dugu bialu haabo kogola
inaga haguanda de ibame goba ka.

7 Inaga waitigi dewaore bu kagola✠
ina dugu bialu haabo kogome
inaga de to howa mbirale mbira bayuwa
 handabe nahe kogoni.

8 Anduane Homogo ibugua ina dugu berogo hale
 ho kagoni.✠

Wali agali mana ko biaga kamiru
 ti i kogoria hapara nahe purogo ladaba.

9 Ina Anduane Homogo olalu i biamogo bia laro-
 gola
 ibugua hale halu i biamogo biaga ka.

10 Inaga waitigi bu karu
 ti genda timbuni yu holebira.

Gi timbuniore howa ti taga timbuni ho holebira.
 Tigua i abale yu wahalu puwa
 tini pu luluya hama ibaga bulebira.

✠ **6:5:** Iba 88.11, 118.17, Ais 38.18 ✠ **6:7:** Yob 17.7, Iba 38.10,
 Dug 5.17 ✠ **6:8:** Iba 119.115, Md 7.23, Lg 13.27

7

Debidi ibu genda yu howa Anduane Homogohondo bi laminigo ogo

¹ Anduane Homogo inaga Ngode Datagaliwabe-o[☆]
waitigi bu karume i handa walia nahelo
iniha ha do hole eberogoni.

Agali i minule talima ibalu karume
i bo wa nahelo biamogo bialu
i mo ko nahelo ina i pele ngibe.

² Laiono gabuame wali agali bo budabaga biagadagua
inaga waitigi karume i bo budabagabu wahlolani.

Tigua dindi ko mbirali i biamogo bulene nahe
ngagoha
minu walogi i pele ngibe.

³ Anduane Homogo inaga Ngode Datagaliwabe-o[☆]
iha biako hene mbira wiaguabi
ina mbirali kagohondo ko mbira bini
wiaguabi

⁴ ina inaga nenege mendeali kago ndelene
wiaguabi[☆]
waitigi karuhondo bame ko biaede hene
wiaguabi

urunidagua ina bini wiagua nde

⁵ waitigime i minilo wahabe laro.

Tigua i bo hengedo wahalu
inaga tingini bo budabaga bialu
dindini bame baai halu pelo wahabe.

☆ **7:1:** Iba 31.1, 31.15, 71.1 ☆ **7:3:** 1 Sml 24.11 ☆ **7:4:** 1 Sml 24.7, 26.7, Iba 109.4-5

6 Anduane Homogo-o ínime keba howa heyabelo hamelo ko.✧

Inaga waitigime ìla wai hongo howa bialu karu ti mo ko halu bai habe.

Ína mana tigabi hangu biaga kegoni ndobe.

Ani kego ai ìna abale ibalu ì biamogo bibe.

7 Íni dahuliya andaga biragane dagia ngegoriani biruwa✧

ìna wali agali bibahende karu ìni kegoha mo ngoai halu

handame ho habe.

8 Anduane Homogo-o ìna wali agali bibahendeme mana ko birago mo tale bialu dabaga ke.✧

Ina mana bayale tigabi wiago bialu haabo halu harugo manda buwa

ínime ì dababe.

9 Ngode Datagaliwabe-o ì bayale tigabi biaga kegoni.✧

Ína wali agali bibahendenaga bu miniha manda buwa

mo tale bialu dabaki biaga kegoni.

Wali agali mini kowi karume mana ko biraru

ínime mo wahi habe.

Dabaki bialu wali agali tigabi karu ti bayale helo

ìna ti biamogo bigi bibe.

10 Ngode Datagaliwabe ibu inaga haru hagaore kagoni.✧

Ibugua wali agali mana tigabi biaga karu biamogo biaga kagoni.

✧ 7:6: Iba 35.23, 94.2, 138.7 ✧ 7:7: Iba 22.27 ✧ 7:8: Iba 26.1, 43.1, 98.9 ✧ 7:9: Iba 34.21, 40.2, 94.23, Mo 2.23 ✧ 7:10: Iba 18.2, 18.30, 97.10-11

- 11 Ngode Datagaliwabe ibu mana tigabi
ngadagua✧
tigatigaore mo tale bialu dabaga ka.
Wali agali mana ko biaga karu
ibugua ti bope haabo haga ka.
- 12 Wali agali ko biaga karu tigua mana ko wahai
halu✧
mini beregeda nabi heagua nde
Ngode Datagaliwabe ibuguaibunaga wai bia-
gane ayu tibu baya hangu nage wialu ne
holebira.
Ibuguaibunaga danda ngago wai bule
manda manda bu wulebira.
- 13 Ibugua wali agali uruni bo waholenaga✧
manda manda bialu timu edaho kagoni.
- 14 Wali agali ko biaga karume ogobi ka manda
bidaba.✧
Tigua mana ko ngaru bulenaga buleore lalu
miniha hongo haga ka.
Tigua mana ko ngaru hangu bialu haabo holenaga
ke haabo haga kagoni.
- 15 Agali mende kago minule lowa✧
gundu uli tombo wu haga ka.
Uli ogoni tombo wu kagoha
tini pu aribia holebira.
- 16 Anidagua dege ko tigua biyagome
tiniha wiadambi hai holebira.
Agali mende kagola keba howa lai lalu gungu bule
mandabu heagua nde

✧ 7:11: Iba 50.6, 90.9 ✧ 7:12: Man 32.41-42, Iba 64.7 ✧ 7:13:
Iba 18.14, 45.5 ✧ 7:14: Yob 15.35, Ais 59.4, Ya 1.15 ✧ 7:15: Iba
57.6

o biagohondo bule mandabu kago tiniha bi-
adai bulebira.✧

17 Anduane Homogo ibugua tigabiore bialu haabo
haga kagonaga
ina ibuhondo kai lalu ko.
Anduane Homogo Daligaorene Daliga kagonaga
mini yaraga halu
ina iba gana bayaleru laga bialu holebero.

8

*Ngode Datagaliwabe ibuni daligaore gibi howa
wali agalibi daliga dege helo wabinigo ogo*

1 Anduane Homogo inanaga Anduane-o✧
wali agali dindi bibahendeni bu karume
i hongohe gibiore panigi ke lowa manda biai
kagoni ndobe.
Mbirale inime wabiriru bibahendeme inaga mini
mo yaraga haragoni ibalu
dahuliya andaga ini kegoria anda ibirane
hale ho kegoni.

2 Wandari igiri emenemebi gali andu nalu
karumebi heba✧
inaga mini dege yaraga halu iba gana lo
ngialu kagoni.

Inaga waitigi karu i kegoria naanda ibilonaga
wai pabe ndo gibiorego payatagi howa ini
handatagi ho kegoni.

Mbirali mbirame ina bigi berego ha hangai halu
ila waitigi hole manda biyagua ogoni bulilono
hapai haga kegoni.

✧ 7:16: Iba 140.9-11 ✧ 8:1: Iba 113.4, 148.13 ✧ 8:2: Iba
44.16, Md 21.16, 1 Ko 1.27

- 3 Ina hari daliga ina wabini li kagoni de handadaga howa handarogola[☆]
 egebi yakundibi li bu karubi helo
 inime helenedagoriaore li bu karia hendedo-
 goni.
- 4 Ani hondowa nde mitangi bialu koria[☆]
 ai ina wali agali nde emene ko bameore han-
 dini o bu kamarunidago
 ina mitangi halu handayaho habe nahego
 nde agiorenaga ina mitangiho haruadabe lo
 manda bigi biruli.
- 5 Nde abule emene bame ogonibiore kamagoni
 manda buwa dege
 ina wali agali ini ale degegoyu
 ina emeneore nira holomaya wabu helede-
 goni.
- Ani wabu helowa ininaga wa holenemebi mini
 yaraga holenemebi
 inani manda karulo haradagua karulaho
 heledegoni.
- 6 Ina wali agalime ina mbirale bibahende wabini
 dameneru[☆]
 hondo halu ina haguane holomaya helede-
 goni.
- 7 Nogo sibi bulumagabi hinini damenego bibahen-
 debi
 gabua tagiraha haga damene bibahendebi
 8 ega damene bibahendebi wenabi ibaha bi-
 raga damene bibahendeorebi
 uruni bibahendeore wali agalime hondo hai helo
 heledegoni.

☆ **8:3:** Iba 111.2 ☆ **8:4:** Yob 7.17-18, Iba 144.3, Hi 2.6-8 ☆ **8:6:**
 Fig 1.26-28, 1 Ko 15.27, Eb 1.22, Hi 2.8

⁹ Nde aniore bidegome Anduane Homogo inanaga
 Anduane-o ínaga hongo holene gibiorehe
 panigi ke lowa
 wali agali dindi bibahendeni karume manda
 biaho kagoni ndobe.

9

*Anduane Homogo ibuni tigabi biaga kagonaga
 kai lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o ínaga bu miniha
 ina íhondo kai timbuniore lo kogoni.

Ína baya taraore bialu harigonaga
 ina wali agali bu karu lamigi bulebero.

² Ina í mitangi bialu turu ho holebero.✧
 Anduane Homogo Daligaorene Daliga kego
 ina í mini yaraga halu iba gana lolebero.

³ Agali í baba waitigi hayaru í de handalu ti ibida
 piai haya.
 Ti pilalu homai haya.

⁴ Ína dabagane dagiani biruwa mana mo tale bia-
 gadagua
 tigatiga hangu mo tale biaga kegoni.
 Ina bialu hewaru hondowa ina mo tale bialu heria
 í tigabi bolanguahe hewaria handari.

⁵ Wali agali í mitangi nahaga hearu ina ti mo
 dabaki harigoni.✧
 Wali agali ko biaga
 o biaru ti abogo ogoria hene lalu mani te
 mbira nalelo

✧ 9:2: Iba 5.11, 83.18 ✧ 9:5: Man 9.14, Min 10.7

ína bo wahi harigoni.

6 Ngode Datagaliwabe ínà inanaga waitigi uruni
bo wahi halu
tinaga tano wiaru bibahende bo giallo wahi
harigoni.

Uruni bibahende mo ko hene wiaabobo bu ngago
manibi mitangi bulene mbira naholebiraore.

7 Anduane Homogo ibu kiniore haluhe haabo ka.✧
Ibugua godi hale hole dagiani birule manda
manda bu ka.

8 Ibugua mana tigabiore biaga halu✧
wali agali bibahende handayaho howa haru
hai ka.

Ibugua mana tigabiore ngagoria howa
hameigini tara tara karume bialu hayaru
bibahende
mo talebuki bulebira.

9 Anduane Homogo ibuniore anda hongohe
kaligobi kagoni.✧

Mbirali ibunaga waitigime bole taliragola
ibu kagoha pu holebira.

Genda tagira ibirangi ibu kagoha pialu ha do
holebira.

10 Anduane Homogo-o wali agali ínì keria ibiraru✧
erembira mialu napiaga kegoni.

Í ogonibi kegonigo wali agali í mini manda
bu karume ihondo mini mbiraore wu
holebira.

✧ 9:7: Iba 102.12, 102.26, Hi 1.11 ✧ 9:8: Iba 96.13, 98.9 ✧ 9:9:
Iba 37.39, 46.1, 91.2 ✧ 9:10: Man 31.6-8, Iba 37.25, 70.4, 91.14

11 Anduane Homogo ibu Saiono tanoni kini kago✧
 ibunaga mini yaraga halu
 ibuhondo iba gana lolene nga.

Ibugua biabe hongohe tara biyarunaga
 wali agali hameigini tara tara karume hale
 hai helo bi loyogo lolene nga.

12 Wali agali genda yu karu✧
 Anduane Homogo ibugua ti mitangi ho haga
 kagoni.

Ibugua wali agalime dugu bialu karu
 helalu handa tara nahaga kagoni.

Wali agali uruni mo ko haga karu
 ibugua ti pani nelo miaga ka.

13 Anduane Homogo-o ina i dara habe.
 Genda tandagala i waitigime mo ngirago ina
 de handabe.

I homolene kaware wiagoria pu hewaria
 ina i haru dai bialu mo wirigoni.

14 Ina uruni bibahende biai haga kegonaga✧
 ina bi te loyogo lai halu
 inaga mini mo yaraga holebero.

Ina Saiono tanonaga pabe haraba ngagoria heyu
 howa
 ina biriru bibahende latagi halu
 i mo wirigonaga turuho holebero.

15 Wali agali hameigini tara tara i mitangi nahaga
 karume✧
 I uli pelonaga uli tombo wu hearia

✧ 9:11: Iba 107.22 ✧ 9:12: 2 Sml 4.11, Iba 9.18, 10.17, 22.24,
 37.25, Ais 49.14-15, Hi 13.5 ✧ 9:14: Iba 13.5, 20.5, 35.9 ✧ 9:15:
 Iba 7.15, 94.23, Min 5.22, 26.27

habolo puwa tini ogoniha pilaya.
Tigua wena nuha minule nu wiaho hearia
tini nu ogoniha do wiya.

16 Anduane Homogohanda manani tigatiga mo
tale birangi✧
ibunaga mini tigabi ngago mo walia haga ka.
Wali agali ko biaga bu karume maru mo ko hole
lowa
wai hanalu bu karu
mo habo lalu tini mo ko henego polebira.

17 Wali agali hameigini tara tara mana ko biagaru✧
Ngode Datagaliwabe erembira miaga bu karu
ti bibahende humbirini andaga pu hai
holebira.

18 Ngode Datagaliwabehanda wali agali yagibano
bu karu✧
embeda nahe mitangi biaabo haga ka.
Genda yu karu Ngode Datagaliwabehanda ti bi-
amogo bilo
ibuhondo mini dunu biaho kagola
ibugua ti genda yuwa lu helowa naholebira.

19 Anduane Homogo-o dindini wali agali bu
karume
ihondo ngui higi buyu helo wanahe
ini abale heyalu ibabe.
Wali agali hameigini tara tara í mitangi nabiaga
karu
ti inaga deni íbu helowa
ini manani tigatiga mo dabaki habe.

✧ 9:16: Har 14.31, Min 5.22 ✧ 9:17: Yob 8.13, Iba 50.22

✧ 9:18: Iba 12.5, Min 23.18, 24.14

²⁰ Anduane Homogo-o ína wali agali uruni mo gi
hai habe.✧

Wali agali hameigini tara tara bu karu
tini habane nabulene kamarunida lo manda
bilo helabe.

MBUGA MANE

(Iba Gana 90-106)

10

*Anduane Homogohanda biamogo bilonaga bi
lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o irane aginaga ina helalu í
kaundia kebe.

Ko ina kamaria íbu ngagola í ha do ho kego
irane agibe.

² Wali agali mini kowi karume mine halu
wali agali yagibano karu mo ko hole talima
ibaga bialu ka.

Tigua uli tombo wuwa maru uli pelo ngaria
habo lalu tini uli ogoniha uli pelo hame ledó.✧

³ Wali agali ko biagarume tinaga miniha mana ko
hame lalarunaga mine haga ka.

Mbiralime mbirale bu ngaru dimagoli hai haga
karume
Anduane Homogohondo bi ko lalu erembira
miaga ka.✧

⁴ Wali agali ko karume Anduane Homogo mitangi
nabiaga ka.

Tigua mine howa lalu,

✧ **9:20:** Iba 62.9, Ais 31.3, Ese 28.2 ✧ **10:2:** Iba 7.16, 9.15, Min
5.22 ✧ **10:3:** Iba 94.4, Lm 1.32

Ngode Datagaliwabe ibugua i ko birugonaga
pani nangulebira, laga ka.✧

⁵ Mini kowi karume biraru damene bibahende
mbirale dewa mo mogo biaga ka.

Anduane Homogo-o inaga mini wu kego ti
manda nabioire kagoni.

Tigua tinaga waitigi karu mege biaga ka.✧

⁶ Tigua hangu hangu mitangi bialu,

I hongoheore kogoni.

Mbirale tara tara ngarume i bope naholebi-
raore.

I kogoha genda mbira anda naibulebira,

lo mitangi biaga ka.✧

⁷ Bibahendengi tigua bi ko laabo halu maru karu
ha haga ka.

Ke howa mendeali kago mo gi hole bi laabo haga
ka.

Mana ko bulenenaga bi ko ngaru

tigua abale yamialu lo pebe bialu haga ka.✧

⁸ Wali agali ko ogonidagua biaga karume

wali agali maru bayale kago bo wahole

ohowa harigani bira do haga.

Mbirali hongo nahe kago mo ko hole

ohowa harigani bira do haga ka.✧

⁹ Laionome ibu nagane ale ibirago balu nole

ohowa yu biragadagua ti biraga ka.

Wali agali yagibano porago minule

harigani ohowa yu biraga ka.

Ibalu karia gono wiyagoha do ngaria

✧ **10:4:** Iba 14.1-2, 53.1 ✧ **10:5:** Iba 12.5, Ais 26.11 ✧ **10:6:**

Ais 56.12, Mo 18.7 ✧ **10:7:** Yob 20.12, Iba 12.2, Lm 3.14 ✧ **10:8:**

Iba 17.11, Hab 3.14

abale hado yalu piaga ka.☆

- 10 Tigua hendore oho biruwa
tinaga hongo timbuni daligaorehe kagome
mbirali hongo nahe kago abale mo ko haga
ka.
- 11 Wali agali ko urunibi karu tigua lo manda bialu,
Mana ina berogo Ngode Datagaliwabe ibu
mitangi nabiaga kagoni.
Ibu de mugulihog kagonigo
ina berogo de nahondolebira ndobe,
laga biaga kagoni.☆
- 12 Anduane Homogo-o ina ko biaga karu bole
inaga gi yaraga howa nende biaho habe.
Ngode Datagaliwabe-o ina hongo nahe karu bi-
amogo bule embeda nahabe.
- 13 Wali agali ko biaga karume
Ngode Datagaliwabe i mege bialu erembira
ngiaga kagoni.
Tinaga miniha lo manda bialu,
Ina ko berogonaga pani nangulebira, laga bi-
aga kagoni ndobe.
Mini urunibi wiaga karuni ina bo wahai habe
nahedane kebe.
- 14 Ina wali agali ko biaga urunime mana biaga
ngago☆
manda biaiho ke.
Ko urunibi kagome wali agali maru bu karu genda
mo miaga ngago damene

☆ 10:9: Iba 17.12, Mai 7.2 ☆ 10:11: Yob 22.13, Iba 94.7, Ese 9.9

☆ 10:14: Iba 68.5, 2 Ti 1.12, 1 Pi 4.19

í manda biaiho kegoni.

Ína wali agali genda uruni yu karu biamogo biaga kegoni.

Wali agali hongo nahe karubi
waneigini aba aiyala homene karubi
ína ti biamogo biaga kego manda buwa ti
íniha hanaho kagoni.

15 Wali agali mana ko biaga urunime ko birago
mani nabilo
tinaga hongo kago bo podai habe.

16 Anduane Homogo ibu kini haluheore kagoni.✧

Wali agali hameigini tara tara bibahende ibu mi-
tangi nabiaga karu
ibunaga dindi ngagoria howa bo taliatagi
halu ereba hai helolebira.

17 Anduane Homogo-o ína wali agali íni andaneha
karume bi larago hale howa
tinaga bu mini mo hongo harili.✧

18 Waneigini aba aiyala homene karumebi

wali agali genda yu karumebi
dugu bialu íhondo bi lalu karu hale harili.

Tinaga godi tigabi lolene ngadagua lelo
ína ti biamogo bulebere.

Ína ogonidagua beregola
dindiali karume ti lone mo ko holene mbira
nawulebira.✧

✧ **10:16:** Iba 145.13, Yar 10.10, Dan 4.34, 1 Ti 1.17 ✧ **10:17:** Har 22.23, Iba 9.12 ✧ **10:18:** Iba 82.3, Ais 11.4

11

*Anduane Homogohondo mini mbiraore hon-
gohe wu kago ogo*

¹ Anduane Homogohanda i handayaho holebirag-
onaga[☆]

mini mbiraore wu ko.

Egame agali ibirago handalu ibida piagadagua
tigua ihondo, Hari bare ngaruha ha do hole
ibida pu, laga kamiruni
ti lulu mini nawi be tobaheda.

² Tigua lalu, Agali ko biagome agali bayale kago
bole[☆]

ibu aruma kagoaha howa timu edaho kagoni.

³ Wali agali bibahendeme mana tigabi ngago nabi-
aga heagua nde[☆]

mbirali tigabi kago ibugua ago bulene wiaru-
abe, lalu kami.

⁴ Anduane Homogo ibuibunaga anda lomabia
heneha kagoni.[☆]

Ibu dahuliya andaga kini howa

ibugua wali agali bibahende bu karu de
handaiore ka.

Wali agalime bialu karuni ibu manda biaiore kag-
oni.

⁵ Anduane Homogo ibugua wali agali ko biaga
bayale biagabi manda bu ka.[☆]

Ibugua wali agali mana lo ngaru wahaga karu
handabe manga haga ka.

☆ **11:1:** Iba 2.12, 121.1 ☆ **11:2:** Iba 7.12, 37.14, 64.3-4 ☆ **11:3:**
Iba 87.1, 119.152 ☆ **11:4:** Mai 1.2, Md 5.34 ☆ **11:5:** Pig 22.1,
Iba 34.19, Ya 1.12

- 6 Wali agali ko biaga bu kagoha✧
 ibugua ira hungubi ege tole ambuabi mini
 soloba dedaore hedope holebira.
 Puyabu pobo timbuniorebi ibilalu ti pani nalu
 holebira.
- 7 Irane Anduane Homogo ibuni mini tigabi howa✧
 mana bayale tigabi biraru hondowa turuho
 haga ka.
 Wali agali mana bayale tigabi biaga karu
 tigua ibuninaga wanakui hondolebira.

12

Anduane Homogohanda biamogo bilonaga bi lenego ogo

- 1 Anduane Homogo-o ina i biamogo bibe.✧
 Mbirali bayale mbira naheorego.
 Tigabi biaga mbira karia nahondolebere.
- 2 Wali agali bibahendeme ke dege haga ka.✧
 Tigua mendeali kago mo guya halu bi lade-
 bodebo biaga ka.
- 3 Anduane Homogo-o wali agali bi ladebodebo
 biaga karunaga ne harigabi
 mine haga karunaga hegebi
 bibahende bo ndibu lai habe.
- 4 Wali agali ko biaga uruni tigua lalu,
 Inanaga hegeme wayali holeberama.
 Inanaga ne hambu anduane aibe.
 Ina handayaho haruago aibe, laga biaga ka.

✧ **11:6:** Iba 75.8, Yar 4.11-12, Ese 38.22 ✧ **11:7:** Iba 7.9-11, 16.11, 33.5 ✧ **12:1:** Ais 57.1, Mai 7.2 ✧ **12:2:** Iba 41.6, Yar 9.8, Lm 16.18

5 Anduane Homogo ibugua lalu, ☆
 Ko biaga bu karume yagibano karu hingedape
 hayadago hondowabi
 burupale karu ti dugu biaruago hale howabi
 ini abale ibulebero.
 Tini bayale holenenaga maliaho karu
 ina ti ogoriani mo helolebero, laya.

6 Anduane Homogonaga bi lo winigo bibahende
 heneneore lo nga. ☆
 Ibunaga bi bayaleore laganego
 siliba irani ka halu delene ngarale ngaligob-
 iore ngagoni.

7 Anduane Homogo-o inime ina bu kamaru ☆
 baya hangu de handayaho habe.
 Ko biaga karume ina mo ko holigo
 ina ina baya hangu mamageho haabo habe.
 8 Ko biaga karu tigua dindi bibahendeha mine
 halu ibaga biame haga ka. ☆
 Wali agali bibahende karume mana ko bulenego
 hame lowa
 mana ogoni bayaleda mitangi biaga ka.

13

*Anduane Homogohanda biamogo bilo bi lenego
 ogo*

1 Anduane Homogo-o ina i angi mitangi bule
 kebe. ☆
 Ina i embeda halu yu waore haribe.

☆ 12:5: Iba 10.18, 34.6, 35.10, Ais 33.10 ☆ 12:6: Iba 119.140, Min
 30.5 ☆ 12:7: Iba 37.28, 97.10 ☆ 12:8: Iba 55.10-11 ☆ 13:1:
 Yob 13.24, Iba 88.14, Ais 59.2

- Ínaga dengui lone hondoliya
 ihondo angi mo walia holeberebe.
 2 I genda yu kogonigo angi mo waholeberebe.
 I miniha tandaga ngelo koruni
 horombe mbiragabi agiru hondo holeberebe.
 I waitigi karunaga andaneha naholiya
 ina i angi biamogo buleberebe.
- 3 Anduane Homogo inaga Ngode
 Datagaliwabeore-o[☆]
 Ina i mitangi halu inaga bi larogo hale habe.
 I nahomoliya inaga de mo ngalalu lone mo hongo
 habe.
- 4 I homaruyagua inaga waitigime lalu,[☆]
 Iname ibu bope harimadagoni, loligo nalelo.
 Tigua i pilarogo hondowa turu holigo nahelo.
- 5 Ani lolebiragoyu ina i gubalini holebeda lo
 manda bialu
 mini mbiraore wu kogoni.
 Ina i pele ngiaabo holeberegona
 i turu timbuniore ho kogoni.
- 6 Anduane Homogo ina ihondo bayale dege bi-
 aabo harigonaga[☆]
 ina inaga mini yaraga halu
 iba gana laga bialu holebero.

14

Wali agali mini kowinaga mana ogo
(Iba Gana 53)

[☆] 13:3: Yar 51.39 [☆] 13:4: Iba 25.2, 35.19, 38.16 [☆] 13:6: Iba 116.7, 119.17

¹ Wali agali mitangi yole biaga karume tini miniha
mandabu donge halu^{✠✠}

Ngode Datagaliwabe ogoni nahe laga ka.

Wali agali mini urunibi wu karuni tini ko ngubi
habane nabuleneore howa

ko tara tara ngaru bima polenaga ani lalu ka.

Mana tigabi hangu biaga mbirali naheore.

² Anduane Homogohanda dahuliya andaga howa
handadali halu[✠]

wali agali bibahende bu karu de handame howa
mbirali miniwi galone manda biagabi

Ngode Datagaliwabe kalo manda bu hagabi

au haga bidabe hondole handadali ho ka.

³ Ani handalu karia mbirali bayale naheore

ti bibahende ko biai hene ogobi dege dege

hoyu pedaria hendeda.

Hariga tigatiga polene wiadaguaore pene mbirali
naheore

bibahende putagi halu piai hene dege hearia
hendene.

Mana tigabi hangu biaga mbira naheore.

Mbiraoreorebi mbira naheore lama agini.

⁴ Anduane Homogohanda lalu,[✠]

Wali agali ko biaga uruni ti mini nawidabe.

Ti galone mbira manda nabiagadabe.

Wali agali ko biaga urunime

inaga wali agali bameore ti tomo naradagua
budu nalu kagoni.

✠ **14:1:** Iba 10.4, 53.1 ✠ **14:1:** Lm 3.10-12 ✠ **14:2:** Iba 33.13,
102.19 ✠ **14:4:** Ais 64.7, Yar 10.25, Amo 8.4

Ani bialu howa tigua tinaga bu minime ihondo bi mbira nalagaore kagoni, lalu ka.

⁵ Ani bialu ha kagoyu Ngode Datagaliwabe ibuni wali agali ibugua bi larago hale halu biaga karu baba howa biamogo bigi birago hondowa ti gi timbuniore howa duru ala lalu holebira.

⁶ Wali agali ko biaga karume[☆] wali agali maru abogo ka nalene karunaga minime mbirale bule mandabu wigi bidaru mo pere laga biaga ka. Ani bia biyaguabi wali agali abogo ka nalene uruni tinaga ha do holene Anduane Homogoha ngagome ti bayale holebira.

⁷ Ina Isaraele wali agali bibahende pele ngialu haru dai biai helo[☆] Ngode Datagaliwabehanda mbirali Saiono howa ibi nalara. Anduane Homogohanda ibunaga wali agali bi-amogo biragola ti bayuwa ho dungulo halu tigua mbirale bigi biraru bayale hangu haga birago hondowa tini turuore nde au holobadabe.

15

Ngode Datagaliwabehanda iname mana bulumaya hame ledago ogo

[☆] 14:6: Iba 9.9, 142.5 [☆] 14:7: Yob 42.10, Iba 53.6, 126.1

1 Anduane Homogo-o mbirali ínaga andaha anda
ibabehe ai kabe.✠

Mbirali Hari Saiono wali agali ge nahaga
íni dege haga ngegoria íbu howa
í mitangi bialu íhondo bi labehe ai kabe.

2 Mbirali Ngode Datagaliwabehanda bibe
ledadaguaore hale howa biai halu✠
mana tigabi bulene ngadaguaore bialu
ibugua bi larago henene hangu lalu
ibu bu miniha ke holene mbira nawi kago ibuore
anda pobehe ka.

3 Tindule mbiralinaga mini mo ko hole ndinde
lowa✠
agua laya laya lama ibaga nabiaga kago
ibu anda pobehe ka.

Mbirali ogonibi kago ibugua ibunaga damene-
hondo kagua nabiaga ka.

Wali agali mendeali lo guralu diburibu lama
ibaga nabiaga ka.

4 Ani bialu wali agali maru Ngode Datagali-
wabehanda handabe manga halu erembira
mini karu✠
mbirali ogoni ibuguabi handabe manga halu
erembira dege mulebira.

Anduane Homogo ibugua bibe ledadagua hale
halu biaga karu hondowa
ibu turu halu wali agali uruninaga mini mo
yaraga haga ka.

Ibugua mbirale mbira buleore lalu lo winiyagua

✠ 15:1: Iba 23.6, 24.3, 27.4, 61.4 ✠ 15:2: Ais 33.15, Seg 8.16, Eb
4.25 ✠ 15:3: Har 23.1, Iba 28.3, 50.20 ✠ 15:4: Yos 9.18-20,
Hgn 11.35, Ab 28.10

o lenedagoni gendabi bibe naheoreyaguabi
tanabi biaore bulebira.

⁵ Mbiralime ibuhondo mbirale mbira dano habiya
ngibe layagua mialu✧
danoali biagome yadai biragola nde huniane
mbira pu helowa ndo
ibugua miyagobiore yadai bia lowa mo
yulebira.

Marume ibuhondo dange hana howa
mendeali kagua nabini tigabi kago ndelo
ngibe layagua
ibu ani nabiaga ka.

Mana bayale urunibi biaga karu ti ema nabi
haabo holebira.

16

*Mbirali ibu Ngode Datagaliwabhondo mini
mbiraore wuwa miniha dungulo howa ibuhondo bi
lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o i iha ha doho howa bayale
holebero manda buwa✧
i kegoria eberogo ina i de hondo habe.

² Ina Anduane Homogohondo au laro.

I inaga Anduane kegoni.

Mbirale bayale bayale o bu ngoruni
inaga gini howa ibini hangu o bu ngoruni
laro.

³ Anduane Homogonaga wali agali mini bilinahe
karu✧
ti wali agali bayaore bu kagoni.

✧ 15:5: Man 16.19, Ese 18.8 ✧ 16:1: Iba 7.1, 17.8 ✧ 16:3: Iba
101.6, 119.63

I ti heba mandagi howa turu timbuniore ho haga biruli.

⁴Wali agali maru mbirale gime wabiniru tinaga bi pupu wiagane ogoni lowa✧
uruni hendehende gerai piaga karu
tigua genda yulene dewaore bu wulebira.

Ina ti heba mandagi howa
bi pupu wiagane urunihondo mbirale bo lomabu miradagua namulebero.

Mbirale gime wabini uruni tinaga bi pupu wiagane ogoni lowa
uruninaga mini mo yaraga haradaguabi i naholebero.

⁵I mbirale galone yu haradagua bu kogo✧
Anduane Homogo ibi inaga bi manabi ogoni dege galone yido lowa yu kogoni.

I mbirale buru pado alego ina ngiaiore hariligoni.
I mani hama polobodagoni ina haru holebere lowa
iha hanaho kogoni.

⁶Ina ihondo mbirale bayale bayaleru turu halu ngigi birigoni.✧

Ina o ngigi biriyaruni nde baya taraore ngigi biriyago hondowa i turuore ho kogoni.

⁷Anduane Homogo ibugua i mo tiga bialu haru haganegonaga✧
ina ibunaga mini mo yaraga haro.

✧ **16:4:** Yos 23.7, Iba 32.10, 106.37-38 ✧ **16:5:** Iba 23.5, 119.57, 125.3, Dug 3.24 ✧ **16:6:** Yar 3.19 ✧ **16:7:** Iba 73.24, 77.6

Ɔ mbiraga padoria Ɔnaga bu miniha howa bi lan-
giaga.

8 Anduane Homogo ibuni kawareore Ɔ heba o kag-
onida lo manda buore haabo haruli.✠✠

Ibuni kaware Ɔ heba howa Ɔ mo hongo haga kago
manda buwa
Ɔ gi halu mogo nale holebero.

9 Anigo Ɔ turu howa Ɔnaga bu miniha danguore
lowa✠

mbirale mbira hondowa gi naholeore kogoni.

10 Ɔ homolene winigoria howa✠

homanaga hongome yani nahelonaga Ɔna Ɔ gi
miriligoni.

Ɔna Ɔnaga biabe bialu mini bilina ho harugonaga
Ɔna Ɔ humbirini andaga homa dinini bu karu
baba holiya wahalu
yupe naholebere lo manda bido.

11 Ɔnime Ɔhondo haabo holene hariga ogodagua
lalu✠

walia holebere lo manda bido.

Ɔni Ɔ heba kegome Ɔ miniha turu bialu danguore
laragola
turuho haabo haruli.

17

*Debidi ibu mini tigabi howa Anduane Homogo-
hondo bi lenego ogo*

1 Anduane Homogo-o Ɔna Ɔnaga bi larogo hale
habe.

✠ 16:8: Iba 27.8, 73.23 ✠ 16:8: Ab 2.25-28 ✠ 16:9: Iba 13.5,
30.12, 108.1 ✠ 16:10: Iba 49.15, 86.13, Ab 13.35 ✠ 16:11: Iba
36.7-8, 43.4

1 I tigabi ibaga bu henego
ai inaga genda ngaru i keria mo yalu ebero-
goni.

Ina ihondo bi ke howa ndo larogo hale habe.

2 Ina i biamogo beregome
ina godi lalu wayali holebero.

Ina mana bayale ogo nga de handabelo hame
ledogoni.

3 Inaga miniha ngogo i manda biaiho ke.✧

Ina mbiraga ibuwa i ba handariyagua
mini ko iha mbira ngaria handa nabulebere
ndobe.

Ina ininaga ne harigaha howa bi ko nalolebero lo
wirugoni.

4 Agali maru karume bi ko lagadagua i nalaga
kogoni.

Ina inaga bi lowini ngago hongo howa yu halu
keba holenebi wai bulene ngarubi bibahende
erembira miai harugoni.

5 Ina inaga hariga ngagoria pialu kogome✧
inaga geme hariga mendeha pubagi nahene
kogoni.

6 Ngode Datagaliwabe-o ina ihondo bi larogola i
hale harili.

Ani kego manda bialu
ina ihondo bi áyu larogo haleore habe.

7 Inaga gubalini holene timbuniore ngego✧
ina kamagohondo mo walia habe.

✧ 17:3: Iba 16.7, Seg 13.9, Mal 3.2-3, 1 Pi 1.7 ✧ 17:5: Iba 119.133

✧ 17:7: Iba 31.21

Ína ínaga gi tigame ina yania haga kegonigo
 ina waitigi hondoligo ínini andaneha ha do
 kama.

⁸ Íninaga deore baya hangu handayaho haril-
 idagua[☆]
 ì handayaho habe.

Ega angibunime ibu igini babaganeme dambi ha-
 gadagua
 ì mo do howa handayaho habe.

⁹ Agali ko karume ì mo ko nahelobi
 ìnaga waitigi ho mabu bupe karume ì bo wa
 nahelobi
 ani handayaho habe.

¹⁰ Tigua agali mende kago dara nahagaore ka.[☆]
 Tigua bi hongo howa laabo halu
 tininaga mini hangu yaraga halu bi laga kag-
 oni.

¹¹ Tigua ì ge porogoha talima ibaga bialu
 ì ho mabu bupe haiho kagoni.

Tigua ì gi dolaho yu ibaga bialu
 ì bope hole manda mandabu ka.

¹² Ti laiono gabua ale howa
 mbirale ema bialu porago minu bo nole lowa
 ha do haga ka.

Laiono daluame mbira bo nole yu bira do ho
 hagamagua
 ì bo wahole manda manda bu hai ka.

¹³ Anduane Homogo-o ì ibalu

[☆] **17:8:** Man 32.10, Iba 91.1, 91.4, Seg 2.8, Md 23.37 [☆] **17:10:** 1
 Sml 2.3, Yob 15.27, Iba 73.7

waitigi bu karu baba wai bialu ti bope hai
 habe.
 Ínaga ayu tibu ne gadele biago yu ibalu
 waitigi karu bo wahai habe.
 Agali ko uruninaga giha howa
 ĩ mo wialu haru dai bibe.
 14 Anduane Homogo-o
 agali ko uruni ti dindini wini ngaru hangu mo
 tene haga bu karu
 tinaga giha koria ínaga hongome ĩ mo wialu
 biamogo bibe.
 Wali agali í hame nalaga ho karu
 ti paní karulape nelo mibe.
 Tinaga waneigini aguanene maha holebiraruhon-
 dobi
 pani mia dege bibelo hameledo.
 15 Ai ĩni agali tigabiore kogodago✧
 mani ĩninaga denguiore hondolebero.
 De ngalalu heyu howa í kegobi hondowa
 ĩ turu timbuniore holebero.

18

*Anduane Homogohanda biamogo biragola ina
 wayali holeberema lenego ogo
 (2 Samuele 22.1-51)*

1 Anduane Homogo-o ína ĩ mo hongo haga kegoni.
 Ina íhondo gubaliniore ho kogoni.
 2 Anduane Homogo ibuni ínaga wai pabe hongo-
 heore kagoni.✧
 Ibu ege tole ale howa ĩ ho gehalu

✧ 17:15: Iba 4.6-7, 16.11, 1 Yo 3.2 ✧ 18:2: Hi 2.13

waitigirunaga giha howa i mo wiaga.
 Ibu inaga humbi ale howa ibugua i hapai haga ka.
 Ibugua i mo wialu handayaho holene hongo
 karulapeore kagoni.

³ Anduane Homogonaga mini yaraga hamiya.

Ina ibu olalu haruli.

Ibugua hale halu i biamogo bialu
inaga waitigirunaga giha howa i mo wiaga
 kagonaga
 iname ibunaga mini yaraga holene nga.

⁴ I homolene kawareni harugoni.☆☆

Homolene pume dariba haradagua i dariba
 hayagoni.

Iba li hongoheme ibalu dambi haradagua
 agali ko bu karume i bo wahole ani biyagoni.

⁵ Homolene dameneme i mabu bupe howa pume
 dariba haradagua biyagoni.

Homalime i minule mandabu hayagoni.

⁶ Inaga miniha genda ho howa Anduane Homogo
 olalu harugoni.

Inaga Ngode Datagaliwabehondo i biamogo
 bia lalu harugoni.

Ibuni andaga howa inaga bi hale haya.

Ibuhondo i biamogo bia larugo hale hayag-
 oni.

⁷ Ngode Datagaliwabe ibugua keba timbuniore
 howa

dindi mo dumbirumbi bilaya.

Dindi hari timbuni wearu mo emabia
 hayagola ema bia gimbu biya.

- 8 Ibumaga ngui harigaha howa ira hagua tagira
 ibalu
 ibunaga ne harigaha howa ira hungu datag-
 itagi biyagome
 mbirale wiaru bibahende do mundu laya.
- 9 Ibugua hari daliga buda edene bialu daliape
 haya.
 Daliape hayagola hari beraliba mindibi ibu
 geha hai haya.
- 10 Ibumaga dahuliyali mbiranaga erekunini biralu
 yagalalu daliape haya.✧
 Puyabu ega babagane aleheme ibu yalu aba-
 leore daliape haya.
- 11 Aruma holeneme ibu dambi hai haya.
 Hari beraliba mindibigome ibuni ho ge
 hayagoni.
- 12 Hari daba timbuni ibu heagoha bialu
 kulu megelalu wá timbuni hama ibu mo
 bamba halu piya.
 Iramebi dalu dindi kunimebi beraliba mindibi
 biago bo haealabaga bialu ibira helaya.
- 13 Anduane Homogo ibuni hari daligaha howa
 bi hongo howa hari kilikulu laradagua bi-
 ayua.
 Anduane Homogo Daligaorene Daliga kago-
 naga bi layuago hale hene.
- 14 Ibugua ibunaga timu edalu ba amunana
 biyagome waitigi purogo laya.
 Hari dabame waitigi bu hearu bayagola ti
 ibida bilibulu lalu piai haya.

✧ **18:10:** Iba 104.3

15 Anduane Homogo ina waitigi hearuhondo keba harigome
 inaga ngui harigaha buhe tagira ibiyagome
 puyabu hongohe pulo yu purogo laradagua
 biya.

Iba solowara timbuni bereago hundiai hayagola
 dindi andaneha gene wiyago bame ha pana
 ho haya.

16 Anduane Homogo ibu daligaha howa gi yupe
 halu i minu yania haya.

Iba solowara timbuni bereagome i dambi
 hewaria ibugua i gini miya.

17 Inaga waitigi hongoheore hearunaga giha
 hewaria ibugua ibuninaga gime i mo wiya.
 Agali marume i handabe manga ho hearu ina ti bo
 podabe nahe hewariabi
 ibugua i mo wialu haru dai biya.

18 Bamba iha genda ngelo hewangi tigua ila wai
 bule ibiya.

Ani ibiyagoyu Anduane Homogohanda i han-
 dayaho haabo hayagoni.

19 I homolene wiagoha kaware hewaria ibugua i
 biamogo biya.

Ibugua i gubaliniore ho kagome i gini minigo
 ko. ☆

20 Ina mana bayale tigabi wiaru talialu bialu
 hewago hondowa ☆

Anduane Homogohanda ihondo bayaleore
 biaga.

☆ 18:19: Iba 31.8, 118.5 ☆ 18:20: 1 Sml 24.19

Ina mana ko mbira nabi hewago hondowa ibugua
ihondo mana bayale biaabo haga ka.

21 Anduane Homogonaga mana tigabi ngaru ina
 taluwa bialu harugoni.

Ina inaga Ngode Datagaliwabe erembira mi-
 alu mana ko wiaru nabi bayale harugoni.

22 Ibunaga bi mana lo ngaru ina baya hangu tal-
 ialu bialu haru.

Ibugua bia layadagua ina mo wa nahe biaabo
 harugoni.

23 Ina ibu deni howa ko mbira nabioire ibu mand-
 abu ka.

Ina mana ko mbira buli lowa ini ibagabu
 harugoha mamage haluore haruli.

24 Ibugua ina mana bayale tigabi wiaru talialu
 bialu hewago hondowa[☆]

ina mana ko mbira nabi hewago hondowabi
 Anduane Homogohanda ihondo bayaleore biaga.

25 Anduane Homogo-o mbiralime i wahalu nape
 talima ibalu heagua

inabi nde ogoni ibu yu wahalu napiaga ke.[☆]

Mbiralime ko mbira nabiaga howa ibuha ko
 nawi heagua nde

inabi ogoni ibuhondo mana bayale biadai bi-
 aga kegoni.

26 Mbiralime mana tigabi dege biaga heagua
inabi nde ogoni ibuhondo mana tigabi dege
 biadai biaga ke.

Anigo mbiralime mana ko biaabo haga
 heagua

[☆] 18:24: 1 Sml 26.23 [☆] 18:25: Iba 25.10, 31.23, 37.28, 40.11,
 89.24

- 27 ína ibuhondo handabe manga haga kegoni.
 Wali agali tini mo dindiha haga karu
ína ti biamogo bialu haru dai biaga ke.✧
 Wali agali maru tini mo dunini howa mine
 haga karu
ína ti mo dindiha haga kegoni.
- 28 Anduane Homogo ínaga wá hagane haleore í
 kegoni.✧
Í arumaha kogola ína aruma holene mo wa-
 haga kegoni.
- 29 Ína waitigi bu karu bope halu wayali holiya ína
í hongo ngiaga ke.
Ína waitiginaga tano ngaruha ege pabe hongohe
 timbuni karu pogola anda poliya
ína í hongo timbuniore ngiaga kegoni.
- 30 Ngode Datagaliwabe ogoni ibunaga mana baya
 buruguleore biai haga ka.✧
 Ibugua bi laragobi heneneore dege laga ka.
 Ibunime wali agali waitigi handalu ibida po-
 rarunaga humbi kago
 ti bibahende ibuha hage hai haga ka.
- 31 Anduane Homogo ibuni hangu Ngode Datagali-
 wabeore kagoni.✧
 Inanaga ha do holene anda ege tole ale hon-
 gohe Ngode Datagaliwabe ibuni hanguore
 ka.
- 32 Ibugua ínaga ha do anda hongoheore kagonigo✧

✧ **18:27:** Iba 101.5, Min 6.17 ✧ **18:28:** Yob 29.3 ✧ **18:30:** Iba
 17.7, 119.140, Dan 4.37 ✧ **18:31:** Man 32.31, 32.39, 1 Sml 2.2, Ais
 45.5 ✧ **18:32:** Iba 91.2

ᵀ ibaga bu koria ibugua hariga bayale mo tiga
biaga ka.

33 Ibugua ᵀ nogo gabua mini dia ibagabu poral-
idagua pialu holiya ᵀ handayaho haga ka.✧

Hari nene ngaruha pialu koria ibugua han-
dayaho kagome ᵀ pi nalaga ko.

34 Ibugua ᵀ wai bulene biawai haragome
danda boronosime wabini hongoheore hi-
bule ngago
ᵀ na edalu babehe kogoni.

35 Anduane Homogo-o ᵀ naga waitigi hearunaga
giha hewaria

ᵀ naga humbi ᵀ ngirigola ᵀ wayali harugoni.

ᵀ na ᵀ biamogo birigome ᵀ wali agali karunaga
deni agali mini leneore kogoni.

36 Hariga ᵀ polene wiagoha ᵀ na handayaho kegome
waitigime ᵀ mina nabi.✧

ᵀ na hariga bayale mo wirigome

ᵀ porogoha ᵀ naga ge gondo lalu pi nale bayale
kogoni.

37 ᵀ na waitigi hearu talima pialu minu yania hai
haruli.

ᵀ na ti talima pugupugu bialu ti baiore hole
wahalu dai nabi haruligoni.

38 ᵀ na ti bogaiore hewagola homo ibira hai haga.

Ibira halu ᵀ naga geha wiai howa lone heyabe
nahe wiaga.

39 ᵀ na waitigi baba wai buliya ᵀ nime hongo
ngirigoni.

✧ 18:33: Man 32.13, 2 Sml 2.18, Hab 3.19 ✧ 18:36: Min 4.12

Ína ì biamogo birigome ìnaga waitigi hearu
 ìna ti bo podahana hai harugoni.

40 Ì waitigi biaru ì handalu ibida purogo lelo ìna
 mo bia hari.

Ìna ì handabe manga haga hayaru bo wahi
 harugoni.

41 Tigua mbiralime ti biamogo bilo ga lalu
 hayagoyu ti biamogo bulene mbira ai kabe.
 Mbiralinaheore ndobe.

Tigua ti biamogo bilo Anduane Homogo
 olayagoyu
 ibugua tinaga bi hale nahaya.

42 Ìna ti bo tagadabaga biwagola ti bame be abalu
 ale wialu
 puyabume yu purogo labehe hayagoni.

Ba dege bialu bo hengeda halu hariga teneni waru
 wiraligobi haya.

43 Wali agali ko hearume ì bo wahalilono ìni abale
 ibalu ì biamogo biri.

Ína wali agali hameigini tara tara bu hearu
 handayaho holiya ìna ì dabo helarida.

Wali agali tara tara ìna nahendene hearu áyu
 ì andaneha íbu hai ka.

44 Wali agali dindi taraha howa íbu hene karume
 ìnaga wanakuiha ibalu ge duli hanga haga
 ka.

Tigua ìna bi larugola abale hale halu ì talima
 ibaga.

45 Tinaga hongo ibira howa
 tigua tano wai pabe hongohe hearu wahu
 tini duru lagalaga bima ì koria ibaga.

46 Anduane Homogo ibu haluheore kagoni.

Ibu inaga ege tole ale hongohe kago
 ibunaga mini mo yaraga hamiya.

Ngode Datagaliwabe hongoheore ogoni ibu i pele
 ngiaga kagonigo
 ibunaga mini timbuni yaraga haabo hamiya.

47 Ibugua i biamogo bialu waitigi hearu bope halu
i mo wayali haga ka.✧

Wali agali hameigini dindi tara tarani hearu i
 andaneha helai haga ka.

48 Ibugua inaga waitigiru giha hewaria
i biamogo bialu i bayale mo wiaga ka.

Anduane Homogo-o ina i pele ngialu inaga waiti-
 giru mo dindiha helalu
i mo wayali helarigoni.

Ina agali bo wahaga bu hearume i bo wahole
 biyaria i biamogo birigoni.

49 Anidagua birigonaga ina wali agali hameigini
 tara tara karunaga deni howa
inaga mini yaraga holebero.✧

Ina inaga mini yaraga halu iba gana lolebero.

50 Anduane Homogohanda Debidi i kini dabo
 helayago

inaga waitigiru bope holiya ibugua i mo way-
 ali helaga ka.

Ibugua iniore kini dabo helene kogohondo
 gubaliniore haabo haga ho kagoni.

Inaga waneigini aguanene mani holebiraru
 tihondobi ibugua gubalini ho haabo
 holebira.

19

*Ngode Datagaliwabehanda mbirale wabu
 heledarume ibuninaga mini mo yaraga holene
 walia kago ogo*

¹ Hari daligani li bigi biragome[☆]

Ngode Datagaliwabe ibuninaga mini mo
 yaraga holene
 inahondo bayuwaore walia haga bialu kag-
 oni.

Mbirale li harini bu karu bibahendeme

Ngode Datagaliwabe ibugua bayaore wabini-
 yaru
 panigiore mo walia haga bidagoni.

² Horo mbira mbira haga beramago bibahendeme
 inahondo[☆]

Ngode Datagaliwabe ibugua mbirale wabini
 harini li bu karunaga lalu langigi bialu ka.

Mbiragabi mbi mbira mbira bibahendengi bi lan-
 gialu dege kagoni.

³ Horobi mbibi libuni ne hariga nawi bi nalabehe
 kagoni.

Ogoni labo libugua bi mbira lararia hale na-
 haramaligoni.

⁴ Bi hale naharamaligoyu horola mbila libugua
 bigi biragome[☆]

wali agali bibahendeme de handalu manda
 bilonaga lamialu kagoni.

☆ **19:1:** Iba 8.1, 50.6, Lm 1.19-20 ☆ **19:2:** Iba 74.16, 139.12

☆ **19:4:** Lm 10.18

Libunaga bi ogoni dindi bibahendeni pume
haragola

wali agali bibahende hale haiho kagoni.

Ngode Datagaliwabehanda li harini hona ni ibu
palelonaga

balai anda mbira bu heledagoni.

⁵ Igiri mbirame wandari dabu buwa ibu andaga
haru pialu

igiri ibu turu hama piagadagua

ni ibu egerebagi turuho yalu tagira ibugu bi-
aga.

Agali gerai lagame gerai lo yalu hariga pu bola
galo nabi

tiga tigaore polene ngadagua

ni ibu hariga ibuni piaga ngadaguaore turu
halu piaga.

⁶ Ni ibu lirayagi howa tagira ibalu nairayagi anda
piaga.✧

Ani biagago mbirale mbira ni ibunaga tandaga
biragome daba nahelo

mo do habe nahe nga.

Anduane Homogonaga bi lowini ngago ogo

⁷ Anduane Homogonaga bi lowini ngago✧

baya gibi tigabiore lowini ngagoni.

Ibunaga bi ogonime wali agali holene gahenge
ngialu

ina mo hongo hodai biaga.

Anduane Homogonaga bi lo ngaru ina hanaho
habehe kama.

Wali agali mini nawi karu

ibunaga bi ogonime mini gigabi mo wia haga.

8 Anduane Homogonaga bi lowigi bidaru tiga-
biore lowigi bidagoni.✧

Bi uruni hale halu biaga karu ti turuho haga
ka.

Anduane Homogonaga bi lo ngaru duniniore lo
ngagoni.

Bi urunime ina manda bayale bulene ngiaga
nga.

9 Anduane Homogohondo giho holeneo mana
bayaleore ogoni.✧

Ibuhondo giho holeneo mana ogoni
wali agalime bialu haho wiaaboore holebira.

Anduane Homogohanda bi o langiradaruni
henenebi tigabiorebi langiaabo haga ka.

10 Anduane Homogonaga biore baya duniniore✧
wali agalime hame loabi muni ngolo dindiha
lowa nga.

Muni ngolo uruni koda lowa
ibunaga bi ogoni baya gibiore ngago iname
gubaliniore howa hame lolene nga.

Anduane Homogonaga biore dendebe tombehe
mone ibane dendebiore mbaria ngaru magu-
bida lowa
bi ogoni dende taraorebi ngagoni.

11 Anduane Homogo ina bi lowigi bidegome✧
i ina biabe biaga kogoni mana lalu mo tiga
bigi biaga.

Ina ina bi lo ngegodagua hale halu bigi berogola
ina nde ihondo turu halu i buru pado alego
tiga handalu ngiaiore hariligoni.

✧ 19:8: Iba 12.6, 36.9, 119.128 ✧ 19:9: Iba 119.138, 119.142

✧ 19:10: Iba 119.72, 119.103, 119.127 ✧ 19:11: Iba 17.4

12 Mbiralime ibuninaga ko biyago ibunime hand-
abe nahe ka.✧

Mana ko mbira bigi buwa
inime bu dambiho ko lo manda nabi koyagua
mana ko o birudarunigo ina domai habe.

Ani beregola inaga deni i dodo nahe holebero.

13 Mana ko mbira ina bero lalu buligobi✧
ina i yaniho habe.

Ko bulene tara tara ngarume i mo pila haabo
haragola

i ko andaneha haabo holigo ina i gi mibe.

Ani beregola i ko mbira para nahe tigabiore hole-
bero.

14 Anduane Homogo-o i inaga ha do haganebi i gi
miaganebi kegoni.✧

Ina bi larogobi mitangi berogobi
inaga deni karulape helo hame ledi.

20

*Wayali holenaga Anduane Homogohondo bi
lenego ogo*

1 I genda yu kengi Anduane Homogohanda bi-
amogo bilo.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabehanda i
handayaho helo.

2 Ibugua ibuni anda Saiononi kagoria howa

i baya hangu handayaho halu

mo hongo helobi hamelo ko.

3 Ibugua ina lomabu mererubi

✧ 19:12: Iba 40.12, 51.1-2, 90.8 ✧ 19:13: Iba 18.32, 25.11,
119.133 ✧ 19:14: Iba 18.2, 31.5, 104.34

loma irani dai helo bu delaregobi
bibahende hondowa turuho helo.

4 Í mbirale hamelo keru bibahende ibunime
ngilo.✧

Biabe maru biaore bule lalu miniha mandabu
keru
ibugua í biamogo bilo hamelo ko.

5 Ína wai bialu wayali harengi iname turu hai
howa✧
inanaga Ngode Datagaliwabe kagonaga mini
yaraga holeberema.

Anduane Homogo ibunime ínaga bi lareru biba-
hende hale hai helo hamelo ko.

6 Anduane Homogohanda mbirali ibunime dabo
helene kago
biamogo biagago í manda bu kogoni.

Ibuni dahuliya andaga bayale ngagoria howa
ibugua ínaga bi larogo hale hagaore ka.

Hale howa ibuninaga hongomeore í pele ngi-
ragola
ína wai bialu wayali haruli.

7 Hameigini maru bu karume wai biaga garo ale
ngagoria✧
tinaga mini hanaho haga ka.

Marume wai biaga nogo hosi karunaga hongoni
mini hanaho haga ka.

Iname nde Anduane Homogo inanaga Ngode
Datagaliwabe kagonaga minini hanaho
haga kamagoni.

8 Agali uruni ti ibira halu ereba hai holebiragoyu

✧ 20:4: Iba 21.2 ✧ 20:5: Iba 9.14, 60.4 ✧ 20:7: Iba 33.16-17,
Min 21.31, Ais 31.1

iname heyalu hongohe ho aribia holeberema.

⁹ Anduane Homogo-o ína inanaga kini kago wayali helo mo hongo habe.

Iname í olalu kamangi ína hale howa bi-amogo bibe.

21

Kini ibu wayali hayagonaga Anduane Homogo mini yaraga henego ogo

¹ Anduane Homogo-o ína kini kago mo hongo harigonaga ibu turuho kagoni.

Biamogo bialu wayali helarigonaga ibugua íhondo turu timbuniho kagoni.

² Ínaibunaga bu miniha hamelo heago ale miai hariya.

Ibu wayali holenaga pele ngi layagola hale halu ína nangule nale miaore birigoni.

³ Ína ibu mo bayale hagane aleru ibu hearia ibilariyagoni.

Kininaga manda ngolome wabini wiago ibunaga hagianeni ína mo karula hariya.

⁴ Ibugua holene bayale ngibe lalu hale hayagola[☆] ína anidagua miriya.

Ibu dindi ogoriani holene luore helo mo wia hariya.

⁵ Ína ibu biamogo birigome ibu agali mini lene mbira ka.

Ibuha hongo holenebi mini lenebi kago

[☆] 21:4: Iba 61.5-6, 91.16

ínime mirigoni.

6 Ína ibuhondo bayale holeneru wiaabo helo mirigoni.✧

Íni ibu heba kaware haabo kegome
ibu mo turu haabo haga ke.

7 Kini ibugua Anduane Homogohondo mini mbi-
raore hongohe wu kagoni.✧

Anduane Homogo Daligaorene Daliga kago
ibugua kini gubalini ho haabo haga kagome
ibu hongohe ha ho wiaabo holebira.

8 Kini ibugua waitigi bu karu bibahende minu
yania hai holebira.

Agali ibu handabe manga haga karu hondowa
ibugua garabaya helai holebira.

9 Ibuni hamani hapani ho howa✧
ibugua irame bo dalu mbirale ngaru dai ha-
gadagua
waitigi karu bo wahai holebira.

Anduane Homogohanda ti baba keba halu bope
haragola

ti bibahende irame dalu do amo lai holebira.

10 Kini ibugua tinaga waneigini bu karu bo wahai
holebira.

Tinaga waneigini aguanene mani holebirarubi
mbira naheore ereba halu amo lai holebira.

11 Tigua kini ibu mo ko hole lowa✧
dindiha hendore ndi lama ibaga bialu howabi
tigua mo henene halu ibu bope naholebira.

✧ 21:6: Iba 16.11, 45.7, Ab 2.28 ✧ 21:7: Iba 16.8 ✧ 21:9: Iba 18.8, Ais 26.11, Mal 4.1 ✧ 21:11: Iba 2.1

- 12 Kini ibugua danda tege lalu ti kagoha timu
baede haragola
tigua gi halu ibida piai holebira.
- 13 Anduane Homogo-o í hongo haabo holene
taraore kego inaha ibilariligo
ina ínaga mini yaraga holeberema.
Iname iba gana lalu ínaga mini yaraga hole-
berema.

22

*Tandaga howa dugu binigobi kai lalu iba gana
lenegobi ogo*

- 1 Inaga Ngode Datagaliwabe-o[☆]
Inaga Ngode Datagaliwabe-o
ína í aginaga wahalu piribe.
I biamogoore bibelonaga dugu bialu bi larugolabi
hale nahole í kaundia uyuraore haruago
irane aginagabe.
- 2 Inaga Ngode Datagaliwabe-o ina horombe olalu
kogo[☆]
ína ladai nabi ke.
Mbiragabi nde olaabo halu kogoyu
ína ínaga genda mo wanahe haabo kegoni.
- 3 Anigoyu í Ngode Datagaliwabe Kini Loma Bia
Hene howa haru kegoni.
Í Kini kegola Isaraele wali agalime ínaga mini
mo yaraga haga.
- 4 Inanaga mamali heneyarume ini hanaho haga
biniya.[☆]

☆ 22:1: Iba 10.1, Md 27.46, Mg 15.34 ☆ 22:2: Iba 42.3, 88.1

☆ 22:4: Iba 78.53, 107.6

Tigua í ani hanaho hemiria ína ti pele migi
biniya.

⁵ Tini kooreni howa í olaga biyagome
tinaga waitigirunaga giha howa yo pialu
pugu biniya.

Tigua íni hanaho haga biniyangi
ti heagoria buru pale mbira nawi heneya.

⁶ Áyu wali agali bu karu bibahendeme✧
iore handabe manga halu kerekere lalu ka.
Tigua ani lalu kagome í agali abale haruligobi ndo
áyu ngoe dindini pialu ngaligobi ko.

⁷ Í handaya haga biraru bibahendeme í mege
bialu✧
tinaga ngui yogo bialu ihondo hége doma bigi
biaga ka.

⁸ Anidagua bigi bialu howa tigua ihondo lalu,✧
Í Anduane Homogoni hanaho hegodago
ibugua í genda yu keruni yamogo nabiradago
aginagabe, laga.

Anduane Homogo ibugua í kalo manda bidayagua
í biamogo nabiradago aginagabe, laga.

⁹ Í pigane í aiyahanda taba hanayangi howa✧
ínaga gi habeni halu anda harugo kogoni.

¹⁰ Í pigane hono wiyangi ínaga gi habeni honope
henego✧
ínaga Ngode Datagaliwabe íni hanaho halu
dege anda harugo áyu o kogoni ndobe.

✧ **22:6:** Yob 25.6, Iba 31.11, Ais 41.14, 49.7 ✧ **22:7:** Ais 53.3, Md 27.39, Mg 15.29, Lg 23.35 ✧ **22:8:** Md 27.43 ✧ **22:9:** Iba 71.5-6 ✧ **22:10:** Ais 46.3, 49.1

- 11 Ai gendabi tara tara i kogoria hapara kago[☆]
i biamogo bulene mbirali nahego i dege ke lo
 kogoni.
- 12 Waitigi dewa bulumaga gabua agali hayaga
 alerume
 ho mabu bupe kagola i dombeneha ko.
 Bulumaga wangabe gabua hongohe hiriribiore
 Basana dindini bu heane hendene
 ogobioreme i ho mabu bupe kane ko.
- 13 Laiono gabuame agali bo tidu bagabu nole
 ne hala howa ngororo lagadagua
 tigua i bo nole ogonidagua bialu ka.
- 14 Inaga hongo holene ereba haya.[☆]
 Iba dindini odo paya bini pu ereba hagadagua
inaga hongo bibahende ereba hai halu pir-
 ilipe haya.
Inaga kuni damenego bibahende hibi habo lai
 halu
inaga gubalini nira nama anda piarua.
- 15 Inaga kembobe yobi abalu ale halu[☆]
inaga hégene dugu tagi halu ne hambuni dugu
 bandalape ka.
 Anduane-o ani bidago i durumbu o ngagoha
 homo tongolo muliya ngeledegoni.
- 16 Agali ko biagaru biango dudu tidiyu haradagua
 tidiyu howa i ho mabu bupe ka.
 Tinaga ne tandagabigome inaga gi geru hayama
 iri dali bialu
 tinaga neme i haya bolomogo bida.

☆ 22:11: 2 Kin 14.26, Iba 72.12, Ais 63.5 ☆ 22:14: Iba 73.26, Dan
 5.6 ☆ 22:15: Iba 38.10

- 17 Tigua inaga kuniru panaga karia hondowa
i yo handalu bame kuni hanguore o kagonida
lowa handayaho ka.
- 18 Tigua inaga aga ti mo tale bialu[☆]
aga luni mbira daliga biagane wiwago
ti ái ibu harabe hondole tadu bira.
- 19 Anduane Homogo-o ina i hangu helo wana-
habe.[☆]
I biamogo bulene i dege kegonigo
i biamogo bule abale íbu.
- 20 Inaga waitigi karume ayu tibume i ma puguligo
pele ngibe.
Biango ale o bu karume i bo homa boligo
ina i abale pele ngi.
- 21 Laiono o bu karume i bo nabeheore halu[☆]
bulumaga wangabe gabua o bu karumebi i
bayagua
i yo pialu pobe naheore kogonigo i gini mia.
- 22 Ina gi mialu i biamogo ogodagua biya lalu[☆]
ina inaga wali agali karu hale helo loyogo
loliya.
Ti mo ngoai ho bedagoria howa
ina inaga mini yaraga holebero.
- 23 Ina ogodagua lolebero.
Anduane Homogonaga biabe biahaga kamirume
ibunaga mini yaraga hadaba.
Yagabanaga waneigini kamirume
Anduane Homogohondo kai ladaba.

☆ **22:18:** Md 27.35, Mg 15.24, Lg 23.34, Yo 19.24 ☆ **22:19:** Iba 22.11, 70.5 ☆ **22:21:** Iba 34.4, 118.5 ☆ **22:22:** Iba 40.10, Hi 2.12

Isaraele hameigini kamirume

Anduane Homogo ibu mitangi bialu lotu ladaba.

24 Ibugua yagibano karu biamogo bulene ha do waha[☆]
tigua tandaga nalu karu hondowa nahende tingiha nabiaga kagoni.

Ani nabi howa tinime biamogo bia lalu olaragola ibugua hale halu biamogo biaga ka, lolebero.

25 Bibahendeore ngoai ho kagoria ina birirunaga lalu[☆]
ina inaga mini yaraga holebero.

Íhondo turu halu mbirale bo ngulebero lalu lo wirugo
wali agali íhondo gihe biru ngaru bibahendena deni howa ngulebero.

26 Yagibano damene íbu ngoai ho bedaru[☆]
bibahendeme ti noabiradagua nendebu nolebira.

Anduane Homogo mitangi bule íbu ngoai ho bedaru bibahendeme
ibunaga mini yaraga holebira.

Wali agali uruniore bayale hangu hama puabo helo
aniore bilo laro.

27 Wali agali hameigini tara tara paluyu pedaru[☆]
bibahendeme Anduane Homogo ka manda bialu

☆ 22:24: Iba 31.22, 69.17, 69.33, Hi 5.7 ☆ 22:25: Iba 35.18, 40.9-10, 61.8 ☆ 22:26: Iba 40.16, 69.32 ☆ 22:27: Iba 2.8, 82.8, 86.9

- ibu karia ibalu ibu mitangi bialu lotu lai holebira.
- 28 Anduane Homogo ibu kini howa✧
hameigini tara tara paluyu pedaru bibahende
ibugua handame ho kagoni.
- 29 Wali agali minehe dindini holene mo tene ho karu bibahende ibalu✧
Anduane Homogonaga geha bulu paliai holebira.
Homalu dindi tago bulebirago manda buwa bibahendeme ani biai holebira.
- 30 Mani dabane hama porarume Anduane Homogonaga biabe bia holebira.✧
Tigua Anduane Homogo lalu maha anda ho aribia hene karu lamulebira.
- 31 Maha taba honolebiraru tibi lamialu,✧
Anduane Homogohanda ibunaga wali agali pele miya, lalu lamulebira.

23

Anduane Homogo ibu inanga haru haga kago ogo

- 1 Anduane Homogo ibu inanga haru haga kagoni.✧
Ani kagome i buru pale mbira ngagola ibunime karulape ngulebira.
- 2 Ibugua i tani gahenge kagoriabi
iba gagahe bedagoriabi✧
ema nabi biruliya haru haga ka.

✧ 22:28: Iba 47.7-8, Seg 14.9 ✧ 22:29: Iba 89.48, Ais 10.16
✧ 22:30: Iba 102.18, 102.28 ✧ 22:31: Iba 71.18, 78.6 ✧ 23:1: Iba 34.9-10, Ais 40.11, Yo 10.11, 1 Pi 2.25 ✧ 23:2: Iba 36.8, 65.11-13, Ese 34.14, Mo 7.17

³ Ibugua hongo gahenge i ngiaga.✧
 Ibugua ala bulebero lalu lo wiyadagua
i hariga tigabini haru piaga ka.

⁴ I homolene ngagoria kaware pu haruyaguabi
i gi naholebero.✧
 Anduane Homogo-o iore i heba haabo haga
 kegoni.
Inaga kango halimbubi yidegome i biamogo bi-
 aga.

⁵ Inaga waitigi karu handaya ho helowa✧
ina i tomo karulapeore noliya manda manda
 bu ngiaabo harili.
 Agali hagianeru tomo nabiya ibabe lowa bu-
 lenedagua
 habane nabuleneore i kogohondo biaga ke.
Inaga iba beha iba hambu tola tagiore howa
 ngiaga ke.

⁶ Inaga gubalini haho wiaabo holenebi
 dara howa biamogo bulenebi✧
i porodagua mandagi ibagabu haaboore
 holebiraló manda bido.
Ina Anduane Homogo i andagaha haabo hole-
 bero.

24

*Anduane Homogo ibu dindi bibahendenaga kini
 kagonigo ogo*

✧ 23:3: Iba 5.8, 19.7, 85.13 ✧ 23:4: Iba 16.8, 27.1, Ais 43.2, Mai
 7.14 ✧ 23:5: Iba 78.19, 92.10, Lg 7.46 ✧ 23:6: Iba 25.7, 25.10,
 27.4-6, 2 Ko 5.1

- 1 Dindi bibahendebe mbirale dindini karubi
ngarubi[☆]
bibahendeore Anduane Homogo ibunaga
hangu nga.
Wali agalibi mbirale tara tara dindini ema bialu
piaga damenerubi
bibahendeore Anduane Homogo ibunaga
hangu ka.
- 2 Anduane Homogohanda iba andaneha
berelowa[☆]
dindi ogo daliga wabu ngeleda.
Dindi ogonaga gene dunini iba solowara timbuni
bedago andaneha wa namu lowa
dindi ogo pagaho ngeleda.
- 3 Mbirali Anduane Homogo mitangi halu hari
nene kagoria[☆]
iraga halu polene karulape ai kabe.
Anduane Homogonaga anda lomabia hene hari
neneni kago
ge nahaga ogoniha ge yaanda halu polene
karulape ai kabe.
- 4 Mbirali ibu gime mana ko mbira nabiagabi[☆]
ibu bu minime mana ko mbira mitangi nabi-
agabi
mbirale gime wabiniru mitangi nabiagabi
tindule ogoale buliya lowa lahondo nahagabi
uruniale nabiaga kago ibuni iraga halu polene
karulape ka.
- 5 Wali agali urunibi karu

☆ **24:1:** Har 19.5, Man 10.14, Iba 50.12, 1 Ko 10.26 ☆ **24:2:** Iba
104.5, 136.6, 2 Pi 3.5 ☆ **24:3:** Iba 15.1 ☆ **24:4:** Iba 15.4, Ais
33.15-16, Md 5.8, 1 Ti 2.8

Anduane Homogohanda ti pele mialu mo bayale holebira.

Ngode Datagaliwabe ibugua tiha ko mbira nawi ti tigabiore kamigoni lolebira.

6 Wali agali urunibi karume✧

Ngode Datagaliwabe mitangi bialu ibu kagoria ibaga.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabe kago mitangi bialu ibuni kagoria kaware ibugu biaga.

7 Kini gibi kago ibu anda ibilo.✧

Panga payapai kamiruni amura dugu amu nana bidaba.

Panga haraba bambaore howa payaho wiaabo hene karuni dugupe hadaba.

Kini gibi biago ibilo ani bidaba.

8 Kini gibi ogoni ibu ai kabe.

Kini ogoni ibu Anduane Homogo hongo gibihe biago kagoni.

Anduane Homogo ogoni ibu wai bialu wayali haga gibi biagoni ka.

9 Kini gibi kago ibu anda ibilo.

Panga payapai kamiruni amura dugu amu nana bidaba.

Panga haraba bambaore howa payaho wiaabo hene karuni dugupe hadaba.

Kini gibi biago ibilo ani bidaba.

10 Kini gibi ogoni ibu ai kabe.

Anduane Homogo Bibahendeore Haru Haame Ho Haga biago

✧ 24:6: Iba 27.8, 105.4 ✧ 24:7: Ais 26.2, Hag 2.7, Mal 3.1, 1 Ko 2.8

ibuniore Kini gibi ogoni kagoni.

25

*Anduane Homogohondo handayaho habe lalu
bi lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o ina inaga miniha mitangibu
kogonaga[☆]
ihondo bi larogoni.

² I inaga Ngode Datagaliwabeore kegoni.[☆]

Ina ihondo mini mbiraore wu kogoni.

I wai wayali naharogonaga taga pani nanelabe.

Waitigi karume i bope halu wayali howa
i hondo oba nahelabe.

³ Wali agali ihondo mini mbiraore wialu mini
dunubiahe karu[☆]

ti wai wayali naharagonaga taga naholebira.

Wali agali mine halu mana ko biaga karu
tini dari halu taga holebira.

⁴ Anduane Homogo-o inaga mana bayale ngeru i
lawai halu[☆]

hariga tigabini pialu holiya mo walia habe.

⁵ Ina bi mana henene lo ngego talialu bialu holiya
i lawai habe.[☆]

Ngode Datagaliwabe ina i haru dai bialu pele
ngiaga kegonaga

ina ani bibe laro.

Horo bibahendengi ina i biamogo bibelo
mini dunubiaho haruligo kogoni.

[☆] 25:1: Iba 86.4, 143.8 [☆] 25:2: Iba 31.1, 41.11 [☆] 25:3: Ais
21.2, 49.23, Hab 1.13 [☆] 25:4: Iba 27.11, 86.11 [☆] 25:5: Iba
40.1, 43.3, 79.9

6 Anduane Homogo-o ínaga dara holenebi
gubalini holenebi[☆]
irane nawini haga kego mitangi bibe.

Ínaga mana ogoni bambaore howa wiaga biago
áyu wiaabo kagoni.

7 Anduane Homogo-o í igiri daliahe hewangi[☆]
ko dewa bialu harugobi
mine harugobi mitangi nahabe.

Anduane Homogo-o í bayaleore haabo kegonigo
ínaga gubalini holeneme í dara halu mitangi
bibe.

8 Anduane Homogo ibu bayale tigabiore kagoni.[☆]

Wali agali mana ko biaga bu karume
mini beregedalu mana bayale bialu helo
ibugua biawai haga ka.

9 Ibugua wali agali tini mini mo dindi haga karu[☆]
bayuwa haru haga ka.

Tiguaibunaga mana tigabi ngaru hangu bialu
helo
ibugua biawai haga ka.

10 Anduane Homogohandaibunaga habo nalo-
lene bi lowini ngagobi[☆]

ibunaga mana ngagobi wali agali talialu bi-
aga karu
ibugua tihondo gubalinibi mini bilinahebi howa
ti hariga tigabini haru haabo haga ka.

11 Anduane Homogo-o íni mini tigabi howa bule
lalu lo wiridagua[☆]

☆ 25:6: Iba 98.3, 103.17 ☆ 25:7: Yob 13.26, Iba 31.19, 51.1

☆ 25:8: Iba 32.8, 86.5, 92.15 ☆ 25:9: Iba 23.3, 27.11 ☆ 25:10:

Iba 40.11, 103.18 ☆ 25:11: Har 34.9, Iba 79.9

mana ko bialu harugo domo wahabe.
 Ina ko timbuniore biruru nde ina domo wahaiore
 habe.

12 Wali agali Anduane Homogo mitangi bialu
 mogolo haga karu aibe.

Uruni ti mana bayale dabalu bialu helo
 ibugua hariga tigabi mo walia halu holebira.

13 Wali agali urunibi karu ti bayale halu✧
 tinaga waneigini aguanenerubi dindi ogoria
 howa bayale holebira.

14 Anduane Homogo ibugua wali agali ibuni an-
 daneha karu nenegeore haga kagoni.✧

Ibuguaibunaga habo nalolene bi lowini ngaru
 tihondo lawai haga kagoni.

15 Ina horo bibahendengi Anduane Homogo-
 handa i biamogo bilo✧
 ibuhondo mini dunubia ho haga kogoni.

I mo ko holene bu ngatoria kogola
 ibugua i pele ngialu mo wiaga kagoni.

16 Anduane Homogo-o ini hangu howa inaga
 hongo ereba hayadago
 ina i dara halu biamogo bule abale ibabe.✧

17 I hendore holene ngadagua holiya✧
 iha genda bu ngelo koruni ina mo wahabe.

Mini tumutumu bulene ngarume i bope nahelo
 ina i abale biamogo bibe.

18 Iha genda tandagaru ngelo koru mitangi bialu✧

✧ 25:13: Iba 69.36, Min 1.33, Yar 23.6 ✧ 25:14: Pig 17.1, Yob
 29.4, Min 3.32 ✧ 25:15: Iba 123.2, 124.7 ✧ 25:16: Iba 69.16,
 143.4 ✧ 25:17: Iba 40.12, 107.6 ✧ 25:18: Iba 31.7, 103.3

ina ko bini ngoru bibahende ina domo wahai
habe.

- 19 Inaga waitigi dewaore bu karu de handa.✧
Tigua i handabe manga timbuni kagobi de hand-
abe.
- 20 Inaga waitigi karume i bo wanahelo
ina i handayaho halu pele ngibe.
Tigua i mo taga nahelo
ina i kegoha ha do hole ibulebero.
- 21 Ina ihondo mini mbiraore wu kogo✧
inaga mana bayale tigabi bulene ngorume
i haru haabo helo hamelo kogoni.
- 22 Ngode Datagaliwabe-o inaga Isaraele wali agali
bu karunaga genda tara tara ngarume✧
ti bo hengeda nabilo
ina ti pele mialu haru dai bibe.

26

Wali agali tigabi karume bi lolenego ogo

- 1 Anduane Homogo-o ina ihondo mini mbiraore
wu haabo howa✧
mana tigabi hangu bialu harugo
ina i bayale ka labe.
- 2 Anduane Homogo-o ina bialu haga ngoru✧
ina bibahendeni howa i ba handabe.
Inaga bu minibi baya hangu dabo handaga bigi
bibe.

✧ 25:19: Iba 3.1-2, 9.13 ✧ 25:21: Iba 41.12 ✧ 25:22: Iba 130.8
✧ 26:1: 2 Kin 20.3, Iba 28.7, Min 20.7 ✧ 26:2: Iba 17.3, 139.23, Seg 13.9

³ Ínaga dara halu gubalini holeneme i handayaho
haga kegoni.✧

Í mini bilinahe kegome
i poleberogoha pu bamba halu ína i yu wa-
halu napiaga kegoni.

⁴ I agali ko biaga karu heba naharuli.
Agali tombene hondokihe karu baba i nenege na-
haga kogoni.✧

⁵ I agali mini kowi karu baba ibaga bibe manga
howa✧
mana ko biaga karu helalu habagi ho haruli.

⁶ Anduane Homogo-o iha ko mbira nawiore kogo
walia halu✧
ina inaga gi wayawaya bo waharogoni.
I inaga lomabu delaga dabu bu kagoria pu mabu
bialu howa
ina í mitangi bialu lotu lalu kogoni.

⁷ Ina anidagua bialu howa
ihondo kai lalu iba ganaru larogoni.
Ína mbirale bayale bialu hariruni
wali agali bibahendeme hale helo ina lamiai
harogoni.

⁸ Anduane Homogo-o inaga anda ini kegoha kago
i hame timbuni ledó.
Í mini timbunibi wá holenebi haabohe ngagoria
kego
inaga gubalinime hame timbuni lo kogoni.

✧ **26:3:** 2 Kin 20.3 ✧ **26:4:** Iba 1.1, Yar 15.17 ✧ **26:5:** Iba 1.1,
31.6, 139.21-22 ✧ **26:6:** Iba 73.13, 1 Ti 2.8

- 9 Mana ko biaga karu heba ina i bo wanahabe.✠
 Mendeali homelo bo wahaga karu ina ti bo waharengi
 i ti heba homoliya ba nabi helabe.
- 10 Uruni tigua mana ko ngubiore ngaru biaabo
 haga kagoni.✠
 Tigua wali agali bayale kago mo ko halu
 agali tara karume bame bo wahelo
 ohowa muni hana haga kagoni.
- 11 Anigoyu inime mana bayaleore ngaru taluwa
 bialu haga kogonigo
 ina i dara howa biamogo bialu haru dai bibe.
- 12 I mana tigabi yani ho howa hongoheore haga
 kogo✠
 mbirale mbirame i mo ko habe nahe.
 Wali agali Anduane Homogo mitangi bialu lotu
 lole ngoaiho bedagoria howa
 ina ibunaga mini yaraga halu holebero.

27

Anduane Homogonaga mini yaraga halu bi lolenego

- 1 Inaga wa holenebi i pele ngulenebi Anduane
 Homogo ibuni hangu kagoni.
 Ani kagola i mbirali hondowa gi naholebero.✠
 Anduane Homogo ibugua mbirali gibi ale bu
 ngarunaga howa

✠ 26:9: 1 Sml 25.29, Iba 28.3 ✠ 26:10: Man 16.19, 1 Sml 8.3, Ais 33.15 ✠ 26:12: Iba 22.22, 27.11, 40.2, 107.32 ✠ 27:1: Iba 118.14, Ais 33.2, 60.20, Mai 7.8

ᵢ mo wiaga kagola ᵢna mbiralihondo gi naholebero.

² Agali ko ᵢnaga waitigi karume✧

ᵢ de handaya halu bo wahole manda biyagua tiniha dai bulebira.

³ Agali wai tidiyu henego bibahendeoreme ᵢore bole lowa

ho mabubupe ho kayaguabi ᵢ gi naholebero.

ᵢnaga waitigi karume ᵢ baba wai kama layaguabi ti ani lo helo

ᵢ Anduane Homogohondo mini mbiraore wiaabo howa

miniha dungulo holebero.✧

⁴ ᵢ Anduane Homogohondo bi lalu mbirale mbira hangu bulene hamelo ko lalu lamiru.✧

Ogonigo ᵢ dére emabu kongi

Anduane Homogo ibu andagani haabo holene hame ledo lalu lamiru.

Ani lowa Anduane Homogonaga biamogo bulenebi

baya turubini bulenebi

mana bayale uruni alego bayuwaore handa tiga bialu

ᵢ hama polenego ogodagua hama pobe lalu bi langigi bilo hame laru.

⁵ Gendabi mini burugule wigi bidangi ibugua ᵢ bira do helolebira.

Ibugua ibuninaga andaha ᵢ bayale holiya mo do holebira.

Ani bialu ibugua ᵢ taba muwa

✧ 27:2: Iba 9.3, 14.4 ✧ 27:3: Yob 4.6, Iba 3.6 ✧ 27:4: Iba 18.6, 23.6, 90.17

- ege tōlē hari wedagoria neneoreni bo iraga
holene tobaheni minu berelolebira.✧
- 6 Anidagua bigi biragola ina inaga waitigiru bope
halu✧
i wayali holebero.
Ina turu howa ali iwaru lalu
Anduane Homogonaga andaha ibunaga lo-
maru bo delolebero.
Ina Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
gana lolebero.
- 7 Anduane Homogo-o ina í olarogola hale halu
ladai bibe.✧
Ína i dara nahabehe kogoni harugo
i dara halu bi larogo hale halu ladai bibe.
- 8 Ína ihondo lalu,✧
I mitangi bialu lotu lole i kogoria ibabe, larigola
ina, E Anduane Homogo-o ibulebero, lalu
ladai birugoni.
- 9 Anduane Homogo ina ihondo manga halu erem-
bira nguleni.✧
Anduane Homogo-o i inaga biabe biahaga haru-
gonigo
ina ihondo keba halu erembira ngialu poleni.
Inaga Ngode Datagaliwabe inaga Pele Ngiaga-o
i biamogo biaga í harigonigo
i helalu erembira ngialu poleni laro.
- 10 I aba aiyalame i handabe manga halu bo batagi
hayaguabi✧

✧ 27:5: Iba 17.8, 31.20, 40.2, 50.15 ✧ 27:6: Iba 3.3, 107.22

✧ 27:7: Iba 4.3, 13.3, 61.1 ✧ 27:8: Iba 34.4, 105.4, Amo 5.6

✧ 27:9: Iba 6.1, 40.17, 69.17, 94.14 ✧ 27:10: Ais 40.11, 49.15, Yo
16.32, 2 Ti 4.16-18

Anduane Homogo ibugua *í* ibunaga adogeha
yamuwa de hondo holebira.

11 Anduane Homogo-o inaore bialu holiya[✧]
ina manda bu ngedagua ihondo walia habe.
Inaga waitigi dewa bu karume *í* boligo
í hariga gibi hiriribini haru nape hariga tiga-
bini haru pobe.

12 Inaga waitigi *í* bolene kagoria *í* hangu helo
wahalu poleni.[✧]

Tigua tindule *í* nabinigobi bame dibade halu
í mo gila halu bi lai damene haragola ti bime
í bo ngoai haga kago

Anduane Homogo ina *í* yu wahalu poleni laro.

13 Anduane Homogo ibunaga mana baya gibiore
áyu ina kamangi bigi birago *í* hondole hole-
bero manda bido.[✧]

14 Anduane Homogohanda biamogo bulebira
manda bialu[✧]
ibuhondo mini mbiraore wu halimu.
Bu miniha genda nahe hongo ho halimu.
Anduane Homogohanda biamogo bulebira
manda bialu
ibuhondo mini mbiraore wu halimu.

28

*Anduane Homogohondo biamogo bia lalu bi
lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o *í* ege tole ale hongohe kego[✧]

[✧] 27:11: Iba 5.8, 25.4, 86.11 [✧] 27:12: Man 19.18, Md 26.60, Ab 9.1
[✧] 27:13: Iba 31.19, Yar 11.19 [✧] 27:14: Iba 62.5, Min 20.22, Ais 25.9
[✧] 28:1: Iba 83.1, 88.4, 143.7

1 ína í biamogo bibelo olalu kogoni.
 Ina í olarogo haleore habe.
Ína ínaga bi larogo hale í halu í biamogo
 nabiriyagua nde
 í agali homene dindiha pu karu ale holebero-
 dalo manda bido.
 2 Ína í biamogo bia lalu í olalu kogola*
 ína ínaga bi hale habe.
 Ina íninaga anda loma bia heneha í keria ínaga gi
 yaraga halu
 íhondo bi lalu kogola hale habe laro.
 3 Ína mini kowi karu heba í bope nahabe.*
 Uruni tigua mana ko biaga howa
 bi bayale dege lalu
 miniha handabe manga holene ngaru doho
 haga kago
í ti heba mo ko hamaga nahabe.
 4 Tigua ko uruni biyagonaga pani nelo mibe.*
 Ko biaganego pani nelo mo mibe.
 Tinime mana ko bibahende biyarunaga
 tini biyagobi pani nelo migi bibe.
 5 Agali ko uruni tigua Anduane Homogohanda bi-
 abe timbuni bini ngaru mitangi nahagabi*
 bibahende wabini ngaru mitangi nahagabi
 ka.
 Tigua ani bialu kagonaga pani mialu
 íbugua ti bo wahaiore holebira.

* 28:2: Iba 5.7, 138.2 * 28:3: Iba 26.9, 55.21, Yar 9.8 * 28:4:
 2 Ti 4.14, Mo 18.6, 22.12 * 28:5: Yob 34.27, Ais 5.12

⁶ Anduane Homogohanda ina dugu bialu biamogo
bia lalu olalu harugola
ibugua hale hayagonaga ina ibunaga mini
yaraga harogoni.

⁷ Anduane Homogo ibugua i handaya howa[☆]
inaga humbi ale kagoni.

Ibu karulapeore kago mitangi bialu
i ibuha hanaho kogoni.

Ibugua i biamogo biaga kago
ina turu halu iba ganaru lalu
ibunaga mini yaraga halu kogoni.

⁸ Anduane Homogohanda ibunaga wali agaliru
baya hangu handayaho haga.

Ibugua agali kini helo ibunime dabo
helayagobi

biamogo bialu mamage ho haga ka.

⁹ Anduane Homogo-o inaga wali agali pele mialu[☆]
ti ininagaore helo dabo helarigo
inime bayuwa biamogo bibe.

Nogo sibi haru haga ale howa
ina wali agali uruni tinaga haru hagateore
ini howa
ti bayuwa handaya halu haru haabo habe.

29

*Anduane Homogohanda dalu puyaburuha
howa bi latagi hagago ogo*

¹ Dahuliyali kamiru-o[☆]

Anduane Homogo kagonaga mini mo yaraga had-
aba.

☆ **28:7:** Iba 13.5, 18.2, 22.4 ☆ **28:9:** 1 Kin 8.51-53, Iba 78.1

☆ **29:1:** Iba 96.7-9

- Wá taraore holenebi hongo holenebi
 ibuni hangu kago turu timbuni hadaba.
- ² Anduane Homogo ibuni baya buruguleore kago-
 naga mini yaraga hadaba.✧
- Ibu mitangi bialu ibunaga wanakuihayagi bulu-
 palialu
 ibunaga mini yaraga halu lotu ladaba.
- ³ Anduane Homogonaga bi larago
 iba solowara bedarume hale hai haga.
 Ngode Datagaliwabe ibuni mini leneore kagome
 ibunaga bi hari kulu laradagua biayua.
 Iba solowara berearuha daligani
 ibunaga bi timbu hari kili kulu laradagua
 biayuagoni.
- ⁴ Anduane Homogonaga bi hongohe gibi taraore
 layuagoni.
 Wali agali bibahende bu hearume ibunaga bi
 laragola
 hale howa mogo lalu gi hai haga.
- ⁵ Anduane Homogo ibunaga bime
 ira tamia hearu bo dangia lahole biagaya.
 Ira tamia Lebanono dindi hene heaguabi aniore
 biagaya.
- ⁶ Anduane Homogohanda Lebanono dindiha hari
 timbuni wearu mo emabia haragola
 nogo bulumaga iginime pogoladagadaga bia-
 gadagua bilaga ka.
 Hari Hemono wedago nogo bulumaga wangabe
 daluame
 pogoladagadaga biradagua ani bilaga ka.

✧ 29:2: 2 Bit 20.21

- 7 Anduane Homogohanda bi laragola
hari daba migimege lalu wá timbuni hagimbu
biagaya.
- 8 Ibunaga bi laragome dindi ko wali agali nahaga
ngaru
mo birila gimbu biagaya.
Kedese dindi ko iba dalu naibaga ngaru
mo birila gimbu biagaya.
- 9 Anduane Homogohanda bi hongo howa laragola
nogo gabua karume hale halu mogolo puwa
igini abale wupe hagaya.
Ibugua bi hongo howa laragome
ira yuni karu gilopaya bilagaya.
Ibunaga anda kagoha wali agali bibahendeme
lalu,
Ngode Datagaliwabe ibu mini leneore ka, la-
gaya.
- 10 Anduane Homogo ibugua iba solowara timbuni
bedaru handameho haga.✧
Ibu Kini timbuniore howa hondo haabo haga
kagoni.
- 11 Anduane Homogohanda ibunaga wali agali bu
karu
mo hongo haabo haga kagoni.
Ibugua ti mo bayale heledagola
ti mo palia holene karulo haabo haga ka.

30

Anduane Homogohondo kaj lalu bi lenego ogo

- 1 Anduane Homogo-o ína ì waitigi hearume ì bo
henedalu turu nahelo

✧ 29:10: Fig 6.17, Yob 38.8, 38.25, Iba 28.8

i pele ngialu haru dai birigonaga
ina turu timbuniore howa
ina mini yaraga halu kogoni.

² Anduane Homogo-o i ina Ngode Datagali-
 wabeore kegonigo[☆]
ina ihondo biamogo bia lalu olarugola hale
 hari.

Hale howa ina i biamogo bialu mo dabi ho helar-
 igo ko.

³ Anduane Homogo-o i homene ale hewaria[☆]
ina i lone mo heya harigoni.

I homene dininiru pu hagaha hewaria
ina iha holene karula halu ngia dai birigoni.

⁴ Anduane Homogonaga wali agali mini bilinahe-
 ore kamiru-o[☆]
 tigua ibu mini yaraga halu iba gana lalu had-
 aba.

Mbirali mini Baya Buruguleore kago
 ibunime tihondo mbirale bigi biyarunaga mi-
 tangi bialu
 ibunihondo kai lalu hadaba.

⁵ Ibugua keba tigemandi hangu ho haga kagoyu[☆]
ina dindini kamangi ina mitangitangi bialu
 biamogo biaabo haga kagoni.

Mbiraga de iba ibalu palu heyalu
 horo mendengi turu ha aribia holebira.

⁶ Ini hangu mitangi bialu lalu,[☆]

I karulapeore kogo inaga waitigi karume

[☆] **30:2:** Iba 6.2, 88.13, 103.3 [☆] **30:3:** Iba 28.1, 86.13 [☆] **30:4:**

Har 3.15, Iba 135.13, 149.1 [☆] **30:5:** Iba 103.9, Ais 26.20, 2 Ko 4.17

[☆] **30:6:** Yob 29.18, Iba 10.6, 62.2, 62.6

í mo para nahabehe ko, laru.

7 Anduane Homogo-o ína íhondo bayale bialu
haabo kegoni.

Ína anda hongohe hari nenení hagagobi howa
í helarigo kogoni.

Ani birigoyu í helalu pialu í ha do harigola
íha gi holene timbunime bo hengeda dambi
haga biya.

8 Ina Anduane Homogo í olarugoni.

Í dara howa biamogo bíá, hongo howa lalu haru-
goni.

9 Í homaruyagua nde
íha howa bayale mbira agi tagira ibulubad-
abe.

Í homaliha piruyagua nde
bayale agi bia tagi holobadabe.

Homenerume ínaga mini yaraga holobadabe.

Ína bayale biaabo haga kegonaga
tigua latagi agua holobadabe.

10 Anduane Homogo-o ína ínaga bi larogo hale
howa dara habe.

Anduane Homogo-o ína í biamogo bibe laro.

11 Ína íha genda wiwaru bibahende mo wahai
harigola[☆]

туру howa mali lulene wia aribia helarigoni.

Abale í mbirali homaragola daraho hagagobi
hewaria

ína íha dara holene uruni mo wahai halu

ínaga bu miniha turu holene mo wia aribia
helarigoni.

☆ 30:11: Aga 3.4, Ais 20.2, Yar 31.13

12 Ainde ina íhondo bi nale holebero ndo
 ina ínaga mini yaraga halu iba ganaru lalu
 holebero.
 Anduane Homogo-o í ínaga Ngode Datagali-
 wabeore kegonaga
 ina íhondo kaj lalu haabo holebero.

31

*Anduane Homogohondo mini mbiraore wuwa
 bi lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o ina í kegoha ha do hole
 eberogoni.✧

I waitigi karume i bope nahelo ina biamogo
 bibe.

Ínaga mini tigabiore kegonigo i pele ngibe laro.

² Inaga bi larogo hale habe.✧

Ína i pele ngule abale ibabe.

I ha do holene egeanda ale í kegoni.

Inaga waitigirume i bope holigo
 ina i ho hagira bu habe.

³ Heneneore í ínaga ha do anda ale howa✧
 i baya hangu handayaho kegoni.

I hariga polene ngagoria pialu kogola
 ina haru holebero lalu abale lo wiridagua
 i haru halu bamba habe.

⁴ Waitigi karume i gonoha delo
 gono wiaho ngagoria pialu do wuligo
 í ínaga ha do anda kegonigo ina handayaho
 habe.

✧ 31:1: Iba 22.5, 71.1, Ais 49.23 ✧ 31:2: Iba 71.2 ✧ 31:3: Iba
 18.2, 23.3, 25.11

⁵ Ini íha ya harogoni. ☆

Anduane Homogo-o í Ngode Datagaliwabe mini
bilinaheore kegonigo
í pele ngialu haru dai bulebere.

⁶ Wali agali dama mitangi bialu
gime wabini ngagohondo bi pupu wiaga karu
hondowa
í turu nahaga kegoni.

Ina nde íhondo mini mbiraore wu haga kogoni.

⁷ Ína í gubaliniho haabo haga kegonaga
ína íhondo turu timbuni ho kogoni.

I genda yu kogo í hendede.

Mo ko holene íbu ngago í manda bu kegoni.

⁸ Waitigi bu karume í minu garabaya bilo ☆
ína í yupe nahe
handayaho haabo harigola í bayale kogoni.

⁹ Anduane Homogo-o í genda timbuniore yu kogo
ína í dara halu biamogo bibe.

Ina dugu bialu haabo hewaria inaga de tohe ko-
goni.

Inaga hongo bibahende pirilape haya.

¹⁰ I miniha genda yu kogome ☆

inaga holene mo tubagi holobada.

Ina dugu hongo howa bialu haabo kogome
í dindini lu haabo naholeda.

Iha genda timbuniore ngelo kogome
inaga hongo ibira halu ereba haya.

Inaga kunibi gedaore harogoni.

☆ **31:5:** Lg 23.46, Ab 7.59 ☆ **31:8:** Iba 18.19 ☆ **31:10:** Iba 32.3, 102.3

- 11 Waitigi bu karume i mege bialu ka.
I damene karume ihondo bi ko lalu kagoni.
I mandabi karume i hondowa gi hara.
I harigani pialu koria wali agali lola haga bi-
rarume
i handalu ti ibida pugupugu biaga.
- 12 Wali agali bu karume agali homenego embeda
ho wahagadagua[☆]
tigua i embeda hai haya.
I iba be pambulo wahene ngaligobi harudane
hendedo.
- 13 Waitigi dewa karume i mege timbuni bialu
hearia hale haru.
Tigua i mo gibia timbuniore hole haragoni.
Tigua mo ngoai howa i mo ko hole manda bialu
i bo waholenaga bi pongo balu ka.[☆]
- 14 Anigo uruni bialu helowa
Anduane Homogo-o ina ihondo mini mbi-
raore wu ko.
Ina Ngode Datagaliwabeore i kegoni, lalu ko.
- 15 Horo bibahendengi inaga giha i haabo kogoni
ndobe.
Ina i waitigi karunaga giha koria
agali i mo ko hole talima ibaga bu karunaga
giha koriabi i yamibe.
- 16 Inaga biabe biahaga agali kogo hondowa i dara
habe.[☆]
Ina gubalini timbuni haga kegome i pele ngibe.
- 17 Anduane Homogo-o ina i olalu kogonigo[☆]
waitigi bu karume i bope helo yupe nahabe.

☆ **31:12:** Iba 88.4-5 ☆ **31:13:** Yar 6.25, 20.3, 20.10, Md 27.1

☆ **31:16:** Dag 6.25-26, Iba 4.6, 67.1 ☆ **31:17:** 1 Sml 2.9, Iba 25.2, 115.17

Agali ko uruni tini mo ko hai helabe.
Ti homenerunaga dinini pu hagaha pialu
tinaga ne harigaha bi nalelo mo ereba habe.

18 Agali uruni tigua mine halu mege bialu[☆]
agali tigabi karuhondo bi ko laga kagoni.
Tigua ke holene bi ngaru dege laabo haga ka.
Tinaga ne harigaha bi lagadaru ereba helo ti bo
wahai habe.

19 Wali agali ini andaneha karu bayale helonaga[☆]
ina baya hanguore bialu kegoni.
Wali agali inihondo mini mbiraore wu haga karu
ina baya hangu handayaho haga kegoni.
Wali agali bibahende bu karume de handai helo
ina ani bialu kegoni.

20 Wali agali maru bo wahole manda bialu
karume[☆]
ti gingila mialu babe nahe helo
ina inaga wali agali ininaga gubaliniha mo do
ho kegoni.
Tinaga waitigi karume ti mege bialu bope nahelo
ina wali agali uruni ini andaneha bayaleore
helo
mo do ho kegoni.

21 Anduane Homogonaga mini yaraga holene
nga.[☆]
Inaga waitigi karume i bo wahole ho mabu bu
heagola
ibugua i gubalini howaibunaga hongome i
biamogo biya.

☆ 31:18: 1 Sml 2.3, Iba 12.3, Yu 15 ☆ 31:19: Ais 64.4, 1 Ko 2.9

☆ 31:20: Yob 5.21, Iba 27.5, 32.7 ☆ 31:21: 1 Sml 23.7, Iba 17.7

- 22 Bamba *ḡ* gi timbuni ho howa[☆]
*ḡ*ni kegoria naholiyanaga *ḡ*na *ḡ* bo taliatagi
 harida lo manda biru.
 Ani bu howa *ḡ*na *ḡ*hondo *ḡ* biamogo bia lalu dugu
 bialu hewaria
*ḡ*na hale halu biamogo birigoni.
- 23 Anduane Homogonagaore wali agali mini bili-
 naheore kamiru-o
 tigua ibunihondo gubalini hoore halimu.
 Wali agali ibu talima pialu mini bilinahe karu
 ibugua ti handayaho haga ka.
 Wali agali mine haga karu
 ibugua ti pani tini biyagobi nelo mo miaga ka.
- 24 Wali agali Anduane Homogohondo mini
 dunubiaho kamiru-o[☆]
 t*ḡ* gi nahe elahé howa hongo haabo ho halimu.

32

*Ko binigo latagi holenebi Ngode Datagali-
 wabehanda domo waholenenagabi ogo*

- 1 Mbirali ibunaga ko biniru Anduane Homogo-
 handa domo wahalu[☆]
 mana liahe biniru mo wahene kago
 ibu turubiore ka.
- 2 Mbirali Anduane Homogohanda ko bira lene
 nabiagabi[☆]
 ibuni miniha mo hondo holene mbira naw-
 iore kagobi
 ogoni ibu baya turubiore ka.[☆]

☆ 31:22: Ais 38.11-12, Yna 2.4 ☆ 31:24: Iba 27.14 ☆ 32:1:
 Iba 85.2, 103.3 ☆ 32:2: Yo 1.47, 2 Ko 5.19 ☆ 32:2: Lm 4.7-8

³ Ina ko biruru ogo biru lalu lapani nahe donge ho
 howa✧
 mbiraga horombebi miniha ulu lalu haabo
 hewaria
 inaga tingini bia ko halu homabeheore haru.

⁴ Anduane Homogo-o mbiraga horombebi ina i
 pani ngiaabo hari.
 Ani birigome inaga hongo bibahendeore pirilipe
 hai haya.

Dadimba tanini bereneru gaeangi poboyogo bi-
 ragome yo biaganedagua
 inaga hongo ogonidagua biya.

⁵ Ani biyagola ina ko biniru Anduane Homogo i
 langirugoni.✧

Ko mbira do nahe howa binirubi tigatiga langiai
 harugoni.

Ko biruru Anduane Homogo ihondo lapaniore
 hole lo manda bu henegobi
 lapani hai harugoni.

Ani birugola ina ko biruruni domo waihai
 harigoni.

⁶ Ani biaga kago manda buwa✧

Anduane Homogo inaga wali agali mini bilinahe
 karu
 bibahendeme ti burupale kangi ihondo bi lo-
 lene nga.

Genda timbuni iba li ale ti kagoria anda ibu ngang
 ihondo bi layagua
 genda timbuni ogoni ti namu nalolebira.

✧ **32:3:** Iba 31.10, 38.8, 39.2-3 ✧ **32:5:** LBM 26.40, 2 Sml 12.13,
 Yob 31.33, Iba 103.12, 1 Yo 1.9 ✧ **32:6:** Iba 46.1-3, 69.1, 69.13

7 Inaga ha do anda í kegoni.✧

Gendabi ngangí ina í biamogo birili.

I homedolego ibugua ogodagua mo wiya lalu
maru hale helo iba gana dalimu lalu lamule-
bero.

Ína í mo wiriligonaga ani lolebero.

8 Anduane Homogohanda lalu,✧

Í hariga pobelogo ina walia haga bulebero.

Ina í handaya ho howa
ogodagua bia ogodagua nabibe laga bialu lan-
gulebero.

9 Nogo hosi dongirume mini nawi howa pia-
gadagua pialu keria
í hariga polene ngadagua pobelo
ege pu ne hanganeha magui howa
pume hende howa haru poliya holeni, lalu
leda.

10 Mini kowi karu ti tandaga timbuni nalu haga.✧

Anigo Anduane Homogoha hanaho haga karu
tiibunaga gubalini holenehayagi howa yo
pialu pugu biaga.

11 Anduane Homogohanda bigi biyago mitangi
bialu mini tigabiwi kamiru✧
ti gubaliniha turuore halimu.

Ibugua bi ledadagua bialu kamiru
tí turuore howa ga lalu ladaga halimu.

✧ 32:7: Hgn 5.1-31, Iba 31.20, 91.1, 121.7 ✧ 32:8: Iba 25.8, 33.18

✧ 32:10: Iba 16.4, Min 13.21, Lm 2.9 ✧ 32:11: Iba 7.10, 64.10,
97.12

33

*Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
gana lenego ogo*

- ¹ Tí mini tigabiwi kamiru bibahendeme
Anduane Homogohanda bigi biyagonaga tu-
ruore howa gā lalu ladaga halimu.
Tí Anduane Homogohanda ledadagua hale halu
biaga kamirume
ibunaga mini yaraga halimu.
Wali agali mini tigabiwi karume mana ogonibi
bulene nga.
- ² Gāwā hiliyularume Anduane Homogonaga mini
yaraga halu
ibuhondo iba gana lo milimu.
- ³ Iba gana gahenge wabuwa Anduane Homogo-
hondo lo mialu howa
hiliyula gāwāru lagane mugubeoreme lalu
turuore halu hongo howa ladaga halimu.
- ⁴ Anduane Homogonaga bi damenego bibahende
henene hanguore lo nga.
Ibugua mbirale galone bigi bulebero ledagobi
heneneore bulebira lowa
ibuha hanaho habehe kama.
- ⁵ Anduane Homogo ibu mana tigabi bulenebi
henene lolenebi gubalini haga ka.✧
Ibunaga gubalini haabo holeneme dindi bibahen-
deha tōlai ka.
- ⁶ Anduane Homogohanda hari daliga li kagoni✧
ibunaga bime ani ha lowa

✧ 33:5: Iba 11.7, 37.28, 119.64 ✧ 33:6: Pig 1.6, 2.1, Iba 104.30,
Hi 11.3

ni ege yakundiru li bu karunibi ani hadaba
layagola heneru ka.

7 Ibugua iba dameneru mbiraore hanguni mo
mogo buwa berelene.✧

Iba solowaranaga guru kuyama
uli gibiruha panga payanda ho ngelama po-
radagua bini.

8 Dindi bibahendeni bu kamirume Anduane Ho-
mogo mitangi halu
ibunaga mini yaraga hadaba.

Wali agali dindi bibahendeni kamirume ibu dali-
gaore ka manda bialu
ibunaga mini yaraga hai hadaba.

9 Ogoni irane ibugua bi hangu layagola✧
mbirale bibahende dindini ngaruni ibu he-
lene.

Ibunaga bime mbirale ogoale tagira ibu ha laga
biyagola
tagira ibu haga bini nga.

10 Dindini hameigini tara tara paluyu pedarume✧
mbirale nagalone bule mandamanda bu wigi
bidaru nabilonaga

Anduane Homogohanda mo pere laga.
Tigua bule miniha manda bu yidaru bualono bu-
rugu lelo

ibugua mini yaniho haga.

11 Anigo Anduane Homogo ibugua bule manda bu
winiru✧
mbira ereba nahe wiaabo holebira.

✧ **33:7:** Har 15.8, Yos 3.16, Iba 78.13 ✧ **33:9:** Iba 148.5

✧ **33:10:** Iba 2.1-3, Ais 8.10, 19.3 ✧ **33:11:** Yob 23.13, Iba 40.5,

Min 19.21, Ais 55.8

- Ibugua bule manda bu yinigo
 mbirale mbirame mo ereba habe nahe hon-
 goheore wiaabo holebira.
- 12 Hameigini mbira tinaga Ngode Datagaliwabe
 mende nahe✧
 Anduane Homogo ibuni hangu ka lowa yu
 tigabu karu
 ti turubiore ka.
 Wali agali Anduane Homogohanda ibuninagaore
 helo lowa dabene karu
 ti turubiore ka.
- 13 Anduane Homogohanda dahuliya andaga howa
 de handadali halu
 wali agali bibahende bu kamaruni handai ho
 ka.✧
- 14 Ibugua kini howa haru kagoria howa de han-
 dadali halu✧
 ina dindini wali agali bu kamaruni de handai
 ka.
- 15 Wali agali damene bibahendenaga mitangi bu-
 lene pigane ibugua mo wia howa✧
 tigua birago damene bibahende ibuni manda
 biai ho ka.
- 16 Kini ibunaga ami hongohe kago hangume
 agalila wai bialu ibu wayali haga ndo.✧
 Wai biaga ami agali mbira ibu wai bialu wayali
 haganego
 ibuninaga hongo hangume ndo.
- 17 Wai biagane agalime nogo hosini biruwa wai
 biyaguabi wayali naholebira.✧

✧ 33:12: Man 7.6, Iba 28.9, 144.15 ✧ 33:13: Yob 28.24, Iba 11.4,
 14.2 ✧ 33:14: 1 Kin 8.39, 8.43, Iba 102.19 ✧ 33:15: 2 Bit 16.9,
 Yob 10.8, Iba 119.73 ✧ 33:16: Iba 44.6, 60.11 ✧ 33:17: Iba
 20.7, 147.10, Min 21.31

Hosi uruninaga hongo gibi ha kagome agali pele
mia nabulebira.

18 Anduane Homogohanda wali agali ibugua bia
ledadagua hale halu biaga karu
ibunime bayuwa de handayaho ka.

Ibugua ti gubalini haho wiaabo haga ka manda
buwa
ibuhondo mini mbiraorewu karu
ibugua mamage halu handayaho haga ka.✧

19 Wali agali urunibi karu homolilono✧
ibugua ti pele miaga ka.

Hina gari timbuni porangi
ti tomo karulape nalu helo mulebira.

20 Iname Anduane Homogoha hana howa✧
ibuni mini dunu bia ho kamagoni.

Inanaga pabe tigibi ina biamogo biagabi
Anduane Homogo ibuni hangu kagoni.

21 Ibu kagome ina ibuha hanaho howa
turuho baya kamagoni.

Ibunaga mini baya buruguleore hongohe ngago-
ria
ina hanaho kamagoni.

22 Anduane Homogo-o ina íni mini dunu bia ho
kamagonigo
ína ina gubalini haho wiaaboore habelo
hamelo kama.

✧ **33:18:** Yob 36.7, Iba 32.8-10, 1 Pi 3.12 ✧ **33:19:** Yob 5.20, Iba 37.19, Ab 12.11 ✧ **33:20:** Iba 62.1, 115.9, Ais 8.17

34

*Anduane Homogo ibu baya gibiore biaga kagoga
naga ibuhondo kai lenego ogo*

¹ Ina Anduane Homogohondo kaiore laabo halu
holebero.✠✠

Ina ibunaga mini yaraga nahe naholebero.

² Ibugua bigi biyarunaga ina ibunaga mini mo
yaraga halu holebero.

Wali agali marume hangedope haragola genda ho
haga kamiru

tí ina bi o larogoni hale howa turu halimulon-
aga laro.

³ Tíbi ibi ina Anduane Homogo ibu daliga gibiore
ka lama.✠

Ibunaga mini ina haru mandagi mo yaraga hama.

⁴ Ina Anduane Homogohondo bi larugola✠
ibugua hale halu ladai biya.

I gi bulene tara tarama daribaho wiaria
ibugua i golope haya.

⁵ Marume hangedope haragola miniha gendaho
haga karu

ti Anduane Homogo ibugua biamogo birago
hondowa turu haga.

Anigo ti miniha genda howa turu nahe mbira
naholebiraore.

⁶ Hongo nahe karume Anduane Homogo
olaragola✠

ibugua hale halu biamogo biagaore ka.

Ti genda tara tara yu haga bidaria

✠ 34:1: 1 Sml 21.13-15 ✠ 34:1: Eb 5.20, 1 Te 5.18, 2 Te 1.3, 2.13

✠ 34:3: Iba 69.30, Lg 1.46 ✠ 34:4: Iba 18.6, Md 7.7, Lg 11.9

✠ 34:6: Iba 3.4, 34.17-19

ibugua ti pele miaga ka.

7 Wali agali Anduane Homogohanda laradagua
hale halu biaga karu✧
ibunaga dahuliyalime mamage helaga biaga.
Uruni ti kagoria gendabi hiriribiru ibu wigi
bidagoria howa
ti ibunime gi miaga ka.

8 Anduane Homogo baya gibiore ka laramagoni✧
heneneore leneda lole inime manda bialu
handabe.

Ibuha ha doho karu ti bayale holene handa walia
howa turuho ka.

9 Anduane Homogonaga wali agali kamiru biba-
hendeme✧
ibunaga andaneha halimu.

Ibugua bia laradagua hale halu biaga karu
ti mbirale mbira buru palia nabi karulapeore
holebira.

10 Tomo garibilo habe nahe laiono hongoheru
heba mbiru garibilo hagagoyu✧
wali agali Anduane Homogohanda bia
laradagua biaga karu
ti mbirale bayale damenego mbira buru palu
naholebira.

11 I nenege kamiru-o ina bi larogo hale hole ibid-
aba.

Ti Anduane Homogonaga andaneha halimulon-
aga bulene
ina lawai holiya ibidaba.

✧ 34:7: 2 Kin 6.17, Dan 6.22, Seg 9.8, Hi 1.14 ✧ 34:8: Iba 2.12, 1
Pi 2.3 ✧ 34:9: Iba 31.23 ✧ 34:10: Yob 4.10-11, Iba 84.11

- 12 Tí turu ho holene hamelo kamibe.✧
Tí luore bayale halu hodagua holene hamelo kamibe.
- 13 Anidagua holene hamelo kamiyagua✧
tínaga ne harigaha howa
bi ko nale tindule kebi naheore halimu.
- 14 Ko bulene ngaru erembira mialu
mana bayale bialu halimu.✧
Tínaga gubalinioreme mbirale mo palia howa bigi
bulenego dabalú bialu halimu.
- 15 Wali agali mini tigabiwi karu✧
Anduane Homogoibunime de handaya howa
mamage haga ka.
Tigua genda yu howa ibu olaga biragola
ibunime hale halu biamogo biaga ka.
- 16 Mana ko biaga karu hondowa✧
Anduane Homogo ibu turu nahaga ka.
Ko biagaru homaragola
wali agalime uruni ti abaleore embedaho wa-
holebira.
- 17 Mini tigabiwi karume Anduane Homogo
olaragola✧
ibugua hale halu ladai biaga ka.
Ti genda tara tara yu howa ibu olaga biragola
ibugua hale halu biamogo bigi biaga ka.
- 18 Wali agali mini dege dindi howa turu nahe
karu✧
Anduane Homogo ibu ti kagoria kaware ka.

✧ **34:12:** 1 Pi 3.10-12 ✧ **34:13:** 1 Pi 2.22 ✧ **34:14:** Ais 1.16-17,
Lm 12.18, Hi 12.14 ✧ **34:15:** Yob 36.7, Iba 34.6, 34.17 ✧ **34:16:**
Min 10.7, Yar 44.11, Amo 9.4 ✧ **34:17:** Iba 34.6, 34.15, 34.19,
145.19-20 ✧ **34:18:** Iba 51.17, Ais 57.15, 66.2

Miniha hanaho holene mbira nawioiredagola
agini hanaho hoabe tobaho karu ibugua pele
miaga ka.

19 Mbirali mini tigabiwi kago ibu tandaga
nolenebi genda yulenebi handalu holebira.
Ibu ani tandaga nalu kariabi genda yu kariabi
Anduane Homogo ibunime ibu pele
mulebira.✧

20 Anduane Homogo ibunime mbirali mini tiga-
biwi kago hondo haga ka.✧
Ibunaga kuni emeneorebi mbira bu lolani han-
daldu ibunime yaniho holebira.

21 Ko bulene bibahende ngarume
wali agali ko biaga karu bo home lolebira.
Wali agali mini tigabiwi karuhondo handabe
manga haga karu
Anduane Homogohanda ti pani mulebira.

22 Anduane Homogohanda ibuninaga wali agali
pele mulebira.✧
Ibuha ha do hole ibu karia poraru ti bayale
holebira.

35

*Anduane Homogohondo biamogo bia lalu bi
lenego ogo*

1 Anduane Homogo-o agali ıla manga halu hoba
migimigi bu karu
ına tihondo manga halu hoba mu habe.
Inaga waitigi bu karu baba

✧ 34:19: Min 24.16, 2 Ti 3.11-12 ✧ 34:20: Yo 19.36 ✧ 34:22:
2 Sml 4.9, 1 Kin 1.29, Iba 103.4

- 1 ína nde ti baba wai bialu habe.
 2 Ína wai biagane ale ngeru mo karulalu humbi
 mo yalu
 í biamogo bule ibabe.
 3 I bo wahole talima ibiraru hondowa
 ína ayu yandarebi mo yalu
 í pele ngule abale ibabe.
Ína íhondo lalu,
 Í biamogo biaga í kogoni, labe.
- 4 Agali uruni tigua í bo wahole kagola[☆]
 ína ti bope halu mo taga habe.
 Tigua í bo waholenaga wai hanalu kago
 ína agali uruni talima pialu mo luluya habe.
- 5 Anduane Homogo-o
 ínaga dahuliyalime agali ko uruni bo talia
 togolalu
 puyabume datani pulo waharadagua bilabe.
- 6 Ínaga dahuliyalime ti bama talima pialu kagola
 agali ko biagarunaga hariga poragoria
 aruma helalu mo ko habelo hameledo.
- 7 Ina ti mo ko naheore hewaria
 tigua í gonoha delo gono wia do ho kagoni.
I pilo ngelo gundu uli tombo wiaho ka.
- 8 Tigua ani bu kagoyu tini nahende kaore
 mo ko holene abale íbu ngelabe.
 Gono í delo wiyadagoha tini da aribia helabe.
I uli pelo gundu uli tombo wiyadagoha
 tini uli pelo hameledo.
- 9 Anduane Homogo ína anidagua beregola

☆ 35:4: Iba 40.14, 70.2, 129.5

- ̄i turu timbuni ho holebero.
 ̄Ina ̄i pele ngeregola
 ̄inaga bu miniha dungulo holebero.
 10 ̄Ina Anduane Homogohondo kāi lalu,
 Anduane Homogo-o ̄i ale mende ai kabe.
 ̄Ina wali agali yagibano karu biamogo bialu
 agali hongohe karunaga giha howa biamogo
 bialu mo wirili.
 Agali homogo hongohe karume yagibano karu mo
 ko holilono
 ̄ina pele mialu mamage ho harili.
- 11 Agali ke haga bu karume ̄ihondo bi laede halu
 ̄ina mana ko nabinigo tigua ̄ina ko biya laga
 ka.
- 12 ̄Ina tihondo mana bayale bialu kogola[☆]
 tigua ̄ihondo ko biadai biaga ka.
 Anidagua bialu haragome
 ̄inaga bu miniha genda ho kogoni.
- 13 Ti warago timbuni bo nganḡi ̄ina ti dara halu[☆]
 ̄ini mo dindiha howa dara holene aga karu-
 lalu tomo nane haruli.
 Tomo nane howa ̄ina Anduane Homogohondo
 tinaga bi la halu harugoni.
- 14 ̄Ina ̄ini aba hamene haniniru baba miniha gen-
 daho hagadagua
 ti dara halu gendaho ibaga bialu harugoni.
 ̄I agali darabi āiya homene igini haradagua buwa
 dugu bialu ̄inaga bu miniha genda yu haru-
 goni.

[☆] 35:12: Iba 38.20, Yar 18.20, Yo 10.32 [☆] 35:13: Yob 30.25, Md 10.13, Lg 10.6

15 I genda yu hewangi
 ti mo mogo buwa i hondo oba halu turu haga
 biya.

Tigua i mo ko holenaga mo ngoai ho hayagoni.
 Agali maru i de nahendene hearume
i mo ko holenaga bi ko lalu i baabo haya.

16 Tigua i mege biaabo halu haya.
 Tigua i handabe manga halu
 ngui higi bu yu ibagabu hayagoni.

17 Anduane Homogo-o tigua agira halu
 ogonidagua bialu haabo helo heloleberebe.
 Tigua i mo ko nahelo tinaga giha howa
ina i pele ngibe.

Ti laiono gabua ale howa i bo wahole kago
 tinaga giha kongi ina i mo wibe.

18 ina i biamogo birigonaga
ina wali agali dewa ngoaiho karia howa
 ti hale helo ihondo kaj lolebero.
 Wali agali dewaliore bu karunaga deni howa
inaga mini yaraga halu holebero.

19 Agali maru ila waitigi bame irane nawini ho
 karume[☆]
i mege bialu bope helo nahelabe.
 Tigua i bameore handabe manga ho karume
i hondo oba halu mini ko wialu mine helo
 nahelabe.

20 Agali uruni tigua mendeali karu baba
 bayale holenenaga bi nalaga ka.
 Tigua wali agali bayale karu baba karia

☆ 35:19: Iba 69.5, Yo 15.25

ko mbira nabini kago mo yapara howa
bo wahole bi lalu haga ka.

21 Tigua ihondo bi hongo howa ladagadaga bialu
lalu,

Heneneore ina ko birigo ina handarima, lalu
haga ka.

22 Anduane Homogo-o tigua ani biyaruni i de han-
darigo

ina bi nale nahabe.

Anduane Homogo ina i helalu kaundiaha nahabe
laro.

23 Anduane Homogo-o iore abale heyalu
i biamogo bule ibabe.

Inaga Ngode Datagaliwabe-o i heyalu
ina bi lalu kuru mo hongo halu lahabe.

24 Anduane Homogo-o i mini tigabiore kego[☆]
ina i mana mbira ko nabini kogo latagi habe.

Waitigi karume manda bilo
i biamogo bialu inaga bi lahabe.

Agali uruni tigua i hondo oba halu
bi ko lalu mine helo nahelabe laro.

25 Tigua tini lo mitangi bialu lalu,
Mbirale bilo hamelo harimago ai tagira piyagoni.

Agali o biago iname mo ko ho waharimagoni,
nalelo

ina i handayaho habe laro.

26 Iha genda ibiyagonaga turuho haga karu
ina ti taga helo mo luluya ho helabe.

Tigua i bope halu tininaga mini yaraga haga karu
ina ti bope halu mo taga ho helabe.

☆ 35:24: Iba 26.1, 43.1

- 27 Ína í agali tigabi ka labelo hamelo karu
 tigua turu ho howa tinaga bu miniha dungulo
 helo helabe.
 Horo bibahendengi tigua lalu,
 Anduane Homogo ibu dunini heneneore mbira
 ka.
 Ibugua ibunaga biabe biahaga kago bayale helo
 hame laabo haga ka, lolebira.
- 28 Ína í mana bayale bialu mini tigabi kego lalu✧
 horo bibahendengi howa latagi halu
 ínaga mini yaraga halu haabo holebero.

36

Wali agalime mana ko biaganego ogo

- 1 Mana kome mini kowi karunaga bu miniha bi
 lamiaga.✧
 Mana ko biaga karume Ngode Datagali-
 wabehondo gi nahaga howa
 erembira mialu yo handaga ka.
- 2 Ko biaga uruni tigua mine howa tini lalu,
Í duniniore mbirago kogoni, laga ka.
 Ngode Datagaliwabehanda tigua ko biyaru handa
 walia halu
 dabaki nabulebiralo manda biaga ka.
- 3 Horo bibahendengi ogoni ale biaga karume
 mana ko bulenenaga bi mo tene howa
 ke halu bi laabo haga ka.
 Mana bayale bulenenaga mini bayale mbira tiha
 nawiore kagoni ndobe.
- 4 Dagiani u paluwa mana ko bulenenaga
 miniha mitangitangi bialu paliaga ka.

✧ 35:28: Iba 51.14, 71.15, 71.24 ✧ 36:1: Lm 3.18

Tigua mana ko bulenego bibe manga nahaga
 howa
 ko bulene ngagoha haabo haga ka.

*Ngode Datagaliwabenaga mana bayale ngago
 ogo*

⁵ Anduane Homogo-o ínaga gubalini haabo ho-
 lene emene ndoore[☆]
 hari daliga elahé wu kegoni.

Ínaga mini bilinahe ngego timbuni yangale howa
 hari mindini elahé wu kegoni.

⁶ Ínaga mini tigabi timbuniore ngego
 dindi hari ngaru bolanguahe ngegoni.

Ínaga mana tigabiore mo dabaki haga ngegobi
 ina kamarume manda biai habe nahe kama.
 Ogoni iba solowara uli unuraore ngaligobi nge.
 Anduane Homogo-o ínime wali agalibi
 ema bialu piaga bedarubi nogo tara tarabi
 handayahó hai haga kegoni.

⁷ Ngode Datagaliwabe-o ínaga gubalini haabo ho-
 lene baya buruguleore ngegoni[☆]
 i hame timbuni lo ko.

Í ogonibi kego wali agali bu karu tanabi ti ínì
 kegoha kaware ibiragola
 ega angibuninaga babaganeme igini
 dambiho paliagadagua
 ínà ti dambiho haga kegoni.

⁸ Í andaga tomo dewa bu payabu ngegome[☆]
 wali agali tomo garibi nale haga ka.

☆ **36:5:** Iba 57.10, 108.4 ☆ **36:7:** Lud 2.12, Iba 17.8, 31.19, 91.4

☆ **36:8:** Yob 20.17, Iba 16.11, Mo 22.1

Ínaga turu holene iba bayale timbuni
dugaragobi ngego
wali agalime nelo miaga kegoni.

⁹ Ina bibahendenaga holene tene Anduaneore í
kegoni.✧

Íni wá taraore holene Anduane kegome
íniha howa ina wá bayaleore de hondo kam-
agoni larama.

¹⁰ Wali agali í mandabi karu
ína ti gubalini ho haabo habe.

Wali agali mini tigabi karu ti bayale haabo helo
ínime ti biamogo bialu habe.

¹¹ Agali mine haga bu karume
í bo hingedope holani handabe.

Mini kowi bu karume í bo batagi holani handabe.

¹² Agali ko biaga biaru ebere pilo ngaruni de
handa.

Ti lone heyabe naheore ngagoni.

37

*Mini kowi bayalewibi kirabalinaga hamaro bu-
lenego ogo*

¹ Mini kowi karume birago hondowa tí mini dege
dindi nahalimu.✧

Tigua bira larago hale howabi ti biradagua bua
nahalimu.

² Irane ti tani gau laralidagua emene howa gau
lolebira.✧

✧ **36:9:** Yar 2.13, Yo 4.10, 4.14, 1 Pi 2.9 ✧ **37:1:** Iba 73.3, Min
23.17, 24.1, 24.19 ✧ **37:2:** Iba 90.5-6

Uruni ti gaeangi tomo gau laralidaguaore gau lalu ereba holebira.

³ Anduane Homogoni hanaho howa mana bayale bialu halimu.

Ani birimiyagua t́naga pabe tigila Anduane Homogo ibuni kagola t́ ibuha bayale holeberemi.

⁴ Turu holene Anduane Homogohayagi hai bialu halimu.✧

Ani birimiyagua ibugua t́naga gubalinime hameledami aleru ngulebira.

⁵ ǃni Anduane Homogoha hanaho habe.✧

Ani kegola ibugua ǃ biamogo bulebira.

⁶ ǃna mini tigabiwi howa mana bayale bigi bere-runi✧

wali agalime de handai helo

horombe hanuni ni dedagola

wá haame haralidagua helo wále

ibugua ani mo helolebira.

⁷ Anduane Homogo ibugua bule ngago bilo✧

ǃ ema nabi hondo habe.

Maru ti ho timbu halu ho yanga laragola

ǃ mini dege dindi nahabe.

Mini kowi karume ko bule lo manda bu heneru bigi birago hondowa

ǃ mini dege dindi nahabe.

✧ 37:4: Ais 58.14 ✧ 37:5: Min 16.3, Md 6.25, Lg 12.22, 1 Pi 5.7

✧ 37:6: Yob 11.17, Mai 7.9 ✧ 37:7: Iba 62.1, Ais 30.15, Yar 12.1

- 8 Mini dege dindi holene ngagolabi keba holene
ngagolabi mogo nalabe.✧
Urunime genda dege yu anda ibaga.
- 9 Mini kowi karu ti bo batagi halu✧
Anduane Homogoni hanaho karume dindi
karulolebira.
- 10 Emene howa mini kowi karu ereba haiore
holebira.✧
Ti kabe hondole hagadagoria hai birimiyaguabi
handa walia nahe ereba ho waore holebira.
- 11 Tini mo dindiha howa deme handagabu
karume dindi ogoni karulolebira.✧
Mo palia holene ti karula howa
mbirale dewa turuho wu holebira.
- 12 Mini kowi karume mini tigabiwi karu mo ko
holenaga ndi nde lalu
handabe manga howa ne gengero lalu ka.
- 13 Ani bialu helowa
Anduane Homogohanda mini kowi uruni
handaya howa
oba halu ka.
Tinaga homo ereba holene horo hapara harago
hondowa
ibu oba halu ka.
- 14 Mini kowi karume yagibanorubi buru pale
darabi karubi dibule
ayu tibu gililomi bogole danda edaha bira.
Mana tigabi biaga karu bo wahole ani bialu ka.
- 15 Tigua ani bialu karia tininaga ayu tibu yidago
yamuwa

✧ 37:8: Iba 73.3, Eb 4.26 ✧ 37:9: Yob 27.13-14, Ais 57.13

✧ 37:10: Yob 20.9, Hi 10.36-37 ✧ 37:11: Md 5.5

tini bo wahalu danda edaho ngaru minu podu
waholebira.

- 16 Mini kowi karume dabudabu dewa bu
hombedo wu karuni galone nabulene
lowa[☆]
mini tigabiwi karume mbirale emene wu
kago baya galoneore wu ka.
- 17 Ogoni irane Anduane Homogo ibugua mini
kowi karunaga hongo mo ereba hai halu
mini tigabiwi karu ibunime handaya ho
holebira.
- 18 Anduane Homogo ibugua ibunaga bi larago
hale halu biaga karu
ibunime handaya ho haabo halu
dindi ogoni tinagaore wiaabo helolebira.
- 19 Mo ko holene wigi bidangi ti tandaga
nanolebira.
Hina gari birangibi ti nolene karulape
wulebira.
- 20 Ani wulebiragoyu mini kowi karu ti
homolebira.
Anduane Homogonaga waitigi karu
balawaya minana anda hene mbira
dedaligobi dowa
gilope halu ereba haralidagua ti ereba
holebira.
Ira hagua pu ereba haralidagua ereba holebira.
- 21 Mini kowi kagome mbirale dano howa
yadai nabi nalu puabo haga.
Bayale biaga kagome ibunaga mbirale ngaru

☆ 37:16: Min 15.16, 16.8, 1 Ti 6.6

habua nabi mo guaila howa tale biaga.

22 Anduane Homogohanda mo turu hene karume
dindi karulolebira.

Ibugua ha hene karu ti bo batagi holebira.

23 Anduane Homogohanda wali agali hangu
hanguhondo✧

hariga ogodagua pobe lalu walia haga.

Ibu turu helo hangu biaga kagonaga pabe tigila
Anduane Homogo ibuni holebira.

24 Uruni ti pilope hayaguabi

pilo ibiraho wiaabo naholebira.

Anduane Homogoibunime ti gini mialu
lone mo heya ho helolebira.

25 I igirini howa hama ibalu✧

ai áyu agali waheore kogoni.

Henego manda berogola

áyu agima ndogo luore haruda manda bido.

O hama ibiwadagoriani howa handalu hewaria
wali agali mini tigabiwi hearu mbira

Anduane Homogohanda yu wanahayane
handaru.

Tinaga waneiginibi ti hina noa howa

mendeali hina nayago tagamini handadeho
heariabi heba nahende dege haru.

26 Tigua tinaga mbirale karulape wuwa

maru buru pale haga bidaru turu halu talebu
migi biaga.

Ti waneigini baya bu karu hondowabi
ibuni turu ho haga biaga.

✧ 37:23: 1 Sml 2.9, Min 16.9 ✧ 37:25: Iba 37.28, 59.15, 109.10

27 Ko bulene erembira mialu mana bayale bilimu.
Ani birimiyagua tɪnaga aguanenerume dindini lu-
ore haabo holebira.

28 Anduane Homogo ibu mana bayale bulene
gubalini haga kagome[☆]
wali agali ibuhondo mini bilinahe karu yu
wanahaga ka.

Tinaga pabe tigila ibuni haabo holebira.
Mini kowi karu tinaga aguaneneru bo batagi
holebira.

29 Mini tigabiwi karume dindi karulalu
ogoriani haho wiaabo holebira.

30 Mbiralali mini tigabiwi kagonaga ne harigaha
howa
bi latagi hararu mini gigabiwi howa bi laga.
Ibunaga hégeme mana tigabi bulene dege bi latagi
haga.

31 Ngode Datagaliwabenaga mana lowinigo[☆]
ibunaga bu miniha mo hangedagome
ibu ge gundu lalu pi nalaga.

32 Mini kowi kagome mini tigabiwi kago ma yu
howa
bo wahole manda biaga.

33 Ani biagagoyu bo wahelo
Anduane Homogohanda yupe naholebira.
Godi lalu kariabi
ibugua ko bini mbira ngaria handa walia na-
holebira.

34 Anduane Homogoha mini dunu bia ho howa

☆ 37:28: Iba 11.7, Min 2.22, Ais 14.20 ☆ 37:31: Man 6.6, Iba 40.8, 119.98, Ais 51.7

ibugua bibe ledadagua bialu habe.
 Ani biriyagua ibugua í mo yaraga halu
 dindi í karulabelo ngulebira.
 Ani biragola mini kowi karu pani narago
 í deme handa aī ho holebere.

35 Bamba mbiru agali mini kowiore ibuni hangu
 hongohe karulape ko mitangi howa✧
 wali agali mo gi halu
 ge pera bai haga mbira heane hendewane.
 Lebanono dindini ira tamia mbira luni panigi
 pudagaho hagadagua
 agali ogonime maru hearu hangedope howa
 ibuore pudagaho heane hendewane.

36 Mani halu mbiru dindi odagoriani lone bolan-
 gua halu pialu hewaria
 agali odagoni naheya.
 Kabe hondole ina hai bialu hewariabi
 ibu nahe erebaore hayiya.

37 Wali agali mana bayale biaga karu handalimu.✧
 Mini tigabiwi karume mana bayale bigi birago
 handawa bilimu.
 Mo palia haga karu
 ti aguanene dewa ho dame bulebira.

38 Ko biaga karu aria bibahende homai halu
 tinaga aguanene bibahendeore homa
 mundulanda holebira.

39 Wali agali mini tigabiwi karu
 Anduane Homogohanda ti pele mulebira.
 Gendabi timbuni nganggi ti ibida pialu

✧ 37:35: Yob 5.3 ✧ 37:37: Ais 32.17, 57.2

ha do hagane Anduane Homogo ibuni
holebira.

40 Anduane Homogohanda ti biamogo bialu gi
miaga.✧

Mini kowi karume ti mo ko hole ibirangi
ti ibu karia ibida poragola ibugua ti mo wiaga.

38

*Tandaga handalu howa Anduane Homogo-
hondo bi lenego ogo*

1 Anduane Homogo-o ina keba ho kegonigo
ihondo keba howa i minu boleni.

2 Ina inaga timume i bogalu
inaga gime i bope ho heledegoni.

3 Ina ihondo keba harigola✧
inaga tingini tandaga timbuni handalu ko-
goni.

Ina ko bini ngogome
iha warago timbuni balu ngogoni.

4 Ko iha ngagome i bo dambi hai haragola✧
nu gendabi ale howa yu habe nahe kogoni.

5 Ini mini nawi howa mana liaheore birugome
inaga tinginini dere bidaru
ibane timbuni tuguda tagitagi bialu ngu
taraore biragoni.

6 I miniha genda timbuni yu kogome
ini handa dindi ho bedogoni.

Horo bibahendengi dara howa

✧ 37:40: 1 Bit 5.20, Ais 31.5, Dan 3.17, 3.28, 6.23 ✧ 38:3: Yob
33.19, Iba 32.4, 102.10, Ais 1.6 ✧ 38:4: Esr 9.6, Iba 40.12

dugu biaabo halu kogoni.

7 Inaga tinginiha poboyogo timbuni bialu
irame daradagua bidagola i warago tim-
buniore balu kogoni.

8 Mbirale tara mbirame i bo hengedaradagua
bidagome
i hongo nahe kogoni.

Inaga miniha mo ko henego
tandaga howa ya lalu ngogoni.

9 Anduane Homogo-o ina inaga hame hongohe
ngelo kogoni[☆]
manda biai kogoni.

Inaga bu miniha dugu bialu koru mbira do nahe-
ore
ina haleme hale hai ho kogoni.

10 Inaga bu hongo howa ala duguaga bialu
inaga hongo pirilape ka.

Inaga de aruma hai kagome
mbirale mbira handabe naheore kogoni
ndobe.

11 I tinginini dere ko ngubi bidarume
inaga damene nenegeru ini kogoria ibua na-
haya.

I one waneiginirubi ti kaundianiore haruruni
ndobe.

12 Inaga waitigi bu karume
i gonoha delonaga gono wu kagoni ndobe.

Agali i mo ko halu bole karume
i bo wahamiya laga bialu ka.

Horo bibahendengi tigua

☆ 38:9: Iba 6.6, 10.17, 102.5

ihondo mana ko hangu bulene manda bialu
haga kagoni.

13 I hale tuluhe ale howa
tigua bi lararu hale habe nahe ko.

Inaga bi ndibulo wahene ale howa
ne hariga ha lalu bi labe nahe ko.

14 I agali hale tuluhe haraligobi howa
tigua bi lararu ina ladaɪ bibe naheore kogoni.

15 Anduane Homogo-o ina ihondo mini mbiraore
wu kogoni.

Anduane Homogo inaga Ngode Datagaliwabeore-
o
ina inaga bi larogo ladaɪ biaga kogoni.

16 Waitigi bu karume wai hanalu i bope holenaga
mine bi lelo nahelabe.

I emene pilope harogola
ti turu helo nahelabe laro.

17 I tandaga timbuni handaabo halu kogome
i pilolene kawareore ngagoni.

18 Ina ko bialu haruru ihondo latagi hai harugoni.✧
Ini mana liahe birudarunaga dara timbuniore ho
kogoni.

19 I waitigi dewaore hongo gibihe bu ka.

I bame handabe manga haga karu
ti dewaore daga labenahe ka.

20 Ina mana bayale hangu bialu kogola
tigua ihondo mana ko biadaɪ biaga kogoni.

Ina mana bayale ngago talialu bialu kogola
tigua i baba bameore mo waitigi haga kogoni.

✧ 38:18: Iba 32.5, 2 Ko 7.9-10

21 Anduane Homogo-o ina i yu wanahabe laro.✧
Inaga Ngode Datagaliwabe-o i helo wahalu kaun-
dia nahabe.

22 Anduane Homogo-o i Pele Ngiaga ini hanguore
kego
i biamogo bule abaleore ibabe.

39

Agali mbira ibuha genda yu howa bi lenego

1 Ina bi lo wirugo ogo,✧

Inime bi ko loligo

mana berogobi baya hangu mamage howa
bialu holebero.

Agali mana ko biaga i koria kaware kangi
ina ti baba bi mbira nalolebero, larugoni.

2 Ina inaga ne hariga ndibulo howa
bi mbira nale haru.

Bi bayalenaga lalubi mbira nale dege harugoni.
Anigoyu iha genda timbuniore ngelo hene.

3 Ina mini tumutumu bu harugoni.

Ina mitangitangi bialu haabo hewagola
inaga miniha mo ko haiore hene.

Ai ina inaga ne hariga ndibu lowa ndo
ina bi lolebero manda biru.

4 Ina Anduane Homogohondo hale halu lalu,✧

Anduane Homogo-o inaga holeneha i mali
agira agima holeberobe.

I angi homoliyadabe.

I dindini holene tubagi dege wiaruabe be lud-
abe

ini langibe, laru.

✧ 38:21: Iba 22.19, 35.22

✧ 39:1: Iba 141.3, Kl 4.5, Ya 3.2

✧ 39:4: Iba 90.12

5 Ínaga holene tigimandi hangu ngeledegonida.✧

Ínaga deni ínaga holene emene ogoni
nagaloneoredane hendede.

Wali agali bibahendenaga holene lu ndo
mbiralime ne harigaha buhē halu mbira
hangu latagi hagagobi dege nga.

6 Ni daragola ina mbiralinaga munini ale kama.
Dindini mbirale bayale wini ngaru mule biabe
erekuibi bia bialu howa
bame nagalone bialu haga.

Iname mbirale dewaore mo mogo bialu kam-
agoyu
ái ibu holebirabe manda nabi kama.

7 Ai Anduane Homogo-o ína agilenaga mini
dunubia ho holiyabe.

Ína hangu í biamogo bibelo lowa
ína ínihondo mini dunubia ho kogoni.

8 Ína í pele ngialu ína ko biruru domo wahabe.
Agali ko mini nawi ale karume
í hondo oba halu mege bialu helo nahelabe.

9 Ína ínaga ne hariga ndibu lowa
bi mbira nale holebero.
Ogonaga irane ína tandaga uruni narogo
ínime íhondo ibilaridagonaga bi nalolebero.

10 Ainde í lone nababe laro.

Ína í pani ngirigome
ai homabeheore kogoni ndobe.

11 Wali agalime mana ko birarunaga ína pani mir-
ili.
Bombome aga labolabo nalu budabaga
biagadagua

✧ 39:5: Iba 62.9, 90.4, 144.4

ina inanaga mbirale hameledamaru mo wa-
 hai haga kegoni.
 Heneneore larogo wali agali bibahendenaga ne
 harigaha buhe halu mbira hangu
 latagi hagagobi dege ka.

¹² Anduane Homogo-o inaga bi larogo hale habe.
 Ina bi lalu kogoni baya hangu hale ho habe.
 Ina dugu bialu koria de iba ibirago hondowa
 ina i biamogo bibe.
 Inaga mamaliru ti nde dindi ogoria tigi mbira
 hangu halu homayadagua
 inibi nde dindi ogoria tigimandi hangu hole-
 berogo
 i manda biaiho kegoni.
¹³ I lone mo tandaga nahe
 emene hangu nde inaga bu miniha dungulo
 holiya helabe laro.
 Mani i homalu nde dindi ogo wahalu poliyadago
 ani helabe laro.

40

*Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
gana lenego ogo*

¹ Anduane Homogo ibugua i biamogo bilonaga
 i mini dege dindi nahe ema nabi haru.
 Ani hewaria nde
 ibugua ina bi larugo hale halu biamogo biya.
² I gundu uli gibi hiriribiha pilo wiwaria[☆]
 ibugua hale halu gililo miya.
 Uli unuraore lumburaha homole yupe halu
 hewaria

☆ 40:2: Iba 27.5, 69.2, Yar 38.6, 38.10-13

ibugua i gililo miya.

Ibugua i gililo muwa ege toleni mo heya ho helalu
i yo pialu poliya ani biya.

³ Ibugua ina iba gana gahenge mbira[☆]

inanaga Ngode Datagaliwabe kagonaga mini
yaraga halu loliya lawai haya.

Ani biyaego hondowa wali agali dewaoreme mini
wialu

ti Anduane Homogohondo mini mbiraore
wulebira.

⁴ Wali agali Anduane Homogohondo mini mbi-
raore wuwa[☆]

mbirale tara gime wabiniru mitangi nahe
mbirale uruniale mitangi haga karume bia-
gadagua nabiaga karu

ti turuho ka.

⁵ Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe-
o[☆]

ina inanaga mbirale dewaore gibi bia haga
birigoni.

Í aleore mende nahe manda bidama.

Iname bima lama hama polomadagonaga de-
waore

inaga miniha magoyu kegoni.

Hama ibirimahayagibi walia hama ibirigoni.

Ína inanaga bia hama ibirigoni manda bialu howa
ina daga au loabe tobahe gibiore bia harigoni
mandabu kama.

[☆] 40:3: Iba 32.7, 33.3, 64.9 [☆] 40:4: Iba 84.12, 125.5 [☆] 40:5:
Iba 71.15, 139.17-18, Ais 55.8-9

- 6 Ogoni bia harigonaga iname íhondo turu halu
 mbirale lomabu ngulenegobi✠✠
 mbirale homa hende loma delagane dabuni
 bo delo ngulenegobi
 uruni alego í hame nalagayagoni.
 Inanaga ko domabelo lowa mbirale mbira bo delo
 ngulenegobi
 í hame nalaga degeyagoni.
 Ina ínaga bi larego hale halu buliyanaga
 ínaga ínaga hale kira wabuwa dugua ho heled-
 goni.
- 7 Ína ani bidego manda buwa ina buliya
 damenego
 ínaga mbugani mana lo ngegonidagua
 ina bule kogoni laru.
- 8 Inaga Ngode Datagaliwabe-o✠
 ina ina hame ledegodaguaore bule turuho
 kogoni.
 Ínaga bi mana lo ngeru
 ina ínaga bu habaneha mo hangedogoni.
- 9 Anduane Homogo ínaga wali agali mo ngoaiho
 bereagoria
 ina ina kamaru pele ngiaga í kego lalu
 bi baya turubi ogoni ti hale hai helo lamiru.
 Ina bi ogoni dege lalu kone lairi naholeberogo í
 manda bidegoni.
- 10 Anduane Homogo ina wali agali pele miaga
 kegonaga bi te✠
 ogoniore ini yu donge nahe lamiru.

✠ 40:6: Ais 1.11, Yar 6.20, Mai 6.6-8 ✠ 40:6: Hi 10.5-7 ✠ 40:8:
 Iba 37.31, 2 Ko 3.3 ✠ 40:10: Iba 89.1, Ab 20.20, 20.27

Ína biamogo biaabo hariligonagabi
 í mini bilinahe kegonagabi wali agali lami-
 aabo haru.
 Ínaga wali agali bibahende mo ngoaiho bereago-
 ria
 Anduane Homogohanda ina handaya haho
 wiaabo halu
 gubalini haho wiaabo haga ka lalu
 ína yu donge nahe lamiaiore haru.

11 Anduane Homogo-o ína í dara howa biamogo
 bulene nawi howa
 dara howa biamogo biaabo hariligoni.
 Ogoninaga biairi naholebeda lo manda bido.
 Ínaga gubalini holenemebi mini bilinahe holene-
 mebi
 í yani ho wiaabo kegola
 í bayale karulapeore holoboda lo manda
 bido.

*Ngode Datagaliwabehanda biamogo bilonaga
 bi lenego ogo
 (Iba Gana 70)*

12 Genda bulene tara tara dewaore[☆]
 í kogoria bu payabu ngagola kogoni.
 Genda bulene dewaore wu mabu bupe kagola
 í dombeneha kogoni.
 Genda bulene uruni daga aulole nalabehe de-
 waore ngagoni.
 Mana ko ína bigi birurume
 ini bope henego kogoni.
 Ini ko uruni birugome í mininaga de au henego
 mbirale bayuwa handabe nahe kogoni.

[☆] 40:12: Iba 18.5, 38.4, 65.3

Ína ko biruruni dagalabe nahe
 ìninaga hagianeni mandari li bu karubi ndo
 gibiore birugoni.

Ínaga miniha hongo mbira naheore pirilipe ho
 wahenego kogoni.

13 Ani bidane kogo Anduane Homogo-o ìna ì pele
 ngibe.

Áyu ogoniore ì mo wia.

14 Agali marume ì bo wahole manda bialu karu
 ìna ti bope halu tinaga miniha mo talola howa
 mini burugulo helabelo hamelo kogoni.

Ì genda timbuni yu kogo hondowa
 wali agali maru ti turu haga ka.

Wali agali urunibi biaga karu
 ìna bo badai bialu tinaga mini ti taga ho helo
 bope habelo hamelo ko.

15 Wali agali urunime ìnaga mini lahiralu ì mege
 biaga karuore
 ìna ti mo taga haho wiaabo habelo hameledo.

Ína ani berego handalu tini taga halu
 tini mana bialu hayadago mitangi budai bilo
 mo taga habelo hamelo kogoni.

16 Wali agali maru ì keria ibiraru
 ti bibahende turuho helo hameledo.

Ína ti pele mirigonaga turu howa kai lalu karume
 Anduane Homogo ibu gibi daligaore ka lai
 helo hameledo.

17 Anduane Homogo-o ì ko yagibanoni hongo na-
 heore kogoni.

Í ani kogonigoyu
 ìna ì embeda nahe mitangi bu kegoni.

Í inaga Ngode Datagaliwabebi inaga pele ngiagabi
kegonigo
i pele ngule áyu ogoni abale ibabe laro.

41

Agali mbira warago bo wuwa Anduane Homogohondo bi lenego ogo

¹ Yagibano karu mitangi bialu biamogo biaga
karu✧

ti turubiore holebira.

Uruni tiha genda timbuni tagira ibirangi

Anduane Homogohanda ti biamogo bulebira.

² Anduane Homogohanda ti biamogo bialu✧

handayaho holebira.

Ibugua ti dindini turu ho helo

baya hangu handayaho holebira.

Tinaga waitigi karume mo ko helo

ibugua ti yupe naholebira.

³ Wali agali uruni ti warago timbuni bo ngangí

Anduane Homogo ibugua handayaho haabo
holebira.

Anduane Homogohanda ti warago bararu mo

dabi halu

bayale helo mo hongo holebira.

⁴ Ina bi ogodagua laru.

Anduane Homogo-o ina ihondo ko timbuniore

birugoni.

Ina ani birugo ina i dara howa biamogo bialu

iha warago timbuni ngago mo dabi habe.

⁵ Inaga waitigi karume ihondo bi tandagabi laru

kagoni.

✧ 41:1: Min 14.21 ✧ 41:2: Iba 27.12

- Tigua lalu, Ibu abale homa nabirago
 ina embedaho wahamiya, laga bialu ka.
- ⁶ Agali i warago bo ngoria de hondo ibirarume
 dara hetingi howa hondo ibaga.
I warago ko timbuni bo ngogonaga te hale holene
 hame laga.
 Hale halu tagira puwa bibahendeha
inaga warago ogoninaga te loyogo laga.
- ⁷ I handabe manga haga karume
i warago ogoninaga hagarere bi lagalaga
 bialu haga.
 Tigua mitangi bialu
 ko timbuniore mbirame i mo ko haragonida
 lo mitangi biaga.
- ⁸ Tigua lalu,
 Warago ko tara mbirame minidagonigo
 ibu lone heyulene nawi homolebira, laga
 bialu kagoni.
- ⁹ Inaga nenegeore mbira henego[☆]
 iya haru mandagi ibagabu halu
 tomobi mandagi nalu biraga henego ogoni
 ibuguabi nde
i handabe manga dege halu handa tara haya.
- ¹⁰ Anduane Homogo-o ainde ina i dara howa bi-
 amogo bialu
inaga warago ngogo mo dabi habe.
Inaga waitigi biarume ihondo biyarunaga pani
ina biadai buliya ani bibe.
- ¹¹ Waitigi bu karume i bope nahayagua nde

☆ **41:9:** 2 Sml 15.12, Iba 55.12-13, 55.20, Yar 20.10, Md 26.23, Mg 14.20, Lg 22.21, Yo 13.18

ína i gubaliniore ho kedalo mandabu holebero.

12 Ina mbirale beroru tigabi bialu koria de hondowa

ína i biamogo bulebere.

I íniha haparaho holiya

ína i handayaho haabo holebere.

13 Anduane Homogo Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kago

ibunaga mini áyu ogoni yaraga holene nga.✧

Wali agali mani hama polobadarumebi

ani dege bialu haabo helo.

Aniore bilo laro.

MBUGA MENDE

(Iba Gana 42-72)

42

*Agali mbira dindi taraha haru pu henegome
Ngode Datagaliwabehondo bi lenego ogo*

¹ Nogo meme ale mini dia gabuame iba noa howa hége lebola ho yalu✧

iba libule porago hendehende gerai piaganedagua

Ngode Datagaliwabe-o i í kegoria haparaho hole ibulene hameore lo ko.

² Ngode Datagaliwabe í holenehe kegoni.✧

Iba noa biradagua inaga minime í kegoria haparaho holeneore hamelo kogoni.

Ina í kego de handalu

inaga mini yaraga hole angi ibuliyadabe.

✧ 41:13: Iba 106.48 ✧ 42:1: Iba 119.131 ✧ 42:2: Iba 42.11, 43.5, 63.1, 143.6, Yar 10.10, Dan 6.26, Md 26.63, Lm 9.26

3 Mbiraga horombebi i dugu biaabo halu[✧]
 tomo nane tomo ininaga de iba no paliruli.
 Horo bibahendengi wali agali inaga waitigi
 karume ihondo,
 Inaga Ngode Datagaliwabe hayuagoni agoha
 kabe, laabo haga.

4 Ala bialu haruligo mitangi budai berodagua
 nde[✧]
 inaga gubalinaha tandagaore bialu habe na-
 haragola haruli.
 Wali agali maru heba wabuni Ngode Datagali-
 wabenaga andaha pole poramaligobi
 ti maha ibilo ina haru bamba haruligobi nde
 mitangiore halu ko.
 Wali agali turuhe damene wabuni buyu pialu
 iba ganaru lagalaga bialu
 Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga haga-
 haga bima ibunaga andaha pole poramali-
 goore
 mitangi haabo halu ko.

5 Ai nde áyu iore miniha turu naheore haabo ko-
 goni aginagadabe.[✧]
 Inaga miniha genda bialu lungulungu biaruagoni
 agiorenagadabe.
 Ani biaruagoni bilo
 ina inaga Ngode Datagaliwabeni mini
 hanaho holebero.
 Inaga Pele Ngiagabi inaga Ngode Datagaliwabebi
 kagonaga mini
 ina lone mo yaraga holebero.

✧ 42:3: Iba 80.5 ✧ 42:4: 1 Sml 1.15, Yob 30.16, Iba 95.2, 100.4,
 Ais 30.29 ✧ 42:5: Iba 9.1, 38.6, Md 26.38

6-7 I ininaga dindini hewaria bo ba tagi haya handala dindi taraha o pu kogoni koria[✧]
inaga gubaliniha tandagaore bialu tumbudu biragola kogoni.

Ani biragola inaga mitangi mo tiga bialu
 Ngode Datagaliwabe kagohayagi pelaruli.
 Ibugua dara bulenego iba yaribu bu yu ibilaradagua
inaga mini dara buleneme bu dambi haga.
 Genda tara tara bulenego Hari Hemono howabi
 Hari Misa howabi
 iba dugutagi halu ue lama Yodanaha pugulupebe biradagua biragola
 birama iralu i namu labehe kogoni.

8 Ani kogonigo Anduane Homogo gubalini haho wiaabo haga kago[✧]
 ibugua horongiibunaga gubalini holene ogoni walia helo hameledo.

Ibugua ani birago hondowa
ina mbiraga iba gana lo mialu
i holene ngiagane tene Ngode Datagaliwabe kago
 ibuhondo bi ogoni lolene hameledo.

9 Inaga waitigirume bolilono inaga mo wiaga
 Ngode Datagaliwabe kagohondo,
Ína i aginaga embedaho waharibe, laro.
Inaga waitigi karume i bo hengedo waharagola
 tandaga narogo naabo holiya kego aginagabe.

10 Tigua ihondo, Ínaga Ngode Datagaliwabe hayuago agoha kabe, lalu

✧ 42:6-7: Iba 69.1-2, 88.7, Yna 2.3 ✧ 42:8: Iba 16.7, 57.3, 63.6, 149.5

mege biaabo haragome iore hingedope
haabo haragola kogoni.

¹¹ Ai nde áyu iore miniha turu naheore haabo
kogoni aginagadabe.

Inaga miniha genda bialu lungulungu biaruagoni
agiorenagadabe.

Ani biaruagoni bilo

ina inaga Ngode Datagaliwabeni mini
hanaho holebero.

Ina inaga Pele Ngiagabi inaga Ngode Datagali-
wabebi kagonaga mini

ina lone mo yaraga holebero.

43

*Agali mbira dindi taraha haru pu henegome
Ngode Datagaliwabhondo bi lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o i erembira ngialu piaga
karume[☆]

i bope hole manda bialu ka.

Tini koore howa tinaga bi ke₂ halu la hole bialu
kago

ina mana tigabi bialu kogo tigua hendelo

ina mo walia habe.

Ína i biamogo bialu agali ko uruninaga giha howa
yamibe laro.

² Inime hangu i handayaho haga kegonigo
irane aginaga ina i mo embedaho kebe.

Inaga waitigi bu karume i bope halu

inaga mini mo ko haga kagonaga

i tandaga haabo haruligo irane agibe.

☆ **43:1:** 1 Sml 24.15, Iba 5.6, 26.1, 38.12

³ I heyalu Hari Saiono íninaga hari loma bia hene wedagoria

tigatiga puabo halu poliyabi✧

íninaga anda í kegoria ibuliyabi

ína íninaga wá holenemebi henene lolenemebi i haru haabo habelo hameledo.

⁴ Ngode Datagaliwabe-o íninaga lomabu delaga dabu bu heledagoria polebero.

Ína i mo turu halu miniha dungulo helariligodago anidagua bibe laro.

Inaga Ngode Datagaliwabe íore kegoni.

Ina ngida ale balu ínaga mini yaraga halu iba ganaru lalu holebero.

⁵ Ai nde áyu iore miniha turu naheore haabo kogni aginagadabe.

Inaga miniha genda bialu lungulungu biaruagoni agiorenagadabe.

Ani biaruagoni bilo

ína ínaga Ngode Datagaliwabeni mini hanaho holebero.

Ina ínaga Pele Ngiagabi

ínaga Ngode Datagaliwabebi kagonaga mini ína lone mo yaraga holebero.

44

Isaraele wali agalime ti biamogo bia lalu Ngode Datagaliwabehondo bi lenego ogo

¹ Ngode Datagaliwabe-o ína biabe hongoheore bialu harigo

inanaga haleme hale harimagoni.✧

✧ 43:3: Iba 36.9 ✧ 44:1: Har 12.26-27, Iba 78.3

Ina mamali ala dindini heneyarume bamba
 heneyangi
 íni binigo te inahondo langiya.

² Ína dindi aba ala ogoria hene hearu bo taliatagi
 halu[☆]
 inanaga mamaliru dindi ogoriani haru íbu
 helariya.

Wali agali tara tara bu hearume biyagonaga ína ti
 pani mialu
 inanaga mamaliru biamogo bialu mo dewa
 halu bayale helo helariya.

³ Inanaga mamaliru tigua wai bialu howa
 tininaga wai biaganeme dindi ogo karulene
 ndo.[☆]

Tininaga hongome wai buwa wayali hene ndoore.
 Ínime ti gubalini ho howa
 ínaga wá holene helarigomebi
 ínaga hongoni howa ti wayali ho hene.

⁴ Ínaga Kinibi ínaga Ngode Datagaliwabebi íore
 kegoni.

Ínime bi ledegola Yagabanaga hameigini karume
 wai bialu wayali haga.

⁵ Ínaga hongoni howa iname waitigi bu karu bo
 batagitagi beramali.

Ina ínaga minini howa waitigi bope halu wayali
 haramali.

⁶ Ínaga danda timu yandareru wia ngogo[☆]
 urunime ínaga wai bialu wayali harodalo
 manda nabiore kogoni.

Wai bialu ayu tibu yu ha kogonigo

☆ **44:2:** Iba 78.55, 80.8 ☆ **44:3:** Man 8.17, Yos 24.12 ☆ **44:6:**
 Iba 33.16, Hos 1.7

ogonimebi i wayali holiyanaga biamogo nabi-
aga manda bidogoni.

⁷ Mbirale urunime ndo ina ina biamogo birigola
waitigi bope harima.

Waitigime ina handabe manga ho hearia
ina ti bope haga bialu mo taga harigoni.

⁸ Iname Ngode Datagaliwabe ininaga mini dege
yaraga halu
ina birigonaga kai lalu haabo holeberema.

⁹ Ani birigoyu ai ina ina mo nagalone halu erem-
bira ngirigoni.

Inanaga ami agaliru heba i wai nape.
Anidagua bialu kego irane aginagabe.

¹⁰ Ina ogonidagua birigome inanaga waitigiru
ibiyagola
ina ibida pirimagoni.

Ibida pirimagola tigua inanaga mbirale wimaru
mo yalu piai haya.

¹¹ Tigua nogo sibi bo wahagadagua
ina bo homelelo ale helarigoni.

Inane dindini hemaria ina ina bo taliatagi halu
wali agali dindi tara tarani bu hearu
ti dege dombeneha hama pelarigoni ndobe.

¹² Inaga wali agali biaru wali agali dindi tara
tarani bu hearunaga garabaya biabe ale
bialu helo pelarigoni.

Dindi tarani hearu tigua i yolo emene hangu bigi
biyagome
ina muni timbuni namo yi kegoni.

¹³ Ina ogonidagua birigola

wali agali ina baba mandagi haga karume
ina hondo mege bialu ka.

Wali agali bu hama pedarume inahondo oba haga
birago

ina ina mo taga helo birigoni.

14 Ina wali agali dindi tara taraha karu mo heya
harigola

tigua ina mini lalu mo taga halu ka.

Inaha mbirale mbira biragola

tigua ina hondo oba halu kagoni.

15-16 Agalime ihondo mege bialu bi koru lalu
kagola

i tagabi howa handa dindi ho kogoni.

Inaga waitigirubi agali i handabe manga haga
karubi

ina ti handarodagua inaga miniha mo ko halu
i taga timbuni ho kogoni ndobe.

17 Ngode Datagaliwabe-o iname i embeda nahe
howa

inaga habo nalolene bi lowini biagobi

mo habo nale kama.

Ani birimagola mbirale genda uruni inaha anda
ibiragoni.

18 Iname i erembira ngialu pu nabi[☆]

inaga harigani polenegobi yu wanahe kamag-
oni ndobe.

19 Ina ani bialu kamagoyu ina ina gabua tara tara
haga ngagoha helowa[☆]

arumaha homolene ngagoria helaridagoni.

☆ 44:18: Yob 23.11 ☆ 44:19: Iba 23.4

20-21 Iname inanaga Ngode Datagaliwabe kago
 erembira mialu puwa✧
 mbirale gime wabini ngaruhondo bi pupu
 wialu henedale nde
 ínime manda bidele.

Ina bu kamarunaga miniha wia do hene ngamaru
 bibahende
 ínì manda biai ho kegonigo í ani manda
 bidele.

22 Ina ínìnaga wali agaliore kamagonaga✧
 tigua ina bo wahalu haabo kagoni.

Tigua ina handalu karia
 nogo sibi ale dege bo waholene ale kamaria
 hendedagoni.

23 Anduane Homogo-o í abale heyabe.

Aguanaga paliahondo kebe.

Ina wahalu erembira ngialu puabo nahabe.✧

24 Irane aginaga ha do ho kebe.

Agali bu karume ina mo ko haragola

ina tandaga timbuni halu genda dewaore yu
 kamago embeda nahabe.

25 Ina dindini pilo ibira halu

inanaga tingini homene ale dindi himuni
 wima pedemagoni ndobe.

26 Ngode Datagaliwabe-o abale heyalu
 ina biamogo bule ibabe.

Ínaga gubalini haabo holene ngegome ina mitangi
 bialu
 ina homoligo abale pele ngibe laro.

✧ 44:20-21: Iba 139.1, Yar 17.10 ✧ 44:22: Lm 8.36 ✧ 44:23:
 Iba 35.23, 78.65

45

*Kini ibu wali dabu biyangi iba gana la henego
ogo*

¹ Bi bayale maru inaga miniha yu ko.
Ina iba gana ogoni podo yuwa kini kagohondo
mulene manda bido.
Beba bayale gili biaganaga peni ale howa
inaga hégame bi bayale lalu ko.

² Í agali bayaore kegoni.
Agali mende í ale naheore.
Ína bi laga biriligo baya tigabiore larili.
Ngode Datagaliwabehanda í mo bayale halu
haabo kagome
í ogonibi kegoni.

³ Í kini timbuni hongoheore kegoni.
Í baya burugule tara howa mini lene timbuni
kegoni.
Inaga wai biagane ayu tibu yaganeha yuwa
wai bule manda manda bu habe.

⁴ Í kini dunini mbira mini leneore kegoni.
Ína henene lolene ngagobi
mana tigabi dege bulene ngagobi
ogoni wayali helonaga wai bule inaga nogo hosini
biralu pobe.
Ina wai hongo howa beregome ini wayali hole-
bere.

⁵ Inaga timu de bjaole ngerume
waitigi bu karunaga gubalinini bolomogo bi-
aga ngegoni.

Ína dindi tara taranaga hameigini karu baba wai
 bialu
 bope haregola ti í andaneha hai holebira.

⁶ Ngode Datagaliwabe-o í kini haluhe haabo haga
 kegoni. ✨ ✨

Wali agali ína hondo hene karu
 mana tigabi ngatoria helo haru haga kegoni.

⁷ Í mana tigabi bulene ngago hamelowa ✨
 mana ko ngago manga haga kegoni.

Irane ogoninaga ínaga Ngode Datagaliwabe
 ibugua í dabo helene.

Dabo helalu kini maru karu turu hagadagua ndo
 ti bolangua halu ínaga hagianeni weli odo
 wiyagola
 í mo turu taraore ho helene.

⁸ Ínaga aga bayale luni biagimbu bu kegoni
 nga baya taraore mini muwe kasiala ngabini
 mbauleda.

Kini andagaru nogo elebeninaga ne gayaneme mo
 yáribia halu
 anda uruniha tigua í mo turu holenaga ngida
 aleru lalu kagoni.

⁹ Kini waneru wali mini lene berearu heba í anda-
 gaha biru hayua.

Ínaga gi tigahayagi kuini wali ibu bedagoni.
 Ibu ngolo Obira dindi tawame yári wabini
 ngaru karulo beda.

¹⁰ Kini one wandari mabuage-o
 ina bi o larogo hale halu manda bibe.

✨ 45:6: Iba 93.2, 98.9 ✨ 45:6: Hi 1.8-9 ✨ 45:7: Iba 11.7

Í damene bu karubi wali agali maru bu karubi
mitangi budai nabibe.

11 Ína ogonidagua bialu í wandari bayaleoreda de
hondowa
kini ibugua í gubalini timbuni ho holebira.

Ibu ínaga agali haguane ka manda buwa
ína ibunaga bi larago hale halu birulene nga.

12 Taia wali agali bu karume
í mo turu holene aleru yalu ibulebira.

Wali agali homogo karumebi í mo turu holene
marubi yalu ibalu
íhondo mulebira.

13 Kininaga wandari mabuage biago kini andaga
tamu hobaneha bedago
ibu baya gibiore mbira bedagoni.

Ibu aga baya taraore pu ngolo aleme wabini mo
karulo bedagoni.

14 Wandari o biago ibu aga baya taraore ogoni
karula howa
tigua ibu kini berearia haru halu piya.

Wandari maru ibu baba biraga berearubi
ti haru kini andaga pole haru piya.

15 Tigua turu timbuni halu bu miniha dungulo
howa
kini andaga anda piai haya.

16 Kini-o í igini dewaore holebiraru
tigua í mamaliru henedagoria kini ha aribia
holebira.

Ína ti mini leneore helowa
tigua wali agali dindi bibahendeha karu haru
helo helolebere.

17 Í mini lene timbuni kego lalu ina iba gana ogoni
 latagi harogola✧
 wali agali mani holobadarume
í mitangi biaabo holebira.
 Ani mitangi bialu wali agali bibahende bu karume
ínaga mini yaraga ho haabo holebira.

46

*Ngode Datagaliwabe ibuni ina heba kagonigo
 ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe ibu inanaga ha do hagabi
 ina hongo ngiagabi ka.✧

Gendabi tara tara handaga beremangi
 ina biamogo bule ibu hapara howa
 manda mandabuore haga kagoni.

² Ibu ani kago manda buwa ina gi naholeberema.
 Dindi dumbirumbi biyaguabi hari wedaruninaga
 pinipodo бага bialu
 iba solowara hanunini podopai hayaguabi
 ina gi naholeberema.

³ Iba solowararume iba tangu bahalu togo
 layaguabi✧
 iba ue timbuni lagimbu biyaguabi
 iba hai ngoda timbuni wiame hayaguabi
 ina gi naholeberema.

Iba yaribu bu yu puíbu bialu hari wedaru mo
 emabi haga biyaguabi
 ina gi naholeberema.

⁴ Ibaore mbira porago iba ogonime✧

✧ 45:17: Iba 138.4, Mal 1.11 ✧ 46:1: Iba 62.7-8, 91.2, 142.5

✧ 46:3: Iba 93.3-4, Yar 5.22, Md 7.25 ✧ 46:4: Iba 48.1, 48.8

Ngode Datagaliwabenaga tano Yarusaleme
 mo turu halu
 Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kago
 ibuni hangu haga
 anda loma buwa habagi ho helene kagobi
 mo turu haga iba ogoni pora.

⁵ Ngode Datagaliwabe ibu tano odagoniha
 kagome[☆]
 tano ogoni mo ko halu bo ereba naholeore-
 bira.

Egabi lole muna biraore ibunime ibalu
 tano ogoni biamogo bulebira.

⁶ Hameigini tara tara paluyu pedarume[☆]
 gi gibi howa duru ala lalu holebira.

Handame haga kini bu karubi
 wali agali tigua haru haga karubi
 bibahende bo purogo lelolebira.

Ngode Datagaliwabehanda bi timbuni hari kulu
 laradagua laragola
 dindi bibahendeni wali agali bibahende bu
 karuni
 bo haeala бага bialu ereba hai helolebira.

⁷ Anduane Homogo Hongo Haiheore kago ibuni
 ina heba ka.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabe ibuni inanaga
 ha do hagane kagoni.

⁸ Anduane Homogohanda bigi biyadago de han-
 damiya
 bibahende ibai hadaba.

[☆] **46:5:** Yol 2.27, Seb 3.15, Seg 8.3 [☆] **46:6:** Yos 2.9, 2.24, Iba 2.1

Anduane Homogo ibugua dindi bibahendeni mbi-
rale mogolo handabehe binidaru
de handadaba.

⁹ Dindi bibahendeni wai bialu karu
ibugua mo hundia haga kagoni.

Agalinaga danda minu podaki halu
yandare podo gingirulo бага bialu
humbi yiniyaru yamuwa irani mo delaga kag-
oni.

¹⁰ Ibugua lalu, Wai nabilimu.✧

Ngode Datagaliwabe iore kogonigo manda
bilimu, lalu ka.

Dindi bibahendeoreha wali agali paluyu
pedarume inaga mini tini kaha howa
mo yaraga hagahaga bialu kagola kogoni
tini manda bilimu, lalu kagoni.

¹¹ Anduane Homogo Hongo Haiheore kago ibuni
ina heba ka.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabe ibuni inanaga
ha do hagane kagoni.

47

*Ngode Datagaliwabe ibu haru haga daligaore
kagonigo ogo*

¹ Wali agali bu kamiru bibahendeme

Ngode Datagaliwabehondo turu halu gi habe
bo midaba.

Turu howa ibunaga mini mo yaraga halu
iba gana dalimu lo midaba.

² Anduane Homogo Daligaorene Daliga gibiore
kagohondo

✧ **46:10:** Man 4.35, 1 Kin 18.36-39, Ais 2.11, 2.17

- iname gi habehe kamagoni.
 Ibu kini timbuni gibiore howa
 wali agali dindi bibahendeni bu kamaru de
 handa gimbu buwa haru kagoni.
- ³ Iname wali agali maru karu bope halu
 wayali holomaya ibugua ina mo wayali
 helaya.
 Hameigini tara tara palu ngaru
 iname de hondo howa haru holomaya
 helayagoni.
- ⁴ Ina dindi kamagonibi ibugua dege, Tí ogoria
 hadaba, lalu
 mo ngiyagoria bu kama.
 Ibugua ina gubalini howa ani mo ngiyagome
 ina nde dindi bayaore ogoriani howa
 miniha turu halu yangalo kamagoni.
- ⁵ Ngode Datagaliwabe ibu handame haga kini
 howa
 ibuninaga biragane dagiani birule iraga
 haragoni.
 Anduane Homogo ibu ani iraga harago hondowa
 wali agalime turuore gibi howa
 bi timbuni ga lowa ladaga daga bialu mbelo
 biguliru bibe laga biragoni.
- ⁶ Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga halu
 ibuhondo iba gana lo midaba.
 Inanaga kini ibu hangu kago ibunaga mini yaraga
 halu
 iba gana lo midaba.
- ⁷ Ngode Datagaliwabe ibu wali agali dindi biba-
 hendeni bu karunaga kini kago

ibunaga mini mo yaraga halu iba gana laga
bialu halimu.

8 Ngode Datagaliwabe ibu kini kago howa
kininaga biragane dagia loma bia hene
biruwa

ibugua mana tigabi dege lalu biraga.

Ogoriani biruwa ibugua hameigini tara tara dindi
bibahendeni bu kamaru haru haga kagoni.

9 Hameigini bibahende dindi tara tarani karunaga
haru haga dameneru bibahendebi

Abarahamanaga Ngode Datagaliwabe hene
kago ogoni ibunaga wali agali bu karubi
heba

ti mandagi mo ngoaiho haga.

Ngode Datagaliwabe ibu ami hongohe dindini bu
karubi ndo

hongo gibiorehe howa haru haga ka.

Ibu haru haga hongohe daligaore kagoni.

48

*Saiono tano Ngode Datagaliwabenaga winigo
ogo*

1 Anduane Homogo ibu mini leneore kagonigo
ibunaga mini yaraga holene nga.

Ngode Datagaliwabenaga tano ngagoria anda
puwa

ibunaga hari loma bia hene ngagoria

ibunaga mini yaraga hamija.

2 Ngode Datagaliwabenaga hari loma bia hene
ogoni[☆]

daliga timbuniore bayale nga.

☆ 48:2: Md 5.35

Dindi abene uyurahayagi Saiono tano ogoni kini
 dunini kagonaga ngago lalu
 wali agali dindi bibahendehe karume turu
 timbuni ho kagoni.

³Ngode Datagaliwabenaga tano ogoniha wai anda
 ibiragola
 ibugua wali agali ibu heba haga karu abale
 biamogo bialu
 ti bayale haga ka.

⁴Bamba kini tara tara bu hearume mo mogo bialu
 Saiono tanoha hearu baba wai bule ibiya.

⁵Ti ibalu tano biago de hondowa mogolo handaya.
 Mogolo hondowa gi halu ibida pugupugu biai
 haya.

⁶Ti mogo timbuni lalu walime gali taba honole[☆]
 tandaga timbuniore hagagobi hayagoni.

⁷Puyabu timbuniore ni tagira ibiragohayagi howa
 ibiragome
 Tasisi tanonaga iba sibi timbuni bu ngaru bo
 gingirulo wahai hagadagua
 Ngode Datagaliwabe ibugua waitigi uruni bo
 amo lai hayagoni.

⁸Ngode Datagaliwabehanda bamba biniyago
 ina haleme hale ho harimagoni.

Anduane Homogo Hongo Haiheore kagome
 ibuninaga tanoha mbirale uruni biniyago
 ai ina deme handai harima.

Ibugua ibunaga tano ogoni mo hongo haragome
 bayale wiaabo holebira.

[☆] **48:6:** Har 15.15, Hos 13.13

9 Ngode Datagaliwabe-o ina ínaga andaha biruwa
 ínaga gubalini haabo holene mana ngego mi-
 tangi bialu bedema.

10 Wali agali dindi bibahende ha bu karume
 ínaga mini yaraga halu kagoni.

Í mini leneore kegonaga dindi bibahende ha
 wali agali karume loyogo leda.

Ína ínaga mana tigabi ngegome
 wali agali bu karu handayaho haga kegoni.

11 Hari Saiononi wali agali bu karu
 ti bibahende turu hai helo helabe.

Wali agali tinime mana biragobi
 ina tigatiga ngadaguaore mo tale biaga
 kegoni.

Yuda dindiha tano ngaruha karu ti bibahende
 turu hai helo helabe.

12 Ngode Datagaliwabenaga wali agaliru
 tígua Hari Saiono kagoria tanonaga ege pabe
 kadagua pu mabu bilimu.

Pu mabu bialu pabe daligani mamagealinaga
 anda lu bima iraga halu bu heledaru
 bibahende dagalai halimu.

13 Tígua Saiononaga ege pabe kagobi anda hon-
 gohe bu karubi
 bayuwa handa kia bu helalimu.

Wali agali mani holobadaru te lamulenaga baya
 hanguore handalimu.

14 Tígua mani holobadaruhondo ogodagua lamil-
 imu.✧

Ngode Datagaliwabe ibu inanagaore kagoni.

✧ 48:14: Ais 58.11

Ibu inanaga Ngode Datagaliwabeore haluhe
 haabo holebira.
 Horo bibahendengi ibugua bamba halu
 ina hariga polomayago walia halu
 haaboboore holebira, lalu lamilimu.

49

*Wali agali munihabi dabudabuhabi minipe karu
 ti mini nawi kago ogo*

¹ Wali agali bibahendeme bi o larogo hale halimu.
 Tí wali agali dindini bu kamiru bibahendeoreme
 ina bi larogo hale hole hale miaho halimu.

² Wali agali timbuni mini lenebi mini nalenebi
 homogobi yagibanobi tí bibahendeme
 ina bi o larogo baya hanguore hale halimu.

³ Inaga bu miniha mitangi bulene bayale hangu
 palu toledago.

Ina mini gigabiwi holenenaga bi loleberogo
 ogoni tí wále helonaga lolebero.

⁴ Ina pigane bi yobage lowa ala lolebero.

Lalu howa ngida balu iba ganabi lalu
 bi yobage larugonaga irane mo walia halu
 langulebero.

⁵ Mbirale gibi hiriribi wigi bidangi✧
 ǰ gi naharuli.

Waitigime ǰ bole lowa hoyu mabu biyaguabi
 ǰ gi naharuli.

⁶ Agali ko biaga karume dindi dabudabu dewa
 wuwa mine halu lalu,
 Ai homoogo karulapeore kogoda, lowa

✧ 49:5: Yob 31.24, Iba 52.7, Mg 10.24

dindi dabudabu urunini hanaho howa
tininaga mini mo yaraga haga karume
i bole manda biaga ka.

Ti ani bialu kago helowa i ti hondowa gi naharuli.

⁷ Mbirali mbirame ibuninaga holenego munime
yolo bibe nahe ngagoni manda bidama.✧

Ibugua muni wiyadagome Ngode Datagali-
wabehondo
i nahome holego i muni ngerogo
labe nahe ka manda bidama.

Ani nabibeheore nga.

⁸ Ani bibe nahedagoni irane✧

wali agalinaga holene buhenaga yolo gibi
daligaorene daligago
yolo bibe naheore nga.

Ibugua Ngode Datagaliwabe yolo mule manda
bulubadagoni nakarulapeore holebira.

⁹ Ibu homa nabi dére haaboore holego lalu
Ngode Datagaliwabe munime yolo nabibehe-
ore holebira.

¹⁰ Wali agali mbirale mandabi mini gigabiwi
karubi
homaga birane hendedama.

Mini nawibi lulu alebi bibahende homa dege bi-
rane hendedama.

Tigua mbirale dindini howa ilu wialu hayaruni
tinaga aguanene holebiraru ti helo ngelalu
tini homaga birane hendedamagoni.

¹¹ Ala dindini hayangi tininaga dindini hayago-
nigo

✧ 49:7: Yob 36.18-19 ✧ 49:8: Iba 16.10, 22.29, 89.48

ai homalu pialu howa tinaga dindi anda tene
 homali biago bu hinalu
 homali biagoniha haaboore holebira.

12 Mbirali mini lene timbuni heneyaguabi
 homa anda ibidangi yo pialu pobe nahe
 holebira.

Ani nabibeheore nga.

Homa anda ibidangi nogo biango homagadagua
 homolebira.

13 Wali agali tini hangu howa karulape kama
 manda bialu karu
 tihondo agi birabe handamiya.

Tininaga mbirale ngagoria mini hanaho karu ho-
 molebirago de handamiya.

14 Wali agali urunibi karu ti nogo sibi homa-
 gadagua homalu
 Homa ibu tinaga haru haga haguane
 holebira.

Ti homaragola tinaga tingini abale togo bialu
 tinaga dindi haraligo yu wahalu
 tinaga dinini kaundiaore humbirini andaha
 polebira.

Anidagua bigi birago hondowa
 wali agali mini tigabiwi karu ti turu halu
 holene nga.

15 Anigo Ngode Datagaliwabehanda i gini
 mulebira.✧

Ibugua homolenenaga hongome i yani nahelo
 pele ngulebira.

✧ 49:15: Iba 16.10-11, 73.24, Hos 13.14

- 16 Wali agali mbirali ibunaga dabudabu dewa
wiatago halu ibu homogo hayagua
ogonidagua biragonaga í mini dege dindi ho
nahabe.
- 17 Ibu homalu ibunaga mbirale wiyadaruni[☆]
ibuni yalu napolebira.
Dabudabu ilu wiyadarume
tinaga anduane homaliha anda poradagua
tibi homaliha dege anda porama nalolebira.
- 18 Ibu dindini kangí ibu turu howa dungulo
kayaguabi
ibu erekui biabe bialu mbirale dewa mo
wiragola
marume ibunaga mini yaraga halu ibu
bayaore awadaga handalu kayaguabi
- 19 mbirali homogo ogoni ibubi homalu
ibunaga mama mamali ala homalu peneru
aruma haho wiaabo hagaha kadagua
ibunibi ogoniha dege pu holebira.
- 20 Mbirali mini lene timbuni heneyaguabi
homa anda ibidangi yo pialu ibida pobe nahe
holebira.
Ani nabibeheore nga.
Homa anda ibidangi nogo biango homagadagua
dege homolebira.

50

*Ngode Datagaliwabehanda wali agali dabaki
bulebirago ogo*

- ¹ Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore Anduane
Homogo kago
ibugua bi laragoni.

[☆] 49:17: Iba 17.14, 1 Ti 6.7

Wali agali ni tagira ibiragohayagi karubi
ni paliragohayagi karubi dindi bibahende
ibugua ti olalu kagoni.

² Ngode Datagaliwabe ibu Saiono tano dunini
dindi bayaleoreni howa
ibugua ibunaga wá holene taraore biago
wá haame halu kagoni.

³ Inanaga Ngode Datagaliwabe o ibaruagoni.
Ibu ebero lalu panigi ibaruagoni.
Mbirale ngaru dai helonaga ira dene ala bamba
halu
puyabu timbuni iba dalu dindi guni heba
ibuha ho mabu bialu ibaru.

⁴ Ibugua dindibi hari daligabi olowa
libuhondo lamialu lalu,
Inaga wali agalime bialu hayarunaga dabaki
berogo
hondole ibidaba, laruagoni.

⁵ Ngode Datagaliwabehanda lalu,
Inaga wali agali inihondo mini mbiraorewi karu
tigua ihondo nogo bo lomabu delalu howa
inila habo nalolene bi lo wiyaru
ti ini heba mandagi holomaya mo mogo bialu
ibidaba, laruagoni.

⁶ Hari daligame latagi halu lalu,[☆]
Ngode Datagaliwabe ibu tigabiore ka.
Ibugua tigatiga dabaki biaga ka leda.

⁷ Ngode Datagaliwabehanda lalu,
Inaga wali agali bu kamiru-o
bi loleberogo bayuwa hale halimu.

☆ 50:6: Iba 75.7, 97.6

Isaraele wali agaliru-o

ina tihondo bi lolene yidogo

tigua ko birimiru latagi holebero.

Ini hangu Ngode Datagaliwabe howa

tinaga Ngode Datagaliwabeore kogoni.

⁸ Ina tigua lomabu yalu ibirimigonaga ndo dago
bero.

Horo bibahendengi tigua loma irani dai helaga
bialu kamigoni

inime de hondo kogoni.

⁹ Ina tinaga nogo pabeha nogo bulumaga memeru
wangabe kago

i yamulenego burupalia nabi kogoni.

¹⁰ Nogo gabua irabuha haga karubi

dindi hari daosini dewaore daga labe nahe

ngaruha nogo bulumaga karubi

bibahendeore ininaga kago ndobe.

¹¹ Ega gabua bedaru bibahende

dindi bibahendeni ema bialu piaga bedarubi

uruni bibahende ininagaore beda.

¹² I tomo garibilo koyagua[✧]

tihondo mbira ngi nalolebero.

Dindi bibahende ngagobi ogoniha wini ngarubi

bibahende ininagaore wiai ka.

¹³ I bulumaga wangabenaga mbirini naga kobe

be nogo memenaga darama naga kobe.

Uruni ale i nanagaore ndobe.

¹⁴ Tigua ihondo kaiore lalu lolene nga.

Urunile tigua inihondo lomabu ngulene karulape
nga.

Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kogo

[✧] **50:12:** Iba 24.1, 1 Ko 10.26

inihondo mbirale mbira ngule lalubi lo
wirimigo damene
nguleneore ngagoni.

15 Tígua tíniha genda tagira ibirangi✧
ini abale olalimu.

Olaramigola ina hale halu tí biamogo bulebero.

Ina tí biamogo berogola

tígua inaga mini yaraga halu holeberemi, lalu
layagoni.

16 Ngode Datagaliwabehanda wali agali mana ko
biaga karuhondo bi ogodagua laragoni.

Tígua inaga mana lo wini ngoru bame lo payapaya
bialu

habo nalolene bi lo ngagonaga tebi lalu
kamigo aginaga laramibe.

17 Ina tí mo tiga buliya ha nabi✧

tígua inaga bi mo wahalu haabo kamigoni.

18 Tígua agali page biaga karu lola howa
abale mo nenege haga kami.

Wali agali kayu yama ibaga biaga karu baba
mandagi ibagabu haga kami.

19 Tígua ne harigaha howa ke holene lalu
bi ko dege lalu haabo haga kamigoni ndobe.

20 Tí damene bu karu baba godi lalu
tí aija igini bameore mege bialu kamigoni.

21 Tígua anidagua bialu kamigonaga✧

ina bi mbira nale harugoni ndobe.

I ani hewagola tígua mandabu handalu hemiria

✧ 50:15: Iba 91.15, 107.6, 107.13, 107.19, Seg 13.9 ✧ 50:17: Neh
9.26, Lm 2.21-22 ✧ 50:21: Iba 90.8, Ais 55.8-9, 57.11, Lm 2.4

ı̄ nde tí ale dege kabe toba harimi.
 Ani birimigonaga ına tí dago berogoni.
 ına tí panigi handalimulo ko birimiru latagi hole-
 bero.

- 22 Wali agali ı̄hondo erembira ngiaga kamiru
 tí bi o larogo hale hadaba.
 Tígua hale naharimiyagua nde tíha mo ko holene
 anda ibiragola
 tí biamogo bulene mbirali naholebiraore.
- 23 Mbiralime ı̄hondo k̄ai lalu lomabu ngialu kago✧
 ibugua ınaga mini yaraga halu haga kagoni.
 Wali agali ınaga bi hale halu ı̄ andaneha haga karu
 ti ına pele mulebero, laragoni.

51

Ko binigo domo wahelonaga Ngode Datagali-wabehondo bi lenego ogo

- 1 Ngode Datagaliwabe-o gubalini haho wiaabo
 haga kego✧✧
 ına ı̄jore dara howa biamogo bibe.
 ına wali agali dara nahabeheorego dara ha-
 gayagodago
 ı̄ dara halu ko biruru domo wahabe.
- 2 ına ko biruru bibahende domo wahalu✧
 ı̄ dodo nahe helabe.
- 3 Ko ngubiore birulo manda bialu✧
 miniha tagaore biaabo haragola haruli.
- 4 ına ko biruruni ı̄hondo birugoni.✧

✧ 50:23: Iba 27.6 ✧ 51:1: 2 Sml 12.1-15 ✧ 51:1: Iba 109.26,
 Ais 43.25, Ab 3.19, Kl 2.14 ✧ 51:2: Ais 1.16, Yar 4.14, Hi 9.14
 ✧ 51:3: Ais 59.12 ✧ 51:4: 2 Sml 12.13, Lg 15.21, Lm 3.4

Mendealihondo biru lole ndo ihondoore birugoni.

Ínaga deni ko ngubiore birugoni.

Ani birugonaga ína ihondo i mana pugualu
ko birigo pani nolene nga larego nde
tigatiga labehedaguaore larego
i balolene henge nawiore manda bido.

⁵ I pigane i aiyahanda taba hanayangí howa*
ko hangu bialu haho winigo áyubi bialu dege
kogoni.

I ayanaga tombeha biruwabi mini kowi dege bi-
raru.

⁶ Ína henene hangu lagabi
miniha ko do nahebi kago hondowa turu haga
kegoni.*

Ani biaga kego ínaga mini giga buleneme
ínaga miniha tlotagi helabe.

⁷ Dodo nahe holiya ko biruru domo wahabe.*
Bu miniha peweleore holiya i wayawaya bia
habe.

⁸ Bi baya turubiru halu mbira hale holiyanaga
henge ngialu*
ina ko biruru domo wahabe.

Ína i hengedo mbaralo wahalú
ínaga kuniru minu bu larigoyu
i lone heyalu turuho holebero.

⁹ Ina ko ngubi biruruni í de handa tara howa*
ína bibahendeore domo wahai habe.

* 51:5: Yob 15.14, Eb 2.3 * 51:6: Iba 15.2, Min 2.6, Ya 1.5

* 51:7: Dag 19.18, Ais 1.18, Hi 9.19 * 51:8: Iba 35.10, Ais 35.10,
Yol 1.16 * 51:9: Yar 16.17

10 Ngode Datagaliwabe-o inaga bu habaneha mini gahenge wabu wia habe.✧

inaga bi larego hale halu bua holeneho gahenge iha wabu wia habe.

11 inaga i kodago wahalu pu lowa bo batagi holeni.✧
inaga Dinini tigabi iha heledego tagira peloleni.

12 Pele ngini kogoni manda buwa turu ho haruligo✧

turu biagoni ereba hayago lone ngiadai bibe.
Bi larego hale halu biaga holiya biamogo bibe.

13 Ani beregola ina ko biaga karuhondo✧
inaga bi lo ngedagua tihondo lawai holiya.

Lawai harogola hale halu
tigua ini keria dai bulebirago bilo.

14 Ina ko birurunaga homolenego hame nale-dogo✧

Ngode Datagaliwabe-o i pele ngibe.
Ani beregola ina turu halu

i tigabi biaga ke lalu wali agali bi mana lamuliya.

15 Ina inaga bi mana loliyabi
Anduane Homogo inime lamogo bibe.✧

Ani berego handalu ina inaga mini mo yaraga holebero.

16 inaga mbirale bo lomabu ngilo hame lagadale
ina bo lomabu ngidolego✧

✧ 51:10: Iba 78.37, Md 5.8, Ab 15.9, Eb 2.10 ✧ 51:11: 2 Kin 13.23, Ais 63.10-11, Yar 7.15 ✧ 51:12: Iba 13.5 ✧ 51:13: Iba 22.27, Ab 9.21-22 ✧ 51:14: 2 Sml 12.9, Iba 35.28, 71.15 ✧ 51:15: Har 4.15, Iba 9.14 ✧ 51:16: Iba 40.6

- ai í hame nalagayago.
 Mbirale ngabi í nga habelo lowa
 bo lomabu delaga dabuni delarogomebi
 í mo turu nahagaya.
 Aniyagodago ina ihondo loma ngiradagua ini
 ihondo ngerogoni.
 17 Ngode Datagaliwabe-o inaga bi larego hale halu
 biaore bule lalu*
 ini áyu ngerogoni.
 Ini mo yadindi halu bu mini henene beregedalu
 ini ngerogola
 ina nayamia nabulebere manda buwa áyu
 ngerogoni.
- 18 Ngode Datagaliwabe-o Saiono tano podope
 hayadago
 wali agali karu dara halu biamogo bibe.
 Yarusaleme wai pabe biago podo bagabu ibira ho
 ngago
 waitigi anda ibuligo
 ina ege pabe ogoni lone biadai bibe.
- 19 Anidagua bu howa mbirale bo lomabu ngulene
 ngadagua ngirimayaguabi
 mbirale bo lomabu delaga dabuni delari-
 mayaguabi
 í turu holebere.
 Nogo bulumaga wangaberubi inaga bo lomabu
 delaga dabuni bo deloleberema.

52

*Mana ko ngago hondowa turu haga karu ti lulu
 ale kago ogo*

* 51:17: Iba 34.18

- 1 Agali timbuni hongohe tingiho kego[☆]
 ínime mana ko bialu kegonaga turu howa
 mine haabo harego irane aginagabe.
 Ogonibi biaga kego
 Ngode Datagaliwabenaga deni í koorene ko
 biaga kegoni.
 Ngode Datagaliwabe ibu mini bilinahe howa
 wali agali urunibihondo dara haabo haga
 kagoni.
- 2 Ína horo bibahendengi mendeali kago mo ko
 holene hangu manda bialu haga kegoni.[☆]
 Ínaga hége leda ne gadele ale howa
 wali agali mende kago podaga kegoni ndobe.
 Ke howa lolene hangu wai hanalu haabo harili.
- 3 Ína mana ko bulenego hame lalu
 mana bayale bulenego manga halu haga ke.
 Ke holene damenego turu haga howa
 bi henene lolenego manga haga kegoni.
- 4 Í ke hagaore kegoni.
 Ína bi ko laregome
 wali agali karu mo tandaga haabo haga
 kegoni.
- 5 Ngode Datagaliwabehanda íni andagaha bede-
 ria
 mo ko howa bo gililo batagi holebira.
 Ibugua í wali agali dindi ogoria karu baba
 nahabelo bo waholebira.
- 6 Wali agali bayale tigabi bu karume
 íha mbirale uruni birago hondowa
 ti gi timbuni ho holebira.

☆ 52:1: 1 Sml 22.9-10 ☆ 52:2: Iba 50.19, 59.7, 64.3

Tigua í hondo oba halu lalu,
 7 Agali o kagome Ngode Datagaliwabehanda ibu
 biamogo bialu✧
 mo hongo helo ibuha hana nahe ka.
 Ibugua ibunaga muni mbirale ngaru hangu mo
 teneho howa
 mana ko bialu kogome í biamogo biragola
 karulape holebero lo manda biaga kago de
 handa, lolebira.

8 Anigo í ogonibi ndo kogoni.
 Í Ngode Datagaliwabenaga anda haneni
 ira olibe haradagua bidogoni.
 Ngode Datagaliwabe ibugua í gubalini ho haabo
 haga kagonaga
 ina ibuhondo mini mbiraore wu haabo ko-
 goni.
 9 Ngode Datagaliwabe-o ina í biamogo bialu haga
 kegonaga
 ina íhondo kai laabo holebero.
 Ínaga wali agalirunaga deni howa
 ina ínaga mini yaraga halu
 Ngode Datagaliwabehanda bayaleore biaga
 kagoni lalu latagi halu holebero.

53

*Wali agali mini kowinaga mana ogo
 (Iba Gana 14)*

1 Wali agali mitangi yole biaga karume✧✧
 tini miniha mandabu donge halu
 Ngode Datagaliwabe ogoni nahe laga ka.

✧ 52:7: Iba 49.6 ✧ 53:1: Iba 10.4, 14.1 ✧ 53:1: Lm 3.10-12

Wali agali mini urunibi wu karuni
 tini ko ngubi habane nabuleneore howa
 ko tara tara ngaru bima polenaga ani lalu ka.
 Mana tigabi hangu biaga mbirali naheore.

² Ngode Datagaliwabehanda dahuliya andaga
 howa handadali halu[☆]
 wali agali bibahende bu karu de handai howa
 mbirali miniwi galone manda biagabi
 Ngode Datagaliwabe kalo manda bu hagabi
 au haga bidabe hondole handadali ho ka.

³ Ani handalu hearia mbirali naheore
 ti bibahende ko biai hene ogobi dege dege
 hoyu pearia hendeda.

Hariga tigatiga polene wiadagua pene mbirali na-
 heore
 bibahende putagi halu piai hene dege hearia
 hendene.

Mana tigabi hangu biaga mbira naheore.
 Mbiraorebi mbira naheoreya.

⁴ Ngode Datagaliwabehanda lalu,
 Wali agali ko biaga uruni ti mini nawidabe.
 Ti galone mbira manda nabiagadabe.
 Wali agali ko biaga urunime
 inaga wali agali bameore ti tomo naradagua
 budu nalu kagoni.
 Ani bialu howa tigua ihondo bi mbira nalagaore
 kagoni, laragoni.

⁵ Ani bialu ha kagoyu Ngode Datagaliwabe ibugua
 ti mo gi timbuni taraore holebira.

[☆] 53:2: 2 Bit 15.2, 19.3, Iba 33.13

Abale ti gi ogonibi nahenedagua gi ho helo
 irane ibugua tínaga waitigi karu bo wahai
 halu
 tinaga kuni dindini hora nahe bu payapayabu
 ngelolebira.

Ibugua wali agali uruni ti erembira miai
 hayagome
 ai ti mo ko howa bo wahai holebira.

⁶ Ina Isaraele wali agali bibahende pele ngialu
 haru dai biai helo
 Ngode Datagaliwabehanda mbirali Saiono
 howa ibi nalara.
 Ngode Datagaliwabe ibugua ibunaga wali agali
 biamogo biragola
 ti bayuwa ho dungulo halu
 tigua mbirale bigi biraru bayale hangu haga bi-
 rago hondowa
 tini turuore au holobadabe.

54

*Mbiralime Ngode Datagaliwabehanda biamogo
 bilonaga bi lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o ínaga hongome[☆]
 i pele ngialu gi mibe.

Ínaga hongo timbunihe kegome
 i golope hene holiya golope habe.

² Ngode Datagaliwabe-o ina ínaga bi larogo hale
 habe.

Ina bi larogo hale habelo hame ledogoni.

³ Agali minehe karu tigua ıla wai bule íbu kagoni
 ndobe.

[☆] 54:1: 1 Sml 23.19, 26.1

Agali uruni ti wali agali maru bo wahole hamelo
kagoni.

Agali ko biaga uruni tigua Ngode Datagaliwabe
í nagalonedalo manda biaga kagoni.

⁴ Ngode Datagaliwabe ibunime í biamogo bia-
gaore kagoni ndobe.

Anduane Homogo ibunime í mo wialu
hotali wiagane humbi ale haradagua biaga
kagoni.

⁵ Ngode Datagaliwabehanda inaga waitigirume
mana ko ihondo bialu hayaru
tiniha daibu wiai helo.

Ngode Datagaliwabe í mini bilinahe kegome
inaga waitigi karuni bo wahai habe.

⁶ Anduane Homogo-o ina ihondo turu howa
mbirale ngoru lomabu ngule kogoni.

Í bayaleore kegonaga ina kaj timbuniore larogoni.

⁷ Iha genda timbuni anda ibiyagola[☆]
ina í biamogo bialu harigoni.

Ína inaga waitigi hearu bo waharigo
í de handarugoni.

55

*Mbiralime ibunaga nenege heagome ibu nde
lenegonaga Ngode Datagaliwabhondo bi lenego
ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o ina inaga bi larogo hale
habe.

Ína dugu bialu bi larogo hale naholenaga hale pai
nahabe.

[☆] 54:7: Iba 59.10

- 2 Aiore inaga bi larogo baya hangu hale howa
ladai bibe.
Genda iha ngagome ini bope holene tiga bi-
rane hendedo.
- 3 Waitigi bu karume i mo ko holenaga
bi hongo howaore lalu kagoni ndobe.
Agali ko karu tigua i bopeore hole kagola
inaga bu miniha mo ko henego kogoni.
Tigua keba timbuni haragome
iha genda dewaore mo wiaga.
- 4 I ti hondowa gi timbuni halu[☆]
ini miniha homolenenaga gi holene íbu ngag-
oni.
- 5 I ani giho kogola inaga tingini duru laragoni.
Gi holene timbunime i bope kagola kogoni
ndobe.
- 6 Anigo ina ogodagua laro,[☆]
Ainde i babagane halu polene ega aleore hoa ho
kogoni.
I ogonibi kole ina yagalo yu pialu
mini ibilo dindi mbiraha ha_o birule manda
bidole.
- 7 Yagalo yu pialu dindi kaundiaha
wali agali mbira nahaga ngagoha puwa
haabo hole manda bidole ndobe.
- 8 Iba dalu puyaburu hongoheore ibiragola
i abale yagalalu puwa bira do ho kole.
- 9 Anduane Homogo-o ina tanoha agali maru
gungu bialu karia hendedogo
ina tinaga bi larago mo luluya halu
ti bo ereba hai habe.

☆ 55:4: Iba 18.4-5, 116.3 ☆ 55:6: Yob 3.13

10 Mbiraga horombebi tigua tanonaga ege pabe
bidagoria
daligani puibu bialu haga ka.

Wali agali tano ogoniha bu karume
mana ko dewa mo ko holene ngaru biaabo
haga kagoni.

11 Tano ogoniha wali agali bu karume
tini bagabaga bialu mbirale ngarubi mo ko
haga ka.

Hariga gebage ngagoriabi ngoai haga hamanibi
wali agali bu karume mendeali kago bame
bime bope haga bialu
tinaga mbirale yu kago yamule mo hondo
haga bialu ka.

12 I waitigi mbira kagome ihondo bi ko laede
hayagua

ina bi uruni lelo wahabehe ko.

I handabe manga haga kagome i hondo oba halu
mege biyagua

ina ibu i nahendelo bira do habehe kogoni.

13 Ai ani ndo o biyaruni ina birigoni.☆

I inaga nenegeore howa

ila haabo haga kegoni ndobe.

Iya haru haabo haga berebali ndobe.

14 Bamba iyane haru mandagi ibagabu halu te
bayaleru lalu

wali agali maru heba Ngode Datagali-
wabenaga anda biago heagoria mandagi
haribagoni ndobe.

☆ 55:13: 2 Sml 15.12, Iba 41.9

15 Inaga waitigi bu karunaga minihabi ti andagahabi
mana ko dewaore wu toleda.

Ti homolene tu ndo wene kaore abale homalu
homene dininiru pu hagagoha pia helo
hamelo kogoni.

16 Ina Anduane Homogo ininaga Ngode Datagali-
wabehanda biamogo bilonaga olalu haabo
kogoni.

Ibugua i pele ngialu mo wulebira.

17 Gendame i bo hangedalu haabo kagona[☆]
ina egerebagi horombe mbiragabi ibuhondo
dugu bu mialu haabo haruli.

Ina bi larogola ibugua hale holebira.

18 Waitigi dewaoreme ila wai bialu haga karu
helowa
ibunime i bayale mo wialu haru dai bigi
bulebira.

19 Tigua ibuhondo gi nahaga howa
ko biyarunaga mini beregedolene manga
haga ka.

Ngode Datagaliwabe ibu kini henego áyubi haabo
kagoni howa

ibugua inaga bi lamerogo hale halu
waitigi karu bope hai howa wayali holebira.

20 Inaga nenege ala henego ogoni
ibugua ibuninaga nenege bu karu baba wai
bialu haya.

Ibu baba buleore lalu bi abale lo wiyaru mo habo-
laya.

[☆] 55:17: Iba 92.2, Ab 10.3, 10.30

- 21 I**bu**naga ne harigaha bi bayale dende**bi** lalu[☆]
 miniha ila waitigi haya.
 I**bu**naga bime i miniha dungulo helaga biyagoyu
 bi ogoni ayu tibu ne gadeleore ale howa bo
 podaga nga.
- 22 I genda yu keruni bibahende[☆]
 Anduane Homogo ibunaga giha mo yaholene
 nga.
 Ibugua inaga genda uruni mo yalu
 i mo hongo holebira.
 Anduane Homogo ibugua agali ko bu karume
 mana tigabi biaga karu bibahende mo ko helo
 yupe naholebira.
- 23 Ngode Datagaliwabe-o ina agali ko mendeali
 homelo bo wahaga bu karubi
 ke halu mo hondo haga karubi
 ti holene ha maro nabi hongohe kaore dege
 homaliha ereba hai helo bo talu pelai habe
 laro.
I nde ihondo mini mbiraore hongohe wu haabo
 holebero.

56

*Agali mini mbiraorewime Ngode Datagali-
 wabehondo bi lenego ogo*

- 1 Ngode Datagaliwabe-o ina i dara howa biamogo
 bibe.[☆]
 Agali bu karume i talima ibaga bialu bo wahole
 kagoni.

☆ 55:21: Iba 12.2, 28.3, 59.7, Min 5.3-4 ☆ 55:22: Iba 15.5, 37.5,
 1 Pi 5.7 ☆ 56:1: 1 Sml 21.13-15

Waitigime i mo ko hole manda bialu haabo kag-
oni.

² Waitigi karume egerebagi howa i bole bialu
heane
alendo haga bialu haabo kagoni ndobe.

Ti dewalioreme i baba waitigi ho ka.

³ Anduane Homogo Daligaorene Daliga kego-o[✧]
iha gi holene anda ibirangi
ina ihondo mini mbiraore wialu haabo
haruli.

⁴ Ina Ngode Datagaliwabhondo mini mbiraore
wu kogome[✧]
mbirale ngaru hondowa i gi naharuli.

Ina ibunaga bi henene lo ngaru mitangi bialu
ibunaga mini yaraga haabo halu kogoni.

Agali karume ihondo bulene mbira nawigo agi
bulubadabe.

⁵ Ina mbira bule kogola
waitigi karume mo ko hole manda biaabo
haga ka.

Tigua i mo tandaga hole hariga taya bialu haabo
ka.

⁶ Ti mo ngoai halu ha do howa
ina mbira bule bialu koria de yu howa
tigua i bo wahole hamelalu ani biaabo haga
ka.

⁷ Ngode Datagaliwabe-o tigua mana ko bialu kag-
onaga pani nelo mibe.

Ina tihondo keba timbuni howa bope habe.

[✧] **56:3:** 1 Sml 30.6, 2 Bit 20.3 [✧] **56:4:** Iba 118.6, Ais 31.3, Hi 13.6

- 8 Inaga genda yu kogobi bu miniha mo ko hene
 kogobi
 í manda bu kegoni.
Ina dugu birugonaga de iba ibiyago
 ína ínaga iba beha berelo kegoni.
Ina uruni mitangi bu haabo howa
 ínaga mbugaha gilibu ngegoni.
- 9 Ina í olarongi ínaga waitigi ibida piai holebira.✧
 Ngode Datagaliwabe-o ti ani biragola
 ina mbira manda bidogoore ogo
 ina íhayagi haabo kegoni mandabu kogoni.
- 10 Ina Ngode Datagaliwabenaga bi henene lo
 ngaru mitangi bialu
 ibu mini yaraga halu kogoni.
Ina Anduane Homogonaga bi lo ngarunaga
 ibu mini yaraga halu kogoni.
- 11 Ina ibuhondo mini mbiraore wu kogome✧
 mbirale ngaru hondowa gi naholebero.
 Agali uruni tigua íhondo mbira bulene nawigo agi
 bulubadabe.
- 12 Ngode Datagaliwabe-o ina mbira bule lalu
 íhondo lo wirugoni biaore bulebero.
Ina íhondo turu howa
 kai lolenaga loma mbira ngulebero.
- 13 Irane í homole hewaria ina pele ngialu mo
 wirigonagabi
 waitigirume í bope nahelo í handaya halu
 biamogo birigonagabi
 ina loma ogoni ani ngulebero.
 Ngode Datagaliwabe-o í heba ibagabu kogome

✧ 56:9: Iba 56.4, Lm 8.31 ✧ 56:11: Iba 56.4

ina inaga wá holene ngegoria inaga deni haaboore holebero.

57

Ngode Datagaliwabehondo biamogo bia lalu bi lenego ogo

¹ Ngode Datagaliwabe-o ina ihondo dara howa biamogo bibe.✠✠

Ína i handayaho habelo ini keria eberogoni.
Ega bawalime igini babaganeha tongo bidagola
bayale biragadagua
i iniha kogola bayale holebero.
Dalu puyabubi timbuniore ibagadagua
i mo ko holene ibu ngago ereba hai helonaga
i ini andaneha haabo holebero.

² Ina Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kagohondo
i biamogo bia lole olalu haabo haruli.
Ibugua mbirale bibahende iha tubagiho kogo
damene ngiai haga ka.✠

³ Ibugua dahuliya andagaha howa inaga bi larogo
hale halu i pele ngulebira.
Ibugua agali i mo ko hole karu bope hai holebira.
Ngode Datagaliwabehanda ibunaga gubalini
haabo holenebi
mini bilinahe holenebi i walia halu
ibugua i yu wahalu napolebiraore.

⁴ Laiono gabuame wali agali bo nole nendebu
hagadagua✠

✠ 57:1: 1 Sml 22.1, 24.3 ✠ 57:1: Iba 56.1, 63.7, Ais 26.20

✠ 57:2: Iba 38.8 ✠ 57:4: Iba 55.21, 64.3, Min 30.14

ɨ koria waitigirume ho mabu bu kagoni.
 Tinaga ne timu yandareru ale taraore ho ka.
 Tinaga hége wai biaga ayu tibu ne gadele ale ho ka.

5 Ngode Datagaliwabe-o ɨni timbuniore dunini
 kego
 wali agali handai helo
 hari daligani mo walia habe.
 Dindi bibahendeha ɨnaga wá holenebi mini lene
 holenebi
 panigi mo walia ho ngelabe.

6 Waitigi bu karume ɨ delo gono wia do ho kagome
 ɨ genda timbuni yu kogoni.
 Tigua hariga ɨ polenego uli tombo wu kagoa
 gabua pilagadagua ɨ pilelo winigo
 uli ogoniha tini pilai haya.

7 Ngode Datagaliwabe-o ɨna mini bilinahe howa✧
 ɨhondo mini mbiraore hongohe wu kogonigo
 ɨna iba ganaru lalu ɨnaga mini yaraga halu
 holebero.

8 ɨni padogoria heyuwa
 ɨna ngida aleru barogome
 ni tagira ibilo mo heya holebero.

9 Anduane Homogo-o ɨna dindi tara tara ngaruha
 pu howa
 ɨhondo kai laabo holebero.

Hameigini tara tarabu karuha pialu
 ɨna ɨnaga mini yaraga hama polebero.

10 Anduane Homogo-o ɨnaga gubalini haabo ho-
 lene emene ndoore✧

✧ 57:7: Iba 108.1 ✧ 57:10: Iba 36.5, 103.11, 108.4

hari daliga elahē wu kegoni.
 Ínaga mini bilinahe ngego timbuni yangale howa
 hari mindini elahē wu kegoni.
 11 Ngode Datagaliwabe-o ínì timbuniore dunini
 kego
 wali agalime handai helo
 hari daligani mo walia habe.
 Dindi bibahendeha ínaga wá holenebi mini lene
 holenebi
 panigi mo walia ho ngelabe.

58

*Ko biaga karu pani mibe lalu Ngode Datagali-
 wabehondo bi lenego ogo*

1 Agali haguane bu kamiru-o tígua godi hale halu
 howa
 bi tigabi lolene ngadagua laramilibe.
 Tígua wali agali bibahende tigatiga dabaki biaga
 kamibe.
 2 Ani ndoore. Tínaga miniha ko bulene hangu wu
 tolatagi ho kamigoni ndobe.
 Tígua dindi bibahendeha wali agali bu karu
 homelo
 bo wahaga biaga kamigoni.
 3 Mini kowi karume dindini ibagabu kangi
 ko dege biaabo haga kagoni.
 Ti aiyahanda ti taba hanayangi howa
 ke dege halu henego áyubi anidagua dege
 bialu haabo ka.
 4 Tinaga bi larago damene bibahende nogombi
 taranaga tomia ale ka.
 Tinaga hale tuluhu wahene nogombi ale howa

bi larago mbira hale habe nahe ka.

⁵ Agali maru manda timbunibi karume
nogombi heyalu mali lilonaga iba gana
laragola
nogombime hale nahagadagua ko biaga
uruni ti hale nahaga ka.

Agali manda timbunibirume nogombi heyalu
mali lilonaga pilipe laragola hale
nahagdagua
agali uruni ti hale nahagaore ka.

⁶ Ngode Datagaliwabe-o agali ko uruni bo wahai
habe.

Anduane Homogo-o agali uruni ti laiono gabua
kebahe agali hayaga ale kago
tinaga ne bo gingirulo baga bialu ne biba-
hende dugu wahai habe.

⁷ Iba dindini ibira haragola abale yo bialu ereba
hagadagua
agali ko uruni ereba hai helabe.

Datani gahenge harigani anda harago geme
hengedaragola gaulai hagadagua
agali ko uruni bo hangedai habe.

⁸ Gangade dindiha biralu homaragola ngu bia-
gadaguabi[☆]
waneigini gali aija tombeha bedaore home-
nego

taba hanaragola wá nahende
arumaha dege biralu homaraligobi
agali ko uruni homai helabe.

⁹ Agalime ira emene karu dibu waharadagua

[☆] 58:8: Yob 3.16

Ngode Datagaliwabehanda agali ko uruni
 abale bo wahai holebira.
 Ti homa nabi kaore
 Ngode Datagaliwabehanda tihondo keba tim-
 buni halu
 durumbu hilo waharadagua bulebira.

¹⁰ Ngode Datagaliwabehanda ko biaga karu bo
 waharangi
 mini tigabi karume turu timbuniore ho
 holebira.

Turu howa tigua ko biaga uruninaga daramame
 tininaga ge wayawaya bulebira.

¹¹ Wali agali bu karume lalu, ☆

Heneneore Ngode Datagaliwabehanda
 wali agali mini tigabi howa bayale biaga
 karuhondo bayale dege biaga ka.

Heneneore Ngode Datagaliwabe kago ibuguaore
 wali agali godini howa manani tigatiga
 dabaga ka, lolebira.

59

*Waitigime mo ko nahelonaga Ngode Datagali-
 wabehondo bi lenego ogo*

¹ Inaga Ngode Datagaliwabe-o waitigi karunaga
 giha howa ☆
 i mo wialu biamogo bibe.

Tigua i bo wanahelo
 ina i baya hangu handayaho habe.

² Agali ko karume ihondo ko nabilo
 ina i biamogo bialu mo wibe.

Ti darama hangu noa haga karunaga giha
 howa
 i gingila mialu mo wibe.

³ Agali uruni tigua i bo wahole bira do haga bidag-
 oni de handa.

Ina ko mbira birugonaga ndo tigua ila bame wai
 bule kagoni.

⁴ Anduane Homogo-o ina ko mbira nabi biako
 henebi nawi kogoyu
 tigua ila wai bialu bo waholeore abale ibu
 hapara ho kagoni.

⁵ Anduane Homogo Hongo Haiheore Ngode
 Datagaliwabe-o
 ina i biamogo bule abale ibabe.

I Isaraele wali agalirunaga Ngode Datagali-
 wabeore kego
 ina agali o karu de handabe.

Ini abale ibalu agali bu karuni pani mibe.

Ina ti dara holeni nahabe.

Wali agali mana bayale bule kama lalu ha howa
 tigua mana ko bule mitangi bialu kago manda
 bibe.

⁶ Mbiraga agali uruni tigua tanoha dai bialu
 wai pabe gibuni gibuni ibagabu howa
 biangome gigau laradagua lama ibagabu ka.

⁷ Uruni tigua bi ko lalu mege biraru hale habe.
 Tinaga bi nehe howa wai biaga ayu tibu ale laga
 ka.

Tigua bi ko laga bialu,
 Iname bi laramago aiwa hale holebirabe, lalu ka.

8 Anigo Anduane Homogo-o ína ti hondowa oba
haga ke.

Dindi tara taranaga hameigini bibahende karu
ína ti mege biai haga kegoni.

9 Ína hangu ĵ mo hongo halu handayaho haga
kegoni.✧

Ngode Datagaliwabe-o íni kegoha ibalu ĵ bira do
haruli.

10 Inaga Ngode Datagaliwabe ibunime ĵ gubalini
timbuni ho howa
ibugua ĵ biamogo bule ibulebira.

Ibugua inaga waitigi karu bope halu howa
ini de hondoliya walia holebira.

11 Ngode Datagaliwabe-o inaga wali agalirume
mbirale uruni embedaho waholigo
waitigi biaru homelo bo waholene nakaru-
lapeda.

Anduane Homogo-o í ina wali agali haru haga
kego
inaga hongome waitigi bu karu bo waratagi
halu bope hai habe.

12 Tigua mana ko bulene hangu mo tene halu
tinaga ne hambuni howa bi ko dege lalu
haabo haga kagoni ndobe.

Tigua inaga mini mo ko howa bi ko ngaru lalu
ke howa bi dewa lalu haga kagonaga
ína ti mine halu kagoria tini pani nelo nge-
labe.

13 Ína bi ko laga karunihondo keba howa
ti bo waholene karulape nga.
Agali ko uruni bo wahaiore habe.

✧ 59:9: Iba 9.9, 18.17

Anidagua beregola wali agali bu karu bibahendeme manda bialu

Ngode Datagaliwabe inioreme Isaraele wali agalirunaga haru haga kegoni manda bulebira.

Wali agali dindi bibahendeha karubi ina dindi bibahendeni haru kegonigo tigua manda biai helo lo yanga lolebira.

14 Mbiraga inaga waitigi tigua tanoha dai bialu wai pabe gibuni gibuni ibagabu howa biangome gigau laradagua lama ibagabu ka.

15 Tigua puibu bialu nolene taya bialu haabo howa tinaga tombeha tomo noa biaabo hayagua nde ti ngiriningerene lalu haga ka.

16 Ti ani biagagoyu ina inaga hongo timbuni ngegonaga iba gana lalu holebero.✧

Ina egerebagi bibahendengi ina ihondo gubalini ho haabo haga kego mitangi bialu

iba gana hongo howa lalu holebero.

Abale iha genda tara tara ibiyagola ina i handayaho haabo howa inaga wai pabe ale harigonaga

ina iba gana ani lolebero.

17 Inaga hongo holene iniore kegoni ndobe.✧

I ani kegonaga ina inaga mini yaraga halu iba gana lolebero.

Ngode Datagaliwabe-o inaga wai pabe hongoheore ini howa

✧ 59:16: 2 Sml 22.3, Iba 46.1, 88.13 ✧ 59:17: Iba 59.9-10

ína i gubalini ho haabo haga kegoniore laro.

60

Ngode Datagaliwabehanda pele milo bi lenego
ogo

¹ Ngode Datagaliwabe-o ínà ina bo taliatagi halu✧
inanaga waitigime bo podahana helo
yu wahai harigoni ndobe.

Ínà inahondo keba timbuniore ho harigonigo
áyu ina kamagoha abale dai bialu ina pele
ngibe.

² Ínà inanaga dindi wiago mo dumbirumbi bia
halu
gai buki bilalu dindi hadene biyagola
uli timbuni wupe helarigoni.

Ai áyu dindi mo ko hai habehe ngago
ína lone motiga bibe.

³ Ínaga wali agali bu kamaru
inime genda timbuniore mo ngidegoni.

Ínà waini iba timbuni hambu ngidegola no howa
ina luluyu ibagabu haradagua bidamagoni
ndobe.

⁴ Wali agali ínì andaneha karume waitigi ibira
handala✧
ti abale ínì kegotha hole ibilo walia holenaga
ína hagua delagadagua delalu walia harigoni.

⁵ Ínà ina gubalini timbuni ho haga kegonigo bay-
ale hai holomaya
inaga bi larogo hale habe.

Ínaga hongo timbuni ho kegame ina pele ngibe
laro.

✧ 60:1: 2 Sml 8.13, 1 Bit 18.12 ✧ 60:4: Ais 5.26, 11.10-12

- 6 Ngode Datagaliwabehanda ibuni andaga howa
 lalu,
 Ina wai bialu bo podahana hai halu wayali harugo
 Segeme dindibi Sugodo dindiha dindi ulini
 bugubugu wuyu pedarubi
 dindi uruni inaga wali agaliru ti helo
 ina ti tuwu ta hai holebero.
- 7 Gileada dindibi Manase dindibi ininagaore nga.
 Eberaimi ibu inaga ege manda ale nga.
 Yuda ibu kininaga haru haga gewa ale nga.
- 8 Moaba dindi inaga wayawaya bulene ndisibe ale
 wialu
 Idomo dindi inagaore ngo lalu ina inaga ge su
 golowa
 dindi ogoriani ba amu holebero.*
- Ina Pilidialiru balu wayali howa
 turu halu ga lalu harogoni, laya.
- 9 Ngode Datagaliwabe-o ege pabe hongohe bu
 mabubi tano ngagoha
 i aiwa haru anda polobadabe.
 Idomo dindiha i aiwa haru polobadabe.
- 10 Ngode Datagaliwabe ina ina erembira ngiribe.
 Ina inanaga ami agali karu biamogo nabuleorebe.
- 11 Agalinaga hongome ina biamogo bulene
 nakarulapego✧
 iname waitigi bu karu baba wai bulumaya
 inioreme ina biamogo bibe.
- 12 Ngode Datagaliwabe ibu ina heba kayagua nde
 iname wai bialu wayali holeberema.
 Ibunime waitigi karu bope hai holebira.

* 60:8: Ludi 4.8 de handabe. ✧ 60:11: Iba 118.8, 146.3

61

Ngode Datagaliwabehanda handayaho helon-aga bi lenego ogo

¹ Ngode Datagaliwabe-o ina í olarogo hale habe.
Ina bi larogo baya hangu hale habe.

² I dindi kaundiaha pu koria✧
 inaga miniha genda timbuni yu kogo
 ina i biamogo bibelonaga í olalu kogoni.

Waitigi bu karume i bo wanahelo
 i ha do holiya bayuwa haru pu helabe.

³ Inime i handayaho haga kegonigo ani bibe laro.✧
Í inaga wai pabe hongoheore kego
 waitigirume ibalu i bo wanaholebira.

⁴ Inaga anda kegoha i bayale haabo halu homolene✧
 hame timbuni lo kogoni.

Ega bawali iginime ti angibuni babaganeha bayale bira do hagadagua
 i ini andanaha bayale holene hamelo kogoni.

⁵ Ngode Datagaliwabe-o ina ihondo ogoale bule
 lalu lowigi birugo bibahende
 í hale hai harigoni.

Wali agali inaga mini yaraga haga karuhondo
 migi biaga birilidagua
 ina ibi karulape ngiaga kegoni.

⁶ Kini ibu dindini tubagi helo ndo mali dewaore
 helo helabe.
Ibu dindini luore helo helabe.

✧ 61:2: Iba 18.2, 42.6, 77.3, 94.22 ✧ 61:3: Min 18.10 ✧ 61:4: Iba 17.8, 27.4, 91.4

- 7 Ngode Datagaliwabe-o kini ibu ínaga deni luore
 haabo helo helabe.
 Ína gubaliniore ho haabo haga kegome
 ibu baya hangu handayaho haabo habe.
- 8 Ina bamba íhondo ogoale buleore lalu bi
 lowirugo damene✧
 horo bibahendengi ina talialu bialu
 ínaga mini yaraga halu iba ganaru lalu haabo
 holebero.

62

*Ngode Datagaliwabe ibugua ina handayaho
 haabo ka lenego ogo*

- 1 Inaga Ngode Datagaliwabe mbiraore kago✧
 ibugua í pele ngilo hondo ko.
 Ina ibu hanguniore hanaho haga kogoni.
- 2 Í haru hagabi pele ngiagabi ibuni hanguore kag-
 oni.✧
 Ibu hangu ínaga wai pabe ale hongohe kagoni.
 Ina wai bialu koria waitigirume í bope habe nahe-
 ore holebero.
- 3 Tígua í mo ko halu bo waholenaga
 horo agiru wai bialu holeberemibe.
 Paberu gialohole bialu dindini podó ibiraho wia-
 gadagua
 í mo ko helo hamelo kamibe.
- 4 Í mini leneore kogodago
 tígua ínaga mini mo ko hole bialu kamigoni.
 Tígua ke halu mo hondo holene mana hamelo
 kami.

✧ 61:8: Iba 56.12 ✧ 62:1: Iba 37.39, 59.9 ✧ 62:2: Iba 62.6,
 89.26

Tínaga ne harigaha howa bi lalu Ngode Datagaliwabehanda i mo bayale helo lalu kamigoyu tínaga bu miniha Ngode Datagaliwabehanda i mo ko hayagua karulapeoreda lo mitangi bialu kamigoni ndobe.

⁵ Inaga Ngode Datagaliwabe mbiraore kago[☆]
ina ibuni hanguni hanaho howa
 mini dunubia ho kogoni.

⁶ I haru hagabi pele ngiagabi ibuni hanguore kagoni.

Ibu hangu inaga wai pabe ale hongohe kagoni.
Ina wai bialu koria waitigirume i bope habe nahe-ore holebero.

⁷ I pele ngiagabi i mini lene ka lelobi
 Ngode Datagaliwabe ibuni hanguha hanaho haruli.

Ibu inaga haru haga hongohe ka.

Ibuni inaga wai pabe ale hongohe kagola
 waitigirume ibalu i babe nahe holebira.[☆]

⁸ Inaga wali agali bu kamiru tígua Ngode Datagaliwabehondo mini mbiraore wu haabo halimu.[☆]

Genda howa tí mini dege dindi ho kamiru bibahende
 ibuhondo lamiai halimu.

Ibu inanaga ha do haga kago
 ina ibuha howa bayale haabo holeberema.

⁹ Wali agali bibahende bu karuni

[☆] **62:5:** Iba 62.1 [☆] **62:7:** Iba 46.1, 85.9 [☆] **62:8:** 1 Sml 1.15, Iba 52.8, Ais 26.4

ne harigaha howa buhe bame latagi hagagobi
hangu bu kagoni.

Wali agali mini lene bu karubi emene karubi
habane nabulene bame dege bu ka.

Wali agaliru ti holenenaga galone mbira ngabe
nawi hondole magi handarimayagua
tinaga galone nawi bame dege ka.

Ti bibahendenaga galone magi handalu
genda magi emeneore ne harigaha buhe lar-
aligobi bameore nagalone dege ka.

¹⁰ Tígua mitangi bialu howa
wai beremagome ina biamogo biaga lalu[✧]
mbirale mo page bini ngamaru urunimebi
ina mo homogo holobadalo
mitangi nabilimu.

Tínaga muni dabudaburu dewaore wu hemiyagua
nde
urunime tí hongo karulape ngulubadalo
ogoriani mini hanaho nahalimu.

¹¹ Ngode Datagaliwabehanda lalu,
I hongo daligahe i ale mende nahe ini hanguore
kogoni,
lenego hale haabo harugoni.

¹² Ibugua lalu, Inaga wali agali karu gubalini
haabo haga kogoni,[✧]
lalu hayuago i hale haabo haru.

Anduane Homogo-o wali agali bibahendeme bi-
abe bialu harimadagua

✧ **62:10:** Ais 61.8, Ese 22.29, Lg 12.15, 1 Ti 6.10 ✧ **62:12:** Yob
34.11, Iba 103.8, Yar 17.10, Md 16.27, Lm 2.6, 1 Ko 3.8, Mo 2.23

ina ina hangu hanguhondo emena karulape
ngiadai biaga kegoni.

63

*Mbirali ibu Ngode Datagaliwabe heba hole
hameore lowa iba gana lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o í inaga Ngode Datagali-
wabe kegoni. ☆☆

Ina í handa walia hole lowa
miniha hongo howaore hai bialu kogoni.

Inaga minimebi tinginimebi
í hebaore hole hame timbuniore lo kogoni.

Wali agalime dindi koore yobi iba nabereni howa
iba noa timbuni halu hége lebolaho
hagadagua

ini í hebaore hoa howa hame timbuniore lo
kogoni.

² Í ininaga anda loma biahene kagotha haga kego
í kegoniore i de hondoa ho kogoni.

Ina inaga hongo holene gibiore ngegobi
inaga wá holene tara baya agiore loabe to-
bahe ngegobi
de hondoleore hameledo.

³ Dindini holiyanaga holene ngirigo yuwa bayale
dege turuho kogoyu
ogoni goyane lowa ina i gubalini haho wiaabo
hariligo baya daligaore ngegoni.

Í ani biaga kegonaga ina inaga mini mo yaraga
holebero.

⁴ I dindini emabu kongi ihondo kai lalu

- ínaga mini mo yaraga haabo halu kone dege
 ini homalu waholebero.
 Inaga gi íhondo yaraga halu bi lolebero.
 5 Tomo bayaleru karulapeore nowa tombe howa
 dungu lo holenedagua
 ínaga dininime dinini tomo karulapeore
 nowa dunguore lowa holebero.
 Ani bialu ina iba gana baya turubiru turuore
 howa
 ínaga mini mo yaraga halu lolebero.
- 6 I mbiraga tamuni paluwa íore mitangi biruli.✧
 Mbiraga lu biagoniha ínaga minime í hangu mi-
 tangitangi biruli.
- 7 Ani mitangitangi biaabo haruligo irane✧
 ina i biamogo biaaboore hariligonaga
 ina ani mitangitangi biruli.
 Ega angibunime ibu iginiru ibuninaga baba-
 ganeme minu tongo biagadagua
 ínaga babagane andane gumba kagoha howa
 i turu halu iba gana turubiru laruli.
- 8 Ina ini yu paraguabu ngogola✧
 ínaga gime i baya hanguore yaniho haga
 kegoni.
- 9 Agali marume i bo waholeore manda bialu
 karuni
 tini homalu humbirini andaga homene dinini
 pu haga ngagoha pu holebira.
- 10 Agali odaruni waiangi agali waime homelo bo
 yongobu wahalu pedaria

✧ 63:6: Iba 42.8, 119.55, 149.5 ✧ 63:7: Iba 61.4 ✧ 63:8: Ais 26.9

biango dudurume ti buduyu pugu pugu
 bulebira.
 11 Ani bulebiragoyu ai i kini kogoni howa wai bigi
 berongi✧
 Ngode Datagaliwabehanda i wayali holiya bi-
 amogo biaganegonaga
 i turu ho holebero.
 Wali agali maru Ngode Datagaliwabenaga mini
 lalu,
 Íore talima ibule, laga karume
 turu halu ínaga mini mo yaraga holebira.
 Wali agali ke haga karunaga ne hariga ína mo
 ndibu lolebere.

64

*Ngode Datagaliwabehondo handayaho habe
 lalu bi lenego ogo*

1 Ngode Datagaliwabe-o ína genda timbuniore
 howa
 íhondo bi larogo hale habe.
 I waitigi karu hondowa gi ho kogoni.
 Tigua i bo waholigo ína i handayaho habe laro.
 2 Agali ko biaga karume ndelalu hariga tai bialu
 i bo wahole mo mogobu kagoni.
 Tigua i mo ko nahelo ína i handayaho habe.
 3 Tinaga hége ayu tibu ne gadelehe ale howa
 tigua bi ko lalarume i timume bogole edaho
 hagadagua kagoni.
 4 Tigua ha do ho howa agali bayale kagoaha
 timu bo pelagadagua ndelalu kagoni.
 Agali urunime gi nahaga howa ke gibi hararume
 timu ala бага biagadagua balu kagoni.

✧ 63:11: Man 6.13, Ais 45.23

- 5 Tigua mana ko uruni bulenaga[☆]
 tini mo hongo hagahaga bialu ka.
 Agali bayale karu gonoha delonaga
 tigua gono ogoha wimiya laga bialu kagoni.
 Tigua gono wuwa lo mitangi bialu,
 O beremagoni mbiralime nahondolebira,
 laga ka.
- 6 Mana ko ngaru bule tigua pongo bo wialu howa
 lalu,
 Iname mana ko gibiore mbira bulene hariga
 handa waliala harimagoni, lalu ka.
 Agalinaga bu habaneha mini wia do ho kago o
 gibihego
 iname handabe naheore kamagoni.
- 7 Agali korume bi ogonibi laragoyu Ngode
 Datagaliwabehanda ibunaga timume ti
 baragola
 ti abale ibira holebira.
- 8 Tigua agali maru karu bo wahole layagonaga
 Ngode Datagaliwabehanda tini bo wahai
 holebira.
 Wali agali maru karume ti de handaya howa
 mege bialu tinaga ma bonge laga bulebira.
- 9 Wali agali bibahendeme Ngode Datagali-
 wabehondo gi hai holebira.
 Tigua Ngode Datagaliwabehanda biyarunaga te
 laga bialu howa
 mitangi bu haabo holebira.
- 10 Wali agali tigabi biaga karume[☆]

☆ 64:5: Iba 10.11, 59.7, Min 1.11 ☆ 64:10: Iba 32.11, 58.10, 68.3

Anduane Homogohanda biyarunaga turu
holebira.
Tigua ibuha ha do ho howa bayale holebira.
Wali agali mini bayale karume
Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga haabo
helo laro.

65

*Ngode Datagaliwabenaga mini mo yaraga halu
kai lenego ogo*

¹⁻³ Ngode Datagaliwabe-o iname Saiono tanoni
ina mini yaraga holene karulapeore nga.
Iname ihondo bi laramago hale halu ladai biaga
kegonaga
ihondo buleore lalu lo wirimaru biaore bule-
berama.
Wali agali dindi tara tarani karume ko bigi bi-
yarunaga
i keria ibugu bulebira.
Iname ko beremarume inane bope haga biragola
kamarua
ina domo wahaga biriligoni.
⁴ Wali agali inime dabaga bialu[☆]
ina andaha ini kegoria helo dabaga bereru
ti turuore ho ka.
Ina ti haru anda eberegola mbirale bayale tara
tara damene
ina anda loma binigo kagoha bu ngaru hon-
dowa
ina miniha hina ale tombe howa dungulo
holeberema.

[☆] 65:4: Iba 33.12, 36.8, 84.4

5 Ngode Datagaliwabe-o iname íhondo bi laram-
ago hale halu
ína gi migi biriligoni.

Ína ina pele ngulenaga mbirale baya tara tara
nahendene aleru bigi biriligoni.

Wali agali dindi bibahendeni paluyu pedarubi
iba solowara domalu dindi kaundiani bu
karubi
ti bibahendeme íhondo mini mbiraore wialu íha
mini hana ho haga ka.

6 Í hongo gibihe kegome dindi hari gibi wa yu
pedaruni
ína wene wedagoni.

Ínaga hongo timbuni ngego mo walia halu ani
wedagoni.

7 Iba solowarame bi timbuni tigi tugua larakubi
yaribu bialu larakubi mo hundia halu
wali agalime bi timbuni awa lalu ladagadaga
bialu karu mo hundia haga kegoni.

8 Ína gibi urunidagua bigi bialu kego hondowa
ina wali agali dindi bibahendeni bu hama
pedamarunaga bi nawidagola
ína bigi berego dege hondole bame ne angala
howa de handaya ho hama pedamagoni.

Ína bigi berego handalu turu halu ogodagua biya
lalu loyogo laramagola
wali agali pali maro bidarumebi heba bi lada-
gadaga bialu holebira.

9 Ína wali agali palu ngamaru handaya ho ko lalu
hariha howa dalu ngialu✧

✧ 65:9: Man 32.2, Iba 46.4, 72.6, 104.13, 104.24, 147.8, 147.14

inanaga dindiru mo baya halu mo ibane
berela halu kegoni.

Iba nagane gendo ngamaruha iba duguaho
wiaabo helalu
iba maru piagaru hundia nabi pia ho wiaabo
heledagoni.

Inanaga tomo hingedamarubi baya gumbile
wiaabo heledegola
bu dawalu naabo haramagolabi
tene haho wiaabo kagoni.

Urunidagua bialu kegome ina wali agali dara
howa biamogo bule handaya ho ko lalu
walia halu kegoni.

¹⁰ Tomo hongole howa dindi alu ngamaria
hariha howa daluore ngigi birili.
Dalu ibilaregome dindi damiai haga.

Dalu emene haburalu ibilaga biriligomebi
dindi ibane biralu mo gomba haga beregola
tomo hingedamaru bayuwa anda haga.

¹¹ Ina ani bigi beregome tomo au lolebe tara gibi
bu ngaria bu hono puwa dawaga beramali.

Ina biamogo berego damene bibahende ani biai
haregola
tomo nolene bu payabu wiaabo haga.

¹² Nogo sibi bulumagaru hagaha nogo wabuni
haabo halu
dindi hambenerunaga wá hondo holene
bayaore ngagoni.

¹³ Tagira nogo sibiru tanini bu haame halu
dindi ulini guagua ngaruha tomo tara tara
anda halu gumbilo tagiho ngagoni.

Uruni bibahendeore inahondo ngiridarumebi

wali agali bibahendemebi ihondo turu tim-
buniore howa
iba gana dalimu ladaga halu ihondo lo
ngeremagoni.

66

*Ngode Datagaliwabhondo turu howa kai lalu
iba gana lenego ogo*

- ¹ Wali agali dindi bibahendeni bu kamiru-o
 tí turu halu hongo howa ladaga halu✧
 Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga hal-
 imu.
- ² Iba ganaru lalu ibu mini leneore kago lalu
 latagi holene nga.
Ibunaga mini timbuni ngago mo yaragaore ho-
 lene nga.
- ³ Tígua Ngode Datagaliwabhondo lamialu lalu,
Mbirale ina biagago damene bibahende
 dunini hangu biai haga kegoni.
Í hongo timbuni daligaore kego hondowa
 ínaga waitigi bu karume mogo lalu
 í wanakuihayagi ibalu bulupaligi bialu haga
 ka.
- ⁴ Wali agali dindi bibahendeha bu karume✧
 í mitangi bialu lotu lalu ka.
Tigua ihondo iba ganaru lalu
 ínaga mini yaraga halu ka, lalu lamilimu.
- ⁵ Ngode Datagaliwabhenda biyadaru tí de hon-
 dole ibidaba.✧
Wali agali bu hearu dombeneha howa

✧ 66:1: Iba 100.1 ✧ 66:4: Iba 67.3, 96.1-2, 117.1 ✧ 66:5: Iba 46.8

tarale timbuni biyadaru de handadaba.

6 Ibugua iba solowara timbuni bereago hundiai
helalu[☆]

dindi mo yobia haya.

Dindi yobialu pani helayagola

inanaga mamaliru ti geni dindi dindi ibiyag-
oni.

Ibugua biyagonaga iname ogoriani ibuhondo
turu timbuni hene.

7 Ngode Datagaliwabe ibu hongo gibihe howa
ibu kini haluhe haabo haga ka.

Ibugua hameigini tara tara hama pedaru biba-
hende

ibunaga deme de handa amu haga ka.

Wali agali maru ibunaga mana hale howa doga
haga karu

ti mini timbuni bolanguahe kama loligo
henge namilimu.

8 Wali agali hameigini tara tarani palima
pedemiru

tí bibahendeme inanaga Ngode Datagaliwabe
kagonaga mini yaraga hadaba.

Wali agali bibahendeme hale hai helo

tígua ibunaga mini mo yaraga hai hadaba.

9 Ina koha pi nalolomaya

ibunimeore baya hangu handayaho
hayagome[☆]

ina homa nabi bayale kamagoni.

10 Ngode Datagaliwabe ínime ina ba
handarigoni.[☆]

☆ 66:6: Har 14.21, Yos 3.14-17 ☆ 66:9: Iba 121.3 ☆ 66:10:
Iba 17.3, Ais 48.10, Seg 13.9, 1 Pi 1.6-7

Agalime siliba dodo para kago do taulo wahelon-
aga

irani deledagola baya tara wiagadagua
ina ina kamaruhondo ani biridagoni.

11 Inime ina wena nu aleha minu hanarigoni.

Inanaga erembirani genda timbuni mo ya
harigoni.

12 Waitigi bu hearume ina bo hingedelo wa-
harigoni.

Ina ira deagoriabi iba li timbuni peagohabi
ibagabu harimagoni.

Ina ani birigoyu ai ina dindi bayale ngagoria
haru ibu heledegoni.

13-14 Bamba genda iha tagira ibiyangi

ina ihondo loma mbira irani dai helo bo de-
lole lalu bi lo wirugoni.

Ina bi ogoni larugo mitangi bialu
ai loma uruni bu yalu ibulebero.

Ina nogoru inaga andaha haru ibalu
irani bo delolebero.

15 Nogo sibi habatigiru ina inihondo lomabu
ngialu irani bo delolebero.

Ina bulumaga wangabe karubi meme wangabe
karubi

ihondo loma bialu irani bo delolebero.

Uruni delarogola nga bayale birago i nga ho hole-
bere.

16 Wali agali Ngode Datagaliwabe andaneha haga
bu kamiru-o

ti ina bi larogo hale hole ibidaba.

Ngode Datagaliwabehanda i biamogo biyaru
bibahende

langiai holiya ibidaba.

17 Ina ibuhondo i biamogo bia lalu olalu harugoni.
Ibunaga mini yaraga halu ina iba ganarubi larugoni.

18 Mana ko birugo bu donge ho kole nde☆
Anduane Homogohanda inaga bi larugo hale nakale.

19 Ngode Datagaliwabehanda ina ibuhondo bi larugo haleore haya.☆
Ibugua inaga bi larugo heneneore hale howa ladai biya.

20 Ngode Datagaliwabehanda i erembira nangi.
Ibugua inaga bi larugo hale halu
i gubalini hayago wanahe haabo hayagonaga
ina ibu mini yaraga harogoni.

67

Ngode Datagaliwabehondo kai lalu lenego ogo

1-2 Ngode Datagaliwabe-o ina ina dara nahabehego☆

harugo lowa dara halu biamogoore bibe.

Ina de hondo halu pele ngulene ngadagua pele ngibe.

Ani beregola wali agali dindi bibahendeni karumebi

inaga hame ogobi wiyada manda bilo ani bibe.

Hameigini tara tara paluyu pedaru bibahendemebi

ina ti pele mirida manda bilonaga ani bibe.

☆ 66:18: Ais 1.15, Yo 9.31, Ya 4.3

☆ 66:19: Iba 116.1-2

☆ 67:1-2: Dag 6.25, Iba 31.16, 119.135

³ Ngode Datagaliwabe-o wali agali karume
 ínaga mini mo yaraga helo hameledo.
 Wali agali bibahendeoreme ínaga mini mo yara-
 gaore helo hameledo.

⁴ Hameigini tara tara paluyu pedarume[☆]
 tinaga miniha turu halu yanga lowa iba gana
 lelo.
 Ína wali agali tale nabi bibahendehondo ogo-
 bi dege dege biaga kegonaga ani lelo.
 Dindi bibahendeni hameigini paluyu pedamaru
 ínaga bayuwaore haru hariligonaga iba gana lo
 ngilo hameledo.

⁵ Ngode Datagaliwabe-o wali agali karume
 ínaga mini mo yaraga helo hameledo.
 Wali agali bibahendeoreme
 ínaga mini mo yaragaore helo hameledo.

⁶ Dindini tomo hangaramaru damene bibahende
 anda haragola nalu kamagoni.[☆]
 Ngode Datagaliwabe inanaga Ngode Datagali-
 wabeore kago
 ibugua ina mo gumbila hayagome
 ina turu halu dungulo kamagoni.

⁷ Ngode Datagaliwabehanda inahondo turu howa
 mo gumbila halu kagoni.
 Wali agali ona kaware karumebi dindi lene
 leneha paluyu pedarumebi
 bibahendeme ibunaga mini mo yaraga
 haiore helo hameledo.

[☆] **67:4:** Iba 96.10, 96.13, 98.9 [☆] **67:6:** LBM 26.4, Iba 85.12

68

Isaraele wali agali ti Ngode Datagaliwabehanda biamogo biyagonaga turu halu iba gana lenego ogo

¹Ngode Datagaliwabe ibuni abale heyalu ibunaga waitigi bu karu talia togo laragoni.

Ibuhondo handabe manga haga karu ti ibida piai haragoni.

²Puyabume hagua pulo yalu purogo lagadagua dege

Ngode Datagaliwabehanda waitigi bu karu bo taliatogo lai haragoni.

Wagaya ira dene hondowa elalu ereba hagamadagua wali agali ko karu Ngode Datagaliwabenaga deni howa mo ko hai haga.

³Wali agali mini tigabi karu ti dege turubiore howa

Ngode Datagaliwabenaga deni miniha dungulo halu ti turu timbuni ho haga.

⁴Ngode Datagaliwabehondo iba gana ladaba.

Ibunaga mini yaraga halu iba ganaru lalu holene nga.

Ibu hari beralibani biralu piaga kago ibilo hariga mo tiga bia holene nga.

Ibunaga mini Anduane Homogo ka.

Iname ibunaga deni howa turu hamiya.

⁵Ngode Datagaliwabe ibu ibuni andagaha howa[☆] ibugua waneigini aba aiyala homene karubi wali dalo agalini homene bedarubi

[☆] 68:5: Iba 10.14, 10.18, 146.9

ti bibahende handayaho haga ka.

6 Wali agali tini hangu haga karu✧

ti anda mo migi bialu bayale berelaga ka.

Wali agali garabaya bu helene karu ti golope howa
ibugua tini daluha haru dai bialu ti turu ho
helo helaga biaga.

Agali doga haga bu karu ti dindi ko yobi iba dalu
naibaga ngagoha
pu haabobo bu holebira.

7 Ngode Datagaliwabe-o bamba ina inaga wali
agali haru tagira ibalu
ti dindi ko wali agali nahaga wiagoha haru
halu ibirigoni.

8 Horo ogoningi Ngode Datagaliwabe ibu Hari
Sainai ala ibu hariligoria áyu ibu kegoni.✧

Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe ini
ibirigola dindi dumbirumbi bialu
hari daligaha howa iba dalu timbuniore ib-
iniya.

9 Ngode Datagaliwabe inime inaga dindini iba
dalu timbuniore ibilarigola
dindi ala ko wiyago lone mo bayale harigoni.

10 Inaga wali agali ti dindi ogoni karulayagoni.✧

Í baya gibiore kegome
wali agali burupale hearuhondo tomo dabud-
aburubi migi birigoni.

11 Anduane Homogohanda bi layagola

✧ 68:6: 1 Sml 2.5, Iba 107.10, 107.34, Ab 12.6 ✧ 68:8: Har 19.18

✧ 68:10: Man 26.5, 26.9, Iba 74.19

wali dewa biru wiarume bi te uruni lamima
piyagoni.

12 Bi te lamima piyadagoni ogodagua,
Kini karu heba tinaga ami bu karubi biba-
hende ibida piai haragoni.

Agali tigua wai labuha howa mbirale mo yalu
ibiyaru
wali andaga berearu baba talebu ta haga
biya.

13 Ega malibu ale silibame wabiniru babagane
ngolome hoai laradaguabi wiaru
tigua mo tale bigi bini.

Ainde irane agome agali maru wai nape
pabeha nogo sibi heba hayabe, laga biya.

14 Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore kagome
Hari Salamono ogoniha kini hearu bo tali-
atagi halu purogo lelowa
ibugua dalu dindi guni timbuni hari ogoniha
ibilaya.

15 Hari Basananaga ibu hari timbuniore weda.
Hari ogoninaga hambene bolebolene dalidali bigi
bida.

16 Hari timbuni hambene dewa bolebolene haga-
hagabi kego-o
ina hari emene Ngode Datagaliwabe ibuni
birulenaga dabo heledago de hondowa
irane aginaga henge larebe.

Anduane Homogo ibu hari ibuni dabenego ogo-
niha haabobo bu holebira.

17 Anduane Homogo ibuni Hari Sainai wahalu

ibuni anda loma bia hene biagoha ibu kagoni ndobe.

Ibunaga ami agaliru wai biaga garo ale nogo hosime gililo yalu piaga mini karisiru daosini dagalabe nahe dewaoreni hagahaga bialu ti haru ibiyagoni.

18 Ngode Datagaliwabe ibu ibunaga hari daligaore wiagoria iraga halu✧

agali dewaore minalu haru halu piya.

Agali dogahe wai biaga hearume

ibu mo turu halu mbirale migi biyaru mo yaya.

Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe ibuni hari daligaore ogoniha haabo holebira.

19 Iname Anduane Homogonaga mini yaraga hamiya.✧

Ibugua inanaga genda ngelo kamaru

horo bibahendengi ya haga kagoni.

Ina pele ngialu mo wiaga Ngode Datagaliwabe ibuni hanguore kagoni ndobe.

20 Inanaga Ngode Datagaliwabe ibunime ina pele ngialu haabo kagome✧

ina bayale kamagoni.

Anduane Homogo ibu inanaga Anduane Homogo kago

ibugua ina homa nabi bayale holomayanaga pele ngiaga kagoni.

21 Ngode Datagaliwabehanda ibula waitigi haga karubi

✧ 68:18: Eb 4.8 ✧ 68:19: Iba 55.22, 65.5, Ais 46.4 ✧ 68:20: Man 32.39, Iba 49.15, 56.13, 106.43

mana ko ngaru hangu mo tene haga karubi
ti bibahende bo wahai holebira.

22 Anduane Homogohanda lalu,
Tínaga waitigi amu Basana dindini bu karu
minu yudai bulebero.

Ti unuraore iba solowara timbuni bedago an-
danehaore heaguabi
harugo lowa ina minu yudaiore bulebero.

23 Tínaga waitigi uruni baiore howa tí bu miniha
dungulo halimulo
tínaga biango bu karume waitigi uruninaga
darama na dege bialu no karulapelobi
ina ani minu yudai bulebero, laya.

24 Inaga Ngode Datagaliwabe-o ina wai bialu way-
ali harigo de hondowa
manda bu kama.
Ngode Datagaliwabe inaga kini kego
ininaga anda loma bia heneha turu halu anda
porego
ina bibahendeme de handai ho kama.

25 Iba gana lagarume bamba halu
ngida ale lagaru ti maha ibiragoni.
Wandarime irabitele ale maru yuwa tigua bama
dombeni ibiragoni.

26 Tigua iba gana laraga halu howa lalu,
Wali agali ibu ngoaiho kamarume
inanaga Ngode Datagaliwabenaga mini
yaraga hama.

Ina Isaraele wali agali bu kamarume
Anduane Homogonaga mini mo yaraga
hama, lama ibiragoni.

27 Beniyamini hameigini emene hayaru tigua mo
 bamba hara.
 Yuda hameigininaga agali haguane bu hearu
 tigua Beniyamini hameigini erembiraha
 pora.
 Sebulunu hameiginibi Nabadali hameigini tinaga
 haguane bu hearubi
 tigua o piyaru mama talima poragoni.

28 Ngode Datagaliwabe-o íninaga hongo inahondo
 mo walia habe.
 Bamba ínaga hongo ogonime ina mo wirigonigo
 áyu walia habe.

29 Íni anda Yarusalemeha kagoria
 kini tara tara bu hearume í mo turu hole
 mbirale mbirale bame íhondo ngule mo yalu
 ibiragoha howa
 ína ínaga hongo walia habe.

30 Nogo gabua timbuni iba puguaha haga biago
 hongo howa talibe.*
 Nogo bulumaga wangaberu bulumaga igini heba
 haradagua helaga karubi
 hongo howa talibe.
 Tinaga muni siliba yu karu íhondo ngialu íni
 kegoha ibalu
 bulupalialu ge duli hanga helonagaore
 ína hongo howa talibe.
 Hameigini tara tara wai bule hamelo karu
 ibida bilibulu purogo lelo bo taliatagi hai
 habe.

* **68:30:** Agali marume mitangibu handalu hearia nogo gabua
 iba puguaha haga layadagoni iyibi dindihondo lene bada lomanda
 biya.

31 Iyibinaga kinime ibunaga agali haguane bu
 karu ti
 ínaga bi larego hale helo Yarusalemeni ibi-
 laga bulebira.

Idiobialirume gi yaragaho howa fhondo bi
 lolebira.

32 Wali agali dindi tara tarani bu kamiru aibe.

Tígua Ngode Datagaliwabehondo iba ganaru la-
 galaga bidaba.

Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
 gana ladaba.

33 Mbirali ibu hari daligaha beralibani ge halu
 piaga kago
 ibunaga mini yaraga hadaba.

Ibunaga bi hongo howa hari kulu laradagua
 biaruago hale hadaba.

34 Wali agali bu kamiruni bibahendeme

Ngode Datagaliwabenaga hongo timbuni
 kago lalu latagi halu hadaba.

Isaraele wali agalirunaga kini daligaore ibu kag-
 oni.

Ibunaga hongo taraore hari daligani walia harane
 de hondo kama.

35 Ngode Datagaliwabe-o í tara baya burugule
 gibiore howa

íninaga anda loma bia heneha kegoni.

Isaraele wali agalirunaga Ngode Datagaliwabe
 ibugua

ibunaga wali agali bu karuhondo hongo mi-
 aga ka ndobe.

Ina Ngode Datagaliwabe mini yaraga hai hamiya.

69

*Mbiralime Ngode Datagaliwabehondo biamogo
bia lalu bi lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o i gi mibe.✧

Iba birama irayagola ai ibame namu lelo ma paho
kogonigo gi mibe.

² Waru lumburani hewaria unura waruha yalu
anda porane kogoni.✧

Ge hade holene dindi giambe mbira nawida.

Iba uli bereagoha ge hape halu ko.

Ani bialu koria iba yaribu bu yu ibalu i bu dambi
haragola
iba nalu homole kogoni.

³ Ai homaore biruda handala Ngode
Datagaliwabe-o
ina i biamogo bibelonaga ina i o dege lalu
hewane ai inaga kembobe pu kagoni.

I eberebe hondole lowa
de handayaho wia dege biwane
ai inaga de tandaga bialu hongo bibahende
pirilipe kagoni.

⁴ Wali agalime irane nawioreni i bame handabe
manga haga karu
ti dewaore daga labe nahe kagoni.

Inaga hagianeni mandari li bu karuni goyane
lowa
ti dewaore daga labe nahe kagoni.

Inaga waitigi urunime tindule ina agua biya lalu
ti bi degeme mo para halu kagoni.

✧ **69:1:** Iba 69.2, 69.14-15, Yna 2.5 ✧ **69:2:** Iba 40.2

Tigua hongo gibi howa i bo waore hole manda
 bialu kagoni.

Ti bi degeme i kayu nabini wiwago tindule, í kayu
 biri, lalu ka.

Ti bime mo para hayagola mbirale inaga wiwago
 irane nawini bameore ti mirugoni.

⁵ Ngode Datagaliwabe-o ina i ko nabiaga kogoni
 lalu ndo laro.

I ko biaga dege ha kogonigoyu nde ina ko biruruni
 mbira í deni wia do hene nawi
 tigatiga binigobi lapani hai harugoni ndobe.

I mini nawi howa birurubi i manda biai ho kegoni.

⁶ Anduane Homogo í Hongo Haiheore howa Biba-
 hende Haru Haame Ho Haga kegoni.

Ina mana ko mbira berogome wali agali ini hana
 ho karu taga helo mbira buligo
inaga gime i yaniore habe.

Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe í
 kegonigo

ina mana ko berorume wali agali í mitangi
 bialu lotu laga karu

taga halu de handa dindi hai helo ina mbira
 buligo

ina i mamage habe.

⁷ Ina í talima ibalu kogonaga wali agalime i lo
 guralu mege bialu i mo taga halu kagoni.

⁸ Ininaga hameneorerume i kogoni agali tara
 dindi tarali ka manda bidagola kogoni.

Ininaga aba aija hamene mbalinirume i kogoni
 tiha howa tagira peneda ndo
 agali tara mbira dindi kaundiali ibu kagoni
 ledaha kogoni.

9 Ínaga anda bayale haabo helo ina hame timbuni
lalu kogome[☆]

inaga bu habaneha ira daradagua biragola
haruli.

Wali agali karume í mege bialu bi laga biragoni ini
laba halu kagoni.

10 Ínaga deni inime ini mo dindiha halu tomo nane
haruli.

Ani berogola wali agalime hondowa i mege bialu
lo guraga.

11 Dara howa duguanda howa aga biaganedagua
bu kogola

tigua i hondo oba halu lo guraga.

12 Ti hariga hariga mo mogobu kago howa i kedalu
dege lalu kagoni.

Lulu iba nowa tibaga lowa karumebi

ti ne harigaha howa iba gana ende haga bialu
laga birago

i lo guralu hangu laga biragoni.

13 Ti ani lo helowa ina Anduane Homogo ihondo
bi lolebero.

Ani larogo hale halu Ngode Datagaliwabe-o inime
ogoangi ladai bule lo manda bidengi ladai
bibe.

Ína hale halu ladai bulebeda lo manda bidogo
irane

ina i gubalini timbuniore ho kego manda
bidogome.

Ani bialu í ke nahagaore kego manda buwa

heneneore i pele ngulebereda lo manda bu
kogoni.

☆ 69:9: Yo 2.17, Lm 15.3

14 Waru lumburani kogola ge namulai halu ini
waruha anda piai habehe bu hinarago
ina i gi mibe.

Inaga waitigirume i bo waholigo
ina i de hondo habe.

Iba uli ngagoha i ibaha namulai holigo
ina i de hondo habe.

15 Iba li timbuni ibiragome i namu lalu hilu yalu
poligo
ina i de hondo habe.

Iba uli bedagoha i namu lolani
ina i de hondo habe.

Homalime i mo mbedogo buligo ina i de hondo
habe laro.

16 Anduane Homogo ina i horo bibahendengi
gubalini haho wiaaboore haga kegome
ina bibe larogo hale halu ladai bibe.

Inaga gubalini haho wiaabo holene ogoni mana
bayaore gibi ogoniya.

Inaga dara holene gibi ngegome i handaya halu
ina bibe larogo hale halu ladai bibe.

17 Inaga biabe bia haga o kogo ko handala i ha do
nahabe.

I genda timbuniore yu kogonigo
ina bi larogo hale halu ayu ogoni abale ladai
bibe.

18 Ayu ogoni i kogoria kaware ibalu i gini mibe.

Inaga waitigi karume ibalu i yani nakaore
ina abale ibalu i gini mibe.

19 Agali bu karume i mege bialu lo guralu karu i
mandabide.

Tigua i mo taga halu mo yo hondo wahalu ti ge
waraha heledagoni í de hendedegoni.

Inaga waitigi bibahende karu í de handaiore ho
kegoni.

²⁰ Tigua i mege biyago mitangi bialu hewaria[☆]
inaga miniha genda gibi halu inaga gubalin-
iore tumbudu bidagoni.

Hongo mbira hole ndo aiore hongo pirilipe haiho
kogoni.

Ai i darahe mbiraorebi nde holebira lo manda
biwaria mbira naholeoreya.

Inaga mini mo dungulo dai bulene bi lolene mbira
holebirabe toba hewaria
mbiraoreorebi mbira naholeoreyane han-
daru.

²¹ I tomo garibilo hewaria tomo kaubi tara mbira
na lalu ngiya.[☆]

Iba noaho harugola waini iba ko kaubi na lalu
hambu ngiya.

²² Ani biyago ti turu halu tomo timbuni dawa
payabu nalu bedaria tini ogoningi homai
nahara.[☆]

Turu ogoriani hairi halu tomo loma bini ngaru
narolo manda bidaria
bibahende homa hilai nahara.

²³ Uruni bibahende arumaha luluyu helo ti biba-
hendenaga de mo ndibulai habe.

Ti bibahende ere pode ulahe helo
tinaga erene kuni mo gedaore haabo habe.

[☆] **69:20:** Yob 16.2, Iba 142.4, Ais 63.5 [☆] **69:21:** Md 27.48, Mg 15.36, Lg 23.26, Yo 19.28-29 [☆] **69:22:** Lm 11.9-10

24 Ína tihondo keba timbuniore halu ti mini wilo
mana halu mbira labe.

Ínaga keba holeneme ti bo ereba hai helabe.

25 Ti balai anda karuha mbiraorebi mbira yu wa-
heloleni.✧

Bibahende bo mburi labe.

Balai andaru ti haradago bame dabulu ngelabe.

26 Agali maru ti ala ko biyagola ína ti pani mini
hayaruni

ai agali ko biaga karume agali o biaruni lone
áyu mo tandaga halu ka.

Ani bialu agali maru ala ko biyagola

ína ti pani mialu tinginini motudu wilarigo
agali biaruni áyu agali ko biaga karu tigua
lone mege bialu mo tandaga halu ka.

27 Agali ko biaga uruni tigua ko biraru bibahende
ína baya hangu de hondo howa ilu wigi bibe.

Ko biaga uruni mbiraligo ínaga waneigini pele
miniyi karuhayagi anda ibulani.

28 Ko biaga uruni tinaga mini haabo holenenaga
mbugani gilibu wulani domo wahabe.✧

Ínaga wali agali mini tigabiwi karunaga mini
gilibu ngegoria

ko biaga uruninaga miniore mbira mbuga
ogoriani gilibu wulani.

29 Ai í genda timbuniore yuwa tandaga nalu ko-
goni.

Ngode Datagaliwabe-o ína í gini mialu lone mo
heyu helabe.

✧ 69:25: Ab 1.20 ✧ 69:28: Har 32.32, Mo 3.5, 13.8, 17.8

- 30 Ina iba gana mbira lalu Ngode Datagaliwabenaga mini mo yaraga holebero.
Ina ibuhondo kai lalu ibu timbuni daligaore gibi ogobi ka lalu maru lamulebero.
- 31 Ogonidagua berogo hondowa Anduane Homogo ibu turuore holebira.
Nogo bulumaga dewaru bo lomabu merogo hondowa turu hagadagua ndo
ibugua turu timbuniore holebira.
Bulumaga wangabe habaheore timbunigo bo lomabu mialu delaruyaguabi hondowa
ibugua turu emene holebirago
o larogodaguaore biruyagua turu timbuniore holebira.
- 32 Wali agali gendayu karume ogonidagua berogo hondowa ti turu holebira.
Wali agali Ngode Datagaliwabe dunini kago mitangi bialu lotu laga karu
ti turu halu miniha elahe holebira.
- 33 Anduane Homogo ibugua wali agali mbirale buru pale karume
ibuhondo bi larago hale halu biamogo biaga ka.
Ibugua ibunaga waneigini garabaya andaha karubi embeda nahaga ka.
- 34 Hari daligabi dindibi iba solowarabi mbirale iba solowaraha bedarubi
ti bibahendeme Ngode Datagaliwabenaga mini mo yaraga hai halimu.
- 35 Ngode Datagaliwabehanda ibunaga Yarusaleme wali agali pele mialu
Yudanaga tano mo ko hene ngaru lone bia aribia holebiragonaga

tigua ibunaga mini mo yaraga holene nga.
 Ibunaga wali agali ti turu halu tano odaruniha ho
 halu
 dindi ogoni ti karulalu tinagaore holebira.
 36 Ibunaga biabe biaga karunaga waneigini
 aguane mani hararume
 dindi ogoni karulolebira.
 Wali agali ibu gubalini heneneore haga karume
 dindi ogoni karulowa haabo holebira.

70

*Ngode Datagaliwabehanda biamogo bilonaga
 bi lenego ogo*

(Iba Gana 40.13-17)

- 1 Ngode Datagaliwabe-o ainde iore pele ngibe.✧
 Anduane Homogo-o ina áyu ogoni i biamogo bule
 íbu.
 2 Agali marume i homelo bo wahole karu tiore
 taga halu pelo
 ina ti bope halu mo luluya habe.
 Agali marume i genda yu kogonaga turuho karu
 ina ti taliai halu tinaga mini bope halu mo
 dindiha ho helabe.
 3 Agali i mege bima ibaga bialu karuni
 mana tinime bialu karu nagalone bialu hari-
 mada lowa mogolo hendelo
 ina ti mo taga habe.
 4 Wali agali i keria ibaga karu
 ti dege turubi howa iniha mini hanaho helo.
 Wali agali inime pele mirigonaga turu haga karu
 uruni tigua bibahendengi laabo halu lalu,

✧ 70:1: Iba 40.17, 141.1

Ngode Datagaliwabe ibu duniniore ka, lalu helo.

- ⁵ Ngode Datagaliwabe-o i ninaga hongo nakarulape kogonigo
i koria abale ibabe.
Inaga Anduane Homogobi Pele Ngiagabi i niore kego
i biamogo bule emene handayaha nabi abalore ibabe.

71

Agali waheme bi lenego ogo

- ¹ Anduane Homogo-o i ila mandagi haabo kogola[☆]
 waitigi karume i mo ko habe nahe ko.
 Tigua i bope halu wayali helo yupe nahabe.
- ² I tigabiore kegonigo
i waitigirunaga giha koria pele ngialu haru dai bibe.
Ina bi larogo hale halu i pele ngibe.
- ³ Inaga wai pabe hongohe alebi anda hongohe alebi i habe.[☆]
I ibida pialu iha dege ha do hole eberogola handayaho habe.
Inime dege i baya hangu handayaho kegola i bayale holebero.
- ⁴ Inaga Ngode Datagaliwabe-o agali mini kowi karunaga giha koria
i haru dai bibe.

[☆] **71:1:** Iba 31.1-3 [☆] **71:3:** Iba 18.2, 42.8, 90.1, 91.9

Agali hongheore tara howa mana koorene ko
ngago biaga karunaga giha kogola pele
ngibe.

⁵ Anduane Homogo Bibahende Haru Hame Ho
Haga-o

i *i*ha mini dunubia ho kogoni.

*I*na *i*giri daliaheni howa *i*hondo mini mbiraore
wu henego kogoni.

⁶ Bibahendengi *i*na *i*ha hanaho harugo kogoni.

I *a*iyahanda taba hanayangi howa *i*na *i* han-
dayaho haabo harigoni.

Ani harigonaga *i*na *i*naga mini yaraga halu haabo
holebero.

⁷ Wali agali bu hearu dewalime *i* de hondowabi

*i*na *i*hondo biriru hondowabi

*i*na *i* hongo howaore handayaho kagonida
lomanda biai ho ka.

⁸ Horo bibahendengi *i*na wali agali bu karu hen-
delo *i*naga mini yaraga halu

i mini leneore kegoni latagi halu haabo
haruli.

⁹ *A*yu *i* agali waheore howa hongo hodai bule ndo
biru ngogo[☆]

*i*na *i* erembira ngialu yu waholeni nahabe
laro.

¹⁰ *I* waitigi bu hearu tigua *i* bo waholenaga
mo mogobu howa ndelalu kagoni.

¹¹ Tigua lalu, Ngode Datagaliwabehanda agali
ogoni yu wahayadago abale minamiya.

Ibu biamogo bulene mbira naheoredago

[☆] **71:9:** Iba 92.14, Ais 46.4

iname abale talima pugupugu bialu minu ya-
nia hamiya,
laga bialu kagoni.

12 Ngode Datagaliwabe-o i hangu helalu í kaundia
nahabe.✧

Inaga Ngode Datagaliwabe-o ina i biamogo bule
abale ibabe.

13 Agali ihondo bi laedede bialu karuni
ínime ti bope halu ereba hai helabe.

Tigua i mo ko hole wai hanalu kago
ai tini taga helo mo ko hai halu mo luluya ho
helabe.

14 Anigo ina i biamogo bibelonaga ihondo mini
dunubia ho kogoni.✧

Ina inaga mini yaragaore haabo holebero.

15 Ina mana tigabi bigi biriruni wali agali bu karu
lamialu holebero.

Ina pele ngialu haru dai biriruninaga tene i
manda biai nahego
nde harugo lowa te ogoni horo bibahendengi
tihondo lamiaabo holebero.

16 Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe kego í
hongo timbuniore kegonaga
ina inaga mini yaraga halu holebero.

Ini hangu mana bayale tigabiore biaga kego lalu
ina latagi halu holebero.

17 Ngode Datagaliwabe-o i bamba igiri emeneni
hewangi

ina i lawai haabo hariligoni.

Áyubi nde ina mbirale bayale tara tara bererunaga

✧ 71:12: Iba 22.11, 38.21-22, 70.5 ✧ 71:14: Iba 130.7

ina latagi halu haabo kogoni.

18 Ainde i agali waheore halu inaga mandariru
daguame be duguame haradagua
biyadago*

Ngode Datagaliwabe-o ina i yu wanahabe
laro.

Ina wali agali mani holobadaruhondo inaga
hongo timbuni ogobiore ka lalu lamigi
buliya
ini ila haabo habe.

19 Ngode Datagaliwabe-o ina mana bayale tigabi
biriruni

wali agali bibahendenaga deni panigi wia i ka.

Ina biabe hongohe timbuniore bini ngegoni
ndobe.

Agali dindini hene karu i ale mbira nahe
ini hangu bolangua haiheore kegoni.

20 Ina iha genda tandagabi tara tara ibilaga
birigoni.

Inime i lone mo hongo holebere lo manda bu
kogoni.

I homaliha ngoria inime i lone mo heya holebere.

21 Ina i mini lene winigo mo yaragaore ho ngelalu
inaga bu miniha mo palia holebere.

22 Inaga Ngode Datagaliwabe-o inaga mini bili-
nahe haabo kegonaga

ina ngida ale balu inaga mini yaraga halu iba
gana lolebero.

Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe baya
buruguleore kego

* 71:18: Iba 22.31, 78.4-6

ina ngida ale balu inaga mini yaraga halu iba ganaru lalu holebero.

23 Ina lalu howa turu timbuniore halu bi hongo howa ladaga holebero.

Ina i pele ngialu mo wirigonaga
ina ne hariga hangume ndo
inaga minimebi gubalinimebi ihondo iba
gana lalu latagi holebero.

24 Agalime i mo ko hole wai hanalu henego
ai tini ko halu mo taga hai hayagonaga
ina horo bibahendengi inaga mana bayale
tigabi biaga kego lalu
wali agali bu karuhondo lamiai holebero.

72

Kini kagonaga Ngode Datagaliwabehondo bi la-henego ogo

1 Ngode Datagaliwabe-o kini kagome inaga mana tigabi bulene ngeru bayuwa manda bilo biawai habe.

Mana tigabi bulenego bayuwa manda buwa wali agalime godi lararu
ibugua hale howa tigabiore dabaki bilo biawai habe.

Ina tigabiore dabaga kedagua kini ibuguabi wali agalinaga godi larago hale halu
tigabi dege dabaga helo biawai habe.

2 Ina biawai haregola ibugua mana tigabi bulene manda buwa
inaga wali agali karu ibugua bayuwa hondo helo.

Wali agali yagibano darabi karu agali hongohe karume hingedope haragola

dindiha haga karuhondo mana tigabi bialu haru helo.

³ Wali agali tinime mbirale bigi birago bayale helobi tinaga mini dungulo haabo helobi biamogo bibe.

Tigua mana tigabi hangu bigi bigi bialu haabo helo helabe.

⁴ Kini kagome wali agali yagibano darabi karunaga genda yu karu handalu yamogo bialu yagibanorume buru pale ka aleru biamogo bialu mo milo hameore ledó.

Wali agali yagibano darabi uruni hingedope haga agali ko karuni tinde kini agali ibugua warape halu hingedo mbaralo wahelo hameore ledó.

⁵ Ni dedago dalu kaore ege dedagobi dalu wá kaore ínaga wali agali bu karume í mo dunini halu mitangi bialu lotu laabo helo hameledo.

⁶ Kini ibugua mana bayale biragome dalu ibuwa mabuni tomo hingedaru damume haragola tomo bayale anda hagadagua wali agali bu karu ibunaga maname anda helo ina kini kago mo bayale habe.

⁷ Ibu kini kangi wali agali bu karuha mana tigabi bulene dungume halu anda helo.

Ege dalu kangi mbirale bigi birago lini dalu bayale haga bilo biamogo bibe.

⁸ Kini ibugua handame howa haru holenego

wali agali iba solowara biru paluyu pedaru
 bibahendeoreyagi howa paluyu pialu✧
 solowara ange ederayagi karu bibahende
 ibugua handairi holebira.

Wali agali dindini paluyu pedarubi bibahende
 iba Yuberedisi duguaragoria howa paluyu
 pialu

dindi wia maroha wali agali palumaro
 bidagoria handairi holebira.

9 Wali agali dindi ko ege kelekele wini haga
 karume

kini ogonihondo bulu palialu ti kini ogoni ibu
 andaneha holebira.

Kini ogoni ibunaga waitigi karu tinime dindini
 mbala puwa mo ko howa palipe holebira.

10 Sebenanaga kini kagomebi kini maru iba
 solowara biruyu mabu bilowa dindi
 dombeneha ngarunaga karumebi

tigua kini ogonihondo mbirale debene maru
 ibu mo turu halu mulebira.

Arebia dindinaga kini kagomebi Idiobia dindi-
 naga kini kagomebi

libugua mbirale debeneru mo mogobu yalu
 ibuwa kini ogoni dege mulebira.

11 Kini bibahendeore karume ibu wanakuiha
 tinaga ge duli podalu bulu paliai holebira.

Hameigini tara tara dindi bibahendeni hoyu
 pedaru bibahendeoreme

kini ogoni ibunaga biabe bia hai holebira.

12 Ani bulebirago irane wali agali yagibano darabi
 karume kini ogoni olaragola

✧ 72:8: Seg 9.10

- ibugua tinaga bi hale halu biamogo biagaore
 ka.
 Wali agali maru buru paleore marume namiaga
 hondo wahene karu
 kini ogoni ibunime de handalu migi biaga ka.
- 13 Kini ogoni ibugua wali agali hongo naheru mbi-
 rale nawi yagibano darabi karu daraore
 halu
 ibunime ti biamogo biaga ka.
 Wali agali mbirale nawi buru paleore karu
 ibunime ti gi miaga ka.
- 14 Maru mini kowi karume wali agali darabi
 urunibi karu hendedope halu mo ko hole
 bialu karia[☆]
 kini ogoni ibunime ti gini miaga ka.
 Kini ibugua wali agali uruni gubalini timbuniore
 ho kagome ti ani biamogo biaga ka.
- 15 Ani biaga kago manda buwa kini baya ogoni
 ibuore ha ho wiaaboore helo hameledo.
 Muni ngoloru Arebia tawego kini ogoni turu halu
 milo hameore ledο.
 Wali agali bu karume kini ogoninaga Ngode Data-
 galiwabehondo bi la helo hameledo.
 Kini ogoni biamogo biaabo helonaga wali agali
 karume habe lalu lamulebira.
 Ani larago hale halu Ngode Datagaliwabe ibugua
 kini ogonihondo bayale dege bialu
 ibu bayale helo biamogo bilo hameledo.
- 16 Dindi bibahende ngaruha widi balirubi tomo
 nema maru alebi anda hagahaga bialu
 dindi bare bare ngaruni nema hangume an-
 daho namu lelo.

☆ 72:14: Iba 116.15

Lebanono dindiha mbira tomo anda haga
ngadagua anda heloore hameledo.

Tano ngaruha wali agali dewa palu to lalu bo dene
ngagoria

dangi anda hahahagadagua anda halu
tolotagi helo hameledo.

¹⁷ Wali agali bu karume kini baya ogoninaga min-
iore embeda nahelo.✧

Ibunaga mana baya biaga kini ogoni ka lalu
lolenego lairi nahe

honani li harini daho ngadagua
wali agalime kini ogoninaga mini mo yaraga
haho wiaaboore helo hameledo.

Ani bialu wali agali dindi tara tarani palu
ngarume Ngode Datagaliwabehondo bi
lamialu,

Kini biagohondo bayale dege bialu bu anda helo
mo bayale hiridagua

inabi nde bayale holomaya mo bayale habe,
lalu lamigi bilo hameledo.

¹⁸ Anduane Homogo Isaraele wali agalinaga
Ngode Datagaliwabe kago ibunaga mini
mo yaragaore halimu.

Ibuni hangume mbirale bayaleore turubi o laru-
runi bigi biaga kagoni.

¹⁹ Ngode Datagaliwabe ibunaga mana bayaore
gibi biaga kago

ibunaga mini baya taraore ogoni mo yaraga
haho wiaaboboore wilo.

Ibunaga mini mo yaraga holenemebi
ibunaga wá holenemebi

✧ **72:17:** Fig 22.18, Yar 4.2, Lg 1.48

dindi bibahendeha dungume halu tolotagi
 heloore hameledo.
 Henene aniore bilo bi labe.

20 Yasi igini Debidihanda Ngode Datagali-
 wabehondo bi laga binigo ai lairi ogoni.

MBUGA TEBONE

(Iba Gana 73-89)

73

*Ko biaga karu mini wilo Ngode Datagali-
 wabenaga mana laga kago ogo*

¹ Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali-
 hondo bayaore gibi turubini hangu biaga
 kagoni.

Ibugua wali agali tinaga bu habaneha mana ko
 mbira nawi tigabiore karuhondo
 baya turubiniore bigi biaga kagoni.

² Ibugua ani biaga kagoyu ai iore mana ko bialu
 pilalu penego habo laru.

I ge gundu lalu pilope halu mini mbiraore wu
 harugoni
 hadogoea lowa yu wahalu tagira pobehe
 haru.

³ Ani harudagoni irane ina handalu hewaria
 wali agali mini kowi hearu tigua mbirale bigi
 biyaru bayale haga bialu[☆]
 ti homogo hama piyago hondowa ani haru.

Tigua biyago handarugola tinaga wiago degeni
 inaga miniha i nayido agini henge lolenego
 hongohe tagira ibiya.

☆ 73:3: Iba 37.1, Yar 12.1

Ani biyagome i mini mbiraore wu harugoni yu
wahalu tagira pobehe haru.

⁴ Ani handalu hewariabi wali agali ko biaga uruni
ti warago bolenebi tandaga nolenebi mbira
nahende
tinaga tinginibi bayaore hongohe hearia han-
daru.

⁵ Wali agali maru karume tandaga nalu kadagua
wali agali ko biaga uruni ti kagoria tandaga
nane kane handaga biruli.

Wali agali maru kagoria genda bulene tara tara
ibu wigi biagadagua
wali agali ko biaga uruni ti kagoria naibu
wiraya.

⁶ Ti genda mbira nahende howa mine timbuni
halu tinaga tingini ganini wialu balagala
hama ibaga biaga ka.

Ani bialu tigua wali agali maru karu bame irane
nawinini motudu wini balu mo ko haga ka.

⁷ Tinaga bu miniha mana ko ngubi tara tara bu-
leneru hangu wai hanalu
tinaga bu habaneha ko buleneme tolotagihe
ka.

⁸ Tigua wali agali maru karu mege bialu hondo
oba halu
bi ko tara tara biaga ka.

Tigua mine gibiore halu wali agali maru karu
hangedope halu
mo tandaga holeneago agua habehedabe hon-
dole hariga hai bialu haga ka.

⁹ Ani bialu tigua Ngode Datagaliwabe dahuliya
andaga kago lalubi lo guralu haga ka.

Tininaga mini mo yaraga halu
 tigua hame ledadagua hangu wali agali
 marume bilo
 bidaba lalu hongo howa lamiaga ka.

10 Anidagua lamiragola nde Ngode Datagali-
 wabenaga wali agali karumebi heba mini
 kowi urunime bi larago hale halu
 turu howa yu tiga biaga ka.

11 Agali ko urunime bi urudagua laga ka.
 Iname mbirale bigi beremaruni Ngode Datagali-
 wabe ibu manda nabulebira.

Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kago
 ibugua iname beremarubi laramarubi
 goarialu
 handa walia holenego hariga nawiore laga
 ka.

12 Wali agali mini kowi karu tigua mana urunibi
 bigi biaga ka.

Tinaga mbirale dewa bu payabu wia ngagoyu
 uruni ngelowa dege maru lone mo te dege
 bule hai bialu kagoni.

13 Ko biaga uruni ti ani bialu kagodago ai i mana
 ko mbira nabiore
 inime ini mini haru halu ko nabi tigabi haru-
 goni o kogoni.

Ai ti ko biyadagua i nde bua nale hogoralebu
 harudagoni nde irane nawini aginaga
 haruyabe.

14 Ngode Datagaliwabe-o ina mbiraga horombebi
 i tandaga dege ngiaho wialu
 egerebagi bibahendengi ina i minu baho nge-
 goni irane aginagabe.

- 15 Wali agali mini kowi biaru tigua layadagua ina mbira lenedale
ina inaga wali agalime lolenedagua ndo ledole.
- 16 Ko biaga uruni tigua mbirale bigi biragonaga teneorego agidabe hondole lowa handalu hewaria ina handa walia habe nahe erekuibioreyane handaru.
- 17 Mitangi bialu tenego minime daba dege bialu howa handa walia nahe henego☆
maniore Ngode Datagaliwabe inaga andaha anda pirugola tenego handa walia haru.
Inaga andaha anda pirugola inaga mini biagoni wa layagola mbirale bayuwa manda bibehe haru.
- Wali agali ko biaga uruni tibi nde mani ogobini tagira polobada lalubi mitangi tagira ibu dege biya.
- 18 Ngode Datagaliwabe ina wali agali mini kowi uruni ti hariga gindigunduleore ngarunaga pelo pelolebere.
Hariga gindigundule uruninaga pialu karia ge kundu lowa mo paraho pilope halu homo tongolo milolebere.
- 19 Ti abaleore homo tongolo mu daga holebira. Agali homaradagua ndo mo koore howa homolebira.
- 20 Anduane Homogo-o ko biaga uruni ti bame mbi- raga emaga andaha mbaria dange harigi yu hagedadagua yu kago

☆ 73:17: Iba 27.4, 37.38, 77.13

egerebagi gao laragola ereba haganedagua
yu karu ereba hai holebira.

- ²¹ Inaga miniha tandaga bialu
tinibi toga layagola
- ²² i bu habaneha keba dege dindi halu nogo gabua
mini nawi hagamadagua howa
í mitangi bulene ereba halu
ina mana biruru í deni ogonibi bialu haru-
goni.
- ²³ Ani bialu howa dege ina Ngode Datagaliwabe í
yu wanahe
í hegoha kaware haparaho harugola
ina nde ina gini yaniho hariligoni.
- ²⁴ Ína i aguaore habe lalu ina bi mana
bayaoreru langialu mo tiga bialu kegoni.✧
Ani mo tiga bialu howa i hamaro berongi nde ina
ihondo turu halu habiya ibu lole kegoni.
- ²⁵ I de handayaho haga dahuliya andagani mende
ai kabe.✧
Mendeali nahe Ngode Datagaliwabe í hangu
kegoni.
Í hangu kego manda buwa ina í gubalini tim-
buniore ho kogoni.
Mbirale dindini bu payabu ngaru gubalini holene
agi ngabe.
Ina íore gubaliniho kogoni.
- ²⁶ Inaga minibi tinginibi hongo nahe gedaore
hayaguabi✧
Ngode Datagaliwabe í ina hongo holene
tene kegome

✧ 73:24: Iba 48.14, 49.15, 58.11 ✧ 73:25: Iba 16.2 ✧ 73:26:
Iba 16.5, 40.12, 84.2

ᵀ karulapeore haabo holebero.

27 Ngode Datagaliwabe ᵀ yu wahalu piaga karu ti pu erebaho wahalu homolebira.

Wali agali ala ᵀhondo mini mbiraore wuwa ᵀ t-
ima ibaga howa

áyu ᵀ erembira ngialu tagira pu karu henene-
ore pani mialu ereba hai helolebere.

28 Uruni ani buleberegoyu ᵀ dege Ngode Datagali-
wabe ᵀ kegoha hapara ho kogome[☆]

bayaore turubi ᵀ hoale ngagoria kogoni.

Anduane Homogo Bibahende Haru Haame Ho
Haga-o

ᵀnaga pabe tigila ᵀni kegome kogoni howa

mbirale ᵀna bigi biriru aqua biri lalu latagi hai
holebero.

74

*Isaraele wali agaliru biamogo bibe lalu Ngode
Datagaliwabehondo bi lenego ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o ᵀna inahondo erembira
ngialu kego irane agibe.

ᵀnaga wali agali bu kamaruhondo keba ho haabo
holeberebe.

² ᵀna ᵀnaga wali agali bu kamaru mitangi bibe.

Bambaore howa ᵀna ᵀninaga wali agaliore ina
holomaya dabo helarigoni.

ᵀnime ina haru dai birigome ᵀnaga wali agaliore
kamagoni ndobe.

Hari Saiono ᵀni hene biago mitangi bibe.

☆ **73:28:** Iba 14.6, 40.5, Hi 10.22, Ya 4.8

³ Ina waitigi bu hearume ínaga anda hayago mo
ko hai hayagoni.

Mbirale mo ko hayadaruni ínini hondole ibabe.

⁴ Íla waitigi biarume ínaga anda í ina baba lola
haga biagoha howa
wai bi dalimu lalu mambolo balu mbirale
wiaruni mebia haya.

Ínaga mbirale wiruni mo batagi halu tininaga
mbirale wiaru wia aribia ka.

⁵ Agalime irabuha ayume ira dibu paya bia-
gadagua
tigua ínaga andaha ani biyagoni.

⁶ Ira pelo mbaraleni giligili bialu kau wuwa
anda ogoniha mo yaribiaho helaga bini
hearuni
waitigi biaru tigua ayume diba hamame bo
giala bigi biya.

⁷ Tigua ínaga anda biago giala бага bialu irame
heda haya.

Dindi andabi ínini holene lomabia ho wini biago
tigua mebia hai haya.

⁸ Urunime ina bopeore holene mitangi bialu
anidagua biya.

Ina dindiha Ngode Datagaliwabe mitangi bialu
lotu lolenaga loma biahene bibahende
hearuru anidagua biya.

⁹ Iname í mitangi bulenaga manane waliaho wini
biaru bibahende mo wahai haya.

Ínaga bi mana latagi haga agali mbira áyu nahe
kamagoni ndobe.

Ina ogonibi dege kamaore genda uruni angi ereba
holobadabe
ina kamarume manda bibe nahe kamagoni
ndobe.

10 Ngode Datagaliwabe-o waitigi uruni tigua í
hondo oba halu lu agua holobadabe.

Tigua ínaga mini lo mege bialu bi ko lalu haabo
holebirabe.

11 Ína ina biamogo nabi kego irane agibe.

Í bame bira dege bidego agibe.

12 Anigo Ngode Datagaliwabe-o bambaore howa í
inanaga kini henego haabo kegoni.

Ína pele ngiaabo harigola ina waime ba nabi
harimagoni.

13 Íninaga hongo timbuni gibihegome iba
solowara timbuni bereagoha✧

hanuni ina polomayanaga iba bira migimigi
bilarigoni.

Iyibi agali wena timbuni solowaraha biraraligobi
hearia bo wahi hari.

14 Ani bialu ina abagua ale timbuni mini
Lebiadanana* hagianeru bo tagadaga
birigoni.✧

Ibunaga tingini dindi ko iba dalu naibaga wiagoha
nogo gabua hearu nelu mirigoni.

✧ 74:13: Har 14.21 * 74:14: ogoni mbuga maruha ibu abagua
ale nga lalu gilibu nga. Maruha ibu iba ibia ale gibi hiriribi beda
lalu gilibu nga. Hobane ogoni gilibu ngago bi yobage ale lalu ibu
Iyibinaga agali haguane hearu mitangi bialu leda. Ais 27.1, Ese
29.3, Yob 41.1 de handabe. ✧ 74:14: Yob 41.1, Iba 104.26, Ais
27.1

15 Ína iba dindiha howa ibilarigola dugualu pugu biya.

Iba timbuni pialu hearu hundu tegelope helaga birigoni.

16 Ína mbiraga horombela tu wialu[☆]

ni egela hari daligaha helaga biriya.

17 Ína iba dindila tubari ngelalu bigi biriyagoni.[☆]

Mali bibahendenaga gaea bulene horobi dalu ibulene horobi tuwu ngelariyagoni.

18 Anduane Homogo-o ína ani birigola íla waitigi bu karume

í hondo oba halu karuni mitangi bibe.

Tini mini nawi kariane tigua mitangi bialu

í kego bame degeda lomanda bialu mege biaga ka.

19 Ínaga wali agaliru hongo nahe bu kamagonigo waitigi bu karume ina bope halu mo ko holigo

ína ina yu wa nahabe.

Waitigi karume ínaga wali agali kamaru mo ko halu kago

ína erembira nangi ina mitangibu haabo habe laro.

20 Inanaga dindi lenelene ngamaru bibahendeha waitigime wai mo ko howaore biaga kago

manda bialu

ína habo nalolene bi ina baba lo wirigoni manda bibe.

21 Agali ko karume wali agali hongo nahe bo hangedene karu

[☆] 74:16: Pig 1.14 [☆] 74:17: Pig 8.22, Ab 17.26

ina ti yu wanahabe.
 Wali agali yagibano burupale bu karume
 inaga mini mo yaraga halu helo inime ti bi-
 amogo bigi bibe.

²² Ngode Datagaliwabe-o inime abale ibalu
 waitigi karuhondo bi hongo howa labe.
 Agali ko minehe bu karume
 i mege bialu hondo oba haabo haga kago
 mitangi bibe.

²³ I waitigi bu karume bi ko hongo howa lalu i
 mege bialu kagoni.
 Tigua ga lama ibaga bialu haabo haga kago
 Ngode Datagaliwabe-o
 tigua ani bialu karu hondo donge nahabe.

75

*Ngode Datagaliwabehanda wali agali tigatiga
 dabaki biagago ogo*

¹ Ngode Datagaliwabe-o iname ihondo kaj lalu
 kama.

Ihondoore iname kaj laabo halu kamagoni.
 Iname i mini leneore kego latagi halu
 mbirale bayale tara tara ina biriru te lalu
 kamagoni.

² Ngode Datagaliwabehanda lalu,
 Godi lolene horo mbira daba bagiho ngeledo.
 Ina godi larogo tigabiore lalu
 wali agali ta nabihondo ogobi dege dege
 laruli.

³ Wali agalibi nogo tara tarabi dindini bu karuni
 bibahende gi hai howa duru layaguabi

dindibi dumbirumbi bialu ema biyaguabi
ina dindinaga gene dunini karu yania ho kogola
hongohe wiaabo holebira.

⁴ Ina wali agali mana ko biaga hearuhondo,

Tíore mine nahe halimu, lalu
wali agali balagala haga hearuhondo,
Tíninaga mini yaraga nahe halimu.

⁵ Tígua tíni mandabi tingi howa mine nahalimu,
lalu laragoni.

⁶ Wali agalime bialu karu manani dabaki bule
ni tagira ibiragohayagi howabi ni palirago-
hayagi howabi
uyurahayagi howabi unurahayagi howabi
ndo ibaga.

⁷ Ngode Datagaliwabe ibunimeore daba ki biaga
ka. ☆

Ibugua agali mendego mo dindiha halu mendego
mo yaraga haga ka.

⁸ Anduane Homogohanda ibunaga gini gabo be
mbira yu haga.

Gabo be ogoniha ibunaga keba holene waini
iba ale biru toleda.

Ibunime odope haragola wali agali ko biaga
karume naiore haga.

⁹ Ina horo bibahendengi Yagabanaga Ngode Data-
galiwabe kagonaga mini lalu howa
ibunaga mini yaraga halu iba gana lalu haabo
holebero.

¹⁰ Ibugua wali agali ko biaga karunaga hongo bo
ereba halu

☆ **75:7:** 1 Sml 2.7, Iba 50.6, 147.6, Dan 2.21

wali agali tigabi karunaga hongo holene
 ibugua mo tago halu timbuniore
 helolebira.

76

*Ngode Datagaliwabehanda wai bialu wayali
 haga ka lenego ogo*

¹ Yuda dindiha karu tigua Ngode Datagaliwabe
 ibu kaore lalu manda biai ho ka.

Isaraele dindiha karubi tigua ibu mini leneore ka
 lalu mo yaraga haga ka.

² Ibutaga anda Yarusalemeha ka.

Ibu Hari Saiono kagotha haabo haga kagoni.

³ Ibu ogoniha howa ibugua waitigirunaga danda
 timuru bo gingirulo wahaya.

Yandarerubi humbibi wai biagane ale
 dameneru bibahendeore
 ibugua bo gingirulo wahai haya.

⁴ Ngode Datagaliwabe-o í wá holene taraore
 kegoni.

Í mini lene howa kini duniniore kegoni.

Í daligaore howa hari mini lene timbuni wedaru
 dindiha lowa

í bolanguahe daligaore kegoni.

Hari uruniha howa ína waitigi baba wai bialu
 wayali halu dai bu kegoni.

⁵ Tigua ti baba wai bialu wayali hayarume
 ami agali hongohe hearunaga wai biagane

mbirale karulo hayaru

yu wahai hayiya.

Ani bialu ti homaiore hayiya.

Tinaga hongobi wai bulenaga mugube yu hayarubi

bameore habane nabulene haya.

⁶ Yagabanaga Ngode Datagaliwabe-o ína tihondo
bi hongo howa larigola
tinaga nogo hosibi agali nogo hosini
berearubi
ti bibahende homai halu tingini dindini wima
piyiya.

⁷ Anigo Ngode Datagaliwabe-o ina bibahende
ihondo giore haga bu kamaruni ndobe.

Í keba ho kegola mbirali ai ibugua ínaga deni íbu
holobadabe.

Mbirali naholebira ndobe.

⁸ Í dahuliya andagaha howa wali agali ko birimi
lalu latagi harigola
ti bibahendeore hearume gi timbuni howa
bi nale ema nabi haya.

⁹ Horo ogonangi wali agali marume mo ko hene
hearuru
ína biamogo bule heyu hariya.

¹⁰ Agali keba timbuni haragome[☆]
wali agali maru karu tigua ínaga mini mo
yaraga helo haga.

Agali waiha homa nabi karume
í mitangi bialu lotu lolene ngadagua lalu
holebira.

¹¹ Tigua Anduane Homogo tínaga Ngode Datagali-
wabhondo
mbirale mbira mule lalu lo wirimidagua

[☆] **76:10:** Har 18.11, Iba 65.7

ibuhondo miaore bilimu.
 Wali agali tara tara dindi kawareni kamiru
 tíguabi ibuhondo mbiraleru turu halu milimu.
 Ngode Datagaliwabehanda wali agali ibuhondo gi
 helo mo gi haga ka.

¹² Ibugua kini mine haga karu mo dindiha halu
 kini maru dindi tara tarani karubi ibugua ti
 mo gi haga ka.

77

*Genda ibu wiyagola Ngode Datagaliwabe
 olenego ogo*

¹ Ina Ngode Datagaliwabehondo hongo howa
 olalu kogoni.✧

Ina ibuhondo bi larogo hale habe lalu olalu ko-
 goni.

² Genda anda ibirangi ina Anduane Homogo-
 hondo bi laruli.

Mbiraga bibahendengi ina gi yaraga halu Andu-
 ane Homogohondo bi laruligoyu
 iha mo palia holene nawi dege kogoni.

³ Ina Ngode Datagaliwabe mitangi biaabo halu
 koria
 inaga bu miniha dugu bialu haruli.

Ina mitangitangi bialu mini hurula bialu kogola
 inaga miniha genda dege dindi ho haruli.

⁴ Ibugua i palia hondo nahe mo yangayangabu
 helaga kagoni.

Inaga bu miniha genda yu kogome bi labe nahe-
 ore kogoni.

✧ 77:1: Iba 3.4, 142.1

⁵ Ainde ini bamba bayale hama ibiniru mitangibu dai bialu haruli.

Mali ala bolangua halu peneru mitangiore bialu haruli.

⁶ Mbiraga paluwa ina mitangitangi dege biruli.✧

Inaga miniha mini hurula bu howa inihondo bi ogobi laruli,

⁷ Anduane Homogohanda inahondo erembira ngialu haabo holebiradabe.

Inahondo turu lone naholobadabe.

⁸ Ibugua ina dara howa gubalini haraligo hairi áyu kagonidabe.

Ibugua buleore lalu bi lo wiyaru habo layadabe.

⁹ Ngode Datagaliwabehanda ina dara howa bi-amogo bulene embeda hayabe tobaheda.

Ibunaga dara holene winigo ai keba holene wia aribia hayadabe, lo mitangi bu harugoni.

¹⁰ Ina urunidagua mitangibu howa lalu, Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kago ibugua ina áyu pele ngulenego manga hayada.

Ibu ogonibi haruada mitangi bialu

inaga bu miniha tandaga timbuniore ho kogni ndobe, larugoni.

¹¹ Anduane Homogo-o biabe timbuni ina biriruni mitangibu dai bulebero.

Bambaore ina mbirale tara nahendene ale bigi biriru mitangi budai bulebero.

¹² Biabe bibahendeore ina biriru damene mitangi biaiore holebero.

✧ **77:6:** Iba 4.4, 42.8

Ína biabe hongohe taraore bigi biriruni mitangi biai holebero.

13 Ngode Datagaliwabe-o ína bigi biriligo bibahende bayale tigabiore birili.

Mbirale bi pupu wule dama mitangi bialu gime wabini ngaruni
bibahendeore í ale mbira nawiore.

Ína uruni bolangua haihe kegoni.

14 Ngode Datagaliwabe-o mbirale nahendene ale agalime bibe nahe ngaru
biai haga íni hanguore kegoni.

Bamba ína wali agali dindi tara tarani bu hearuhondo
íninaga hongo timbuni walia harigoni.

15 Yagaba Yosebelanaga aguanene
íninaga wali agali mani andaho aribia hene hearu
íninaga hongooreme pele mialu haru dai birigoni.

16 Ngode Datagaliwabe-o bamba iba berearume í hondowa gi hai haya.

Iba solowara timbuni berearumebi duru lalu biraya.

17 Beralibame iba dalu timbuniore ibira halu hari kilikulu timbuniore layuagobi
hari daba migimege laga bialubi uruni bibahende biai haya.

18 Humbirini wai biyago dombeneha howa hari kilikulu timbuni lelarigoni.

Hari daba migimege lelarigome dindi bibahende ha wá hagimbu biyagola

dindi ogo mogo lalu dumbirumbi biagimbu
biya.

¹⁹ Iba yaribu biyagoria íni iba daligani pirigoni.
Iba solowara timbuni bereagoha hariga bo wialu
pirigoni.

Í penegoha ge ngane nahandabeheya.

²⁰ Íni haru haganeore howa bamba halu pirigola
ínaga wali agali í talima ibagaya.

Mosese Aronola haru haga helarigome
libugua wali agaliru haru howa handayaho
hayagoni.

78

*Ngode Datagaliwabe ibunaga wali agaliru baba
bi lenego ogo*

¹ Inaga wali agaliru-o ina tíhondo bi lawai harogo
tígua bayuwa hale haiore halimu.

Ina bi larogo hale dugua halu baya hangu hale
halimu.

² Ina bi yobageru hangu lolebero.✧

Mbirale nahendene ale tara tara bamba wia do ho
winiru
ina áyu garea lalu manane walia halu langule-
bero.

³ Bamba ina mamalirume te uruni inahondo
langiyagola
iname hale howa mandabu harima.

⁴ Iname nde bi uruni ina waneiginiruhondo lamia
nabi ya do holene nakarulapeore.

Anduane Homogonaga hongo timbuniorehe kag-
onagabi

✧ 78:2: Md 13.35

biabe hongohe damene binigonagabi agalime nabiaga ale bigi binigonagabi iname ina waneigini aguanene mani holebiraru lamuleberema.

- ⁵ Ibugua ibunaga bi mana lowinigo
Isaraele wali agaliruhondo lamigi bini.
Ibunaga mana bulene winigo Yagaba aguanenerume taluwa bialu helo lamini.
Ibugua bamba ina mamaliruhondo lalu,
Tigua tínaga waneiginihondo inaga bi mana ogoni lawai halimu, lalu lamini.
- ⁶ Tí waneigini aguaneru mani holobadarume hale halu lo manda bilo.
Tigua ti waneiginiru maniore hama polobadaru lawai hama puabo haragola ti manda biai helobi lawai halimu, lene.
- ⁷ Tigua anidagua lawai hama puabo hayagua nde mani holobadaru tigua Ngode Datagaliwabhondo mini mbiraore wu halu ibugua biabe hongohe bialu henedaru embeda nahe yu haabo holebira.
Yu haabo howa tigua ibunaga mana bulene ngaru taluwa bialu haabo holebira.
- ⁸ Tinaga mamalime ala bialu henedagua naholebira.
Tinaga mamalime doga haga howa Ngode Datagaliwabenaga bi mo wahalu ibuhondo mini mbiraore hongo howa nawi halu mini bilina nahe hene.
- ⁹ Bamba Eberaimi hameigini tigua danda timu yandarerume

wai hongo howa bule pialu hearia baya handala ibida piai hene.

- 10 Ngode Datagaliwabehanda habo nalolene bi lowinigo tigua habo lalu ibunaga bi mana bulene winirubi talialu bia nabi hene.
- 11 Ibugua tininaga deniore howa mbirale biyaru damenebi agalime nabiagane ale biyaru bibahendebi tigua embeda hai heneya.
- 12 Tinaga mamaliru Iyibi dindiha dindi emene mbira mini Soana wiagoria heagola[✧] ti de hendeaore dege Ngode Datagaliwabehanda agalime nabiagane ale dewa biniya.
- 13 Ibugua iba solowara timbuni bereago mo bira li ni bilowa[✧] Isaraele wali agaliru dombeni haru pene. Iba bira li ni biyagola iba ibuni bira amu nana bialu pabe ale hene.
- 14 Horombe ibuni hari beraliba mbiraha howa ti haru bamba halu[✧] mbiraga ibuni ira hungu mbiraha howa ti haru halu pu bamba haga biniya.
- 15 Ibugua dindi ko iba naibaga wiagoria howa ege tole bayagola[✧] iba duguatagi helayagola wali agali ti iba ogoni nalu hene.
- 16 Ibugua ege toleha howa iba ibilayagola iba timbuni piagagobi pupe halu piya.

✧ **78:12:** Har 7.8-12.32 ✧ **78:13:** Har 14.21-22 ✧ **78:14:** Har 13.21-22 ✧ **78:15:** Har 17.1-7, Dag 20.2-13

- 17 Ibugua ani biyagolabi tigua Ngode Datagaliwabe kagohondo mana ko hangu bialu haabo haya.
Dindi ko iba dalu naibaga wiagoha howa tigua Daligaorene Daliga kagohondo mine halu dogo haabo haya.
- 18 Tigua Ngode Datagaliwabe ba handalu*
tomo ti hame timbuni layaru ibuhondo hongo howa ngi lalu haya.
- 19 Tigua Ngode Datagaliwabe mege bialu lalu, Ngode Datagaliwabehanda ina dindi ko ogoria kamagoha
tomo dewa ngia ngulebadabe, lalu heneya.
- 20 Ibugua abale heneneore ege tole bayagola iba bayale timbuni tagira ibilayagodago ai dindi ko ogoriabi nogo ega mberediru ngulene karulapedabe, laga bialu hene.
- 21 Tigua bi ogoni lalu heago hale howa Anduane Homogo ibu keba ho hene.
Ibugua keba halu Yagaba aguane biaru bu heagoha ira hedope hene.
Ani buwa ibugua keba ala hayago timbuniore ho hene.
- 22 Keba henedagoni irane tigua ibuhondo mini mbiraore nawiagonaga ibu keba hene.
Ti bayale holenaga ibuhondo ina pele ngi lalubi mini mbiraorebi nawiore hene.
- 23 Uruni biyadaruni waha lowa ibugua hari li kagohondo bi layagola hari haedene bialu henge winiya.

* **78:18:** Har 16.2-15, Dag 11.4-23, 11.31-35

- 24 Ibugua hariha howa tomo ibira helayagola[☆]
 tomo ogoni dahuliya andaga tawe mini mena
 ti nelo mini.
- 25 Tigua dahuliyalinaga tomo ogoni mialu nene.
 Ngode Datagaliwabehanda tihondo tomo
 dewaore miyagola
 ti nalu no karula pene.
- 26 Mani ibugua puyabu hongohe ni tagira ibirago-
 hayagi howa puloyu ibilene.
 Ibunaga hongome dege puyabu dindi abene un-
 urahayagi howa puloyu ibilene.
- 27 Ibugua ega dewaore be abalu dugupe
 haradagua bialu
 iba angeni iba mu wiradagua bialu
 ti heagoria odo ibira ibira bilene.
- 28 Ngode Datagaliwabehanda ega uruni ti heago-
 ria ibira helalu
 ti balai anda bu hemigoha manda manda
 tagira wiaru bibahendeha biru mabu bi-
 lene.
- 29 Wali agali tigua tomo uruni nalu no karula pene.
 Mbirale uruni ngi lalu wali agalime dugu bialu
 hayaruni
 Ngode Datagaliwabehanda mini.
- 30 Tigua tomo uruni na nalu hayagoyu
 tinaga noa holene hame ereba nahe tomo na
 dege bialu heaore
- 31 Ngode Datagaliwabehanda tihondo keba tim-
 buniore ho howa
 Israaeleali miniwi hongohe bu hearubi
 igiri daliahe hearubi bibahende bo wahaiore
 hene.

[☆] 78:24: Yo 6.31

32 Ngode Datagaliwabehanda tihondo agalime
nabiagane ale uruni biyago hondowa
wali agali bu hearume mana ko dege bialu
haya.

Tigua ibuhondo mini mbiraore nawi dege haya.

33 Tigua ani bialu heagola ibugua ti abaleore ne
harigaha howa
buhe latagi haradagua bialu bo wahaiore
hene.

Ibugua ti heagoria ko gibi anda ibilayagome
ti dindini holene winigo abaleore mo ereba
ho wahai hene.

34 Ngode Datagaliwabehanda maru ani bo wahai
hayago de hondowa
maru hearume ibu mitangibu dai bialu tinaga
mini beregedalu
mini mbiraore wiai halu ibuhondo bi hongo
howaore lalu hene.

35 Ngode Datagaliwabe ibunime ti haru hagaore
howa✧
tigua ibu tinaga humbi ale ka lo mandabu
hene.

Ibu Daligaorene Daliga kago ibugua ti biamogo
biagaore kalo
manda bu hai hene.

36 Tigua ani manda biyagoyu
tinaga ne harigaha howa ibuhondo bi henene
ndo bame bi degeme lalu hene.

37 Tinaga bu miniha ibula mini hana haga nabi
hene.✧

Tigua ibunaga habo nalolene bi lo wiyaru
pugualu ha dege bini.

✧ 78:35: Har 15.13, Man 7.8, Ais 41.14, 63.9 ✧ 78:37: Ab 8.21

- 38 Ani biyago bialu helowa Ngode Datagaliwabe
 ibugua ti dara howa
 tinaga ko wiago domo wahai halu ti bo wa
 nahe helene.
 Tigua ko biyago hondowa ibugua keba ho donge
 howa
 ibunaga mini haru haga bialu wahaga bini.
- 39 Ibugua mitangi budai bialu ti wali agali ha
 kagonigo[☆]
 ti bame puyabu mbira abaleore ibalu pu
 bolangua hagagobi dege kagonidalo mi-
 tangi bini.
- 40 Horo bibahendengi tigua dindi ko iba dalu
 naibaga wiago ha howa
 ibunaga bi mo wahalu ti dogaga hene.
 Tigua halu dewaore ibu mo genda haga bialu
 hene.
- 41 Tigua Ngode Datagaliwabe ba handalu haabo
 haga hene.
 Isaraealinaga Ngode Datagaliwabe mini tigabi
 baya burugule kago
 tigua mo genda haga bini.
- 42 Tigua ibu hongo gibihe kago embeda halu
 ibugua ti waitigi giha hearia haru dai
 biyagobi mitangi nabi hene.
- 43 Ogoningi ibugua Iyibi dindiha dindi emene
 mini Soana wiagoria
 agalime nabiagane ale dewaore bialu
 hayagobi ti embeda hene.
- 44 Iba bibahende peago ibugua mo darama bume
 hai helayagola[☆]

☆ 78:39: Iba 103.14-16, Yo 3.6-8, Ya 4.14 ☆ 78:44: Har 7.17-21

- Iyibi wali agali hearume iba nolene nawini.
- 45 Bunguna tawalina dewa ibilayarume ti hayaga bini.✧
- Yago dewabi ibilayagola yago biarume tinaga mabuha tomo hengearu mo ko hai hene.
- 46 Ngode Datagaliwabehanda pagaya ale tara dewa ti hearia ibilayagola✧
Iyibi wali agalirunaga mabuni tomo hengearu damene nai hene.
- 47 Ibugua dalu dindiguni timbuni ibilayagome✧
tinaga pu mbira lini daga mini gerebi hearu bibahende bo gindulo wahaiore helene.
- Ira poge ale bu hearubi kewaro ibirahayagome bo gilo wahai helene.
- 48 Dalu dindiguni timbuni ibilayagome tinaga nogo bulumaga bo homelalu hari daba ibilalu nogo sibi damenerubi bo wahaiore helene.
- 49 Ibugua Iyibi wali agali biaruhondo keba timbunioire ha ho wiaabo halu dahuliyalirume ti mo ko holene tara tara ibilaga bini.
- 50 Ibugua ibunaga keba holene wanahe tiha warago timbuni mbira ibilayagome wali agali homa dege dindi hene.
- 51 Iyibi wali agalinaga igiri wahene damene bibahende bu hearu✧
ibugua homelo bo wahai hene.

✧ 78:45: Har 8.1-6, 8.20-24 ✧ 78:46: Har 10.12-15 ✧ 78:47: Har 9.22-25 ✧ 78:51: Har 12.29

- 52 Mani ibugua ibuni nogo sibi haru haga ale
howa✧
ibunaga wali agali biaru haru tagira pialu
dindi ko iba dalu naibaga wiagoha howa ibuni
bamba halu
hariga walia hama pene.
- 53 Ibugua ti haru halu piyagola✧
tiha gi holene mbira nawi howa bayaleore
hene.
Ti waitigi biaru dege iba solowarame bo nai he-
lene.
- 54 Ibugua ti ibunaga dindi loma biaho wiagoha
haru halu ibini.✧
Dindi ogoni dindi hari ibuninaga hongomeore mo
wini.
- 55 Ibunaga wali agaliru haru ibalu howa✧
wali agali tara tara dindi ogoriani hene bu
hearu bo talia togolene.
Dindi ogoni Isaraele hameigini bibahendehondo
tu wa tahalu
ibugua dindi andabi ti helo mo migi bini.
- 56 Ibugua ogoni biai hayagola✧
Isaraele wali agali tigua Ngode Datagaliwabe
Daligaorene Daliga kagohondo dogo howa
ibu ba hendene.
Tigua ibunaga mana bulene winigo talia nabi
dege hene.
- 57 Tinaga mamalirume bamba bialu henedagua
tiguabi nde dogo howa
ibunaga bi mo wahaga bialu hene.

✧ 78:52: Har 13.17-22 ✧ 78:53: Har 14.26-28 ✧ 78:54: Har
15.17, Yos 3.14-17 ✧ 78:55: Yos 11.16-23 ✧ 78:56: Hgn 2.11-15

Wali agali uruni ti tiga nabioire timu yole ngaligobi hene.

58 Dama mitangi bialu mbirale gime wabini wiaruhondo bi pupu wulenaga anda bu helaga biyagome

Ngode Datagaliwabe mo keba haya.

Tigua dama mitangi bialu mbirale bi pupu wulenaga gime wabigi biyagome

Ngode Datagaliwabe mo keba ha haya.

59 Ngode Datagaliwabehanda tigua mana bialu hearu hondowa

ibu keba timbuniore ho howa

Isaraele wali agali erembira mialu wahene.

60 Ibugua ibunaga Balai Anda Silo tanoni heagobi wahene.✧

Anda ogoniha howa ibu wali agali dege dombenaha haabo haga henego

wa dege hene.

61 Ina baba waitigi hearume ibunaga Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago✧

mo yalu pelo wahene.

Mbogoyi ogoriani howa ibunaga hongo holenebi wá holenebi timbuniore

tihondo walia haga wini.

62 Iibunaga wali agaliru baba keba timbuniho howa

ti waitigime ibalu bo wahai helo yupe ho hene.

63 Igiri daliahe hearu waime bo wahai hayagola wandari mabuage berearu ti dabu bulene igiri mbira nahene.

✧ 78:60: Yos 18.1, Yar 7.12-14, 26.6 ✧ 78:61: 1 Sml 4.4-22

64 Agali loma binigo mo miaga hearu bo wahai
hayagola
ti oneme dara howa dugu bialu birulene
henge nawini.

65 Aniore biagola Anduane Homogo ibu agali da-
giani palene heyaradagua bialu
agali hongoheme waini iba dewa nalu bi
hongo howa lagadagua lalu biya.

66 Ibugua waitigi hearu baba wai bialu ti bo talia
dai bini.

Ti bopeore hayagola tigua taga timbuni halu
wai lone bibe nahe hene.

67 Yosebe aguanene bu hearu erembira mialu
ibugua Eberaimi hameigini hearu ariabi
mbira dabo hela nabi wahene.

68 Ti wahalu ibugua Yuda hameigini aria dabo
helalu
hari ibuniore gubalini ho haga Saiono biagobi
dabene.

69 Hari hambene ogoriani ibugua ibunaga anda
Dahuliya andagaha kagobi bini.

Ibunaga anda ogoni hongohene
dindi ogo hongohene ngagobi haabo helo
ibugua bu helene.

70 Ngode Datagaliwabehanda ibunaga biabe bia-
haga helo Debidi dabaya.✧

Ibugua Debidi nogo sibiru haru haga hearia dabo
helayiya.

✧ **78:70:** 1 Sml 16.11-12, 2 Sml 7.8, 1 Bit 17.7

71 Ngode Datagaliwabehanda Debidi ibu Isaraele wali agaliru haru haga kini helo dabo helayiya.

72 Debidi ibu mini tigabi howa wali agaliru haru haga hene.✧

Ibugua haru holene mugube yu howa ti baya hangu haru halu handayaho hayiya.

79

Isaraele wali agali biamogo bilo Ngode Datagaliwabehondo bi la henego ogo

¹ Ngode Datagaliwabe-o wali agali tara tara í mitangi nabiaga karume✧

ínaga dindi wai bialu karulole íbu ka.

Tigua anda ínagaore helo loma biaho helarigoha anda puwa mebia haya.

Yarusalemebi mo ko halu bo giallo wahai haya.

² Tigua ínaga wali agali bo wahalu ega bodo hariawe aleme nelotinaga tingini ngelalu pene.

Ínaga biabe biahaga wali agali hearu bo wahai hayagola

nogo gabua bu hearume tinaga tingini nalu kagoni ndobe.

³ Waitigi biarume ínaga wali agali biaru bo wahayagola

uruninaga darama Yarusaleme tanoha iba poradagua pialu kagoni.

Homayaru mo horo holene agali mbira naheoreya.

✧ **78:72:** 1 Kin 9.4 ✧ **79:1:** 2 Kin 25.8-10, 2 Bit 36.17-19, Yar 52.12-14

- 4 Hameigini tara tara ina kamagoria kaware bu
karume
ina mege buwa hondo oba halu bi koru laga
bialu ka.
- 5 Anduane Homogo ina inahondo keba ho haabo
holeberebe.✧
- Ínaga kebago hongohe ira hungu ale dalu hundia
nabulene kebe be agua bidebe.
- 6 Hameigini tara tara í mitangi bialu lotu nalagabi
ínihondo bi nalagabi karu
tihondo keba hariyagua nde karulapeda.
- 7 Wali agali uruni tigua ínaga wali agali hearu bo
wahai halu
ínaga dindi andaru mo ko halu mo labu hai
haya.
- 8 Inanaga mamalirume mana ko bialu hayago-
naga pani nolene winigo
inahondo nguleni nangibe.
Ina mini dege dindi ho kamago hondowa dara
halu
inanaga mini mbiraore ngamago mo hongo
habe.✧
- 9 Ngode Datagaliwabe-o ina pele ngiaga íore
kegoni.✧
- Í mini leneore kegome ina mitangi bialu biamogo
bibe.
Iname ko birimaru domo wahalu ina haru dai
bibe.
- 10 Hameigini tara tara bu karume lalu,
Tínaga Ngode Datagaliwabe agoha kabe, laga
bialu kago

✧ 79:5: Iba 85.5, Ese 38.19 ✧ 79:8: Iba 106.6, Ais 64.9 ✧ 79:9:
2 Bit 14.11, Iba 25.11, 31.3

irane aginaga ína ti ani leledebe.
 Hameigini tara tara uruni tigua wali agali ínaga
 biabe biahaga bu hearu
 bo wahai halu tinaga darama piyadagua tini-
 naga darama ani pelo
 ínaga tini bo waharego ina hondole hamelo kama.

11 Garabaya andaha bu karume dugu biaruego
 hale habe.

Waitigi bu karume inanaga wali agali garabaya
 karu
 ti homelo bolene nga layago nahomelo
 ínaga hongo timbuni ngegome ti haru dai
 bibe.

12 Anduane Homogo-o waitigi agali uruni tigua
 íhondo bi ko laabo hayagonaga
 ínaga tihondo pani ka halu miadai bibe.

13 Ína ani beregola ina nogo sibi ale howa ínaga
 wali agali bu kamarume
 íhondo kaj laabo holeberema.

Inanaga waneigini aguaneneru mani hama
 polobadaru tiguabi
 ínaga mini yaraga halu hadege bulebira.

80

*Isaraele wali agalime Ngode Datagali-
 wabehondo bi lalu ti lone hongo howa holomaya
 biamogo bibe lenego ogo*

1 Isaraele wali agalinaga Haru Haga-o iname bi
 langeremaru hale habe.✧

Ina nogo sibi ale bu kamarunaga haru haga íni
 kegonigo

✧ 80:1: Har 25.22

iname dugu bialu lamararu hale habe.
 Dahuliyali babaganehe kirali kago labo dindiha
 helowa
 íni de handape howa handayaho kegoni.

² Ina Eberaimi hameiginibi Beniyamini
 hameiginibi Manase hameiginibi bu
 kamaruhondo íni mo walia halu
 ínaga dara holene ogoni inahondo mo walia
 habe.

Inaga hongo holene timbuniore ngegoni mo walia
 halu
 ina bayale holomaya biamogo bibe.

³ Ngode Datagaliwabe-o ina lone íni keria haru dai
 bibe.

Ina bayuwa holomaya ínaga dara holene walia
 halu
 ina biamogo bibe.

⁴ Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe Hongo
 Haiheore-o
 ínaga wali agali kamarume íhondo bi laram-
 ago hale howa
 í dara nahe handa taraho kegoni dege
 keba haho wiaaboore hole kebe.

⁵ Dara holene ngirigo tomo ale nalu de iba ngirigo
 iba ale nalu kamagoni.

⁶ Hameigini tara tara ina baba mandagi handa ai
 nai palearume anda ibalu
 inanaga dindi wimago ti í hole lowa garere
 bilo
 ina mo garere bia harigoni.

Ani biyago handayagola inanaga waitigi bu
 hearume

inanaga dongone hondo wahalu mege bialu
hondo oba hayagoni.

7 Ani biyago Ngode Datagaliwabe Hongo
Haiheore-o
ínaga dara holene walia halu ina lone haru
dai bibe.
Ína ina dara halu lone pu ereba naholomaya haru
daibu helabe.

8 Pu mbira lini daga mini gerebi mbira Iyibi din-
dini hearia egene dogodo yalu ibuwa[☆]
maru dindi ogoriani hene hearu dugu ba tag-
itagi buwa
gerebi lini daga pu ogoni dugu ba tagi hariru
henedagoria hongo aribia harigoni.

9 Gerebi lini daga pu ogoni ibu bayuwa
anda helonaga hama ba ai nai buwa
hangarigoni.

Hengegola pu o biagoni anda halu
pini dindiha unuraore dalipe halu bayaore
anda hayagoni.

Pu biagonaga yuni maganeru yulume hayagola
dindi bibahende namulai hayagoni.

10 Iibunaga maganerume hari wiaru angua hai
halu
ibunaga maganeme ira tamia timbuni gibi
hearua angua hai hayagoni.

11 Gerebi lini daga pu ogoni ibunaga magane yulu
yalu pialu
amu iba solowara mini Medidereniana be-
dagoria dogolo paga hayagoni.

☆ **80:8:** Ais 5.1-7

Ani bialu hoyulo yalu pialu puni Iba Yuberedisi
poragoria yulu paga hayagoni.

12 Bayaore ani anda hayagoyu
ai gerebi lini mabu ogoninaga pabe ho mabu
biago aginaga podope haribe.

Pabe biagoni podope hariyagome
ai wali agali ti hariga o biagoniha pume halu
gerebi lini do wiaruni bame gi dege palia
habehe ngagoni.

13 Nogo gabua bu karume geme hengedo ngagola
ema bialu piaga ale karume nama aribia halu
kagoni.

14 Ani bidago Ngode Datagaliwabe Hongo
Haiheore-o
ainde lone mini wiadai bialu ina darabi o bu
kamagoni
lone daraho dai bibe.

Ína Dahuliya andagani kegoni howa ina kamago
de handadali halu
ina biamogo bule ibabe.

Irane ina ínaga pu gerebi lini daga ale ínime
hangarigo kamagoni.

15 Pu mbira lini daga mini gerebi biago íninaga
hongome hangarigoni
ina o bu kamagonigo ina pele ngule ibabe.

Pu o biagoni áyu dege hongone hongo halu anda
helo
mo anda harigonibi kamagoni.

16 Inanaga waitigi hearume gerebi lini daga pu
biagoni dibupe howa ira bo delalu kagoni.

Tigua ani bialu kago

- Ngode Datagaliwabe *ina* inanaga waitigi
 uruni handabe manga halu
 bibahendeore bo mburilai habe.
- 17 Uruni ani bo mburi lalu *ina ininaga* waneigini
 holomaya dabene biago kamaruni
 ina mo anda halu mo hongo harigoni kamago
 ai áyu ina de hondo halu biamogoore bibe.
- 18 *Ína* ani biamogo biriyagua iname *í* helo wahalu
 lone napoleore beremagoni.
 Ani buleberemago *ina* ina hongohe helabe.
Ína ani heledegola iname *inaga* mini mo yaraga
 halu haabo holeberema.
- 19 Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe Hongo
 Haiheore-o
ina ini keria ina haru dai bibe.
 Ina nahome yo pialu polomaya
 ina dara halu biamogo bibe.

81

*Turu halu mandagi ngoai howa lotu lolene
 horongi iba gana lenego ogo*

- 1 Ina mo hongo haga Ngode Datagaliwabe kago-
 hondo turu howa bi dalimu lama.
 Yagabanaga Ngode Datagaliwabe kagonaga mini
 yaraga halu
 iba gana lamija.
- 2 Irabitele kilingele lalu bayuwa bamiya.
 Gawa ale yugulelerubi baya hangu hibu howa mo
 bila hama.
- 3 Ege pigane ngabu laragolabi ege do hanuni
 haragolabi✧

✧ 81:3: Dag 10.10

turu halu mandagi ngoai howa lotu lolene
 horo tagira ibiragonaga
 biguliru pu lolene nga.

4 Ina Isaraele wali agalime mana bulene ngago
 ogoni.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabe ibunime mana
 ogoni bulene inahondo nginigo
 anidagua bulene nga.

5 Horo mbiru Ngode Datagaliwabe ibugua Iyibiali
 baba wai bu piyangi mana ogoni tehinuwa
 ina Isaraele wali agali kamaruhondo ngiya.

Mbiralime bi mbira laruago hale kogo aiwa laru-
 abe i manda nabi ko.

6 Bi laruagome lalu,
 Tínga payani mbirale gendabi yu harimiruni ina
 mo wahai haru.

Tígua erekui biabe timbuni biaga kamiru
 dindini ibiraho ngeladaba laru.

7 Tígua genda yu howa i olarimingi ina tí biamogo
 birugoni.✧

Hari kilikulu larago dombeneha howa
 ina tínaga bi larimigo hale haru.

Bamba tí Meriba iba bereagoria hemingi
 ina tí ba handarugoni.

8 Inaga wali agaliru-o ina tihondo bi hongohe
 mbira langerogo hale halimu.

Isaraele wali agaliru-o tígua inaga bi larogo hale
 halimulo hamelo kogoni.

9 Wali agali tara tara bu karunaga dama mitangi
 bialu mbirale gime wabini ngaru✧

✧ **81:7:** Har 17.7, Dag 20.13 ✧ **81:9:** Har 20.2-3, Man 5.6-7,
 32.12, Iba 44.20, Ais 43.12

tígua talima napilimu.
Mbirale uruni alehondo bi pupubi nawilimu larogoni.

10 Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe ini hangu kogoni.✧

Tí Iyibi dindiha hemiria inioreme haru tagira ibirugoni.

Tínaga ne harigaha tomo yaanda haga buliya ai ne haladaba larugoni.

11 Ina bi larugola inaga wali agalime hale habe manga haya.

Isaraele wali agali tigua ina bi larugo talialu bia nabi haya.

12 Tigua ani bialu heagola✧

ina ti mini giambe haabo hayagola helo waharu.

Wali agali urunime tini hameleago ale bialu helo yupe ho waharugoni.

13 Inaga wali agali bu karume inaga bi hale helo i hameore ledó.

Isaraele wali agali tigua ina hameledogo talialu bilo hamelo kogoni.

14 Tigua anidagua bidale nde ina ti waitigi karu abaleore bope hai kole.

Ti waitigi bibahende karu baba wai bialu bopeore hai kole.

15 Wali agali i handabe manga haga karume ihondo gi timbuni howa

inaga buha ibalu bulu palialu ge duli hanga ho bedale.

✧ 81:10: Har 20.2, Iba 37.4, 107.9 ✧ 81:12: Yob 8.4, Ab 7.42, Lm 1.24-26

Tigua ko biyarunaga pani nelo mirugoni nalu
haabo kale.

¹⁶ Ina tihondo ladi ale mini widi bayaleore nalu
halimulo ngialu
irabuha mone tara dedarunaga ibanerubi
nalu halimulo ngia dege berogola
tigua karulapeore nalu kamile,
lalu layuane hale haru.

82

*Ngode Datagaliwabe ibu Haguane Duniniore
kago ogo*

¹ Dahuliya andagani dahuliyali hondo hagaru
ngoai ho bedagoria
Ngode Datagaliwabe ibuni duniniore howa
haru ka.

Ibugua dahuliyali o biarume bi lararu hale howa
tinaga bi dabaki bialu lamiaga ka.

² Ibugua lalu, Tigua godi dabaramiligo
tigatiga ndo ke howa daba ko haramiligo na-
halimu.

Tigua agali ko biaga karunaga laharamiligo wahal-
imu.

³ Tigua wali agali yagibano karubi waneigini ti
aiya abala homene karubi
biamogo bialu halimu.

Wali agali maru genda yu howa hako karubi
hongo nahe karubi
ti mitangi bialu tihondo mana bayale bialu
halimu.

⁴ Wali agali uruni mbirale burupale howa
ti agali ko biaga karunaga giha karia haru
daibu helalimu.

5 Tí mini nawi howa manda nabio-re bu kamigoni.✧

Tí ko biaga howa arumaha ibagabu kamigola wali agalime mana tigabi talialu bulene ngago nabiaga ka.

6 Tí dahuliyali howa✧
Daligaorene Daliga i kagonaga iginiore kamigoni ndobe laro.

7 Tí ani kamigoyu wali agali dindini karu homagadagua dege homoleberemi.
Kini waneiginiru homagadagua dege tíbi homoleberemi, lene.

8 Ngode Datagaliwabe-o dindi bibahendeni wali agali bu karu handameho hole í abale ibabe.
Wali agali hameigini tara tara padaru bibahende ínaga dege kagoni.

83

Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali baba waitigi karu bope helo bi lenego ogo

1 Ngode Datagaliwabe-o ínaga ne ndibulo nahabe. Íore bi nale nahabe. Í ema nabi nahabe.

2 Í waitigi biarume íla wai bule kagoni de handa. Agali í handabe manga haga karume íhondo dogahalu kagoni.

3 Tigua bira do howa ínaga wali agali mo ko hole-naga ohowa ndindelalu kagoni.

✧ 82:5: Iba 11.3, 75.3 ✧ 82:6: Yo 10.34

- Ínaga wali agali uruni ína handayaho haga kego
 mo ko hole miniha magoyu kagoni ndobe.
- 4 Tigua lalu, Isaraele wali agali bu karuni
 mani holobadarume abogo hene lalu manda
 nabilo bo wahai hamiya, lalu ka.
- 5 Tigua ogonidagua bulenaga mini mo mbiraore
 ho ka.
 Ti mandagiore howa í bope hole kagoni.
- 6 Urunidagua bule haruaruni
 Idomoalirubi Isimaelealirubi
 Moabalirubi Hagarialirubi
- 7 Gebalailirubi Amonoalirubi
 Amalegealirubi Pilidialirubi
 Taialibi uruni bibahendeme í bope hole kag-
 oni.
- 8 Asiria wali agali tibi nde uruni baba hamagam-
 agabu dege ka.
 Hameigini hongohe uruni tigua Lode aguanene
 Amonoalibi Moabalibi
 biamogo bule hamagamagabu ka.
- 9 Tigua anidagua bule kago ína uruni pani mialu✧
 bamba Midianalihondo biridaguabi
 Sisera Yabinialilahondo Iba Kisono poragoria
 howa biridaguabi bialu
 ti bo wahai habe.
- 10 Ína ogoningi Endoni tano howa agali bo wahai
 harigola
 tinaga tingini dindini wu togo bialu ngu biai
 haya.
- 11 Tinaga ami agali haru haga bu karuhondo✧

✧ 83:9: Hgn 4.6-22, 7.1-23 ✧ 83:11: Hgn 7.25, 8.12

- ına abale agali Orebe Sebelahondo biridagua
 bibe.
 Tinaga agali haguane bu karuhondo ına Seba
 Salamunala bo waharidagua bo wahabe.
- 12 Agali uruni tigua lalu, Iname Ngode Datagali-
 wabenaga dindi ogo
 inanaga dindi dege ngelo karulamija, layago
 bo waharigoni.
- 13 Inaga Ngode Datagaliwabe-o agali uruni bo
 purogo lelalu
 be abalu taulotogo laradaguabi
 puyabume widi aeane yuniru pu lo yu purogo
 laradaguabi
 bialu bo taliatogo lelabe.
- 14 Irame irabu ngaru bo dai hagadaguabi
 dindi hombeneni dangi bu karu bo
 dagadaguabi
- 15 agali o bu karuni ti gi halu ibida purogo lelo
 ına iba dalu timbuni ibilalu
 puyabu hongoha ti kagoha pelo pelabe.
- 16 Anduane Homogo-o tigua ınaga hongoha hon-
 dowa taga halu
 ını kegoha dai bilo ına ti bope hai habe.
- 17 Tigua ihondo gi timbuni ho haabo helo
 ına ti bope habelo hamelo kogoni.
 Tigua taga timbuni halu tini homade helo hamele-
 dogoni.
- 18 ını hanguore Anduane Homogo howa Dali-
 gaorene Daligabi kego manda bilobi[☆]
 ına dindi bibahendeha handameho howa
 ını hanguore heneda lomanda biai helobi

☆ 83:18: Har 6.3, Iba 59.13, 92.8

hame timbuni lo kogoni.

84

Mbirali ibu Ngode Datagaliwabenaga andani hole hameore lenego ogo

¹ Anduane Homogo Hongo Haihe-o ina inaga andaore gubalini timbuniore ho kogoni.

² Inaga anda ogoniha i ho palu holeneore hame timbuni lo kogoni.✧

I mbirale marunaga hame nawigo

Anduane Homogo inaga andaha
holenegoorenaga hame bibahende
ogoniha piai helowa kogoni.

Inaga minimebi tinginimebi bibahendeme ina tu-
ruore halu

iba gana turubiru bibahendeorenaga holene
tene

Ngode Datagaliwabe haluhe kagohondo lo
mialu kogoni.

³ Anduane Homogo i Hongo Haihe inaga kinibi
inaga Ngode Datagaliwabe i hangu
kegoni.

Ngode Datagaliwabe inaga andaha bo lomabu mi-
aga dabu ngagoria

ega emene yatagoberu anda bia para howa
tini palu ngagoni.

Tinaga iginiru ogoniha palelonaga ma palia kag-
oni.

⁴ Wali agali inaga andaha haga karu ti baya turu-
biore kagoni.

Tigua turu howa inaga mini yaraga halu iba ga-
naru laabo halu kagoni.

✧ **84:2:** Iba 42.2, 63.1

- 5 Wali agali Hari Saiono kagoria pole turu howa kulo karu✧
tinaga hongo holene tene í kegonigo lowa uruni ti turu haaboho holebira.
- 6 Ti Hari Saiono pole pialu Baga dindi ulini iba nabere mbira ngagoria tagira poragola dindi yobi iba nabere wiyagoni ndo iba tagira ibulebira.
Dindi ulini ngarunaga iba birumaga ladaga halu iba gendo ngarunaga iba dugutagi hagahaga bulebira.
- 7 Ti iba ani bedaria nama pialu ti hongo ho yalu polebira.✧
Ti Hari Saiono anda pialu howa Ngode Datagaliwabe karia hondolebira.
Ngode Datagaliwabe ibu wali agalime bi pupu wule mbirale gime wabini heledaru ale ndo ibu daligaore gibi henedane ti hondolebira.
- 8 Anduane Homogo Hongo Haihe Ngode Datagaliwabe-o
ina íhondo bi larogo hale habe.
Yagabanaga Ngode Datagaliwabe-o
ina bi larogo bayuwaore hale habe.
- 9 Ngode Datagaliwabe-o ínime inanaga kini helo dabo helene kagoni
ibugua ina de hondo mamage haga kago
ína ibuhondo bayuwa turubini dege bigi bibe.
- 10 Ínaga andaha horo mbiru hangu andapu harogome✧

✧ **84:5:** Iba 81.1, 86.11, 122.1, Yar 31.6 ✧ **84:7:** Iba 42.2, Ais 40.31, Yo 1.16, 2 Ko 3.18 ✧ **84:10:** 1 Bit 23.5, Iba 27.4

horo daosini mbira tagira maruha haroruni
bolangua hai holebira.

Ai wali agali mini kowi karu baba mandagi ti
andagani palu holenego i hame nale ko-
goni.

Inaga Ngode Datagaliwabenaga anda panga hara-
baniore heyu haabo hole hamelo kogoni.

11 Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe ibu
inanaga mamage haganebi inanaga kini
howa wá haganebi kagoni.✧

Ibugua inahondo bayale turubini dege bigi bialu
ina mo yaraga halu kagoni.

Ibunaga deni wali agali mana tigabi hangu bialu
haga karuhondo
ibugua mbirale bayale ngaru mbira nangule
nalaga kagoni.

12 Anduane Homogo Hongo Haiheore-o wali agali
ihondo mini mbiraore wuwa
ini hanaho karu ti turuoreho kagoni.

85

*Ngode Datagaliwabehanda Isaraeleali haru dai
bilonaga bi lenego ogo*

1 Anduane Homogo-o ininaga dindi ngago hon-
dowa
dara halu biamogo birigoni.

Isaraele wali agali bayaleore helo
ina ti mo bayale hodai bilarigoni.

2 Tiha ko wiaru domo wahalu
tigua mana ko biyarubi domo wahai harigoni.

✧ 84:11: Iba 34.10, 85.9, Ais 60.19-20, Mal 4.2

3 Bamba ína tihondo keba timbuni ho harigo wa-
 halu
 ína tandagaore ala harigobi ai nahe kegoni.

4 Ngode Datagaliwabe-o inanaga Pele Ngiaga í
 kego
 ina haru dai bibe.

Inahondo kebaore holeni nahabe.

5 Inahondo keba ho haabo holeberebe.

Í keba ho kegoni ereba naholebirabe.

6 Ina wali agali kamaru turu holomaya✧
 inanaga holene mo hongo habe.

Ína ani beregola iname ínaga mini yaraga halu
 holeberema.

7 Anduane Homogo-o ínime ina gubalini ho haabo
 kego
 hondolomaya walia habe.

Ina bayale holomayabi ína pele ngialu haru dai
 bibe.

8 Anduane Homogo Ngode Datagaliwabehanda bi
 larago
 ina hale ho haga kogoni.

Iname mana ko ala bialu harimadagua lone bi-
 adai nabi harimayagua
 ibuguaibunaga wali agali ina kamaruhondo
 mo paliaho holene ngialu
 bayale holomaya helolebira.

9 Wali agaliibunaga mini mo dunini ho haga karu
 ibugua ti pele mialu haru dai buleore mand-
 abu kagoni ndobe.

Ibugua ina haru dai bialu inanaga dindi ngagoria

✧ 85:6: Hab 3.2

ibunaga pele mulene ina heba mandagi
wiaabo holebira.

10 Horo ogoningi Anduane Homogonaga gubalini
holenebi mini bilinahe holenebi
lola halu hogimbu bialu mbiraore holebira.

Anduane Homogonaga mini tigabi wulenebi mo
palia holenebi
biamaga howa tiha wulebira.

11 Wali agali Anduane Homogohondo mini bilina
ho haragome
dindini howa hama iraga holebira.

Ngode Datagaliwabenaga mini tigabiwi kagome
dahuliya andaga howa handadali holebira.

12 Anduane Homogohanda ina mo bayale ho
helaragola
mbirale iname beremaru bayale hai holebira.
Inanaga dindiha tomoru bayale andaho hai
holebira.

13 Wali agali tigua mana tigabi biragome Anduane
Homogo ibilonaga
hariga mo manda mandabu wulebira.

86

Anduane Homogohanda biamogo bilo bi lenego
ogo

1 Anduane Homogo-o ina bi larogo hale howa
ladai bibe.

I hongo nahe howa ini biamogo bibe naheore
kogo

ina i biamogo bibelo hamelo ko.

2 Ina i talima ibalu haga kogonigo i homoligo
pele ngialu abale gi mibe.

I ínaga biabe biahaga howa íhondo mini mbiraore
wu kogonigo
ínime í pele ngibe laro.

³ ínaga Anduane Homogo íni hangu kego
ína í dara howa biamogo bia habe laro.
Egerebagi alendobi bibahendengi howa ína
íhondo bi laabo haruli.

⁴ Anduane Homogo-o ína íhondo bi laabo haga
kogonigo
ínaga biabe biahaga í kogo mo turu habe.

⁵ íni bayale biaga howa iname ko birimaru domo
wahaga ke.✠

Wali agali íhondo bi laga karu
ti hondo ína gubalini timbuni haabo ho
kegoni.

⁶ Anduane Homogo-o ínaga bi larogo bayuwa hale
haore bibe.

í biamogo bia lalu í olalu kogo hale habe.

⁷ í biamogo bia larogola ína í biamogo biaga kego
mitangi bialu✠
í genda yu kongi biamogo bia lalu ínihondo bi
laruli.

⁸ Anduane Homogo-o íni ale mende naheore biba-
hende bolangua haiheore kegoni.✠

Biabe ína biriligodagua bulene agali mbira nahe-
ore.

⁹ Hameigini tara tara ínime wabu helariru biba-
hendeme✠

✠ **86:5:** Neh 9.17, Iba 25.8, Yol 2.13, Yna 4.2 ✠ **86:7:** Iba 17.6,
50.15, 77.2 ✠ **86:8:** Man 3.24, 2 Sml 7.22, Yar 10.6 ✠ **86:9:** Iba
66.4, Ais 66.23, Mo 15.4

ínihondo ge duli hanga hole ibuwa
 tigua í timbuniore kego lalu íninaga mini
 yaraga halu holebira.

10 Íni hanguore hongo timbunihe howa✧
 mbirale baya gibi tara tara ngaru ínime biaga
 kegoni.

Ngode Datagaliwabe henene íni hanguore kegoni.

11 Anduane Homogo-o mana ina bialu holiya
 hamelo kego biawai habe.✧

Ina horo bibahendengi mini bilinahe howa
 ina laredagua bialu holiya ani biawai habe.
 Inaga mini íha paga howa inaga biabe biaabo halu
 holiyabi
 ina í biamogo bigi bibe.

12 Anduane Homogo inaga Ngode Datagaliwabe-o
 inaga miniha howa
 inaga mini yaraga haabo holebero.

Ngode Datagaliwabe í timbuniorebi mini lenebi
 kego, lalu
 ina wali agali karuhondo lamiaabo holebero.

13 Bibahendengi ina ihondo gubalini ho haabo
 kegoni.

Ínime í homolilono pele ngialu haru dai birigome
 í homalu humbirini andaga nape kogoni.

14 Ngode Datagaliwabe-o wali agali minehe bu
 karume
 íla wai bule íbu kagoni ndobe.

Agali ko mendeali kago dara nahaga karume
 í homelo bo wahole bialu kagoni.

✧ **86:10:** Iba 72.18, Ais 44.6-8, Mg 12.29 ✧ **86:11:** Iba 25.5, Yar 32.39

Uruni tigua ina bi hale habe manga haga kag-
oni.

¹⁵ Tigua ani biagagoyu Anduane Homogo ina dara
holene irane nawini
dara holene timbuni iha toledagome keba
abale nahaga kegoni.

Ina ina gubalini timbuniore ho howa
bi ledego lone lo iriari nabiagaore i mini bili-
nahe kegoni.

¹⁶ Ina i koria dai bialu dara habe.

I aiyahanda biabe biaga wiyadagua bialu kogo-
nigo
i mo hongo halu pele ngibe.

¹⁷ Anduane Homogo-o ina mana bayaleore bi-
aga ngego
ihondo walia habe.

I waitigi bu karume manane ogoni de hondowa
inime i biamogo bialu mo hongo ho heledag-
onida lo manda bialu
tini taga timbuniore ho holebirago helo ani
bibe.

87

*Yarusaleme tano mo yaraga halu iba gana
lenego ogo*

¹ Anduane Homogo ibugua ibuninaga tano mbira
hari hambene loma bini winigoria bini.

² Ibugua Isaraelenaga dindi maru bu ngaru
gubalini ho kagobi ndo
Yarusaleme tanoore gubalini timbuniore ho
kagoni.

³ Ngode Datagaliwabenaga tano odagoriani wali
agali bu kamiru-o

Ngode Datagaliwabe ibugua tí lalu bi baya
turubioreru mbira laga birago hale halimu.

⁴Ngode Datagaliwabe ibugua ogodagua laya.
Wali agali inaga bi larogo hale halu biaga karu
damenego dagalama porongi
ina Iyibi wali agalibi Babilonia wali agalibi
dagalamaga dege holebero, leda.
Pilidia wali agalibi Taia wali agalibi Idiobia wali
agalibi
uruni tibi Yarusaleme wali agali heba dege
dagalamaga holebero, leda.

⁵Yarusaleme tano lalu agua lolebira.
Hameigini tara tara paluyu pedaru
ti bibahendenaga dindi duniniore ogoni
holebira, leda.
Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore kagome
Yarusaleme heyu helalu
dindi ogoni hongheore helo mo hongoho
helolebira.

⁶Anduane Homogo ibugua wali agali maru dindi
tara tarani karunaga minibi gili buwa
Yarusaleme wali agalinaga minibi heba
gilibumaga howa daga lamaga holebira.

⁷Yarusaleme wali agali bu karume turuore howa
iba gana lalu,
Iname mbirale bayale bayale yu kamarunaga
tene Yarusalemeha ngagoni, lalu holebira.

88

*Ngode Datagaliwabehondo biamogo bia lalu
olenego ogo*

¹ Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe-o inaga
pele ngiagaore ini kegoni.

Horo bibahendengi i biamogo bia lalu olaabo
haruli.

Mbiraga ngagoha howabi ihondo bi laabo haruli.

² Inaga bi larogo hale ha.

I pele ngi lowa olalu kogoni hale habe.

³ Iha genda damene dewaore ibu ngagome
i homolene kawareni pu kogoni ndobe.

⁴ Inaga hongo holene ereba hai halu
i agali ayu dege homole bu karu ale homole
kogonida.

⁵ Tigua i yu wahayagola agali homeneru baba
mandagi kogonida.

I agali marume bo wahalu pene ale howa
homaliha wiradagua bidogoni.

Agali mbira mbirali abogo lalu embedaho wahene
biamogo bibe nahe aibe tobahe hagadagua i
haruda laro.

⁶ Ina i gundu uli timbuni unuraore arumahe
wiagoha bape ho waharigonida.

⁷ Inaga keba holene timbuni wigome i dambi halu
iba solowara timbuni bedagome dambi
haradagua bu heledegonida.

⁸ Ina inaga nenegerume i erembira ngialu piyai
heledegonida.

Ina i mo koorene ko howa hiriri bini heledegola
tigua i handa tara haga ka.

Ina ani bidegome i dariba ho heledegola
hadalu pobe nahe kogoni.

⁹ I genda yu kogome inaga de ko halu au hara.

Anduane Homogo-o ina horo bibahendengi inaga
gi yaraga howa í olalu
i biamogo bia lalu haabo kogoni.

¹⁰ Ina wali agali homene ngaru mo heya halu
agalime nabiagane aleru birilibe.
Wali agali homenerume lone heyu howa
inaga mini yaraga hagabe.

¹¹ Wali agali homaliha ngarume, Ina gubaliniore
ho kegoni, lagabe.
Dindi mo ko heneha karume, í mini bilinahe
kego, lagabe.

¹² Arumaha karume ina agalime nabiaga ale bir-
iliru de handagabe.
Dindi ina embedaho waheneha pu karume
ina mana bayale tigabi bereru de handagabe.

¹³ Anduane Homogo-o ina i biamogo bibelo í olalu
ko.
Egerebagi bibahendengi ina ihondo bi lalu
haabo haruli.

¹⁴ Bi ani laruligo Anduane Homogo ina irane agi-
naga i erembira ngialu kebe.

Ina irane aginaga i handa tara halu ha do kebe.

¹⁵ Bamba i igiri emeneni hewangi genda dege
yama ibalu henego
áyu nde homolene kawareni haabo kogoni.

Ina i pani ngirirume inaga hongo holene bo piri-
lape henego kogoni ndobe.

¹⁶ Inaga keba holene timbuni ngegome
i bo dambi henego kogoni.

Ína ihondo pani ngirigo nguwa dege babi bo baulo waharigoni ndobe.

17 Horombe mbiragabi urunidagua biaabo harigola

iba li timbuni ibalu bibahende dambi hai hagadagua kome i bo dambi helarigoni.

Dindi bibahendeha howa waitigime i bole ho mabu bu hagadagua

ko dewa uruni i koria ibaabo haga.

18 Inaga nenegealiore hearume i erembira ngialu ina piai helarigola

ainde inaga nenege aruma holene dege ngeledegonida.

89

Isaraele wali agali ti dindiha ibu nganghi tigua iba gana laga winigo ogo

¹ Anduane Homogo-o ina ina gubalini haho wiaaboore haga kegonaga✠✠

ina iba ganaru lalu laaboore holebero.

Ína mbirale mbira bigi bulebero lalu lowirigo pugua nabi biaiore haga kegonaga lalubi

ina latagi halu laaboore holebero.

² Inaga wali agali gubaliniho haga kegoni haho wiaaboore holebira manda bido.

Ína bi lo wigi bideruni mbira lo aribia halu mendeale nalagaore

hari ema bibe nahe li de hendedemagobi honghe wiaabo ho ngagoni.

³ Ína lalu, Ína agali mbira dabenegro ogoni ibula
habo nalolene bi mbira lowinigo ngo,
lariyagoni.

Ínaga biabe biahaga Debidihondo bi lowirigo
pugua nabulebiraore lalu lamido, lariyag-
oni.

⁴ Isaraele wali agalinaga kini maha hama polebi-
raru bibahendeore
Debidi íha howa tagira pene hangume haga
bulebira.✧

Hameigini mendeme hapugua nabulebiraore,
lamiriyagoni.

⁵ Ani laga biriyago Anduane Homogo-o dahuliyali
dahuliya andagani bu karume
ína mbirale baya gibi hangu bigi biriligonaga
laga bialu
turu howa iba ganame ínaga mini mo yaraga
halu kagoni.

Anduane Homogo í mini bilinahe howa mbira
bulebero lo ngego biagaore kegonaga lalu
iba ganaru tigua laga bialu kagoni.

⁶ Anduane Homogo-o dahuliya andagani bu
karuni í ale mbira nahe.✧

Dahuliyali bu karunibi í ale mbira naheore.

⁷ Dahuliyali haguane tini dege dege ngoaiho
biruwabi
tigua Anduane Homogo í hondowa gi tim-
buniore haga ka.

Dahuliyali Anduane Homogo í ho mabubu haga
karu

✧ **89:4:** 2 Sml 7.12-16, 1 Bit 17.11-14, Iba 132.11, Ab 2.30 ✧ **89:6:**
Iba 40.5, 86.8, 113.5

tibi nde gi timbuni howa pandi hinu haga kagoni.

⁸ Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore-o hongo gibiorehe í kegobi mbirali naheore.

Anduane Homogo-o ína mbirale mbira bule ledego lo beregeda nabi biaore biaga howa í mini bilinahe kegoni.

⁹ Iba solowara hongohe bedaru ína de hondo haga kegoni.

Iba solowara ibu yaribu hongohe bialu bi lalu lile laragola bi nale ema nabi berelo ína mo palia haga kegoni.

¹⁰ Iyibi wali agalinaga hongo holene tene gibi biago bo podalu bibahende mo ko haiore harigoni.

Ínaga hongo holene gibime ínaga waitigi hearu bibahende bope hai harigoni.

¹¹ Dahuliya andagabi dindi bibahendebi íninaga dege nga.✧

Ínime dindi timbuni ogo wabialu mbirale bibahendeore dindini wilo wabu wiriyarunibi íninaga dege o bu ngaruni.

¹² Mbirale uyurayagi ngarubi karubi unurayagi ngarubi karubi bibahendeore ínime wabini nga.

Hari Tabo Hari Hemonolame Anduane Homogo íhondo turuore gibi halu iba gana lo ngiragoni.

✧ **89:11:** 1 Bit 29.11, Iba 24.1-2, 50.12

13 Anduane Homogo í hongo gibiorehe kegoni nde aguada.

Ínaga hongo holeneho magi manda bibe nahe hongo gibiorehe kegoni aguadabe.

14 Í kini howa wali agali bibahende haru kegonigo mana tigabi bulenenibi mana tigatiga dabile-
nenibi
tiagaho biruwa haru kegoni.

Ína mbirale bibahende bigi beregoria
ínaga gubalini holenebi mini bilinahe howa
bulebero laridagua bulenegobi
walia haabo halu haga kegoni.

15 Wali agalime í duniniore kego mitangi bialu íhondo iba gana lo ngiaga karu
ti ínaga dara halu biamogo bulenebi ibagabu
ka.

Wali agali uruni ti wá holeneha ibagabu
haradagua bidago ti turuore au ho
haruadabe.

16 Anigo ínaga tihondo baya turubini dege bigi bialu kegonaga
tigua egerebagibi alendobi mbiragabi
bibahendengi ínaga mini mo yaraga halu
haabo kagoni.

17 Inanaga hongo holene tene í kegonaga iname íhondo turu timbuniore ho kama.

Inanaga waitigi karu baba wai bialu kamaria
ína ina gubalini halu dara howa
wai bulumaya mo hongo haregola
inanaga waitigiru bope halu ina wayali haga beremali.

18 Anduane Homogo-o ina waitigime bolilono
ina mamage holene mbira inime dabo
helariya.

Í mana bayale tigabiorego hangu biaga ina Is-
araele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe
baya buruguleore kegoni.

Inanaga kini mbira ina haru helogo inime
ngirigoni.

*Ngode Datagaliwabehanda Debidihondo bule-
ore lalu bi lowinigo ogo*

19 Ala bambaore ina inaga biabe biahaga mini
bilinaheore heago
de gandeba mbira hendelo mialu
de gandeba ogoniha howa ina bi ogodagua
lariya.

Wai biagane ami agali mini lene mbira ina
dabaru.

Wali agali bu hearu helowa ibu hangu dabalu
ibunaga hagianeni kininaga manda mo
karula haru.

Karula howa haru haga kininaga dagiani bere-
laru, lariya.

20 Inaga biabe biahaga Debidi hearia hondowa[☆]
ina ibu tinaga kini helo dabo helalu
weli loma binime ibu hagianeni odo wiru.

21 Ina ani buwa inaga hongo holene ibu heba
haaboore helolebero.
Inaga gime ibu mo hongo harogola ibu hon-
goheore haabo holebira.

[☆] 89:20: 1 Sml 13.14, 16.12, Ab 13.22

- 22 Ani berogola ibunaga waitigirume ibu baba wai
 bialu
 ibu bope halu mo taga habe nahe holebira.
 Wali agali mini kowi karumebi ibu minupe habe
 naheore holebira.
- 23 Ina ibunaga waitigi karuni geme hengedo
 mbaraho wahalu
 inaga kini ogoni handabe manga haga karuni
 bibahende homelo bo wahai holebero.
- 24 Ina ibu gubalini timbuniore halu ibu heba haho
 wiaaboore holebero.
 Ibugua ibunaga waitigiru baba wai bigi birangi
 ibu wayali hangu haabo helolebero.
- 25 Dindi iba solowara mini Medidereniana be-
 dagoria howa wima pialu
 iba timbuni mini Yuberedisi poragoria wiape
 kagoni
 bibahendeore Kini Debidi ibunaga halu
 ibugua handa gimbu bilo mulebero.
- 26 Ina ani berogola ibugua ihondo ogodagua
 lolebira.
 Inaga ababi inaga Ngode Datagaliwabebi í
 kegoni.
 I de handayaho howa mamage hagabi
 inaga pele ngiagabi í hangu kegoni, lolebira.
- 27 Ina ibu í igini wahene helolebero.✧
 Kini maru karubi ndo ibu mo duniniore
 helolebero.
- 28 Inaga gubalini haho wiaabo kogome ibu yu wa
 naholebero.
 Ina ibula habo nalolene bi lo wuleberogo
 bi ogoni pugua nabi wiaabobo bu wilonaga lo
 wulebero.

✧ 89:27: Mo 1.5

- 29 Bibahendengi ibu damene hangume kini haabo holebira.
 Isaraelenaga kini hameigini mendeme ha pugua nabi
 Debidi ibuniha howa tagira pene hangume ho aribia haga biaabo holebira.
 Hari damindini haabo hene li kadagua haaboore hama polebira.
- 30 Ani ani bulebirago ai mani Debidi ibunaga aguanene hama porarume
 ina mana lo ngogo hale halu bia nabi mo wahalu
 ina bilimu lalu bi ledodagua nabiyaguabi
- 31 ina bi laga berogo hale howa mo yo handaga bialu
 tigua inaga erembira ngialu puguabo hayaguabi
- 32 nde ina tigua ko biraruni ilu wu ha dege buwa pani mulebero.
 Tigua mana liahe dewaore biyagonaga tandaga nalu howa manda bilo
 ina gewa tibume mana lalu bolebero.
- 33 Ani ba boleberogoyu
 ina Debidi gubaliniho kogoni nde ogoningibi gubalini haho wiaaboore holebero.
 Ina ibu yu wanahe ibuhondo habo nalolene bi lo wirugobi pugua nabulebero.
- 34 Ina ibula habo nalolene bi lo wirugobi napugulebero.*
- Bulebero lalu lo wirugo ariabi mbiraore hangubi habo nalolebero.

* 89:34: Dag 23.19, Man 7.9, Yar 33.20-21

35 I Ngode Datagaliwabe mana bayale tigabioreru
hangu biaga kogo howa
habo nalolene bi ogoni lo wirugoni.

Ina bi halu mbira hangu lo ngogoni mani wia ajaj
bilonaga lo ngeledogoni.

Ina Debidihondo bi lowirugo ke halu habole
naloleberoore.

36 Debidinaga aguanene ti ho tawe hama pua-
boore holebira.

Kini Debidinaga haru holene ngagoria
ibunaga aguanene maha hararu mbiragome
mia aribia haga bima piaho ngane
honani dalu haho ngadagua
tigua wali agali haru haho wiaaboore
holebira.

Ti ani haru helonaga ina handayaho holebero.

37 Kini Debiti ibu ariame dege wali agali haru
haho ngane

ege mbiraga tagira ibuwa dalu wáho
kalidagua haru haaboore holebira.

Ege li harini kagonime mbirale bibahende de
handai ho howa

wali agali bibahendehondo ina bi lo ngoruni
henene hanguore leda lalu lo pana haga ege
ibu li harini kagoni.

*Kininaga waitigirume ibu bope hayagola dugu
binigo ogo*

38 Anigo áyu inaga kini inime dabo helarigo ibula
kebaho kegoni.

Kini ibuni hangu helo wahalu í erembira mi-
alu pedegoni.

- 39 Ínaga biabe biahaga biagola habo nalolene bi lo wirigoni ínime puguarigoni.
 Pugualu kininaga manda golo muwa waruha ba horo helarigome ai kininaga manda biagoni mebia halu angu tolobu wahayagoni.
- 40 Iibunaga tanonaga ege pabe biaruni gialo payabu waharigome ai ibunaga anda hongohe bu helearuni bibahende mo ko hai hayada.
- 41 Ani bidagola ibunaga dabudabu panigi bu payabu ngaria wali agali hariga puíbu birarume mo page yalu pugu bira.
 Wali agali ibula mandagi handa aī nāi padarume ani birago handaragola ibuhondo mege bialu oba halu kagoni.
- 42 Ína ibunaga waitigirume kini biagoni balu bope helalu waitigi biaru ti miniha turu halu mambolo bama pelariyagoni.
- 43 Kini biagonaga wai biagane ami agali hayarunaga hongobi tinaga wai biagane ale wiaru bibahendenaga hongobi pirilipe hai helariya.
 Ibu wai bialu hearia bope helalu dari helariyagoni.
- 44 Ani helalu ibu kini howa wali agali haru haga hayagoni ogonongi hairi helalu ibuni dindiha minupeho berelariyagoni.
- 45 Ína ibunaga mali gadia dai bialu ibuni abaleore mo agali wahe helarigome

ibu mo taga holene gibioreme dambiho
heledegoni.

*Ngode Datagaliwabehanda ibu gi milo
ibuhondo bi lenego ogo*

46 Anduane Homogo-o í ha do ho kegoni nde ani
haaboore hole kebe.

Ínaga keba holene gibi
ira daradagua dalu kagoni dairi agoangi
holebirabe.

47 Anduane Homogo-o ina wali agali dindini bu
kamaruni
nde lu ndo emene tigimandi hangu halu
homaga kamagonidago manda bibe laro.

Ína ina bu kamaruni wabiriyago
áyu nde ina bibahende bu kamaruni mini
homa biago kamago
homalu ereba hai hole kamagonidago manda
bibe.

48 Mbirali nahome haho wiaaboore holego ai
kabe.
Mbogoyi heba uliha yaanda haragola í
mangabago
heyalu poro labehe mbirali ai kabe.

49 Anduane Homogo-o ainde agua berebe.

Ai áyu ina gubalini naheore kebe.
Debidihondo habo nalolene bi lo wialu
ogoale bulebero lo wigi biriruni agua bule-
berebe.

50 Anduane Homogo-o ínaga biabe biahaga o kogo
nde mitangi bibe.

Wali agali í mitangi nabiaga bu karume í
mege bialu kagoni.

Tigua íhondo bi ko tara tara lalu
tandaga ngiragola í genda yu howa dongeho
haruli.

⁵¹ Anduane Homogo-o ína í kini holiya dabo helar-
igoni kogola
ínaga waitigi karume íhondo bi ko lalu ka.

Í porogoha bayale mbira nawi
í mege bialu mo ko haga karia dege iraga haga
bialu kogoni.

⁵² Iname Anduane Homogonaga mini mo yaraga
haaboore halu hamíya hameledo.

Ani bilo. Aniore bilo laro.

90

*Mbiralime Ngode Datagaliwabehondo bi lenego
ogo*

¹ Anduane Homogo-o í inanaga andaore
haradagua bidegoni.✧

Inanaga mamali heneyaru tibi íha dege howa
heneyago
ai áyu inabi íha dege howa bu kamagoni.

² Dindini hari wedarubi nawe howa mbirale biba-
hende dindini ngarubi nawabi howa✧

Ngode Datagaliwabe íniore ala haabo
heneyago
áyubi haabo kego manibi haho wiaaboore
hole kegoni.

✧ 90:1: Man 33.27 ✧ 90:2: Min 8.25-26

³ Wali agali bu kamaruni homalu lone dindi tagobi
lelariligoni.

Ína inahondo, Dindi wali agali bu kamiruni tí
dindime wabinigo homalu
lone dindiho dai bilimu, lalu kegoni.

⁴ Iname mali daosini (1,000) mbira bolangua
hayago lu laramaligo[☆]
ína ogoni lu ndo bame abe harimago han-
daradagua birili.

Mbiraga agalime mamage ho ariari bialu
mbiraoregome mamage tigimandi haraligobi
tigimandidane handaga kegoni.

⁵ Iba li ibalu wali agali hiliyalu poragola iba nalu
homagadagua
ína wali agali hiliyalu pirili.

Ina emene tigimandi hanguni emaga
handaradagua bialu halu homaramali.

Ina egerebagi tani mbira áyu dege delatagi howa

⁶ ala anda haga bialu lini dalu
ni handaragola yo bialu
alendo gaulo daga hagadagua ina ani bialu
kamagoni.

⁷ Ína inahondo handabe mangaho kegonaga
iname í hondowa gi timbuniore ho kamagoni.

Ínaga keba holeneme ina handayaho kegome
ina bibahende do ereba hai haramagoni.

⁸ Inanaga mana ko tara tara beramaliruni
bibahendeore í de handaiho kegoni.

Mana ko maru ohowa bia do hene birimarubi

[☆] **90:4:** 2 Pi 3.8

bibahendeore í deni panigi mo ngelowa
kegoni.

⁹ Ina wali agali dindini lu holeneḡo ínaga keba
holeneme mo tubagi halu
inanaga buhe bame halu mbira hangu
laradagua abaleore lalu bolangua
haragoni.

¹⁰ Ina wali agali dindini mali pira karia hangu
haramali.

Hongohe harimayagua nde mali pira halira hara-
mali.

Anigo áyu o haramadagoniha genda bulene
erekui biabe bulenela dege ngaria handalu
haramali.

Mali podo nginidadagua hai halu bialu
ínane abaleore pu ereba haramali.

¹¹ Ínaga keba holenenaga hongo gibi ngegoni de
handai hene ai kabe.

Wali agalime mana ko biraru hondowa ínaga hand-
abe mangaho kegola

wali agalinaga bu miniha gi timbuni bulene
tagira ibaganego aiwa manda bidabe.

¹² Ina dindini lu ndo emene tigimandi hangu hole
harimada manda bulumaya[☆]

ínaga lawaiha biawaiha bibe.

Inanaga horo dagalo wia heneḡi harimada
manda bialu

miniwi holomaya ínaga mini dingi dangia
loleneḡo inanaga bu habaneha wia habe.

[☆] **90:12:** Iba 39.4

- 13 Anduane Homogo-o ína inahondo kebaho
haabo kegoni agoangi hairi hole kebe.✧
Ina ínaga biabe biahaga kamaru hondowa dara
habe.
- 14 Ina horo bibahendengi dindini hama pora-
mangi
miniha turu halu dungu lowa iba gana lalu
haabo holomaya
ína egerebagi bibahendengi ínaga gubalini
haho wiaabo holeneme inaha tolotagiho
helaga bibe.
- 15 Ína mali dewani ina genda yu dindihaore wara-
peho helarigonigo
ai áyu ina lone mo turuho helabe.
Ina genda yu hemane mali piyago daga lowa
mali o biagoni taheni turuho hama polomaya
ina mo turu habe.
- 16 Ína biabe hongohe gibi beredaru ínaga biabe
biahaga kamaru ina hondolomaya walia
habe.
Inanaga waneigini maha hararu tibi ínaga
hongo holene baya tara tara ngeru hendelo
mo walia habe.
- 17 Anduane Homogo inanaga Ngode
Datagaliwabe-o
iname í duniniore ke mitangi bialu hama-
ligo✧
ína inahondo dara halu baya turubini bigi
bibe.
Iname mbirale bigi beramaru bayale haga bialu
lini daga bilo bulumaya mo hongo habe.

✧ 90:13: Har 32.12-13 ✧ 90:17: Iba 27.4, Ais 26.12

91

Anduane Homogo ibu inanaga mamage haga kagonigo ogo

¹ Mbirali Anduane Homogo Daligaorene Daliga kagoha ha do hole porago✧
ibu Anduane Homogo Bibahende Hongo Haiheore kagonaga tuha puwa baya turubini pu holebira.

² Anduane Homogonaga tuha howa ibugua ibuhondo ogodagua lolebira.✧

Ína í bu dambi halu inaga pabe tigila í howa í baya hangu handayaho hariligoni.

Inaga Ngode Datagaliwabe í kegoni.

Ina íni hanaho kogoni, lolebira.

³ Heneneore Ngode Datagaliwabe ibugua í baya hangu handayaho halu mamage holebira.✧

Damame agalimeyaguabi gono wia do hene ngaruha í do wia nabulebere.

Warago hiriribi tara tara wali agali bo home laganeale ngarumebi í ela naholebira.

⁴ Ega angibunime ibunaga babaganeme ibu igini bu dambi hagamada✧

Anduane Homogo ibugua í bu dambiho holebira.

Ani biragola í ibunaga tuha howa bayaleore holebere.

Anduane Homogohanda bule ledago biaga mini bilinahe kago

✧ **91:1:** Iba 31.20, 121.5, Ais 25.4, 32.2 ✧ **91:2:** Iba 14.6, 18.2, 56.4, Yar 16.19 ✧ **91:3:** 1 Kin 8.37, Iba 124.7, Min 6.5 ✧ **91:4:** Iba 36.7, 40.11, 63.7, Ais 51.16

ibugua ínaga humbi howa ibu erembiraha
mo ngelowa hatali wu holebira.

⁵ Mbirale mbira mbiraga bulubada lowa í miniha
gigi howa palulene nawi.✧

Horombe howabi í nahende keria abale ibuwa í
balu polobada lowa
í gigi howabi holene nawi.

⁶ Dama ko tara tara bu karume mbiraga
horombebi wali agali bo wahama ibaga
bialu kago✧
ína dama uruni hondowabi gi holene nawi.

⁷ Áyu dege í deni wali agali daosini mbira (1,000)
bibahende homa hilayaguabi✧
daosini pira (10,000) í kegohayagi homai
hayaguabi
í ela naholebirago giho holene nawi.

⁸ Anduane Homoghandá wali agali ko biaga
karume mana ko biyagonaga pani mirago✧
íni deme handalu hondolebere.

⁹ Ína Anduane Homogo ínaga mamage haga
helalu
ínaga Ngode Datagaliwabe Daligaorene
Daliga kago hatali wiagane humbi
helarigoni.

¹⁰ Ani helo waharigome mo ko holene tara tara
ngarume í kegoria anda naibulebira.
Warago ko tara tara gendabi ngarubi í andagani
anda naibulebira.

✧ **91:5:** Yob 5.19-23, Iba 23.4, 27.1, 64.4 ✧ **91:6:** 2 Kin 19.35, Yob 5.22 ✧ **91:7:** Yos 14.10 ✧ **91:8:** Iba 37.34, 58.10

- 11 Ngode Datagaliwabe ibugua ibunaga dahuliyaliru lamialu✧
 í ibagabu kegoha, Tí mamage hama ibagabu hole pudaba, lalu lamulebira.
- 12 Ege tole ngagome ínaga ge nabehedagola dahuliyali uruni tinaga gime í taba yaraga holebira.✧
- 13 Ínaga geme laionobi nogombibi✧
 laiono hungubaluabi puya tomia palebi bibahende hengeda hai holebere.
- 14 Ngode Datagaliwabehanda ogodagua larago,✧
 Wali agali í gubalini heneneore ho karu inime ti haru dai bialu pele mulebero.
 Í tinaga Anduane Homogo ka lowa henene yu tigabu karu tinaga hatali wiaga humbi inime holebero.
- 15 Tigua í olaragola ina tinaga bi larago hale halu ladai bulebero.✧
 Ti kagoria gendabi íbu ngangí ini ti heba haabo holebero.
 Ina ti gi mialu haru dai bialu ti mo yaragaho helolebero.
- 16 Tinaga holene lu hama pelo tinaga mali mo tago holebero.
 Tigua bima ibiyagonaga yolo uruni mulebero.
 Ina ti pele mialu ini ti heba haabo holebero, lene.

✧ 91:11: Iba 34.7, Md 4.6, Lg 4.10 ✧ 91:12: Md 4.6, Lg 4.11

✧ 91:13: Hgn 14.6, Dan 6.22, Lg 10.19 ✧ 91:14: Iba 9.10, 59.1, 145.20 ✧ 91:15: 1 Sml 2.30, Yob 12.4, Yo 12.26

92

Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba gana lenego ogo

¹ Anduane Homogo-o íhondo kaj lolene bayaleoreda.

Í Ngode Datagaliwabe Daligaorene Daliga kegoni lalul
í mini yaraga halu iba gana lolene bayaleorengagoni.

² Egerebagi bibahendengi ina í gubalini ho haabo kegonaga lolene karulape ogoni.

Mbiraga bibahendengi ina í mini bilinahe kegona galebero.

³ Ina ngida ale tara tararu balu inaga mini yaraga holebero.

⁴ Anduane Homogo-o ina biabe hongohe biriru mitangi bialu í turuho kogoni.

Ína bayaleore dewa birigonaga inaturuore halu iba ganaru lebero.

⁵ Anduane Homogo-o ina biabe biriliru timbuniore hongohe biaga ke.✧

Ínaga miniha mitangi bideru iname manda bibe nahe kamagoni.

⁶ Wali agali mini nawi karumebi mini giga nabi karumebi mbirale uru manda nabibehe ka.

⁷ Wali agali mini kowi bu karu ti datani bu hagagobi ka.

Ko biaga bu karume mbirale ngago damene yu howa homogo ha holebira.

✧ 92:5: Iba 139.17, Ais 28.29, 55.8-9, Lm 11.33-34

Ani bulebiragoyu ti mo ko hai halu erebaore holebira.

⁸ Anduane Homogo-o íni kini haluhe haabobo hagaore kegome ti ani bulebira.

⁹ Agali íla waitigiho karu ti homalu agali mini kowi karu bope hai holeberegó ina mandabu kamagoni.

¹⁰ Ína nogo bulumaga wangabe gabuanaga hongo kaligobi íha hongo timbuni helari.

Ína íhondo bayale birigonaga turuore ho kogoni.

¹¹ Í waitigi bu hearu mo ko hai harigo de handalu agali ko hearu yiya lalu dugu biayuago hale haru.

¹² Wali agali mini tigabi bu karu ti ayage timbuni andaho karubi holebira.✧

Ti Lebanono irabuha ira tamia bayale timbuni bu karubi holebira.

¹³ Ti Anduane Homogonaga anda haneni ira hengine mbira haradagua bida.✧

Inanaga Ngode Datagaliwabe ibunaga andaha howa ti bayaleore holebira.

¹⁴ Ti lu ho waheneore heaguabi lini bayale daabo haga kagoni.✧

Tinaga yuniru gahenge halu ti hongohe haabo howa gabu nahaga ka.

¹⁵ Ti ogonibi kagome Anduane Homogo ibu mini tigabiore kago hendelo mo walia ka.

Ínaga hapai haga kago ibuha lehe mbira nawiore.

✧ **92:12:** Iba 1.3, 52.8, Ais 65.22, Hos 14.5-6 ✧ **92:13:** Iba 100.4, 135.2 ✧ **92:14:** Iba 1.3, Yo 15.2

93

Anduane Homogo ibu kini kagonigo ogo

- ¹ Anduane Homogo ibu kini kagoni.
 Ibunaga mini mo yaraga holenebi hongo gibihe
 holenebi karulowa kagoni.
 Dindi timbuni o ngagoni ibunime wabu
 winiyadagua
 ema bialu girigurabi mbira bule ndoore ngag-
 oni.
- ² Anduane Homogo-o bambaore mbirale biba-
 hende nawiangi✧
 ína handame ho haabo hene kegoni.
 Í ala henerunagabi áyu kamarunagabi
 mani holebirarunagabi kini haluhe haabo
 kegoni.
- ³ Anduane Homogo-o iba solowararu uli un-
 uraoreha berenerume
 ai áyu bi timbuniore hongo howa tilitula lala
 ho nga.
- ⁴ Anduane Homogo ína mbirale bibahende
 dahuliya andagani ngagoni
 ínaga hongo gibihe kegame yani howa han-
 dayaho kegoni.
 Iba solowara tilitula lalu kadu bararaga bialu
 karuni
 hongo emene bamedago lowa í hongo
 gibiorehe kegoni.
 Iba solowara yaribu buyu ibalu iba angeni hongo
 howa haealo bade haga bialu karuni
 emene bamedago lowa í hongo gibiorehe
 kegoni.

✧ 93:2: Iba 45.6, 90.2, Dug 5.19

- ⁵ Anduane Homogo ínaga mana lo ngeruni biba-
hendeore wialu wiaabobore bulebira.✧
Ínaga anda loma biniore kagoni ibu haho
wiaaboore holebira.

94

*Anduane Homogohanda wali agali ko biagabi
bayale biagabi tigatiga dabolebirago ogo*

- ¹ Anduane Homogo í Ngode Datagaliwabeore
howa✧
wali agali mana ko biaga karume biyarunaga
pani nelo mirili.
Áyu ínaga lembo holene ngego tihondo mo
walia habe.
- ² Wali agali bibahende ínaga deni íbu hai helole-
bere.
Wali agali mine haga karume mana ko bi-
yarunaga pani nelo abale mule ibabe.
- ³ Mana ko biaga bu karume mana ko bialu turuho
helo henge agua agima muleberebe.✧
Anduane Homogo-o tinaga henge agira
ngabe.
- ⁴ Agali ko biaga karume mana ko biyagonaga turu
haga bialu
mine ho helo horo agiru heloleberebe.
- ⁵ Anduane Homogo-o uruni tigua ínaga wali agali
bo hangedape halu
genda timbuni mo mialu kagoni ndobe.
- ⁶ Wali dalo berearubi waneigini aiya abala
homene karubi

✧ **93:5:** Iba 19.7, 29.2, 96.9, 1 Ko 3.17 ✧ **94:1:** Ais 35.4, Nah 1.2,
Lm 12.19 ✧ **94:3:** Yob 20.5, Iba 13.2

tigua bo wahai haga ka.
 Wali agali dindi taraha howa inanaga dindini
 ibu hene karu
 homelo bo wahai halu biaga.

7 Tigua lalu, Anduane Homogohanda ina de nahendeda.

Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabehanda iname bialu kamarunaga manda nabi bame kago waha, laga ka.

8 Inaga wali agaliru-o tigua mana ko dege biaabo halu kamigo agua beremibe.

Tí wali agali mini nawi lulu ale kamigo angi mini wiadai buleberemibe.

9 Ngode Datagaliwabehanda inanaga hale wabu helenego

ibu bi hale habe nahe kabe.✧
 Ibugua inanaga de wabinigo ai ibu de handabe nahedabe.

10 Hameigini tara tara dindi bibahendeha karume ko biragola✧

ibugua ti mo tiga bialu pani namulebirabe. Ibugua wali agali lawai haga kago ibuha manda mbira nawi kabe.

11 Anduane Homogo ibugua wali agalinaga miniha bibahende ngaru manda biaiho ka.✧

Tigua ogoale bule lomanda manda bu kago hondowa ibugua mbirale uruni bibahende tagira napolebira mandabu ka.

✧ 94:9: Har 4.11, Min 20.12 ✧ 94:10: Yob 35.11, Iba 44.2, Ais 28.26 ✧ 94:11: Yob 11.11, 1 Ko 3.20

- 12 Anduane Homogo-o ína wali agali mo tiga biriru
ti turuho ka.✧
Ínaga mana lowini ngego lawai hene karu tibi
turuho ka.
- 13 Ína ogonidagua bini karu ti miniha dungulo
kane dege
agali ko biaga karu ti homai halu homaliha
piai helo
í maliaho haga ke.
- 14 Anduane Homogohandaibunaga wali agali yu
wa nahaga ka.✧
Heneneore ibuguaibunaga wali agali bu karu
erembira mialu yu wanahagaore ka.
- 15 Mani howa agali godi lararume tigatiga dege
lolebira.
Ani laragola hale howa wali agali tigabi
karume
bi ogoni talialu bialu holebira.
- 16 Mbiralime ì biamogo bialu agali ko hearu bope
hayago aibe.
Mbirali ìla mandagi howa agali ko biaga hearu ko
nabilonaga
ì biamogo biyago aiwabe.
- 17 Anduane Homogohanda ì biamogo nabinidale
nde ì homene dininiru piagagoaha abale pu
kole.
- 18 Ina lomanda bialu koria ì ge harogoria gondo
lalu ì pilarogonigo laru.✧
Ai Anduane Homogo-o ínaga gubalini haabo
hariligome

✧ 94:12: Yob 5.17, Min 3.11, 1 Ko 11.32, Hi 12.5 ✧ 94:14: 1 Sml
12.22, Lm 11.1-2 ✧ 94:18: Iba 38.16

ínaga gime yania harigola ì pi nale bayale
kogoni.

19 Horo ì genda ho kongi howabi ko ngarunaga
mini dege dindiho hewagolabi
ínime ínaga mini mo palia halu ì turuho
helarigoni.

20 Agali haguane tigabi ndo ko dabaga karu baba
í biabe mandagi nabiaga kegoni.
Agali ko uruni tigua wali agalime mana ko
biraru hondowa
karulape dege bira lalu ani bialu helo wahaga
ka.

21 Tigua wali agali ko nabi bayale biaga karu mo
ko hole ndinde laga ka.
Wali agali tiha ko nawi karu homelo bo wa-
hole
ko biaga urunime manani helalu kagua
dabaga ka.

22 Anigo Anduane Homogohanda hongoheore
howa ì biamogo biaga ka.✧
Inaga Ngode Datagaliwabehanda ì baya
hanguore handayaho haga kagoni.

23 Tigua mana ko dewaore biyagonaga ibugua
emena ko ngaru tihondo mo mulebira.
Tinaga ko biyaru mitangi bialu tini homelo
ibugua ti bo wahai holebira.

Anduane Homogo inanaga Ngode Datagali-
wabehanda ti bo wahaiore holebira.

✧ 94:22: Iba 59.9, 62.2, 62.6

95

*Anduane Homogonaga mini mo yaraga halu iba
gana lenego ogo*

¹ Uru-o ti ibidaba.

Anduane Homogonaga mini mo yaraga halu iba
gana lamiya ibidaba.

Ngode Datagaliwabe ibugua ibunaga hongome
ina haru dai bialu pele ngiyago mitangi
bialu
ibuhondo turu halu iba gana lo mimiya ibid-
aba.

² Iname ibu kagoria kaware hapara howa
ibuhondo kai lo maliya ibidaba.
Iba gana baya turubiru ibunaga mini mo
yaraga halu
ibuhondo lo mimiya ibidaba.

³ Anduane Homogo ibu Ngode Datagaliwabe hon-
gohe kagoni.
Ibu kini hongo gibihe howa
dama mitangi bialu wali agali gime wabini
karubi ndo
ibu daligaore gibi kagoni.

⁴ Ibugua gundu uli unura wiape karuha howa
handame hama iralu hari daligaore
wedaronaga neneni handairi howa
dindi bibahende ha handame ho kagoni.

⁵ Ibugua wabini iba solowara bedarubi dindi
bibahende ngarubi
bibahende ibunime dege handame ho kagoni.

⁶ Uru-o ti ibidaba.

Iname inanaga ma podope halu Anduane Homogo ibu duniniore kago mitangi bialu ibuhondo lotu lamiya.

Anduane Homogo ibu ina Wabiaga kago iname ibu kagoria kaware ibuwa ge duli hangaho biruwa ibu mitangi bialu lotu lamiya ibidaba.

7 Ibu inanaga Ngode Datagaliwabe kagoni.☆☆☆
Ibugua ibunaga wali agali bu kamaru nogo sibi haru haradagua haru haga kagoni.
Ina tomo nolomaya ibugua ngiaga kagoni.
Ibugua áyu bi o larago hale hadaba.

8-9 Ngode Datagaliwabehanda tihondo bi lamialu lalu,☆☆
Tinaga mamali ala henerume inaga bi hale howa nahe tingi halu tinaga bu miniha anda polani hondowa ila waitigi ho hene.

Tigua dindi ko wali agali nahaga mini Meriba Masala wiagoria ina ti biamogo timbuni birugo de hendene.

Ani anigo ina ti haru halu hewagola tigua inaga hongo ba handalu hene.
Ti ani binigo ina bi larogo tigua áyu hale howa tinaga mamali binidagua bulemini nabilimu.

10 Dindi ko o biagoria mali pira mariani (40) ina ti haru howa bima ibiruru bibahende handai dege howa tigua i abi haruabe hondole ba handalu hene.

☆ 95:7: Iba 80.1, 100.3 ☆ 95:7: Hi 3.15, 4.7 ☆ 95:7: Hi 3.7-11

☆ 95:8-9: Dag 14.22, Man 6.16 ☆ 95:8-9: Har 17.1-7, Dag 20.2-13

Wali agali urunime horo bibahendengi hariga
 koha pialu haabo halu
 inaga bi lo wirugoni hale halu bibe manga
 haga karunida lowa
 11 ina tihondo lemboore howa bi hongohe mbira
 bule lalu lo wirugo.☆
 Wali agali urunioire ina ti mini ibu halo biru-
 lene muleberogoria anda napolebiraore,
 lalu Ngode Datagaliwabehanda ani lene.

96

*Ngode Datagaliwabe ibu kini daligaore howa
 bibahende handame ho kago ogo*

- 1 Anduane Homogohondo iba gana gahenge lo
 mulene nga.
 Dindi bibahendeni bu kamirume Anduane Ho-
 mogohondo iba gana lo mulene nga.
- 2 Anduane Homogohondo iba gana lo mialu
 ibunaga mini mo yaraga halimu.
 Ibugua ina haru dai bialu pele ngiyagoni lalu
 horo bibahendengi wali agali bibahendeme
 hale hai helo lamiaaboore halimu.
- 3 Ibu daliga gibiore ka lalu
 hameigini bibahende paluyu pedaru hale hai
 helo lamilimu.
 Ibugua biabe timbuni bayale bima piyarunaga
 lalu
 wali agali bibahende lamiai halimu.
- 4 Anduane Homogo ibu daliga gibiore kagoni.
 Iname ibunaga mini uyura mo yaraga haabo
 halu hamija.

☆ 95:11: Dag 14.20-23, Man 1.34-36, 12.9-10, Hi 4.3-5

Mbirale wali agalime dama mitangi bialu
gime wabini ngaru hondowa
ina gi holene nawi.

Anduane Homogo ibu dege daliga gibi kago
iname ibu hondowa dege giho holene nga.

⁵ Wali agali hameigini tara tarama mbirale dama
mitangi bialu tini gime wabiniruhondo bi
pupu wiagaru
uruni bibahende ke howa hangu bialu kag-
oni.

Inanaga Anduane Homogo ibugua hari daligabi
mbirale bibahende hariha karubi ngarubi
wabinigo
ibuni hangu daliga gibiore kagoni.

⁶ Anduane Homogo ibu kini howa wá holenebi
mini mo yaraga holenebi ibunaga hangu
ngagoni.

Ibunaga anda lomabu heleneni mbirale bu
ngarume
Anduane Homogo ibuni hongohe howa ibuni
baya buruguleore gibi
agi loabe tobahe kagobi walia ho nga.

⁷ Wali agali dindini bu kamiru bibahendeme[☆]
Anduane Homogonaga mini mo yaraga hal-
imu.

Ibunaga wá holenebi hongo holenebi daliga
gibiore nga lalu
ibunaga miniore mo yaraga halimu.

⁸ Anduane Homogonaga mini timbuni daligaore
ngago mo yaraga halimu.

[☆] **96:7:** Iba 29.1-2

Ibuhondo mbirale mbira lomabu migi bule
giha yaga bialu
ibunaga andaha anda ibugu bilimu.

⁹ Wali agali bibahende kamiru Anduane Homogo
ibu baya buruguleore kagoria ibalu[☆]
bulu palialu ibunaga lotu lalu halimu.
Wali agali dindi bibahendeni kamiru tígua ibu
gibiore kago hondowa duru ala lalu hal-
imu.

¹⁰ Wali agali hameigini tara tara bibahende bu
hama pedaru lamialu,[☆]
Anduane Homogo ibu kini ka, lalimu.
Dindi timbuni o ngagoni ibunime wabu
winidagua
ema bialu girigurabi mbira nabuleore ngag-
oni.

Ani kago howa mani ibugua ibalu
wali agali bibahende baba godi lalu tigati-
gaore dabilebira, lalu lamilimu.

¹¹ Dindi timbuni ogo íbi hari li kego íbi libu nde
turu halibu.

Iba solowara índé tigitugu lalu ínínaga bi dalimu
labe.

Mbirale iba solowaraha biru ngamiru tínde bi
ladagadaga bialu tínínaga bi ladaba.

¹²⁻¹³ Mabú wima pedamirubi mbirale mabuni an-
daho hama pedamirubi[☆]

tí bibahende turu timbuniore ho halimu.
Anduane Homogo ibuni dindi ogo bibahende
handagimbu buwa

[☆] **96:9:** 2 Bit 20.21, Iba 33.8, 93.5, 114.7 [☆] **96:10:** Iba 9.8, 67.4,
93.1, 98.9 [☆] **96:12-13:** Iba 98.9

haru hole ibulene tu harangi mbirale
 urunime bi urunidagua lagalaga bulebira.
 Ira teha ira bu karume turu gibiore howa
 tininaga bi lalu bi dalimu lagalaga bulebira.
 Ibugua dindini wali agali bu kamaru mana
 tigabiore buleneni haru holebira.
 Bi heneneore loleneni howa ti dablebira.

97

Anduane Homogo ibu kiniore kago ogo

- ¹ Anduane Homogo ibu kiniore howa handame ho
 ka.
 Dindi o ngego ína turu holene nga.
 Dindi iba dege dombeneha ngamiru tíguabi
 turu haga bidaba.
- ² Beraliba arumalame ibu ho mabu bida.
 Ibugua wali agali ta nabi karu mana tigabi
 ngagome haru howa handaya ho haga ka.
- ³ Ira hungu bamba halu puwa
 waitigi ho mabu bidaru dai helaga ka.
- ⁴ Ibugua hari daba migimege lalu
 dindi bibahende ngago wá hame helaga ka.
 Dindi ngarume uruni hondowa duru laga.
- ⁵ Anduane Homogo ibu dindi bibahende
 ngarunaga Anduane ka.
 Dindi hari ngarume Anduane Homogonaga
 deni wagaya do elagadagua
 do elai haga nga.
- ⁶ Hari daliga li karume ibunaga mini tigabiore nga
 lalu latagi ka.
 Hameigini tara tara dindi bibahendeni karume
 ibunaga wá taraore harago de handai haga
 ka.

- 7 Wali agali mbirale dama mitangi bialu gime wabini ngaruhondo bi pupu wiaga karu✧
ti mo taga timbuniore holebira.
Gime wabini ngarume Anduane Homogo hondowa bulu paliai holebire.
- 8 Anduane Homogo-o ínaga mana tigabi hangu ngegome wali agali dabaga kego manda buwa
wali agali Saiononi karubi Yuda dindiha tano dewa wima pedaruha bu karubi
ti bibahendeme ihondo turu halu miniha dungulo haga ka.
- 9 Anduane Homogo Hongo Haiheore-o ínna dindi bibahende handameho kegoni.✧
Íore mini lene daligaorene daliga howa bi pupu wulenaga gime wabu ngaru bibahende bolangua haihe kegoni.
- 10 Anduane Homogohanda wali agali mana ko ngaru hame nalaga karu tihondo gubalini ho haga ka.
Ibunaga wali agali karu handayaho haga ka.
Ibugua ti agali ko biaga karunaga giha karia gingila mialu haru dai biaga ka.
- 11 Anduane Homogonaga wá holeneme wali agali mini tigabi karuni wá hadali haga ka.
Turu holeneme wali agali bayale biaga karu tinaga bu miniha mo turuho helaga ka.
- 12 Wali agali mini tigabiwi kamiru tí turu ho hadaba.

✧ 97:7: Har 20.4, Man 5.8, 27.15, Yar 10.14, Hi 1.6, Ya 2.19 ✧ 97:9: Har 18.11, Iba 83.18, 95.3, 96.4

Tígua Anduane Homogohanda bayale biyarunaga
 turuho hadaba.
 Ngode Datagaliwabe ibu mini baya buruguleore
 kago
 ibugua uruni biyaru mitangi bialu tígua
 ibuhondo turu halu kaj ladaba.

98

*Anduane Homogo ibu wali agali bibahende han-
 dame ho haga kago ogo*

¹ Anduane Homogohondo iba gana gahenge
 lama.✧

Ibugua mbirale baya tara tara biai hayagoni.
 Ibuninaga hongo timbuni kagomebi ibunaga
 mana baya burugule ngagomebi
 ibugua waitigi bope hai hayagoni.

² Anduane Homogohanda wai buwa ina wayali
 haru lalu latagi haya.

Ibugua Isaraele wali agaliru pele mialu haru dai
 bulenaga
 hongo timbuni wali agali tara tara bu
 hearuhondo walia hayagoni.

³ Ibugua ibunaga bi lowiniru mitangi bialu✧
 Isaraele wali agalihondo gubalini haabo halu
 ti yu wanaheore heneya.

Inanaga Ngode Datagaliwabehanda ina waitigi
 bope halu ina haru dai biyago
 wali agali dindi bibahende ha bu hearume
 hale halu manda biaiore haya.

⁴ Wali agali dindi bibahendeni kamiru

✧ **98:1:** Har 15.6, Iba 33.3, 40.5, Ais 52.10 ✧ **98:3:** Iba 22.27, Lg
 1.54, 1.72

- tígua Anduane Homogohondo turu halu iba
gana ladaba.
Bu miniha dungulo holenaga iba gana turu howa
dalimu lalu
ibunaga mini yaraga hadaba.
- ⁵ Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
gana ladaba.
Ngida aleru baya hangu balu bi bayaleru lelo
badaba.
- ⁶ Pilipe biguliru pu lalu bi hongo howa ladaga halu
Anduane Homogo ibuni inanaga kini kago lalu
ibunaga mini yaraga hadaba.
- ⁷ Iba solowara bedego íbi ibaha wena tara tara
bedamirubi
tígua bi hongo howa ladaga hadaba.
Dindi íbi wali agali dindini kamirubi
tí bibahendeme iba gana ladaba.
- ⁸ Iba timbuni poramiru tíguabi nde gi habe badaba.
Dindi hari wedemiru tíguabi nde turu howa
Anduane Homogonaga deni iba ganaru lad-
aba.
- ⁹ Irane ibugua dindi bibahendeni handameho
howa haru hole ibiragonaga ani bidaba.
Ibugua ibunaga mini bayale tigabi ngagome
wali agali bibahende haru haabo holebira.

99

Anduane Homogo ibu kini duniniore kago ogo

- ¹ Anduane Homogo ibu kiniore howa handame ho
ka.✧
Wali agalirume ibuhondo gi howa duru lalu haga.

✧ 99:1: Har 25.22

Dahuliyali babaganehe kirali kago labo dindiha
 helowa
 ibu de handape howa handayaho kagola
 dindi dumbirumbi bialu haga.

² Anduane Homogo ibu Saiononi howa hongo tim-
 bunihe kagoni.

Ibugua hameigini tara tara dindi bibahen-
 deha karu
 handame howa haru hai ka.

³ Wali agali bibahendeme ibu kini duniniore
 howa mini lene ka lalu
 ibunaga mini yaraga holebira.

Ibu mini tigabi baya buruguleore kagoni.

⁴ Kini hongo haiheore-o í mana bayale tigabi
 ngago dege hame laga kegoni.

Ína mana bayale tigabi lo ngegoni
 ina Isaraele wali agalirume bialu haabo
 holomaya ngirigoni.

Wali agali tara karume biraru hondowa
 iname tigatiga mo tale bialu holomaya mo
 walia hari.

⁵ Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe
 kagonaga mini yaraga holene nga.

Ibuni kagoha hapara howa ibu mitangi bialu
 lotu lalimu.

Ibu mini tigabi baya buruguleore kagoni.

⁶ Mosese Aronola libu Anduane Homogonaga
 loma binigo mo miaga agali hene.

Samuele ibugua ibuhondo bi laga hene.

Uruni tigua Anduane Homogo olayagola
 ibugua tinaga bi hale haga hene.

7 Ibuni hari beraliba timbuni heagoha howa[☆]
 ibugua tihondo bi lamigi bini.
 Ibugua ibunaga mana bulene winiru ti lamigi
 biyagola
 tigua hale halu biai haga hene.

8 Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe-
 o[☆]
 inaga wali agalirume ihondo bi layaru hale
 halu lada birigoni.

Tigua mana ko birarunaga pani nelo miaga kego
 howa dege
 ini Ngode Datagaliwabeore howa ko uruni
 domo wahai haga kego ti walia harigoni.

9 Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe
 kagonaga mini yaraga hama.
 Ibunaga hari loma bini kagoria howa ibu mitangi
 bialu lotu lama.
 Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe
 ibu tigabi howa baya buruguleore kagoni.

100

*Anduane Homogonaga mini mo yaraga halu iba
 gana lalu lenego ogo*

1 Wali agali dindi bibahendeni paluyu
 pedamirume
 Anduane Homogohondo turu howa iba gana
 lo milimu.

2 Turu howa iba gana turubiru lama lama
 ibu mitangi bialu lotu lole ibunaga wanakuini
 ibu halimu.

☆ 99:7: Har 33.9 ☆ 99:8: Dag 14.20, Man 9.20, Yar 46.28, Seb 3.7

3 Anduane Homogo ibu Ngode Datagaliwabeore
 ka manda bilimu.✧
 Ibugua ina wabinigo ina ibunagaore kama.
 Ibunaga wali agali howa ina ibunaga nogo sibi
 kamagoni.
 Anigo ibugua nogo sibi haru hagadagua ina haru
 haga ka.

4 Ibunaga anda loma bia henegonaga harabani
 anda ibalu
 ibuhondo kai lalu iba ganaru lama lama anda
 maliya.
 Ibunaga mini yaraga hama hama anda tamuha
 anda maliya.
 Ibihondo kai lalu ibunaga mini mo yaraga
 hamiya.

5 Anduane Homogo ibu bayaore gibi kago ibunaga
 gubalini holene ngagome✧
 ina gubalini haho wiaabo kagoni.
 Ibugua ibunaga wali agaliruhondo,
 Bulebero, lowiniru mbira mo habo nale
 ibu mini bilinahe howa biaiore haga kago
 ibunaga mini yaraga hamiya.

101

Kini Debidi ibugua buleore lalu bi lowinigo ogo

1 Anduane Homogo-o ina iba gana lalu bi lo
 wirugo buleore lalu larudaguabi
 inaga mana tigabi bulene ngadagua bulebi

✧ **100:3:** Iba 79.13, 95.7, Ese 34.30-31, Eb 2.10 ✧ **100:5:** 1 Bit 16.34, 2 Bit 5.13, 7.3, Esr 3.11, Iba 106.1, 107.1, 118.1, 136.1, Yar 33.11

ina í mitangi bialu iba gana ogo íhondo lalu kogoni.

² Ina mana ko nabi bayale dege bialu holeberogo Anduane Homogo-o ina biamogo bule í koría angi ibuleberebe.

I damenerunaga deni howa mana tigabi dege bi-aabo holebero.

³ Ina mana ko bulene ngago bibe mangaore holebero.✧

Wali agali Ngode Datagaliwabehondo erembira mialu haga karuhondo turu naheore kogoni.

I ti heba mandagi ibagabu naholebero.

⁴ Ke hagane mana biaga ngagobi ina nabulebero. Agalime mana ko biaga ngagobi mitangi naholebero.

⁵ Wali agali mendeali ndelalu haga karu ina ti bope holebero.✧

Mine haga karubi ina handabe manga holebero.

⁶ Ngode Datagaliwabehondo mini bilinahe karu tihondo ina turu haabo holebero.✧

Mana bayale bialu henene laga karu ti degeme inaga biabe biaga helo í andagaha helolebero.

⁷ Wali agali ke haga bu karu✧

ti inaga anda timbuni kagoha naholebira.

Wali agali tombene hondokihe karu ti íla naholebiraore.

✧ **101:3:** Man 15.9, Iba 5.5, 40.4 ✧ **101:5:** Iba 18.27, 50.20, Yar 9.4 ✧ **101:6:** Iba 119.1 ✧ **101:7:** Iba 43.1, 52.2-5

8 Horo bibahendengi inaga dindi ngagoha ko bi-
 aga karu
 ina mo ko halu bo batagi haga bulebero.
 Wali agali ko biaga karu damene
 Anduane Homogonaga tano ngagoria nahelo
 ina ti bo talu pelai holebero.

102

Igiri daliaheme genda yu howa bi lenego ogo

1 Anduane Homogo-o ina ihondo bi larogo hale
 habe.

Ina i biamogo bibelonaga i olalu kogo hale habe.

2 I genda timbuni yu kongi
 ina i yu wahalu napobe.

Ina i olarogola bi larogo hale halu abale biamogo
 bibe.

3 Inaga holene emene tigi mbira hangu ira hagua
 bialu abaleore pu ereba hagagobi kogoni
 ndobe.

Inaga tingini poboyogo bialu
 ira timbuni dedagola poboyogo biraligobi
 bialu helo kogoni ndobe.

4 Datani gaule agalime hangedalu piagadagua
 Ngode Datagaliwabehanda i hangedo wa-
 henego kogoni.

Inaga tiniha tomo nolene garibi nale ko.

5 I tandaga timbuni howa e lalu ngogoni.
 Inaga tingini timbuni nahe yolalu kuni hangu
 haragonida.

6 I mo ko henego koore
 dindi ko wali agali nahaga ngagoha ega
 ewatia biragagobi

dindi labu ngagoha ega halengau biragagobi
bedogonida.

7 I dagiani palia padogoyu
ai i paliahondo nahe yangayanga bu wiaabo
kogoni ndobe.

Ega warakuli anda dangini hangu biragadagua
ini hanguore bedogonida.

8 Mbiraga horombebi waitigi bu karume
ihondo bi ko dege lalu haabo ka.

Tigua i mini lowa mege bialu ha haga bialu ka.

9-10 Ína ihondo keba timbuni ho kegome
i nde beru dugu nalu
de iba pugulope halu
gabo beha iba biraradagua bedago nalu bedo-
gonida.

Ína i minalu mbirale ko ngaru mo wahagadagua
mo wahenego bedogonida.

11 I dindini lu holene nawi
tubagiore alendo halu ni dadai biraligobi ko-
goni.

Datani gaule ngaligobi bedogonida.

12 I ogonibigoyu nde Anduane Homogo-o í kini
haluheore kegoni.

Wali agali maha ho aribia holebirarume
í manda biai holebiragoni ndobe.

13 Ína Saiono tano ngago mitangi bialu dara hole-
beregogo manda bido.

Ína dara howa biamogo bulene horo biagoni
abale tagira ibiyada.

Horo ogoni áyu ngagoniore ndobe.

- 14 Saiono tano bo gialabagabu wahayago
ínaga biabe biahaga karume tano ogoni mi-
tangi timbuni bialu hamelo ka.
Áyu tano ogoni mo ko hai hene ngagoyu
tigua dara ho haabo ka.
- 15 Hameigini tara tara dindi bibahendeni palima
pedarume
Anduane Homogohondo gi hai holebira.
Dindi bibahendeni kini karume
ibunaga hongo timbuni kago hondowa
ti gi hai holebira.
- 16 Mani howa Anduane Homogohanda Saiono
tano lone biadai birangi
ibunaga hongo ogobi lalu walia holebira.
- 17 Ibugua ibunaga wali agali yu wahene karume
olaragola hale holebira.
Tigua ibuhondo bi lararu hale howa erembira
mialu napolebira.
- 18 Anduane Homogohanda mbirale áyu inahondo
biraruni
ina waneigini aguanene mani holobadarume
hendelo mbugani gilibu widaba.
Wali agali mani holebirarume Anduane Homogo-
handa biniru te hale howa
ibunaga mini yaraga halu holebira.
- 19 Iname bi ogodagua gilibu wimiya.
Anduane Homogo ibuni haga daligaoreha howa
handape haya.
Ibu dahuliya andagani howa dindiha han-
dadaliho haya.
- 20 Wali agali garabaya bini hearume

tandaga nalu howa dugu biayuago hale haya.
 Hale howa ibugua agali godi hale hagame bo
 waholene nga lene hearu
 ti homa nabilonaga biamogo bialu golope
 haya, lalu gili bulene nga.

- 21 Ibugua ani biyago hale howa Saiono dindini
 wali agali bu karume
 Anduane Homogonaga mini latagi halu
 Yarusalemeni howa ibunaga mini yaraga
 halu holebira.
- 22 Hameigini tara tara dindi bibahendeni palima
 pedarubi tinaga kini karubi
 ti bibahendeme Anduane Homogo mitangi
 bialu
 lotu lole íbu ngoai harangi ani lalu holebira.

- 23 I wene igiri daliahe dege hewaria
 Anduane Homogohanda inaga hongo bope
 ho heledagonida.
 Ibugua í dindi ogoriani lu naholiya
 inaga holene mo tubagi ho heledagoni ndobe.

- 24 Inaga Ngode Datagaliwabe-o í haluhe haabobo
 bu kegoni.✧
 I agali wahe ndo wene igiri daliahe dege ko-
 gonigo
 ina í áyu ogoni yamia nabibe.

- 25 Bambaore ina dindi bibahende wabiniyagoni.✧
 Ínaga gimeore hari daliga li kago wabialu
 mbirale karubi ngarubi bibahende wabiai
 hariya.

- 26 Aga labolaboru goba halu budahole biagadagua

✧ **102:24:** Yob 36.26, Iba 90.2, Ais 38.10, Hab 1.12 ✧ **102:25:** Hi 1.10-12

dindi harila mo ko holebiragoyu
 íni hangu haabobo bu haga kegoni.
 Agalime aga labolabo goba haragola
 wahagadagua
 dindi harila ereba hai haragola lone nahon-
 doleberemaore.
 27 Ínaga holene ala henegobi dege haho wiaabo
 haga kegoni.✧
 28 Íani kegoni howa inanaga waneiginiru ti bayale
 helo
 ina handaya ho holebere.
 Tinaga aguanene maniore hama polobadarubi
 ti íni andaneha bayale haabo holebira.

103

*Anduane Homogohanda ibunaga wali agali
 gubalini haga kago ogo*

¹ Ina Anduane Homogonaga mini mo yaraga hole-
 bero.
 Inaga minimebi tinginimebi mbirale iha kago
 damenego
 bibahendeme ibunaga mini baya burugule-
 ore kago mo yaraga haabo holebero.
² Ina Anduane Homogonaga mini mo yaraga hole-
 bero.
 Ibugua ihondo turu halu bayale dege bigi biaga
 kago embeda naholeorebero.
³ Ibugua ina ko beroru bibahendeore domo wahi
 haga ka.✧
 Ini warago tara tara anda íbu wigi bidangi
 mo dabi haga kagoni.

✧ **102:27:** Ais 43.10, Mal 3.6, Ya 1.17 ✧ **103:3:** Ais 33.24, Yar 17.14

- 4 Anduane Homogo ibugua iore homoliya yupe
nahe haru dai biaga ka.✧
Haru dai bialu ibugua i gubalini halu dara
timbuni haga kagoni.
- 5 I ani ho ko lalu walia halu i dindini kongi✧
ibugua mbirale bayale dewa bu hombedo ngi-
ragola
i karulapeore wu haabo haruli.
Ibugua ani bigi biragome i lone igiriho dai bialu
hongohe ega bodo hariawe ale haruli.
- 6 Wali agali darabi dindiha haga karu maru
karume ti hingedope haragola
Anduane Homogohanda tinaga bi tigatiga la-
haga ka.
Ibugua ti mo yaraga halu ti holene ngadagua
helolebira.
- 7 Anduane Homogo ibugua Isaraele wali agali bi-
amogo bulenenaga
ibu miniha manda manda bu yu heago
damenego Mosesse walia hene.
Walia halu Anduane Homogo ibugua biabe hon-
gohe bigi biyaru
Isaraele wali agali ti de hendelene.
- 8 Anduane Homogo ibugua ina dara howa bi-
amogo biagabi✧
gubalini timbuniore hagabi ka.
Ibu keba ala awane nahaga howa
ibugua ibunaga gubalini haho wiaabo hollen-
eme
ina yaniho wiaabo helowa haga kagoni.
- 9 Iname mana ko liahebi beramarunaga

✧ **103:4:** Iba 34.22, 56.13 ✧ **103:5:** Ais 40.31 ✧ **103:8:** Ya
5.11

- Anduane Homogo ibugua ina ba talia bia bia-
ganegoyu
ani bialu haabo nahaga.
Ibugua ibunaga wali agalihondo handabe manga
howa
keraho haabo nahaga kagoni.
- 10 Iname mana ko gibi dewaore bidamaria[☆]
ko birimarunaga pani ogonibi tahe ngulene
ngadagua ndo
ibugua pani emene hangu ngiaga kagoni.
Iname mana ko liahebi birimarunaga pani tim-
buniore nabehegoyu
ibugua ina yopialu pelaga bialu kagoni.
- 11 Hari daliga li kagome dindi bibahende ngagoni
dambi hai kadagua[☆]
Anduane Homogo ibugua wali agali
ibuhondo mitangi bialu giho haga karu
ibunaga gubalini holene timbuniore ogo-
nibime ti gubalini ho kagoni.
- 12 Uyu ni tagira ibagagoha howa namu ni palia-
gagoha polenego[☆]
kaware ndo kaundiaore gibi ngagoni.
Ani ngadagua Anduane Homogohanda iname ko
birimaru bu wu kamaria
ibugua domalu hiliyalu pialu
kaundiaore gibi namura ona agima ndooreni
yalu pu wahaga kagoni.
- 13 Abame ibunaga waneigini gubalini howa baya
hanguore handayaho hagadagua[☆]
Anduane Homogohanda wali agali ibuhondo
mitangi bialu giho haga karu

☆ 103:10: Esr 9.13 ☆ 103:11: Iba 57.10, Eb 3.18 ☆ 103:12:
Ais 43.25, Mai 7.18 ☆ 103:13: Mal 3.17

baya hangu ogonidaguaore gubalini howa
ibuni handayaho haga kagoni.

14 Ibugua ina ogo aleme wabirugo ni bu karuni
lalu ibuni manda bidagoni.✧

Bame dindi dugualu wabirugo ni bu kagoni
lalu ibuni manda bu kagoni.

15 Ina wali agali bu kamaruni inanaga holeneo✧
emene tubagi tigimandi hangu tani mbuam-
bua andaho kalidagua kamagoni.

Tani mbuambua minalu anda howa lini do ha-
ganedagua ina bu kamagoni.

16 Tani mbuambua lini biago dedaria puyabume
pulo ba haragola
dindini dogolope haga.

Dindini dogolope hayagua o piyagoni haga.
Dogolope henego lone dene biagoria dodai
bidaria nahandaga.

17 Ani biagagoyu ai wali agali Anduane Homogo
andaneha howa✧
ibuhondo mitangi bialu giho haga karu
ibugua ti dara halu gubalini haho wiaaboore
haga kagoni.

Uruni tinaga waneigini dabane mani hama
polebirarubi
ibugua ti gubalini halu tihondo bayale dege
biaabo halu holebira.

18 Anduane Homogonaga habo nalolene bi lo
winidagua bialu karu
ibugua bia lenedagua hale halu birarubi

✧ **103:14:** Pig 3.19, Iba 78.39, Aga 12.7 ✧ **103:15:** Yob 14.1-2, Ya
1.10-11, 1 Pi 1.24 ✧ **103:17:** Lg 1.50

nde tihondo bayale dege biaabo halu holebira.

19 Anduane Homogo ibu dahuliya andagani kini biruwa mbirale bibahende ibugua handame ho kag-
oni.

20 Dahuliyali hongo gibihe kamiru Anduane Homogo ibugua bi larago baya hanguore hale halu bia larago biaga kamiruni tibi turuore gibi halu Anduane Homogonaga mini mo yaraga hadaba.

21 Dahuliya andaga howa Anduane Homogohanda laradagua hale halu ibunaga biabe biahaga kamiru tiguabi turuore halu Anduane Homogonaga mini mo yaraga hadaba.

22 Mbirale bibahendeore Anduane Homogo ibuni wabini ngamirubi kamirubi tí bibahendeorenaga kini ibuni howa ibugua tí handame ho kago tígua turuore halu ibunaga mini mo yaraga hadaba.

Ani bidaba.

Inabi Anduane Homogonaga miniore mo yaraga holebero.

104

Ngode Datagaliwabehanda bibahende wabiai henego iname ibunaga mini mo yaragaore holene ngago ogo

¹Ina Anduane Homogonaga mini mo yaraga holebero.

Anduane Homogo inaga Ngode Datagaliwabe-o í daliga gibiore kegoni.

Í kini daliga gibiore howa mini mo yaraga holenebi duniniore holenebi aga karularadagua karulo kegoni.

² Wá holene gibioreme ini aga karu laradagua karulo howa haru kegoni.✧

Agalime balai anda dungume howa anda biagadagua inahari daliga li kagoni wabuwa dungume ho heledegoni.

³ Ani buwa ininaga andaga iba bedago yarali howa uyuraore daligani bu kegoni.✧

Í hari beraliba ngarunaga biralu eberegola puyabume í yalu ibirayagoni.

⁴ Puyaburume inaga bi yalu ina kamaria pu lareya.✧

Hari daba biralirubi inaga biabe dege bia ha lareya.

⁵ Dindi timbuni ogo inime wabuwa winiyagobiore hongohe ngagoni.

Dindi ogo imi ema emene mbira nabi girigurabi mbira nabulebiraore.

⁶ Iba solowarame dindi timbuni ogo bibahende bu dambi haiho winiya.

Iba ogonime hari hearubi bibahende biru namulaiho winiya.

⁷ Ani dambi haiho wiaria inaga bi hongoheme iba solowara taliriya.

✧ **104:2:** Ais 40.22, Dan 7.9 ✧ **104:3:** Iba 18.10 ✧ **104:4:** Hi 1.7

Taliri handala iba ibu gerai ibida puabo hayiya.

Iba solowara ibu ínaga bi hongohe biago hale halu bia laridagua bialu ibida piyiya.

⁸ Ibida pialu hari hearu yu wahalu porabu pebe bialu dindi ulini wiaruha ínime tini berelo wabu winiyarunaga pu birayiya.

⁹ Iba uruni biru bolangua nahelonaga ínime tu winiyagoriani iba áyu ogoriani birairi kagoni.

Áyu ibame ala bibahende namulaiho winiyadagua lone namulai naholebira.✧

¹⁰ Dindi uliniruha howa iba dugutagi helalu hari labo dombeneruha howa iba duguaga duguaga bilalu unura pugulu pebe biledegoni.

¹¹ Ani biledegoria nogo gabua tara tara karume iba uruni naga naga bialu kagoni.

Nogo dongi gabua karumebi iba noa howa hége lebolaho henedagobi karulapeore nalu kagoni.

¹² Iba uruni angeni ira bu karuha egarume tininaga anda bigi bigi bialu biruwa iba ganaru turu howa laga laga bialu biru ngagoni.

¹³ Hariha howa dalu hari hambene ngarunaga dalipe helaga bialu kegoni.

✧ **104:9:** Yar 5.22

Ani bigi beregome dindini mbirale bayale bayale
bu paya bu ngagoni.

14 Nogo bulumagarume nelo tani mo anda helalu
ina wali agalime nalu holomayanaga
tomo inaneme hingedamaru mo anda haga
beregola nalu kamagoni.

15 Ani bialu iname ina mabuni pu mbira lini daga
mini gerebi hangalu
linime pingidowa waini iba wabu nalu
ina miniha turuore halu dungu lo kamagoni.

Ira olibe lininaga ibane hambuwa denguinibi
haguanibi haiho kamagola
inanaga dengui haihe wale bu kamagoni.

Widi hangalu dowa mberedi wabuwa
dawa no kamagola ina tinginiha hongo
ngidagola kamagoni.

16 Lebanono dindini ira tamia bu karuni
hariha howa dalu ibaabo haragome dami-
aabo haga kagoni.

Ira tamia uruni Anduane Homogo ibugua
bamba hengenego
ibuninaga ira bu kagoni.

17 Ira tamia uruniha egarume tininaga anda bigi
bigi biaga beda.

Ai ega ma luhe mbira bedarume tinaga anda ira
guraya ale karuha biaga bedagoni.

18 Meme gabua karu ti hari timbuni wedarunaga
neneni ibagabu haga kagoni.

Tia amala horia ale bedaru ti egeandaha bira
do haga bedagoni.

- 19 Harini ege wabu helariyagome tagira ibuwa
ngoaho haga bialu
mali mbiragonaga ege biagoni ogoaleneda
lalu ibuni langialu kagoni.
Ai ni ibu nde ogoangi anda pialu dadai bialu
palue ibuni manda bu kagoni.
- 20 Ína aruma helaregola mbiraga nogo ega gabua
tara tara
ti bibahende tagira ibuwa ibaga bu haga kag-
oni.
- 21 Laiono hungubalarume tomo taya bialu howa
ne noani bi hongo howa ladaga halu larayag-
oni.
Ngode Datagaliwabe ína tomo ti nelo mereyago
ogoni mbira agini ngabe hondole taya bialu
howa bi ani larayagoni.
- 22 Ti ani bialu howa ni dara handala
uliha tini paliradagoaha palima dai biaga.
- 23 Ani pedaha wali agali ti heyalu biabe bu puwa
biabe bialu kane dege alendo ni palira han-
dala ti andaga piaga.
- 24 Anduane Homogo-o ína mbirale dewaore
wabiriyagoni.
Í mini gigabiwi gibiore kegome
mbirale uruni bibahende ínime wabiriyag-
oni.
Dindi timbuni ogoni mbirale tara tara íni wabiri-
yarunime
wu tolotagi kagoni.
- 25 Iba solowara timbuniore gibi bedagoni.
Iba o bedagoniha wena timbuniore gibirubi
wena emenebi dewa daga labenaheore bialu

- mbirale marualebi ogoniha dege biru ngag-
oni.
- 26 Iba solowara daligani iba sibi puíbu daibu bi-
aga.☆
Iba unura dindiha wena gibi hiriribi bamba
íni wabu berelene
o bedagome gini biaga bedagoni.*
- 27 Uruni bibahendeme ti tomo noa biaruangi
ína dege mibelo ínaga gi handayaho biraga
bedagoni.
- 28 Ína ti tomo nolene meregola ti naga.
Ti tomo merego karulapeore nalu tombeore
hara handala piaga.
- 29 Ína ti erembira meregola ti giho haga.
Ínaga buhe tiha helarigo yameregola
ti homo tongolo daga halu lone dindi tago
biaga.
- 30 Ína ti buhe lolene meregola ti emabu haga.
Ína dindini mbirale bibahende gahenge
hangu tagira íbu helaga bialu kegoni.
- 31 Anduane Homogonaga hongo holenebi
ibunaga wá holenebi wiaaboore helo hame
ledo.
Anduane Homogo ibugua mbiraleibunime wabu
helaga biyadaru handaga bialu
ibuni turuore helo hame ledogoni.
- 32 Anduane Homogo ibugua dindi timbuni o ngag-
oni de handaya haragola
dindi ogoni duru laga.

☆ **104:26:** Yob 41.1, Iba 74.14, Ais 27.1 * **104:26:** Iba Gana 74.14
de handabe

Ibunaga gime hari karuni ela haragola
hari karuni hagua hungula bulebira.

³³ I dindini emabu kongi
ina Anduane Homogohondo iba ganaru lo
mulebero.

Ina inaga Ngode Datagaliwabe kagonaga mini mo
yaraga halu iba ganaru laho ngoore dege
ini homalu lairi holebero.

³⁴ Anduane Homogo ibugua i mo turu haga bi-
ragola haruligo
ina iba gana lo meroruore ibu hale halu tu-
ruore helo hame ledó.

³⁵ Anduane Homogo-o wali agali mana ko biaga
bu karuniore
dindini nahelo balu bo ereba habelo hame
ledó.

Wali agali ko ngubiore uruni ereba hai helo
hame ledó.

Ina Anduane Homogonaga miniore mo yaraga
holebero.

Anduane Homogonaga mini mo yaraga
hama.

105

*Anduane Homogo ibunaga wali agali pele
minigo ogo*

(1 Bi Te 16.8-22)

¹ Iname Anduane Homogohondo turu howa kai
lalu

ibu daliga gibiore ka lalu lamiai hamiya.

Wali agali hameigini dindi tara tarani paluyu
pedaru

ti bibahendehondo ibugua gibiore uruale
biya laga bialu
hale hai helo loyogo laga bimija.

² Iname ibunaga mini mo yaraga halu iba gana
lalu hamiya.

Ibugua mbirale bayale bigi biyarunaga
bibahende hale hai helo laraga halu lamiai
hamiya.

³ Anduane Homogo ibu mini tigabiore kago
ina ibunaga kamago iname ibuhondo turu
hamiya.

Wali agali Anduane Homogohanda hame
ledadagua biaga kamaru
ina turuho holene nga.

⁴ Anduane Homogohanda ina biamogo bilonaga
ibu karia puabo hamiya.

Iname Anduane Homogo ibu kago ha kaware ha-
paraho haabo hamiya.

⁵⁻⁶ Abarahama aguanene Anduane Homogonaga
biabe bia hagane kamirubi
Yagabanaga aguanene Anduane Homogo
ibunime dabene kamirubi
tigua Anduane Homogohanda manane tara
tara agalime nabiagane ale bigi biyarubi
wali agali ko biaga hearuhondo pani migi
biyarubi
mitangiore biaabo halimu.

⁷ Anduane Homogo ibu inanaga Ngode Datagali-
wabe kagoni.

Ibunaga mana lo ngaruni wali agali dindi
bibahendeha bu karume bilonaga lo nga.

- 8 Ibugua habo nalolene bi lowinigo ngaruni wia aḷ
aḷiore bulebira.
Ibugua bi lo wialu ogoale bulebero laga bialu
lo ngaruni
mani hama porarume handaga bialu karia
wia aḷ aḷiore bulebira.
- 9 Ibugua Abarahamala habo nalolene bi lo wialu✧
Aisagahondo ogoale bulebero lenegobi hene-
neore bulebira.
- 10 Anduane Homogo ibugua Isaraelehondo habo
nalolene bi lowinigo✧
ogoni wali agalirume bialu haabo helonaga
lowini.
- 11 Anduane Homogo ibugua Isaraelehondo lalu,
Ina tḷhondo Kenana dindi karulalimulo ngule-
bero.
Dindi ogoni tḷbi tḷnaga waneigini mani holebi-
rarubi
tḷninaga dindi ogoniore halimulo ngulebero,
lene.
- 12 Ala Ngode Datagaliwabenaga wali agali dewa
ndo henedaruni
ti emene mbira hangu Kenana dindini hene.
Ti dindi tene ndo mendeali dindini bame igiri
yango pu haradagua bini.
- 13 Ti dindi mbirani baya hangu ho dambolo hene
ndo.
Ti togolo yalu pialu dindi wiaruni bibahendeha ge
hai haga hene.
Kini mbiragonaga dindiha puwa emene tigimandi
dege halu

✧ 105:9: Pig 12.7, 17.8, 26.3 ✧ 105:10: Pig 28.13

lone hili yalu pialu kini mende heagonaga
dindiha pu halu
ani bigi bialu hene.

14 Ti ani bu ha heagolabi
hameigini maru hongohe hearume ibunaga
wali agali uruni hangedope holilono[✧]
Ngode Datagaliwabe ibugua ti mamage hene.

Mamage howa ibugua kini hearu talialu
ibunaga wali agali urunihondo kagua mbira
bulumini lalu lamini.

15 Ibugua lalu, Inaga biabe bia haga inime dabene
karu mo ko holemini.
Inaga mana latagi haga karuore mbira ela
nahalimu, lene.

16 Anduane Homogohanda ti dindini tomo wiago
damene bibahende mo yu ereba hai halu[✧]
hina gariore gibi tagira pelene.

17 Ani ibilole howa dege ti maha ibilonaga[✧]
ibugua Yosebe ala bamba halu Iyibi dindi pu
helene.

Ibu hamene biarume Yosebe ti muni tagu wialu
agali maru hearu
tinaga garabaya biabe ale bia haga helo minu
mini.

18 Tigua ibunaga ge kirabali pu senime minu huba
biagola[✧]
ge tandaga timbuni hene.

Ani bialu aeane gendabi mbira ibunaga mani
hende hene.

✧ **105:14:** Pig 20.3-7 ✧ **105:16:** Pig 41.53-57 ✧ **105:17:** Pig 37.28, 45.5 ✧ **105:18:** Pig 39.20–40.23

- 19 O biyadaruni Anduane Homogo ibugua ala
Yosebehondo emagaha howa bulebira
lamiyadagua
henene tagira pene.
- 20 Ani biyagola Iyibi dindinaga kini heagome
Yosebe gololenaga✧
agali mbira heagome lama pu lene.
Iyibi dindinaga kini wali agali dewaore haru haga
heagome Yosebe golope hene.
- 21 Golope howa kini biagome ibunaga gabumane
agali haguane helo✧
Yosebe dabo helene.
Dabi helowa Yosebe ibu Iyibi dindi bibahende
hearunaga haguane helo helene.
- 22 Kininaga gabumane haru haga hearubi
kinihondo mitangi talebu miaga hearubi
uruni bibahende de hondowa haru holene
hongo ibugua Yosebehondo mini.
- 23 Mani Yagaba ibu Iyibi dindi pialu✧
ogoriani ho ibira howa hene.
- 24 Ibu ani hearia Anduane Homogohanda Yagaba
hameigini biamogo bialu✧
ti waneigini dewa tagira ibu helene.
Yagaba hameigini uruni ti hongoheore helalu
tinaga waitigi hearunaga hongo dindiha helo
helene.
- 25 Anduane Homogo ibugua Iyibi wali agalime
ibunaga wali agali handabe manga helo
helene.

✧ 105:20: Pig 41.14 ✧ 105:21: Pig 41.39-41 ✧ 105:23: Pig
46.6, 47.11 ✧ 105:24: Har 1.7-14

Ani helayagola Iyibi wali agali tigua Anduane Homogonaga biabe biahaga hearu mo hondo hole
henge taya bialu helo helene.

26 Mani Anduane Homogohanda ibunaga biabe biahaga ala dabene Mosesebi Aronobi heba libu haru Iyibi dindi pelene.✧

27 Puwa libugua Iyibi dindini howa Ngode Datagaliwabenaga biabe hongoheore bialu manane tara tara agalime nabiagane ale dewa bialu hene.

28 Ngode Datagaliwabehanda aruma holeneme Iyibinaga dindi bu dambi hayagola✧ wali agali hearu ti arumaha hene.

Iyibi wali agali arumaha hayagoyu tigua Ngode Datagaliwabehanda bidaba layadagua nabi ibunaga bi mo wahene.

29 Ibugua tinaga iba berearuni mo darama biai halu✧ wena ibaha berearuni bibahende bo homelai hene.

30 Yago dewaore gibi tidi yalu ibilalu tinaga dindini yago dege birame helalu✧ kininaga andaga hearuhabi heba yago degeme tolotagi helene.

31 Ngode Datagaliwabehanda bungunabi hinabibi alebi tidi yalu pudaba layagola✧ ti tidi yalu puwa Iyibi dindi damenego pedegone mbira wuwa nahe

✧ **105:26:** Har 3.1-4.17 ✧ **105:28:** Har 10.21-23 ✧ **105:29:** Har 7.17-21 ✧ **105:30:** Har 8.1-6 ✧ **105:31:** Har 8.16-17, 8.20-24

bibahendeoreha tolotagi hene.

- 32 Ibugua tinaga dindini dalu ibuni ibi nale[✧]
dalu dindi kunibi hari dababi gibiore ibilene.
- 33 Ogoni ibiyagome Iyibi wali agalinaga mabuni
pu mbira lini daga mini gerebi hongo
wiarubi podai halu
poge ira hearubi podai halu
ti dindini ira hearu damenego bibahendeore
podai hene.
- 34 Ibugua bi hangu layagola pagaya ale dewaore
gibi daga labe nahe tidi yalu tagira ibini.[✧]
- 35 Tagira ibuwa tigua dindini tomo bibahende
hengearu damenagonaga yuni tugu naiore
halu
mbirale andaho hearu damene tene heba na
anda hene.
- 36 Ngode Datagaliwabe ibugua Iyibi wali agali-
naga igini wahene damenego bibahende[✧]
homelo bo wahai hene.
- 37 Mani ibugua Isaraele wali agali Iyibi dindi yu
wahalu haru tagira pene.[✧]
Tinaga giha muni ngoloru silibaru yalu tagira
pene.
Isaraele wali agali ti bibahendeore bayale
hongohe hangu tagira pene.
- 38 Iyibi wali agalime Isaraele wali agali hondowa
giho henego
Isaraele wali agali tagira pialu piyagola
ti turuore halu dungulo daibu hene.

✧ **105:32:** Har 9.22-25 ✧ **105:34:** Har 10.12-15 ✧ **105:36:**
Har 12.29 ✧ **105:37:** Har 12.33-36

- 39 Ngode Datagaliwabehanda hari daligani
 ibunaga wali agali hearu tigatiga hari
 beraliba mbira ngelowa[☆]
 ibunaga wali agali uruni andaneha helene.
 Mbiraga harini ira hangu delayagola
 ogonime wá hadali hayagola Isaraele wali
 agali ti wáni bayale hene.
- 40 Tigua Ngode Datagaliwabehondo tomo noa
 kama layagola[☆]
 ibugua ti nelo hariha howa ega deware ale
 ibilayagola
 ti ega uruni balu nene.
 Ti tomo nelonaga ibugua dahuliya andaga howa
 mberedi dalilayagola
 ti karulapeore nowa tombeho hene.
- 41 Ti iba nelonaga tole timbuni mbiraha howa iba
 tagira pelene.[☆]
 Dindi ko dalu naibagaha iba timbuni biagoni
 tayandaha dugutagi haradagua bialu
 o biagoriani gerai yupe helene.
- 42 Anduane Homogo ibugua ala bamba howa
 habo nalolene bi hongohe mbira
 ibunaga biabe biahaga Abarahamahondo
 lowinigo
 ogoningi mitangi bini.
- 43 Anduane Homogo ibugua anidagua bialu
 ibunaga wali agali dabeneru haru halu tagira
 pene.
 Haru tagira piyagola ti turu hama iba gana ladaga
 halu mambolo bama pene.

☆ **105:39:** Har 13.21-22 ☆ **105:40:** Har 16.2-15 ☆ **105:41:**
 Har 17.1-7, Dag 20.2-13

44 Anduane Homogo ibugua wali agali hameigini
tara maru hearunaga dindi wiaru muwa[☆]
ibunaga wali agali uruni mo mini.

Wali agali tara uruninaga mabu wiarubi muwa
ibunaga wali agali uruni ti karulelene.

45 Ibugua ogonidagua binidagoni irane
Anduane Homogohanda bi lenedarubi
ibunaga mana lowinidarubi bibahende
Isaraele wali agalime talialu biai helonaga
ani bini.

Anduane Homogonaga mini mo yaragaore hama.

106

*Anduane Homogohanda ibunaga wali agali-
hondo mana bayale biaga ka lenego ogo*

¹ Anduane Homogonaga mini yaraga hama.[☆]

Ibugua mana bayale biaabo haga kagonagabi
ibunaga gubalini holene ha ho wiaabo haga
kagonagabi
iname Anduane Homogohondo kaj lama.

² Ibugua mbirale timbuni bigi binirunaga gare-
alalu aiwa lai habehedabe.
Mana bayale biniru mitangi bialu
ibunaga mini yaraga karulapeore hai habehe
aiwadabe.

³ Wali agali ibunaga bi hale halu bia laradagua
biaga karubi
mana tigabi ngaru biaga karubi
ti turu ho holene nga.

[☆] **105:44:** Yos 11.16-23 [☆] **106:1:** 1 Bit 16.34, 2 Bit 5.13, 7.3, Esr 3.11, Iba 100.5, 107.1, 118.1, 136.1, Yar 33.11

4 Anduane Homogo-o ínaga wali agali biamogo
berengi
ibi nde mitangi bibe.

Ína ti pele mialu haru dai berengi
ibi nde haru dai bibelo hameledo.

5 Ínaga wali agali ti bayale howa mbirale bayale
damene ngaru mo wuwa
tigua turu haga bialu kadagua
ibi nde ti heba turu hamaga ho holeneore
hamelo ko.

Ina turu holene ogoni irane ina íninaga wali
agaliore henene kamagome
mini mbiraore halu mandagi howa turu haga
bu holeberama.

6 Bamba ina mamalirume mana ko bialu
heneyadagua
inamebi nde mana ko tara tara dewa wiaru
bialu harimagoni.

7 Inanaga mamalirume Iyibi dindini heangi☆
ína biabe nahendene ale biriruni ti manda
nabi haya.

Ína ínaga gubalini holene walia halu ti biamogo
biriruni
tigua embeda hai halu
iba solowara Daramabi bereagoria heangi
tigua Anduane Homogo Hongo Haiheore
haabo kego íni erembira ngiya.

8 Tigua ani biyagoyu Anduane Homogohanda
ibunaga hongo timbuni winigo mo walia
halu

☆ 106:7: Har 14.10-12

- ibugua ti biamogo bule lalu bi lowinidagua
pele mialu gi mini.
- 9 Ibugua iba solowara Daramabi bereagohondo bi
lamiyagola✧
iba biagome bira migimigi bialu dindi pani
hene.
Pani hayagola ibugua wali agali haru lalu ti
iba biraga biagoria
bame dindi hanguni poradagua bini.
- 10 Agali ti handabe manga haga hearume ti mo ko
holebiyaria
ibugua ti pele mini.
Ti waitigi hearunaga giha hearia
ibugua pele mialu haru dai bini.
- 11 Iba solowara timbuni biagome waitigi biaru bo
tangu dambi hai lalu ibame nai helene.
Mbiraoreli hangubi mbira pora bialu napene.
- 12 Anduane Homogohanda anidagua biyagola
ibunaga wali agali biarume✧
ibugua buleore lalu lowigi biniru heneneore
biragonida manda bini.
Manda bialu ibuhondo mini mbiraore wiai
halu
tigua ibunaga mini yaraga lalu iba ganaru
lalu hene.
- 13 Ibugua ani biyago bilowa dege
tigua uruni biyaru abaleore embeda hai
hene.
Tigua mbirale bule manda biyaria Anduane
Homogohondo haleha nabi
tini miniha tagira ibiyaru ale dege bialu hene.

✧ 106:9: Har 14.21-31 ✧ 106:12: Har 15.1-21

- 14 Dindi ko iba dalu naibaga wiagoria howa tinaga
miniha tomo noa dege halu✧
tigua Ngode Datagaliwabe ba hendene.
- 15 Tigua ibuhondo bi haya halu ngi laabo hayagola
ibugua ngi layago mialu tiha warago tim-
bunibi tagira ibilene.
- 16 Ti dindi ko iba dalu naibaga wiagoria howa
tigua Mosesebi✧
Anduane Homogonaga biabe biahaga helo
loma bia hene Aronobi
libuhondo henge lalu hene.
- 17 Ti ani bialu hemigola dindi mo gaibuki hayagola
gundu uli timbuni mbira o biagoria wu pe-
hene.
Ani biyagola Dadanabi Abiramabi libu one
waneigini damene bu hearubi
bibahendeore gundu uli o biagoha uli piai
hene.
Uli piai hayagola dindiibunime lone mo
gegebu dambi hene.
- 18 Wali agali maru ko biaga biaru talima pialu
hearuni
ira hedo ibira halu ti dai helene.
- 19 Tigua Hari Horebe wiagoria howa nogo bu-
lumaga ale mbira ngolome wabu ngelowa✧
dama ogonida lowa bi pupu wialu hene.
- 20 Tigua Ngode Datagaliwabe ibu duniniore mini
lene kago mitangi bialu lotu laga henego
wahalu

✧ 106:14: Dag 11.4-34 ✧ 106:16: Dag 16.1-35 ✧ 106:19: Har 32.1-14

nogo bulumaga datani nalu haga heago ale
wabu ngelowa
ogoni mitangi bia aribia halu ibuhondo bi
pupu wialu hene.

- 21 Ngode Datagaliwabehanda ti Iyibi dindini
hearia
ibugua nahendene ale tara tara bialu
Isaraele wali agali Iyibialirunaga giha hearia
mo wini.

Ibugua ani biyagoyu Isaraele wali agalirume ibu
mo embeda ho hene.

- 22 Ngode Datagaliwabehanda Iyibi dindini agal-
ime nabiagane ale timbuni dunini wiaru
bialu
iba solowara Daramabi bereagoria ibugua
nahendene ale tara tara biyagola
wali agali tigua mogolo hendene.

- 23 Ngode Datagaliwabehanda ibunaga wali
agaliru bo wahole layagola
ibunaga biabe biahaga helo dabo helene
Mosese ibugua Ngode Datagaliwabenaga
deni heyu howa
Isaraele wali agali biamogo bialu Ngode Data-
galiwabehanda bo wanahelo
ibunaga keba holene wiago ha pai hayagola
Ngode Datagaliwabehanda ibunaga wali
agali ba nabi wahene.

- 24 Ngode Datagaliwabehanda bulebero lalu
lowiyago tigua yu tiga nabi howa[☆]
dindi bayale ibugua ti ngulebero layago mo
waho hene.

☆ **106:24:** Dag 14.1-35

- 25 Tigua tinaga balai andaha ho palu howa bi gomogomo lalu
Anduane Homogohanda tihondo bi layago talialu bia nabi wahene.
- 26 Ti ani heagola Ngode Datagaliwabehanda tihondo bi hongohe lalu,
Tí dindi ko ege tole hangu wiaga ngagoha ina tí home lelebero.
- 27 Tí naga waneigini aguanene mani holobadaru ti dindi taratara ngaruha talia togo lelarogola✧
ti hameigini tara tara Anduane Homogo manda nabi bu karu heba howa dindi tara ogoniha halu homolebira, lene.
- 28 Mani tigua Peo dindini howa dama mitangi bialu gime wabu wini mini Balahondo bi pupu wialu hene.✧
Tigua mbirale ema nabulene bi nalaga ogonihondo lomabu mini tomo wiaru nalu hene.
- 29 Tigua mana ogonidagua bialu hayagome Anduane Homogo mo keba hayagola
ibugua warago koore mbira tiha anda ibilaya.
- 30 Warago ogoni ibilayagola Piniasahanda heyuwa mana ko bialu hearu bibahende minu бага biyagola
warago timbuni biago ereba haya.
- 31 Piniasahanda mbirale o binidaruni bayale biya lalu wali agalime mitangi biaho kadagua maniore wali agali holebirarumebi anidagua dege mitangi biaabo holebira.

✧ 106:27: LBM 26.33 ✧ 106:28: Dag 25.1-13

- 32 Isaraele wali agalime iba Meriba peagoria
howa✧
Anduane Homogo mo keba halu heneya.
Tigua ani biyagome pani tini nolene winigo
genda ogoni Mosesehanda tinaga yu aribia
heneya.
- 33 Tigua Mosese mo tandaga timbuni hayagola
ibugua bayuwa mitangi nabi howa bi bayale
ndo mbira lene.
- 34 Anduane Homogohanda tihondo wali agali
tara karu homelo bo wahai halimu lalu
lamiyago✧
tigua nabe wahene.
- 35 Isaraeleali tigua wali tara berearu dabu bigi
buwa
tinaga mana ko wiago taluwa bialu haga
heneya.
- 36 Tigua dama mitangi bialu gime wabu
wiaruhondo bi pupu wialu hayagome
Ngode Datagaliwabehanda tini mo ko helo
helene.
- 37 Tigua dama mitangi bialu gime wabini Kenana
dindini wiaruhondo✧
tinaga waneiginiru bu hearu bo lomabu mi-
aga heneya.
- 38 Ti waneigini urunime ko bini mbira nawiore-
goyu✧
tigua bameore homelo beneyago
waneigininaga daramame Ngode
Datagaliwabenaga deni dindi ogoni
mebiahe winiya.

✧ **106:32:** Dag 20.2-13 ✧ **106:34:** Hgn 2.1-3, 3.5-6 ✧ **106:37:**
2 Kin 17.17 ✧ **106:38:** Dag 35.33

- 39 Tigua mana ko ogonidagua biyagome
tini Ngode Datagaliwabenaga deni dodohe
halu
ibu erembira mialu ibuni talima nape wa-
hene.
- 40 Anduane Homogohanda ibunaga wali agali
urunihondo keba timbuni howa
ibugua ti handabe mangaore heneya.✧
- 41 Anduane Homogohanda Isaraele wali agali
yupe howa
ti hameigini tara tara hearunaga giha helene.
Ani biyagola ti waitigi biarunaga andaneha
hene.
- 42 Waitigi urunime ti genda dewaore mo ya
heagola
ti waitiginaga andaneha haabo hene.
- 43 Anduane Homogohanda ibunaga wali agali bi-
amogo biaabo hayagoyu
ti doga howa ibugua bi layago mo wahalu
mana ko dewaore bialu hene.
- 44 Tigua ani biaabo hayago helowa Anduane Ho-
mogo olalu ibuhondo bi layagola
ibugua hale howa tiha genda wiago de han-
dalu ti dara haga biniya.
- 45 Ibugua tihondo dara timbuni halu habo nalo-
lene bi ala lowiyago mitangi biniya.
Ibugua tihondo gubalini haabo hayagome
lone mitangi bialu ti dara heneya.
- 46 Anduane Homogohanda ti waitigi bu
hearunaga miniha mo wála hayagola
tigua Isaraeleali hondowa daraho dai bini.

✧ **106:40:** Hgn 2.14-18

47 Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabe kego
 ina ina waitigi karunaga giha howa yamialu
 inanaga dindini lone holomaya haru dai bu
 helabe.

Ína anidagua beregola iname íhondo turu halu
 kaj lalú
 ínaga mini baya buruguleore yaraga halu
 haabo holeberema.

48 Anduane Homogo Isaraele wali agalinaga
 Ngode Datagaliwabe kago
 ibu mini yaraga hamíya.

Áyubi maniore howabi ibunaga mini yaraga haa-
 boore hamíya.

Ina wali agali bibahendeme lalú,
 Heneneore Anduane Homogonaga mini yara-
 gaore hama, lalú
 aniore laabo hamíya.

MBUGA DAUNI

(Iba Gana 107-150)

107

*Anduane Homogo ibu bayale gibiore biaga kag-
 onaga mini mo yaraga henego ogo*

¹ Anduane Homogo ibugua inahondo baya gibi
 dege bigi biaga ka.✧

Ibugua ina gubalini haho wiaaboore haga
 kagoni.

Ibugua ani biaga kagonaga iname ibuhondo
 kaj lolene nga.

✧ **107:1:** 1 Bit 16.34, 2 Bit 5.13, 7.3, Esr 3.11, Iba 100.5, 106.1, 118.1, 136.1, Yar 33.11

- 2 Ala t́naga waitigi hearunaga gime t́ minu yaniho
 hearia
 Anduane Homogohanda gingila mialu haru
 dai bini kamiru
 t́gua ina larodagua dege lalu
 ina haru Anduane Homogonaga mini mo
 yaraga hamija.
- 3 T́ dindi haluni taraha hemiria ibugua haru dai
 biyagoni.
 Dindi tara tara ni tagira ibiragohayagibi ni
 paliragohayagibi
 uyurahayagibi unurahayagibi dindi uruni
 bibahendeni hemiria
 ibugua t́ haru dai biai hayagoni.
- 4 Wali agali maru dindi ko wali agali nahaga
 wiagoha pupe halu pene.
 Piyago puwa hariga nawiaha pu lulu yuwa
 wali agali pale andahe mbira nawiaha iraga
 howa pu taluaho hene.
- 5 Pu taluaho howa hina gari gibiore bialu
 iba noa howa hége lebolaho daga hayagola
 ai tongoore lole ogonida lo manda bini.
- 6 Tini darabi ogonibiore howa Anduane Homogo
 olayagola
 ibugua ti biamogo bigi bialu
 genda yu hearuni yamuwa mo wahaga bini.
- 7 Ani bialu ibugua ti hariga tigabini pelo haru
 pialu
 tano mbira ti holene winiyagoria haru pu
 helene.
- 8 Anduane Homogohanda ti gubalini haho wiaabo
 halu

tinaga mbirale baya gibi turubini hangu bia
 haga bialu hayagonaga
 tigua Anduane Homogohondo kajore lolene
 nga.

- 9 Wali agali iba noa howa hége yobu karu iba nelu
 ibugua miragola✧
 ti iba karulapeore nowa dungulo helo miaga
 ka.
 Wali agali tomo noaho karu nelu tomo de-
 waore miragola
 ti haruore nowa tombe tolo haga kagoni.

- 10 Wali agali maru arumaore dumbiliniha howa✧
 pu senime gi ge minu hubabu wiagola
 garabayaore howa gendaho hene.

- 11 Ti ogonibiha henedagoni irane
 tinime Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore
 kagome
 ogoale bibe nabibe lalu laga biyagola
 tigua ibunaga bi erembira mialu piyagome
 tini ogonibiha pu hene.

- 12 Pu howa ti erekui biabe biadege bialu
 hongo bibahende pirilipe hai hayagola hene.
 Hongo bibahende ereba hai halu dindini pilo
 ibira haga biyagola
 ti gi mulene mbirali nahene.

- 13 Tini darabi ogonibiore howa Anduane Homogo
 olayagola
 ibugua ti biamogo bigi bialu genda yu
 hearuni yamuwa mo wahaga bini.

✧ **107:9:** Iba 34.10, Lg 1.53 ✧ **107:10:** Yob 36.8, Ais 9.2, 42.16,
 Lg 1.79

- 14 Anduane Homogohanda ti arumaha mini bu-
rugule ogoniha hearia✧
pu seni biaru hadape halu
ti garabaya hayago lone hodai nabilo golope
halu pelene.
- 15 Anduane Homogohanda ti gubalini haho
wiaabo halu
tinaga mbirale baya gibi turubini hangu bia
haga bialu hayagonaga
tigua Anduane Homogohondo kajore lolene
nga.
- 16 Ibugua aeane hongohe mini boronosime panga
payadaruni duanialu
aeaneme garabaya anda hobanda karuni
podo gingirulo bagabu ibira ibira bile laga
ka.
- 17 Wali agali maru ti kedange howa tinime mana
ko tara tara dewa bigi biyagome
warago balu tandaga nalu hene.
- 18 Ti tomo noa nahe magu gibi halu tomoore de
handaya haga biyagola
tongolo mialu dai bigi bini.
- 19 Tini darabi ogonibiore howa Anduane Homogo
olayagola
ibugua ti biamogo bigi bialu genda yu
hearuni yamuwa mo wahaga bini.
- 20 Anduane Homogo ibunaga bime ogoale bia
layagola
tinaga tingini biaruni lone mo dabiho dai
bialu
homalilhaore anda pole biyaria

✧ 107:14: Iba 68.6, 146.7, Ab 12.7

- ibugua ti gililo mu yudai bigi biyagoni.
- 21 Anduane Homogohanda ti gubalini haho
wiaabo halu
tinaga mbirale baya gibi turubini hangu bia
haga bialu hayagonaga
tigua Anduane Homogohondo kajore lolene
nga.
- 22 Tigua Anduane Homogohondo kajalu
mbirale ibuhondo bo lomabu mulene nga.
Tigua iba gana turu halu lalu wali agali maru karu
hale helo
Anduane Homogohanda mana bayaore bigi
biyarunaga mo yaraga halu lamiaga bulene
nga.
- 23 Agali maru ti iba sibini palu howa
iba solowara angeni gago taguape hama
ibaga bialu
dindi ngagoha ibaga biai halu
tinde muni biabe ogoni biaga hene.
- 24 Agali iba sibini biabe bialu haga uruni tiguabi
Anduane Homogohanda bigi biyago handaga
bini.
Anduane Homogo ibugua iba solowarani mbirale
bayaore bigi biyago handaga bini.
- 25 Anduane Homogo ibugua ani bia layagola
puyabu hongoheore pu lalu iba solowara
yaribu gibiore bini.
- 26 Ani biyagome iba sibiru uyura daligaore mo
baraga halu
lone unura mo baraliore haga bini.
Hiriribi ogonidagua bigi biyago handayagola
agali iba sibini biabe biaga biarume

aiore áyu homarimadagoni manda buwa gi
timbuniore ho hene.

27 Tinaga mini bibahende puguai halu homolene
anda ibiyagola

lulu iba nowa mini ereba howa sibaga lo
haradagua

ti iba sibi biagoriani ibagabu hene.

28 Tini darabi ogonibiore howa Anduane Homogo
olayagola

ibugua ti biamogo bigi bialu

genda yu hearuni yamuwa mo wahaga bini.

29 Anduane Homogo ibugua puyabu hongohe pu
layagoni pulairi helalu

iba yaribu gibiore biyagoni mo hundia halu

iba solowara ema nabi bayale berelene.

30 Iba solowarame ema nabi bayaore birape
hayago hondowa

agali biaru ti turuore halu hene.

Anduane Homogo ibugua ti bayuwa haru pialu

iba sibi anda pu wiaga wiagoria ubandaho
ngelene.

31 Anduane Homogohanda ti gubalini haho
wiaabo halu

tinaga mbirale baya gibi turubini hangu bia
haga bialu hayagonaga

tigua Anduane Homogohondo kaiore lolene
nga.

32 Uruni tigua Ngode Datagaliwabenaga wali agali
mandagi ngoaiho bedagoria

Anduane Homogo ibu daligaore gibi kagoni
lalu

bibahende hale hai helo lope holene nga.

Agali haguane dege dege ngoaiho bedarubi hale
hai helo
ogoriani ibunaga mini laraga holene nga.

³³ Anduane Homogo ibugua iba poraruni hundilai
helalu
iba dindiha howa dugualu karuni bibahende
hundi tege lelaga hene.

³⁴ Dindi bene bere mbirale anda holene ngaruni
mo beregedowa
mbirale mbira anda habe nahe koore ibi
dindi kuni panaho ngelaga hene.

Ogonidagua biaganego irane wali agali dindi ogo-
riani hearume ko gibiore biyagola
ti genda ogoni yilo Anduane Homogo ibugua
miaga hene.

³⁵ Dindi ko mbirale mbira anda nahaga
ngarunaga iba goroyane tagira íbu berelalu
dindi yobu dagahe ngarunaga iba dugutagi
helaga bini.

³⁶ Ibugua dindi bene bere ogoriani wali agali ala
tomo nolene nawi buru palu haga hearu
dindi ogoriani haru ibalu tigua anda bu hene.

³⁷ Ti ogoriani hope ho howa ti mabuni tomo
hangalu
pu mbira lini daga mini gerebi dewa hongo
wini.

Hongowa tomo dewaore ti mabuni bu ngaria
bialu
gerebi lini dewaorebi daga hene.

³⁸ Anduane Homogo ibugua ibunaga wali agali-
hondo baya gibiore bialu
ti mo gumbila hayagola
tinaga waneigini dewaore hene.

Ibugua tinaga nogo tara tara hearubi dewaore ho
dame bilene.

³⁹ Anduane Homogonaga wali agali biaru tinaga
waitigi hearume bo hangedalu
mo taga hayagola tandaga nalu dindihaore
darabi hearia hondowa

⁴⁰ ibugua ibunaga wali agali biaru bope haga agali
haguane hearu mo habane nabulene helalu
ti dindi ko hariga nawi wiagoha luluyu
ibagabu helo helene.

⁴¹ Ani biyagoyu wali agali yagibano darabi ha ko
howa hearu
ibunime ti biamogo bigi bini.

Tinaga waneigini dewaore nogo sibi ale tagira ibu
helo biamogo bini.

⁴² Wali agali mini tigabiwi karume
Anduane Homogohanda baya turubi urunibi
bigi biaga kago hondowa
ti turuore halu miniha dinguore lo haga ka.

Wali agali mini kowi karu tinaga bi mbira
lolenego nawio redagola
ti bame ne hambu ndibu lowa hama pedag-
oni.

⁴³ Anigo ai wali agali mini gigabiwi karume bi o
laruruni damenego bibahendeore
baya hangu mitangi biai helo hameledo.

Anduane Homogo ibugua ti gubalini gibiore haho
wiaabo haga kago
ogoninaga laluo maru karu hale hai helo
hameledo.

108

*Ngode Datagaliwabehanda ibunaga wali agali
biamogo bilonaga bi lenego ogo
(Iba Gana 57.7-11, 60.5-12)*

- ¹ Ngode Datagaliwabe-o i mini bilinahe howa
ihondo mini mbiraore hongohe wu kogonigo
ina iba ganaru lalu
inaga mini yaraga halu holebero.
- ² Ini padogoria heyuwa ina ngida aleru barogome
ni tagira ibilo mo heya holebero.
- ³ Anduane Homogo-o i dindi tara tara ngaruha pu
howa
ihondo kai laabo holebero.
Hameigini tara tarabu karuha pialu
ina inaga mini yaraga hama polebero.
- ⁴ Anduane Homogo-o inaga gubalini haabo ho-
lene emene ndoore
hari daliga elahe wu kegoni.
Inaga mini bilinahe ngego timbuni yangale howa
hari mindini elahe wu kegoni.
- ⁵ Ngode Datagaliwabe-o ini timbuniore dunini
kego wali agalime handai helo
hari daligani mo walia habe.
Dindi bibahendeha inaga wa holenebi mini lene
holenebi
panigi mo walia habe.
- ⁶ Ina ina gubalini timbuni ho haga kegonigo
bayale hai holomaya inaga bi larogo hale
habe.
Inaga hongo timbuni ho kegome ina pele ngibe
laro.

- 7 Ngode Datagaliwabehanda ibuninaga andaha howa lalu,
 Ina wai bialu bo podahana hai halu wayali harugo
 Segeme dindibi Sugodo dindiha dindi ulini
 bugubugu wuyu pedarubi
 dindi uruni inaga wali agaliru ti helo
 ina ti tu wu ta hai holebero.
- 8 Gileada dindibi Manase dindibi ininagaore nga.
 Eberaimi ibu inaga ege manda ale nga.
 Yuda ibu kininaga haru haga halimbu ale
 nga.
- 9 Moaba dindi inaga wayawaya biaga ndisibe ale
 wialu
 Idomo dindi inagaore ngo lalu ina inaga ge su
 golowa
 dindi ogoriani ba amu holebero.
 Ina Pilidialiru balu wayali howa
 turu halu ga lalu harugoni, laya.
- 10 Ngode Datagaliwabe-o pabe hongohu bu
 mabubi tano ngagoha
 i aiwa haru anda polobadabe.
 Idomo dindiha i aiwa haru polobadabe.
- 11 Ngode Datagaliwabe ina ina erembira ngiribe.
 Ina inanaga ami agali karu biamogo nabuleo-
 rebe.
- 12 Agalinaga hongome ina biamogo bulene emene
 nakarulapego
 ina waitigi bu karu baba wai bulumaya
 inioreme ina biamogo bibe.
- 13 Ngode Datagaliwabe ibu ina heba kayagua nde
 iname wai bialu wayali holeberema.
 Waitigi karu ibunime bope hai holebira.

109

Agalime genda yu howa Anduane Homogo olenego ogo

- ¹ Ngode Datagaliwabe-o ina inaga mini yaraga
 halu
 bi larogo haleore howa ladai bibe.
- ² Agali ko bu karumebi ke hagane bu karumebi i
 handabe manga howa
 ke halu i mege bialu kagoni ndobe.
- ³ Tiga i mini lalu ke howa bi koore lalu ka.
 Tiga irane mbira nayi howa bi ko ogoni lalu ka.
- ⁴ Ina nde ti gubalini ho howa Anduane Homogo-
 hondo tinaga bi lahalu kogoni.
 Ina ani berogo bilowa tiga nde i handabe manga
 haga ka.
- ⁵ Ina tihondo mana bayaleru bialu kogola
 tiga ihondo mana ko biadai biaga ka.
 Ina tihondo gubalini ho kogola
 tiga ihondo gubalini nahe handabe manga
 haga ka.
- ⁶ I waitigi kagonaga bi larago mo tale bilonaga
 agali ko mbira dabo helabe.
 Ibuninaga waitigi kagome ibuni godini haru pu
 helelo helabe.
- ⁷ Agali godi hale haga kagome agali godini pu
 kagola
 ko bini mbira ngane handalu garabaya helelo
 hameledo.
 Agali ogonime Ngode Datagaliwabehondo bi
 laradagobi
 ko dege bini lalu walia holebira.

- 8 Ibu dindini lu nahe abale homelo hameledo. ☆
 Biabe ibugua bialu haga ngaru
 agali mendealime bia aribia halu helo
 hameledo.
- 9 Agali ogoninaga waneigini ti aba nahe helo
 ibu onebi wali dalo berelo hame ledogoni.
- 10 Ibunaga waneiginioire tinaga anda mbira nahe
 yagibanoore howa
 ibaga hangu bialu ngi ngi laabo haga helo
 hamelo kogoni.
- Ti anda koha palu karia agali marume ibalu
 ti bo taliatagi helo hamelo kogoni.
- 11 Waitigi agali ogoni ibu baba agali maru dano ho
 heneme
 ibunaga dindibi mbirale wiyadarubi ti karu-
 lai helo hameledo.
- Agali dindi taraha howa ibu hene karume
 ibunaga biabe bialu hayagonaga yolo ti mo
 nelo hameledo.
- 12 Maru karume agali ogoni biamogo nabilo
 ibu waneigini helalu homeneru mbiralime
 dara howa biamogobi nabilo hamelo ko-
 goni.
- 13 Ibunaga waneigini aguanenerubi homai halu
 dabane mani holebirarume ibunaga mini em-
 bedaho wahelo hamelo kogoni.
- 14 Anduane Homogohanda agali biagonaga ma-
 mali bamba henerume
 ko biyaru mitangi bu wiaabo halu
 ibu aiyahanda ko biyarubi domo wanahelo
 hameledo.
- 15 Anduane Homogo ibugua urunime ko biba-
 hende biyaru mitangi bu wiaabo halu

☆ 109:8: Ab 1.20

marume ti hameigini heneru embeda ho wa-
helo hameledo.

16 Agali o biago ibugua mendeali kago
dara holene mitangi nabiaga hene.

Ibugua yagibano hearubi mbirale nayi burupale
hearubi
hongo nahe genda yu hearubi ti mo tandaga
halu bo wahaga hene.

17 Bamba ibugua agali maru hearu mo ko helon-
aga ha haga hene.

Áyu marume nde ibuni ha helo hameledo.
Ibugua Ngode Datagaliwabehondo agali mende
kago
biamogo bibe lalu bi laholene mangaho haga
hene.
Ibuni nde maru karume turu howa biamogo
nabilo hameledo.

18 Horo bibahendengi ibugua aga karulo haabo
hagadagua
ibu mendeali kago ha holene mugube hene.
Ibugua maruhondo ha haragome ibuni tinginiha
iba ale anda pialu
ibu kuniha weli ale anda pelo hameledo.

19 Ha holene bi ogonime ibuni tingini aga bi-
adambi haradagua bialu
ibuni mandibu wu haradagua bilo hameledo.

20 Anduane Homogo-o waitigime ihondo bi ko
ogonibi laga kago
tini ko helo pani ogonidagua nelo mibe.

21 Inaga Anduane Homogo Bibahende Haru Hame
Ho Haga-o

ína ì biamogo bulebero lalu lo wiridagua
biamogo bibelo hamelo kogoni.

Ínaga gubalini holenemebi bayaleore bulene-
mebi

ì pele ngialu haru dai bibelo hamelo kogoni.

22 Ì bu miniha genda tandagabi yu haabo kogome
ì yagibano howa burupale kogoni.

23 Alendo ni anda poragola ni munini biago abale
ereba haralidagua

ì abale pu wahole kogoni ndobe.

Ìore bame hinabibi ale bedoria
puyabume pulo wahabehe kogoni ndobe.

24 Ì tomo nane kogome ìnaga ge duli hongo nahe
kogoni.

Ìni obu wahalù ìnaga kuni bibahende pirilape hai
ka.

25 Wali agali ì de handararume ì hondo oba halu✧
mege bialu ma tandalaga bialu kagoni ndobe.

26 Anduane Homogo ìnaga Ngode Datagaliwabe-o
ì biamogo bibe.

Ína ìhondo gubalini timbuni ho haabo haga
kegome

ì pele ngibe.

27 Ì waitigi bu karume ì pele ngiaga ìni kegonida
manda bilo walia habe.

28 Tigua ì Ngode Datagaliwabehanda mo ko helo
laga bialu ha holebiragoyu

ína ì biamogo biaabo haga kegoni.

Agali ì mo tandaga haga karu

tini mo tandaga habelo hamelo kogoni.

Ínaga biabe biahaga ì kogo

✧ 109:25: Md 27.39, Mg 15.29

inaga miniha dungulo holiya mo dungula
habe.

29 I waitigi biaru ti taga pani timbuni nalu helo
hameledo.

Tigua aga lu biagimbubi karulagadagua
ti taga harago wali agali karume hendelo
ina taga holeneme ti karulagimbu bu hela-
belo hamelo kogoni.

30 Ina bi hongo howa ladaga halu Anduane Ho-
mogohondo turu howa
kai timbuni lalu holebero.

Wali agali dewali Anduane Homogo mitangi bialu
lotu lole ngoai ho kagoria
ina Anduane Homogonaga mini yaraga hole-
bero.

31 Ibugua wali agali yagibano karu biamogo biaga
ka.

Wali agali marume godi deni haru tagira
puwa uruni ti bo waholene nga nalelobi
ibugua ti handayaho halu tinaga lahaga ka.

110

*Anduane Homogola kini mbira ibunime dabene-
gola iba gana lenego ogo*

1 Anduane Homogohanda inaga Anduane Ho-
mogo kinihondo ogodagua laya.✧

I waitigi karu inaga geme hingedai habelo ina mo
heloliya

i inaga gi tighayagi ogoria birabe, laya.

2 Anduane Homogo ibugua ina handayaho habelo

✧ **110:1:** Md 22.44, Mg 12.36, Lg 20.42-43, Ab 2.34-35, 1 Ko 15.25,
Eb 1.20-22, Kl 3.1, Hi 1.13, 8.1, 10.12-13

Saiono howa dindi dewaore mo tago holebira.
 Ibugua ogodagua lalu,
 Ína í waitigi karuni í andaneha ína handayaho
 habe, leda.

³Ína í waitigi karu bo pole wai tagira porengi
 ínaga wali agali karume wai íha anda ibalu
 tini hameme wai ina haru bu ma lolebira.
 Mbiraga dadimba ibiragome tanini damiragola
 tani ibuha hongo gahenge anda ibagadagua
 dege
 ínaga igiri daliaheru tiha hongo holene ga-
 henge anda ho howa
 Ngode Datagaliwabenaga hari kago iraga halu í
 keria ibulebira.

⁴ Anduane Homogohanda íhondo bulebero
 lowialu mbira ogodagua layagoni.✧
 Loma binigo mo miaga mbirali Ngode
 Datagaliwabhondo loma binigo mo miaga
 Melegesedege heneyagobi dege
 í haho wiaabo holebere, lalu lowini.
 Anduane Homogohanda bi ogoni heneneore
 henene ledago
 ibugua bi ogoni lone mende ale lo aribia na-
 holebira.

⁵ Anduane Homogo ibugua ínaga gi tigahayagi mo
 hongo holenaga
 ibuni í heba hapara ho kagoni.
 Ibu keba harangi ibugua kini tara tara karu balu
 bope hai holebira.

⁶ Ibugua wali agali dindi tara tarani bu karume

✧ **110:4:** Hi 5.6, 6.20, 7.17, 7.21

ko biyarunaga pani tini nelo dabo mulebira.
 Ani bialu wai biagane wai hamani
 agali dewaore homene bo payapaya bulebira.
 Dindi bibahendenaga kini hama pedaruni biba-
 hende
 ibugua bope hai holebira.
⁷ Ani bialu kini ogoni ibu agali balu pialu
 iba kaware hariga teneni poragoni dalipe
 howa hambu nolebira.
 Ani bigi biyarume kini ibu hongohe halu
 wai bigi biragola wayali haabo holebira.

111

*Iname Anduane Homogonaga mini yaraga
 hamiya lalu lenego ogo*

- ¹ Anduane Homogonaga mini yaraga hamiya.
 Ina ibunaga wali agali ngoaiho kagoria pialu
 ibuhondo gubalini timbuni howa kai lalu
 holebero.
- ² Anduane Homogohanda biabe nahendene ale
 gibiore biaga ka.
 Wali agalime biabe uruni birago hondowa
 turuho haga bu karu
 tigua biabe uruni bayuwa manda bule begelo
 handaga ka.
- ³ Ibugua biabe biraru damene bibahendeme
 ibu mini leneorebi
 ibu haru haga kiniorebi ka lalu walia haga
 nga.
 Ibunaga mana tigabi ngagoni wiaabobo bu
 wulebira.
- ⁴ Anduane Homogo ibunime mbirale biniru
 damene wali agalime mitangi biaabo helo

ibugua tinaga miniha mo wála halu haabo
haga ka.

Ibugua inahondo dara holene nawi howa
ina dara halu bayale biamogo biaabo haga ka.

⁵ Ibugua wali agali ibu mo dunini ho karuhondo
tomo nelo miaabo haga ka.

Ibugua wali agalihondo habo nalolene bi bamba
lowinigo embeda nahagaore ka.

⁶ Ibugua i hongo ogobi ko lalu walia halu
wali agali maru bu hearunaga dindi wiaru
ibunaga wali agaliruhondo mo mini.

⁷ Ibugua mana biaga ngaru damene bibahende
mini bilinahe howa
tigabiore biai haga ka.

Ibugua mana bulene nga leneru
iname mo dunu bia howa talialu bulene nga.

⁸ Anduane Homogo ibugua bi mana urunibi lo
wiyaru
ibu heneneorebi bayale tigabibi howa
lowiyago
bi uruni wiaabobo bu wulebira.

⁹ Ibugua wali agaliru ibunime golope halu haru
dai bialu
tihondo habo nalolene bi wiaaboore helo
lowini.

Anduane Homogo ibu baya burugule mini lene-
ore ka.

¹⁰ Mbirali ibu mini bayale gigabiwi hoa hayagua[☆]
ala Anduane Homogo gabiore ka lalu ibu mo
dunini holene nga.

[☆] **111:10:** Yob 28.28, Min 1.7, 9.10

Wali agalime ibuni hamelo kago bialu kane
 hendedagohondo
 ibugua mini bayale gigabi wuleneru talebu
 miaga ka.

Ibu ogonibi ka manda bialu
 ibunaga mini yaraga haaboore holene nga.

112

*Wali agali bayale bu karume turu holene ngago
 ogo*

¹ Anduane Homogonaga mini yaraga holene nga.
 Mbirali ibu Anduane Homogo mitangi bialu mo
 dunini haga kago
 ibu turuore ho haga ka.

Anduane Homogonaga bi mana talialu bulene
 hamelo haga kago
 ibu turuore ho ka.

² Agali bayale biaga kagonaga waneiginiru
 ti wali agali maru bu karuha howa mini lene
 haga bulebira.

Agali ogoninaga aguane holebiraru
 Ngode Datagaliwabehanda ti biamogo bialu
 bayale biaabo holebira.

³ Ibu damene ti muni mbiraleru dewawi howa
 ibu homogo bayale haabo holebira.

⁴ Arumaho ngagoha wali agali bayaleru[☆]
 biamogo bulenaga wá holene tagira ibaga.
 Wali agali mendeali dara howa biamogo biagabi
 maruhondo bayale biagabi tigatiga hangu bi-
 agabi
 ti kagoha wá haabo holebira.

[☆] 112:4: Yob 11.17, Iba 97.11

- 5 Mbirali ibu mbirale dewawi kagome ibunaga
 mbirale ngaru
 maru karume dano helo turu howa miagabi
 ibunaga biyinaya birago tigabi hangu biagabi
 howa
 ibu turubiore haga ka.
- 6 Wali agali bayale biaga kago ibu pinale mini
 bilinahe kagola
 wali agali marume ibu embeda nahe mitangi
 bu haabo holebira.
- 7 Genda timbuni mbira yu anda ibira larago hale
 howa[☆]
 ogoni ibugua gi nahe haga ka.
 Ibugua Anduane Homogohondo mini mbiraore
 hongo ho wu haga ka.
- 8 Ibugua mbirale biraru hondowa mogolalu gi
 nahaga ka.
 Waitigi ibirarume wai bialu wayali nahe
 bame degedane ibu de hondolebira.
- 9 Ibugua yagibano karuhondo mbirale dewa
 talebu miaga ka.[☆]
 Ibugua wali agali maru dara howa biamogo
 biagago wiaaboore holebira.
 Ibu dindini mini lene mbira kagola
 wali agalime ibunaga mini yaraga halu
 holebira.
- 10 Wali agali ko biaga karume bayale biaga o biago
 hondowa
 ti keba ho holebira.
 Tigua wali agali bayale o biagobi handabe manga
 haragome

☆ 112:7: Iba 57.7, 64.10 ☆ 112:9: 2 Ko 9.9

mani tinibi mo ko holebira.
 Ko biaga karu ti mbirale bayale mo yule hamelo
 hayaruni
 nayi dege howa pu ereba holebira.

113

*Wali agalime Anduane Homogohanda tihondo
 bayale biyagonaga turu henego ogo*

- ¹ Anduane Homogonaga mini yaraga holene nga.
 Ibunaga biabe biahaga kamiru
 tígua Anduane Homogonaga mini yaraga had-
 aba.
- ² Ibunaga mini áyubi manibi yaraga haaboore ho-
 lene nga.
- ³ Ni tagira ibiragohayagi howabi ni palirago-
 hayagi howabi
 wali agali bibahendeme Anduane Homogo-
 naga mini yaraga holene nga.
- ⁴ Anduane Homogohanda hameigini tara tara
 dindi bibahendeni karu
 handayaho howa haru haame haga kagoni.
 Ibunaga wá holene hari daliga bolangua howa
 daligaorene daliga kagoni.
- ⁵ Mbirali Anduane Homogo inanaga Ngode Data-
 galiwabe ale mbira naheore.
 Ibu daligaorene daligaha kagoni.
- ⁶ Ibu de handadali halu
 hari daligabi dindibi handape haga kagoni.
- ⁷ Ibugua yagibano dindiha karu mo yaraga halu
 wali agali maru burupale karu ti gendayu
 karia
 mo heyu howa bayale helaga ka.

- ⁸ Ibugua wali agali urunibi mini lene helalu
 ibunaga wali agali haguane karu baba
 mandagi helo helaga biaga ka.
- ⁹ Wali waneigini nataba hanaga bedaru biamogo
 buwa
 ibugua wali urunibi turuore ho berelo
 waneigini dewaore miaga ka.
- Anduane Homogonaga mini yaraga hama.

114

*Isaraele wali agalime Iyibi dindi wahalu tagira
 piyangi iba gana lenego ogo*

- ¹ Bamba Isaraele wali agalime Iyibi dindi wahalu
 tagira pene.✧
- Yagaba aguaneru ti dindi tarani howa wahalu
 tagira pene.
- ² Ogonidagua piyangi Yuda wali agali ti Anduane
 Homogonaga helo dabo helene.
 Isaraele wali agali tibi nde ibunaga wali
 agaliore helene.
- ³ Iba solowara Daramabi bereagome de hondowa
 ibida pene.✧
 Iba Yodana ibu ema bialu pu nabi berene.
- ⁴ Dindi hari timbuni wearume nogo memerume
 pogolama ibaga biradagua bialu
 hari emene wearume nogo sibi iginime pogo
 laradagua bini.
- ⁵ Iba solowara Daramabi-o í agua biyane ibida
 piribe.

✧ 114:1: Har 12.51 ✧ 114:3: Har 14.21, Yos 3.16

Iba Yodana íbi nde agua biyagola pu nabi
biraribe.

⁶ Hari timbuni wedemiru-o
tígua nogo memerume pogolama ibaga bi-
radagua bialu harimigo irane agibe.

Hari emene wedemiru-o
tíbi nogo sibi iginime pogo laradagua bialu
harimigo aginagabe.

⁷ Dindi-o Anduane Homogo áyu o ibiragonigo
í gi howa duru lalu wia.

Yagabanaga Ngode Datagaliwabe o ibiragoni hon-
dowa
í duru lalu ema bialu wulene nga.

⁸ Ibugua ege tole timbuni ngago mo iba hambiaga
goriane berelalu[☆]
dindi hariha ege tole timbuni kago mo iba
timbuni pelaga kagoni.

115

*Ngode Datagaliwabe mbiraore howa ibuni
hangu heneneore kagoni ogo*

¹ Anduane Homogo-o ína ina horo bibahendengi
gubalini haho wiaaboore halu
mini bilinahe howa ina yu wanahagaore
kegoni.

Í aniore biaga kegonaga iname inanenaga mini
mo yaraga holene nawiore.
Iname ínaga mini hanguore mo yaraga haabo
holene nga.

[☆] **114:8:** Har 17.1-7, Dag 20.2-13

- 2 Wali agali hameigini tara tara paluyu pedarume
 inahondo hale halu,
 Tínga Ngode Datagaliwabe hayuagoni agoha
 kabe,
 lalu kagoni irane aginagadabe.
- 3 Inanaga Ngode Datagaliwabe ibu dahuliya anda-
 gani kagoni.
 Ibu hongo haihe howa
 ibuni mbirale mbira bule manda biyagua
 ta nabi biai habehe kagoni.
- 4 Wali agali tara tara karume muni ngolomebi
 silibamebi[☆]
 mbirale mbira gime wabuwa tinaga bi pupu
 wiagane uruni laga ka.
 Bame wali agali tini degeme wabu helene uruni-
 hondo
 tinaga bi pupu wiagane laga kagoni.
- 5 Mbirale gime wabini uruni
 ti ne hariga wia ngagoyu bi nalabehe.
 De kagoyu tinaga deme nahandabehe.
- 6 Tinaga hale kagoyu hale nahabehe.
 Ngu hariga ngagoyu nguime nga nahabehe.
- 7 Tinaga gi kagoyu ema bialu mbirale mbira ela
 nahabehe.
 Ge kagoyu ibaga bialu pobe nahe.
 Tinaga ne harigaha howa bi mbira latagi habe
 nahe kagoni.
- 8 Wali agali uruni wabiaga karumebi mo dunini
 haga karu tinibi
 mbirale tini wabini urunibi dege helo hame
 ledo.

☆ 115:4: Iba 135.15-18, Yar 10.5, Mo 9.20

- 9 Isaraele wali agali kamiru
 tí Anduane Homogohondo mini pagaho hal-
 imu.
 Ibugua tí biamogo bialu de handayaho haga
 kagoni.
- 10 Ngode Datagaliwabenaga loma binigo mo mi-
 aga Arono aria kamiru
 tí Anduane Homogohondo mini pagaho hal-
 imu.
 Ibugua ti biamogo bialu de handayaho haga
 kagoni.
- 11 Wali agali ibu mitangi bialu lotu laga kamiru
 tí Anduane Homogohondo mini pagaho hal-
 imu.
 Ibugua ti biamogo bialu de handayaho haga
 kagoni.
- 12 Anduane Homogo ibugua ina mbirale burupale
 kama aleru mitangi bialu biamogo biaga
 kagoni.
 Ibugua Isaraele wali agalibi
 Ngode Datagaliwabenaga loma binigo mo mi-
 aga karu ariabi
 ibunime ti mo gumbila holebira.
- 13 Anduane Homogo ibugua wali agali emene tim-
 bunibi[☆]
 ibu mitangi bialu ibu andaneha haga karu
 ibunime ti mo gumbila holebira.
- 14 Anduane Homogo ibugua tíhondo waneigini de-
 waore ngialu

☆ 115:13: Mo 11.18, 19.5

tinaga waneigini mani hama poraru tihon-
dobi
waneigini dewaore milo hamelo kogoni.

15 Anduane Homogo dindibi hari daligabi biba-
hende wabini kagome
tí mo gumbilaore helo hamelo kogoni.

16 Hari daliga bibahende Anduane Homogo ibuni
hangunaga ngagonigo
ai dindi timbuni o ngagoni ina wali agali
holomayanaga ngini.

17 Wali agali homalu dinini humbirini andaga
pugu biyagoni
tigua humbirini andaga pu howa Anduane
Homogonaga mini mo yaraga nahaga.

18 Ai ina wali agali dindini dére emabu kamaru
iname Anduane Homogonaga mini mo
yaraga halu ibuhondo kaj lamija.

Áyu kamangibi manibi kaj laaboore hamija.
Anduane Homogonaga mini mo yaragaore haabo
holene nga.

116

*Homolene wiagoria howa gi miyagola yo pi-
alu peneme Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga
henego ogo*

1 Ina Anduane Homogohondo bi larugo ibugua
hale halu biaga kagonaga
ina ibuhondo gubalini ho kogoni.

Ina ibuhondo bi larogo haleore haga ka.

2 Ina ibu olarongi ta nabi haleore halu biaga ka.✧

✧ 116:2: Iba 17.6, 40.1

Ibu ani biagagodago i dére emabu kongi ibu
olaho wiaabo holebero.

³ I homoleneore gi biyagome mo dombe wia
hayagola dombeneha haru.✧

Homaliha horo heago hondowa homali hon-
dowabi

gi ogonibi dege biyagola haru.

Miniha gi dege dindiho mini tumutumu bu ho
wiru.

⁴ I aniore howa nde ina Anduane Homogo olalu,
Anduane Homogo-o homaore bidogo gi mia, lalu
olaru.

⁵ Anduane Homogo ibugua ina dara nahabehego
dara howa biamogo biagabi bayaore bigi bi-
agabi ka.

Inanaga Ngode Datagaliwabe ibu wali agali
dara hagaore kagoni.

⁶ Wali agali ko hongo nahe paipai biadai bibe nahe
karu

Anduane Homogo ibugua ti biamogo biaga
ka.

I homolene wiagoria hewaria ibugua i gi
miya.

⁷ Ai i de dege dindiho naholebero.

Miniha dungulo dai buwa bu ibira ho hole-
bero.

Anduane Homogohanda ihondo bayaore
biyago manda bialu ani holebero.

⁸ Anduane Homogohanda i homolene wiagoria
hewaria

gi mialu inaga de iba domaya.

✧ 116:3: Iba 18.4-6

- I pilole hewaria ibugua i gini yani ho haya.
- 9 Ibugua ani binigome ai áyu i Anduane Homogonaga deni howa
wali agali maru dére karu kadagua mandagi kamagoni.
- 10 I homolene kawareore wiago hondowa✧
aiore nde homaruda manda buwa dege
ina Anduane Homogohondo mini mbiraore wiaaboore haru.
- 11 Homolene giore halu
wali agali bu harimaruni mbiraligomebi i pele ngulenego mbira nahayuago, lalu hanguore i homoleda manda buwa dege Anduane Homogohondo mini mbiraore wiaaboore haru.
- 12 Anduane Homogohanda ihondo bayale dege bima ibiyagonaga
ina ibuhondo agi muledabe.
- 13 I homoleore kaware hewaria gi miyagonaga kai lalu
ina waini iba lomabu mule ibu karia hambu yalu ibulebero.
- 14 Ibunaga wali agaliru mo mogobu biru ngagoria puwa
ina ibuhondo mulebero lalu lowirugo miaore bulebero.
- 15 Anduane Homogo ibugua ibunaga wali agali mbirago homaga biragola✧
ibu miniha tandaga haore biaga ka.

✧ 116:10: 2 Ko 4.13 ✧ 116:15: Iba 72.14

- 16 Anduane Homogo-o i ínaga biabe biahaga kogni.
 I aiyahanda ínaga biabe biahalu bereneyadagua áyu ina ínaga biabe biahalu ko.
 I homoleore hewaria ina i gini mialu bayale heledagoni.
- 17 Ina íhondo kajúore lalu mbirale mbira lomabu ngialu íhondo bi lolebero.
- 18-19 Yaruseleme ínaga anda ngagoria anda puwa ínaga wali agali bibahende íbu ngoai ho bedaria ina íhondo, Ngulebero, lalu lowirugo lomabu ngiaore bulebero.
- Anduane Homogonaga mini mo yaragaore holene nga.

117

Anduane Homogonaga mini yaraga holene nga lenego ogo

- ¹ Wali agali hameigini tara tara bu kamiru[☆] tí bibahendeme Anduane Homogonaga mini yaraga hadaba.
 Wali agali dindi tara tara bibahendeha bu kamiru tígua ibunaga mini yaraga hadaba.
- ² Ibugua ina gubalini timbuniore ho haabo haga kagoni.
 Ibugua bi lowiyago habo nale mini bilinaho haabo haga kagoni.
 Iname ibunaga mini yaraga hama.

☆ **117:1:** Lm 15.11

118

Ngode Datagaliwabehanda biamogoore biyagona ibuhondo kai lenego ogo

¹ Iname Anduane Homogohondo kaiore lalu hamija.✧

Ibugua inahondo mana bayale hangu bigi biyagona ani lalu hamija.

Ibugua ina gubalini ho kago haho wiaaboore hole kagona

ibuhondo kaiore lalu hamija.

² Isaraele wali agali kamirume,

Anduane Homogo ibugua horo bibahendengi ina gubalini ho kago haho wiaaboore haga kagoni, lalimulo hameledo.

³ Ngode Datagaliwabena loma binigo mo miaga kamirume,

Anduane Homogo ibugua horo bibahendengi ina gubalini ho kago haho wiaaboore haga kagoni, lalimulo hameledo.

⁴ Wali agali Anduane Homogo mitangi halu lotu laga kamirume,

Anduane Homogo ibugua horo bibahendengi ina gubalini ho kago haho wiaaboore haga kagoni, lalimulo hameore ledo.

⁵ I genda gibiore yu hewangi Anduane Homogo olarugola✧

ibugua hale halu inaga genda yu hewagoni mo wahalu i golope hayagoni.

✧ **118:1:** 1 Bit 16.34, 2 Bit 5.13, 7.3, Esr 3.11, Iba 100.5, 106.1, 107.1, 136.1, Yar 33.11 ✧ **118:5:** Iba 18.19, 120.1

6 Anduane Homogo ibu i heba hapara ho haabo
haga kagonigo[☆]
i gi naholebero.

Wali agalime ihondo mbirale mbira agi bulubad-
abe.

7 I biamogo biaga Anduane Homogo ibuni kagoni.
Ibu ani kagome inaga waitigi karu Anduane Ho-
mogo ibugua bope haragola
i de hondolebero.

8 Wali agali tini dege dege hanaho holene goy-
ane lowa
Anduane Homogoniore hanaho holene go
duniniore nga.

9 Dindini haru haga karubi agali haguane karubi
tini hanaho holene goyane dege lowa
Anduane Homogoni hanaho holene go
duniniore nga.

10 Inaga waitigi dewaoreme i bole homabu bupe
hearia
Anduane Homogonaga hongome ina uruni
bibahende bope hai haru.

11 Ti bibahendeme i bole ho mabu bupe howa i mo
dombe wia hearia
Anduane Homogonaga hongome ina uruni
bibahende bope hai haru.

12 Mone tidu yalu ibiradagua waitigi bibahende
tidu yalu ibuwa ini mbulupe hayagoyu
o biaruni irame gaeangi bo daradagua bialu
bibahende bo mburi lai haya.

Anduane Homogonaga hongome ina uruni biba-
hende bope hai haru.

☆ 118:6: Iba 56.4, 56.11, Ais 51.12, Hi 13.6

- 13 Tigua i bole anda ibalu mo ko howaore bayagola
i bope habehegoyu
 Anduane Homogo ibugua i biamogo biya.
- 14 Anduane Homogo ibugua i mo hongo helagaore
 ka.☆
 Ibunime i gi mialu biamogo biyagoni.
- 15 Ngode Datagaliwabenaga wali agali karume
 agali balu ibuwa
 tinaga balai anda tamuha tini wai mambolo
 baruago hale hadaba.
 Anduane Homogonaga hongo gibigome ina mo
 hongo hayagola
 bibahende bai harimagoniyago, lalu biraru-
 ago hale hadaba.
- 16 Anduane Homogonaga hongo gibi biagome ina
 biamogo biyagola
 ina wai bialu wayali harimagoni.
- 17 I ala awane nahomolebero.
 Nahome howa dére emabu kongi
 Anduane Homogohanda bigi biyaru
 ogodagua biya lalu
 te laga bulebero.
- 18 Anduane Homogo ibugua i mini wuliya mana
 lalu
 pani hiriribiore ngia nguwa i bo home
 nalayagoni.
- 19 I Anduane Homogonaga mini mo yaraga halu
 ibuhondo kai lo poleberogo
 ibunaga anda panga karuni dugupe hadaba.

☆ **118:14:** Har 15.2, Ais 12.2

- 20 Anduane Homogonaga anda anda pole panga
haraba o kagoni.
Wali agali mini tigabiwi karu hangume
panga o duguaho ngagoniha anda pobehe ka.
- 21 Anduane Homogo-o ina ina bi larugo hale halu
biamogo birigome
i wayali ho kogoni.
Biamogo birigonaga ina inaga mini mo yaraga
holebero.
- 22 Ege tole mbira anda biagame galone
nabibehedago lowa dabo wahenego^{✠✠}
ege tole ogoniore mo timbuni duniniore ho
heleda.
- 23 Ogoni Anduane Homogo ibunioreme mo yu
daibu helenego
iname de handalu handawa bu kamagoni.
- 24 Ayu ogoni Anduane Homogohanda inanaga
waitigi bope hayagonaga
iname ibuhondo turu gibiore halu bi te lalu
mitangi biaabo hamiya.
- 25 Anduane Homogo-o ina gi mialu haru dai bia,
larama.[✠]
Iname mbirale bigi beremago damene bibahen-
deore
bayale halu lini daga bilo bulumaya
Anduane Homogo-o biamogo bibe, larama.
- 26 Mbirali Anduane Homogonaga minini howa
ibirago[✠]

✠ 118:22: Lg 20.17, Ab 4.11, 1 Pi 2.7 ✠ 118:22: Md 21.42, Mg
12.10-11 ✠ 118:25: Md 21.9, Mg 11.9, Yo 12.13 ✠ 118:26: Md
21.9, 23.39, Mg 11.9, Lg 13.35, 19.38, Yo 12.13

Ngode Datagaliwabehanda ogoni ibuhondo
turu halu bayale bilo larama.

Anduane Homogonaga andani howa iname
ibunaga mini mo yaraga harama.

27 Anduane Homogo ibu hangu Ngode Datagali-
wabe heneneore kagoni.

Ibugua ina baya hanguore de hondo hayag-
oni.

Ira magane giha podo yagayaga bialu
bo lomabu miaga dabu ngatoria pu mabu
bidaba.

28 Í inaga Ngode Datagaliwabe kegonigo
ina íhondo kajore lalu ko.

Í inaga Ngode Datagaliwabe kegonigo
ina í timbuniore kego wali agali lamialu
ínaga miniore mo yaraga holebero.

29 Iname Anduane Homogohondo kajore lalu
hamiya.

Ibugua inahondo mana bayale hangu bigi
biyagonaga ani lalu hamiya.

Ibugua ina gubalini ho kago haho wiaaboore
hole kagonaga
ibuhondo kajore lalu hamiya.

119

*Anduane Homogonaga bi mana bayale lo ngago
ogo*

1 Wali agali tiha ko mbira nawiore howa tigati-
gaore ibaga bu karu[☆]
ti turu ho haga ka.

☆ 119:1: Iba 128.1

- Tigua Anduane Homogonaga bi mana lo
ngadagua bialu haga kago
ti turuore haga kagoni.
- ² Wali agali ti Anduane Homogohanda mana
urubi bulene nga lene ngaru
minime talialu bialu haga karu
ti turuore ho haga ka.
- ³ Wali agali urunidagua biaga karu tigua mana ko
ngaru nabiaga howa
Anduane Homogonaga mana lo ngaru hangu
biaga ka.
- ⁴ Anduane Homogo-o ínime inahondo ínaga bi
mana damenego langiai halu lalu,
Inaga bi uruni bayuwa taluwa biaabo halu
halimu, larigoni.
- ⁵ Inaore mini bilinahe howa ínaga bi mana ogoni
taluwa
bialu haabo holene hamelo ko.
- ⁶ Ina ínaga bi mana taluwa bialu haabo
haruyagua
iha taga holene emeneorebi mbira
nawulebira lo manda bido.
- ⁷ Ina ínaga mana bayale tigabi ngego manda bialu
kongi
ínaga bu miniha ko mbira nawi howa
ínaga mini yaraga halu holebero.
- ⁸ Inaga bi mana debene bibahende ngeru taluwa
bialu holebero.
Ina ani bialu holiyago ina i yu wanahabe.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngadagua
hale halu bulenego ogo*

9 Wandari igiri daliaherume tini mo dodo nahe
tigabiore agua habehebe.

Ína ogo bibe lalu laga birigo hale halu bigi biyagua
ti tigabi ogonibi holebira.

10 Inaga gubalinioreme Anduane Homogo ínaga
biabe bule bialu ko.✧

Ínaga bi mana lo ngego mbira ina puguligo
haru habe.

11 Ina í deni ko mbira nabulenaga
ínaga bi mana lo ngegoni ínaga gubalinini mo
hengedo.

12 Anduane Homogo-o ínaga mini mo yaraga
harogo
ínaga hame ngego ihondo biawai habe.

13 Ínaga bi mana lo ngego bibahende lone loyane
bialu laho wiaabo holebero.

14 Dindi daburabu dewaore wu howa turu
holenego emene lowa
turu timbuniore holenego ínaga bi lo
ngedagua hale halu
bulenegoha ngaria handaga bialu ko.

15 Ogodaguaore bibe lalu lo ngego bayuwa lo
manda biruli.

Ínaga bi mana lawai haragobi mo yule lowa
bayuwaore hale halu mitangi bialu haruli.

16 Ínaga bi mana bayale lo ngeru hondowa✧
j turu halu daga laruli.

Ogo ale bibe lalu lo ngeru
ina embeda naholebero.

✧ **119:10:** Iba 119.2, 119.21, 119.118, 119.145 ✧ **119:16:** Iba
119.35, 119.70, 119.92-93, 119.174

Anduane Homogonaga bi mana ngago manda bialu miniha dungulo henego ogo

- 17 Anduane Homogo ínaga biabe biahaga ì kogo ínà ì biamogo bibelo hamelo kogoni.
 Irane ì homa nabi howa ínaga bi mana ngego baya hangu talialu bialu holiyanaga ani bibe laro.
- 18 Ínaga mana lowini ngegoha bi bayale henene-ore ngago manda biai holiya ínaga miniha de mo ngala habe.
- 19 Ì nde dindi ogoriani lu haho wule ndo kogo manda bialu ínaga bi mana bayale lo ngego ínaga deni mo do nahabe.
- 20 Horo bibahendengi ínaga bu minime ínaga bi mana bayale lo ngeru ina talialu buaore howa homalu kogoni ndobe.
- 21 Wali agali mine haga bu karu ínà ti talialu mo tiga bigi birili.
 Ínaga bi mana lowini ngego erembira mialu tinime hameledago ale bima piaga karume ti koha polebira.
- 22 Ìna ínaga bi mana debene lo ngeru taluwa bialu kogonaga tigua ihondo mege bialu bi koru lalu helo nahelabe.
- 23 Agali haguane bu karume mo mogobu howa ì bo waholenaga hariga tai bialu karuni helowa ina ínaga bi mana tigabi bayale ngego hangu mitangi bialu lo manda biaabo holebero.
- 24 Ínaga bi mana tigabi ngeru hangume

ı mo turu halu haru haabo haga kagoni.
 ı́naga bi mana urunime ı́ lawai halu haabo haga.

Anduane Homogonaga bi mana buaore howa bialu holiya lenego ogo

25 Tigua ı́ bope hayagola dindi abaluha padogoni ndobe.

ı́nime bulebero lalu bi lo wiridagua
 ı́ lone heyuliya mo hongo habe.

26 ı́na mana biruru bibahende ı́hondo langiai harugola ı́na nde ı́hondo bi ladai birigoni.

ı́naga mana ngeruni bibahende ı́ lawai habe.

27 ı́naga bi mana ngeruni ı́na manda buliya bi-amogo beregola ı́na ı́naga bi mana bayale uruni bibahende mitangi biaabo halu holebero.

28 ı́naga miniha genda yidogome ı́ dambi kagola kogoni.

ı́nime mo hongo holebero lalu abale langiridagua
 ı́ mo hongo habe.

29 ı́naga hariga ngego wahalu ı́ pu tara holigo baya hangu handayaho habe.

ı́na ı́hondo mana bayale bialu ı́naga mana tigabi ngeru ı́ lawai habe.

30 ı́na ı́naga bi lo ngego taluwa bialu hole lalu bi lo wirugoni.

Horo bibahendengi ı́naga bi mana hangu hale
 halu mitangi bu kogoni.

31 Anduane Homogo-o ı́na bi langiriruni talialu biaabo haruli.

Mbirale mbirame i mo taga helo nangelabe.

32 Ína manda bulene dewaore ihondo ngirigome✧
ína ínaga bi lareru buaore howa bialu hole-
 bero.

*Anduane Homogohondo manda bulene ngilon-
 aga bi lenego ogo*

33 Anduane Homogo-o ína ínaga bi mana taluwa
 bialu holiya
ína mana ogoni irane ngaru baya hangu i mo
 wála habe.

34 Ína ga bi mana baya hangu taluwa bialu holiya✧
 galone ngago i garealo ngialu lawai habe.

Ínaga miniha ínime mo heya haregola
ína bi mana lo ngago bibahende buaore howa
 taluwa bialu holebero.

35 Í ínaga bi mana taluwa bialu howa turu haga
 kogonigo
 ainde ínaga bi mana bulene hariga
 pedadagua pialu holiya
ínaga ge baya hangu haru habe.

36 Ínaga miniha mbirale ngaru dimagoli ho holiya
 ndo✧
ína ga bi lo ngego ína talialu buaore
 holiyanaga hame lolene ngibe.

37 Mbirale ko habane nabulene ngaru erembira
 mialu holiyanaga
 i biamogo bibe.

Íime ihondo bayale bule lalu abale bi lo
 wiridagua
 i biamogo bibe.

✧ **119:32:** 1 Kin 4.29, Ais 60.5, 2 Ko 6.11-13 ✧ **119:34:** Iba 119.73,
 Min 2.6, Ya 1.5 ✧ **119:36:** Mg 7.21-22, 1 Ti 6.10-11, Hi 13.5

38 Íni mitangi bialu mbirali ína bia laredagua bi-
aga karuhondo
bayale buleore lalu bi hongohe lo wiaga
kegoni.

Ína bi hongoheore ogoni bulebero lalu lowirigo
ínaga biabe biahaga í kogohondo biai habelo
hamelo kogoni.

39 Ihondo bi ko lalu kago bibahende giho kogonigo
bi ko urunime í bope holigo ína í biamogo
bibe.

Ínaga bi mana tigabi ngeru baya gibiore ngegoni.

40 Ínaga bi mana damenego
ína talialu bialu hole hamelo kogoni.

Ína mana tigabiore biaga kego
íhondo holene gahenge ngibe.

*Anduane Homogonaga mana lowinigo yu
tigabu henego ogo*

41 Anduane Homogo-o ína í gubalini ho kego í
walia habe.

Ínime í mo wialu pele ngulebero lalu bi lo
wiridagua bibe.

42 Ína bi heneneore larigo manda buwa[☆]
ína íhondo mini mbiraore wu kogome
wali agali íhondo bi ko lararu ladai buliya
ína í pele ngulebere.

43 Ína bi tigabiore larigonaga ína mini dunubia ho
kogome
ína bi heneneore hangu wali agali karuhondo
latagi haabo holiya
í mo hongo habe.

[☆] 119:42: Iba 102.8, 119.39, Min 27.11

- 44 Ínaga bi mana lo ngego ina taluwa bialu haabo holebero.
- 45 Ínaga bi ledegoore ina talialu bule bialu kogonigo
mbirale ngarume hapai nahelo hameledo.
- 46 Ina ínnaga mana lamulene nga lariruni kini bu karu lamule
i taga nahe howa lamulebero.
- 47 Ina ínnaga bi mana lowini ngego hame timbuni lo howa[☆]
talialu buaore ho kogoni.
- 48 Ínaga bi mana uruni bayaleoreda lo manda bu howa
ina hame timbuni lo kogoni.
- Ina bi mana debene tigabi uruni bia laridagua bialu haabo holebero.

Anduane Homogonaga bi mana ngago galone-ore nga lowa mini mbiraore winigo ogo

- 49 Bamba ínnime ogoaleore bule lalu ínnaga biabe biahaga ihondo lo wirigo mitangi bibe.
Ína ogoni biaore buleberedaló manda buwa i mini dunubia ho kogoni.
- 50 Iha gendaru anda ibugu biyangi ina bulebero lalu bi lo wirigome
i mo dengalaho helarigola homa nabi halu innaga bu miniha mo palia holene karulo haru.
- 51 Wali agali mine haga bu karume i mege bialu karu helowa
ina ínnaga bi mana lowini ngago erembira mialu napiruli.

☆ 119:47: Iba 119.16, 119.97, 119.127, 119.159

- 52 Anduane Homogo-o ína ihondo bi ala langigi
biriruni mitangi budai bigi berogome
i mo hongo haga biaga.
- 53 Wali agali ko biaga karume ínaga bi mana lo
ngego puguarago hondowa
i bu miniha keba timbuni haruli.
- 54 Ini dindi ogoriani kogoni howa
ina ínaga mana ngegonaga iba gana minime
manda bialu laabo holebero.
- 55 Anduane Homogo-o mbiraga í mitangi bialu
ina ínaga mana ngago lo manda biruli.
- 56 Ínaga mana bibahende ina taliai halu bialu
kogola
inaga miniha dungulo haruli.

*Anduane Homogonaga mana ngago mo dunini
holene hamelo henego ogo*

- 57 Anduane Homogo-o íore hamelo kogoni.✧
Ínaga mana ngeru taluwa biaiore hole lalu bi
lo werogoni.
- 58 Ina ihondo dara howa biamogo bulebero lalu bi
lo wirigodago
i dara holene irane nawigoria nde harugo i
dara howa biamogo bibe laro.
- 59 Inime bialu harudaru manda biaiho howa✧
ina ina bia laredagua talialu biai hole lalu
ihondo bi lo wero.
- 60 Ina awe buliya lalu hondo ha nabi
abaleore ínaga bi ledego talialu bulebero.
- 61 Agali ko bu karume i bialu kogoha hapai howa

✧ 119:57: Iba 16.5 ✧ 119:59: Mg 14.72, Lg 15.17

- tinaga mana ngagoha i haru pubagi holenaga
 bialu ka.
 Tigua ani bialu kagoyu
 ina inaga bi mana lowini ngego embeda nahe
 ko.
 62 Mbi hanuniore i heyu biruwa
 ina bi mana tigabiore ngadagua lope haga
 kegonaga
 ina inaga mini yaraga haruli.
 63 Agali inaga biabe biahaga howa
 inaga mana ngago talialu haga karu
 i ti baba ibagabu haruli.
 64 Anduane Homogo-o wali agali dindi bibahen-
 deni bu karuha
 inaga gubalini holene toledago
 inaga mana ngego damene manda buliya i lawai
 habe.

*Anduane Homogonaga bi mana galone dunin-
 iore nga lenego ogo*

- 65 Anduane Homogo-o inaga biabe biahaga
 ihondo mana bayaleore birigoni ndobe.
 Ina buleore lalu bi abale lo wiridagua biaore
 birida.
 66 Inaga mana lo ngego mitangi bialu mini mbi-
 raore wu kogo
 ina mini bayale gigabi wulenebi manda bay-
 ale bulenebi
 ihondo ngibelo hameledo.
 67 Ina i abale pani ngia nabi heha inaga harigani
 polene winigo wahalu[☆]
 i pubagi harugoyu

☆ 119:67: Iba 119.71, Yar 31.18, Hi 12.10-11

ai áyu ina ínaga bi mana bayaleore ngeru
bialu kogoni.

68 Í bayaleore howa i dara habe naheoreni dara
haga kegoni.

Ínaga bi mana bayaleore lo ngeru i lawai
habe.

69 Wali agali mine haga bu hearume
i mini lalu ke halu bi ko dewa layagoyu
ina ínaga bi mana dege talima pialu
bu miniha buaore howa biaabo halu kogoni.

70 Wali agali uruni tiha mini bayale wia aribia
holene nawiore kagoyu
ina nde ínaga mana lo ngeru hangu hamelo
kogoni.

71 Ína ihondo pani ngialu minu barigoni bayaleore
birida.
Ogoni birigome ina ínaga bi mana bayuwa lo
manda birugoni.

72 Muni bu ngaru gubalini holenego dindiha lowa
ínaga mana lo ngeru galone duniniore lo mi-
tangi bu haruli.

*Anduane Homogonaga bi mana tigabiore lo
ngago ogo*

73 Ínime i o kogobi wabuwa baya hangu han-
dayaho haga kegoni.

Ínaga mana lo ngego bayuwa lomanda biai
holiya
iha manda bayale bulene ngibe.

74 Ína bulebero lalu lowiriru ina talialu bialu kogo
hondowa
wali agali i mo dunini ho karume turu ho
holebira.

- 75 Anduane Homogo-o ínaga bi mana ngeru
tigabiore wiai kegoni ì manda bido.
Í mini bilinaheore kegome
ina mana lehe birugonaga ìhondo genda mo
ngiridalo manda bu kogoni.
- 76 Ínaga biabe biahaga ì kogonigo
ina ìhondo gubalini ho haabo holebero lo
wirigodagua
gubalini halu ìnaga bu mini mo hongo habe.
- 77 Ina ínaga bi mana lo ngeru bialu howa ì turuore
ho kogonigo
ina ì dara howa biamogo biriyagua
ìha holene bayale yu holebero.
- 78 Wali agali mine haga bu karu
ti ke howa ì bame godini íbu helaga biaga
kagonigo
ti mo taga habelo hameledo.
Ina nde ínaga mana lowini ngeru mitangi
biaabo halu holebero.
- 79 Wali agali ì mitangi bialu mo dunini howa
ínaga mana ngeru mandabi karu ti ì koria
ibilo hamelo kogoni.
- 80 Ína mana bulene nga larigoni
mbira wanahe ìna biaiore holiya biamogo
bibe.
Ina mana bulene ngago mbira nabi koria taga
pani noligo
ínaga mana damene ngeru bayuwa bialu hole
hamelo ko.

*Anduane Homogohanda biamogo bilo
ibuhondo bi lenego ogo*

- 81 Anduane Homogo-o ína ḡ pele ngibelo ha dege
 biwane
inaga bu miniha genda timbuni bialu inaga
 hongo ereba haya.
- Ina inaga bi mana lowini ngego mitangi bialu
 mini mbiraore hongohe wu kogoni.
- 82 Ína buleore lalu lo wiriruni berebe hondole
 dege handayaho hewagola
 ai inaga de tandaga bida.
- Ai ogonidagua bidago
ína ḡ angi biamogo buleberebe lalu kogoni.
- 83 I mo ko henego ai nogo meme dongoneha waini
 iba hambu berelaganego
 ko haragola budubagabu wahene ngaligob-
 iore kogoni.
- I ogonibi kogo howa inaga bi mana lowini ngeru
 embeda nahe kogoni.
- 84 Mali ege horobi agira ḡ maliaho holedabe.
 Agali ḡ mo ko halu karu ti pani angi nelu
 muleberebe.
- 85 Wali agali mine hagabi inaga bi mana lo ngeru
 nabiagabi karu
 tigua ḡ gonoha do ngogola minulenaga mana
 maru ohowa bialu ka.
- 86 Ínaga bi mana bibahende lo ngeru heneneore lo
 ngego
 iname mini mbiraore wiai habehe kama.
 Agali maru karume ḡ hondowa ke halu bi ko
 lararume
ḡ mo tandaga halu ka.
- Tigua ani bialu kago ḡ biamogo bibelo hamelo
 kogoni.
- 87 Tigua ḡ bo waholebiyaria habo layago

ina ínaga bi mana wanahe yu tiga bu kogoni.
 88 Ina ínaga bi mana bibahende lo ngeru taluwa
 biai holiya
 ina gubalini haabo ho kego i bayale holiya
 handayaho habe.

*Anduane Homogonaga mana lowini ngatoria
 mini mbiraore wu henego ogo*

89 Anduane Homogo-o ínaga bi mana ngego*
 hari daligaha mbirale bibahende hongo ho
 wiaabo kadagua wiaabo holebira.

90 Ini mini bilinahe kegome
 bi ledegoore áyu manibi wiaabobo bu
 wulebira.
 Ina dindi o wabu ngego ibuni wuleneore
 ngatoria wilalu
 wia amu nana nabi wiaabo haga ngagoni.

91 Mbirale ngaruni bibahende aniore wiai helo
 lalu
 ínime laridagua wiaabo henego ngagoni.
 Irane mbirale urunime íninaga biabe biai ha-
 gago
 ani wiai henego nga.

92 Inaga turu holene tene ínaga bi mana ngagoha
 nawidale
 ínime i genda tandagala mo ngirigome i
 homedolea.

93 Ina ínaga bi mana lo ngego yu wanaholeberogo
 irane ina mana ogoni taluwa bialu kogome
 i homa nabi bayale heledegoni.

94 I ínagaore kogonigo ai ina i pele ngibe.

* 119:89: Ais 40.8, 1 Pi 1.25

Ína ínaga bi mana lo ngeru talialu bu manda
biaabo haga kogoni.

95 Agali ko bu karume ĩ bo wahole bira do haga
bida.

Tigua ani bule kagoyu

ína ínaga bi mana lo ngeru bibahende mi-
tangi bialu haabo holebero.

96 Mbirale bibahende ngaru wiaabo nahagayane
handarugoyu

ínaga bi lo ngeruni dege duniniore baya bu-
rugule wiaabo holebira manda bu ko.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngago
gubalini ho henego ogo*

97 Anduane Homogo ínaga bi mana lo ngeruni
ína gubalini timbuniore ho kogoni.

Ína ínaga bi mana lo ngeruni mbiraga horombebi
mitangi biaabo haruli.

98 Ínaga bi mana lo ngerunime ĩ heba haabo howa
ihondo manda bulene dewaore ngiaga.

Ínaga bi mana lo ngerume ĩ manda bulene gibiore
ngiragola

ína gawaitigi karunaga manda bidarubi ndo

ĩ manda bu bolanguahe holiya biamogo bi-
aga.

99 Horo bibahendengi ínaga bi mana lo ngeruni
mitangitangi bialu

ínaga miniha mo pehaga bialu haabo kogoni.

Í ani bialu kogome ínaga miniha manda bulene
bayaore anda ibiragola

ínaga lawai haga karume manda bidagobi
ndo ĩ manda daligabi kogoni.

100 Ína bibe lededagua bialu kogome

inaga manda bulenego agali wahe karume
 manda bidagobi ndo
 i mini gigabi wulene bolanguahe kogoni.

101 Inaga bi mana lo ngedagua hangu bulenaga[☆]
 ina mana ko bulenego bibahendehondo igi-
 laga bialu wandialu kogoni.

102 Anduane Homogo inaga lawai haga í kegoni
 howa
 inime i lawai haga bialu kegoni.

Anigo ina bi lawai haga bereruni
 ina mbira hale howa mo wanahe kogoni.

103 Anduane Homogo inaga bi mana baya dende-
 biore ngagoni.[☆]

Mone ibane mbira narogola neha dende gibi
 biaganego goyane lowa

Anduane Homogo inaga bi mananaga dende-
 ore gibi biaga ngagoni.

104 Anduane Homogo inaga bi mana lo ngegome
 ihondo mitangi bulene baya gibiore ngiaga
 ngagoni.

Ani ngiagagome i mana ko bulene damenego
 ina bibahendeore manga bialu magu biragola
 haruli.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngagome wá
 holene ngiaga ngago ogo*

105 Anduane Homogo inaga bi mana lamu hale ale
 ngagome[☆]

i hariga tigabini poliya biamogo bialu haru
 haga ngagoni.

☆ 119:101: Min 1.15

☆ 119:103: Iba 19.10, Min 8.11

☆ 119:105: Min 6.23

- I hariga polenego ogodagua pu lalu ge mugu
 mo wá hagane hale ale ngagoni.
- 106 Anduane Homogo ínaga bi tigabiore lo wigi
 bideruni handalu langeredagua
 ina hale halu biaore bule lalu lo ngogoni.
 Bi lo wirugo ogoni pugua nabuleorebero.
- 107 Anduane Homogo-o i tandaga gibiore hiriribi
 nalu kogonigo
 tandaga nalu homa nabuliya
 ina i biamogo bulebero laridagua biamo-
 goore bibe.
- 108 Anduane Homogo-o ina íhondo bi lalu turuore
 halu kai larogoni.
 Ina íhondo kai larogoni yamialu
 ínaga bi lo ngeruni íhondo bayuwaore biawai
 habe.
- 109 Horo bibahendengi i homolene kawareore
 ngagoria pu haga biruligoyu
 ínaga mana lo ngeruni embeda naharuli.
- 110 Agali mini kowi hearume i do wuliyana gono
 wenyago de handarugoyu
 ina Anduane Homogo ínaga bi lo wiriyaruni
 mbira pugua nabi kogoni.
- 111 Inaga dabudabu wia ai aïore bulenego
 Anduane Homogo ínaga bioreda manda bialu
 ínaga biore hongo howa yaniho kogoni.
 Ani yaniho kogola ínaga bigome ïore mo turu
 gibiore haga.
- 112 Anduane Homogo ínaga bi mana lo ngedagua✧
 ina bialu mbira mo wanahe
 bia dege bialu kone homaluore wahole ko-
 goni manda bu ko.

✧ 119:112: Iba 119.33, 119.36

Anduane Homogonaga mana ngagome ina mo bayale haga nga lenego ogo

- 113 Wali agali karume ke howa í talima ibaga tingi haga karu
 ina ti handabe manga ho kogoni.
 Ina inaga bi mana ngeru mitangi bialu hame timbuni lo kogoni.
- 114 Ini hangu i handayaho haga howa inaga humbi ale kegoni.✧
 Ina buleore lalu bi lo wigi biriruni manda bialu
 ina mini dunubia ho kogoni.
- 115 Wali agali mana ko biaga kamiru tí i kogoria nahe pudaba.
 Inaga Ngode Datagaliwabe bi mana ngago taluwa bialu holebero.
- 116 Ina mo hongo holebero lalu lo wirigonidagua i mo hongo habe.
 Mo hongo hariyagua i homa nabi bayale holebero.
 Ina ihondo mini dunubia ho kogoni bame mo hole buligo
 inaga hongo ogoni ngibe.
- 117 I bayale holiya inaga gini yaniho habe.
 Ina bi larego ina hale halu bialu holebero.
- 118 Wali agali inaga bi mana mo wahaga karuhondo erembira mialu haga kegoni.
 Tigua ke howa mana bule ngaru bame habane nabulene wialu ereba hai holebira.

✧ 119:114: Iba 32.7, 91.1

- 119 Ína wali agali mana ko biaga karu ko ngubi
nagalone dege kagoni lo mandabu kegoni.
Ína ínaga bi mana ngeru hameore lo kogoni.
- 120 Ína í gibiore kego manda buwa í gi halu duru
lalu kogoni.
Ínaga godi tigabiore lole ngego mitangi bialu
í giho kogoni.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngaru talialu
bulene ngago ogo*

- 121 Ína mana bayale tigabi ngaru dege bialu haru.
Waitigi bu karume í mo ko helo ína í yu wa
nahabelo hameledo.
- 122 Ínaga biabe biahaga kogonigo
ína í biamogo buleore lalu bi lowibe.
Wali agali mine haga karume í mo genda
nahelo hameledo.
- 123 Bamba ína í bayale holiya biamogo buleore
lalubi
í pele ngialu haru dai buliya lalu lo
wirigodagua bibelobi
í íha maliaho haabo kogome ínaga de tandaga
biragoni.
- 124 Ínaga gubalini holeneme í dara howa biamogo
bialu
ínaga bi mana debene ngeru í lawai habe.
- 125 Í ínaga biabe biahaga kogonigo
ínaga bi mana baya hangu manda buliya mini
bayaleru talebu ngibe.
- 126 Anduane Homogo-o wali agalime ínaga bi
mana ngeru angua halu piagaya.
Tigua ani bialu karunaga ína ti pani nelu
mulene tu áyu ogoni.

- 127 Ina ínaga bi mana gubaliniore ho ko.
Ina ngolo bayale ngago hameledogobi emene
 dindiha lowa
 ogoni bolangua howa ínaga bi mana ngeru
ína gubalini timbuniore ho kogoni.
- 128 Ina ínaga bi mana ngeru bibahendeore talialu
 biaiore haruli.
 Hariga í kegohayagi ndo
 mendeha pubagi halu polene hame naleore
 kogoni.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngadaguaore
 bua holene ngago ogo*

- 129 Anduane Homogo ínaga bi mana lo ngeru
 bayaore gibi lo wigi bidegoni.
 Anidane hondowa ína ínaga gubalinioreme
 turu howa
ína bibe lededagua bialu kogoni.
- 130 Ínime ínaga bi mana lo ngeruninaga galonego
 mo walia halu kegome[☆]
 wali agali tinaga miniha wá laga biragola bu
 kagoni.
 wali agali mini timbuni nawi karu
ínaga bi maname mini mo dingi dangia
 lenego
 ai miniwi bogabi bu kagoni.
- 131 Ínaga bi mana lo ngeru gubalini gibiore ho
 kogome
ína mbira íhondo bia lare alego bia dege bule-
 naga
ína ínaga bu miniha heyuwa manda manda
 bu kogoni.

☆ 119:130: Iba 19.7, Min 1.4

- 132 Anduane Homogo ína wali agali í gubalini haga
karu dara howa biamogo birilidagua
í de handaya halu íbi dara howa biamogo
bibe.
- 133 Í mana ko bialu pilolilono de handayaho halu
mamage holebero lo wiridagua
ína í mamage habelo hameledo.
Ko buleneme í bope holigo ína í yaniho habe.
- 134 Ínaga bi lo ngerudagua hale halu biaiore
holiyanaga
wali agali mini kowi karume í hangedope
halu mo ko holigo
ína í yaniho habe.
- 135 Í í kogoria kaware hapara howa[☆]
ínaga bi mana lo ngeru íhondo lawai halu
ína í mo gumbila habe.
- 136 Wali agalime Anduane Homogo ínaga bi mana
lo ngedagua nabi puguabo halu kagonaga
í dugu dege beroria ínaga deha deiba iba ale
dugualu haabo kogoni.

*Anduane Homogonaga bi mana tigabiore ngago
ogo*

- 137 Anduane Homogo-o í tigabiore kegoni howa
ínaga bi mana lo ngeruni damenego bibahen-
deore tigabiore lo ngegoni.
- 138 Ína inahondo bi mana ngideruni damenego
bibahendeore tigabiorebi bayaorebi hangu
ngagoni.
- 139 Ínaga waitigi karume ínaga bi lo ngeruni ti
mitangi nabiagaore kagoni.

☆ 119:135: Iba 4.6, 119.12, 119.26

Ti ani kago handarodagua ina bu habane
nigoniha keba gibiore ira daradagua bi-
ragola haruli.

140 Anduane Homogo ina bulebero laga bialu bi lo
wigi bideruni heneneore biagayane

ina haruore handama ibido.

Bulebero lo ngedagua heneneore bigi birigo
hondowa

туруore howa yaniho kogoni.

141 I agali mbira abogo ka nalene

emene ko dindihaore howa marume i mege
biaga kogoyu

ina Anduane Homogo ina ga bi mana dege ha
do wanaharuli.

142 Anduane Homogo ina ga mana tigabi bulenego
wia ai ai bialu

ina ga bi mana lo ngeruni henene hanguore lo
wigi bidegoni.

143 I kogoria genda bulenebi mini dege dindi
holenebi dewaore íbu wia ngagoyu

ina ina ga bi lo ngeru hondowa ndeтуруore
bigi biragola haruli.

144 Ína ga bi lo ngeruni tigabi hanguore wia ai ai
binigo lo ngegoni.

Ína ga bi lo ngedagua biruyagua i haabo hole-
berogo

lededaguaore baya hangu manda bialu bu-
liyanaga biamogoore bibe.

Ína ani beregola i bayale dunguleore holebero.

*Anduane Homogohondo biamogo bia lalu bi
lenego ogo*

- 145 Anduane Homogo-o ina í hongo howaore
olarogoni.
Ína mana bulene nga lalu lo ngeru ina talialu
holiya
ina íhondo bi larogo hale habe.
- 146 Ina í olalu kogoni.
Ínaga bi mana lo ngego taluwa bialu holiya
í pele ngialu haru dai bibe laro.
- 147 Ina gao naledaha í biamogo bibelo í olaruli.
Ína buleore lalu bi lo wigi birirunaga
ina mini dunubia ho kogoni ndobe.
- 148 Mbiraga í dengala ho wialu
ínaga bi mana debene lo ngeru dege mitangi
biaabo haruli.
- 149 Anduane Homogo-o í gubalini haabo ho har-
iligo
ínaga bi hale habe.
Ína dara howa biamogo biriligo walia halu
í homa nabi bayale holiya handayaho habe.
- 150 Agali marume mini ko wu howa í bo wahole
bialu hayaru
ínaga mana mo tene nahaga karubi
tini kaware o ibiragoni ndobe.
- 151 Anduane Homogo-o ínaga bi mana bibahende
henene wiaabo haga ngelowa
íni í kogoha kaware haabo kegoni.
- 152 Bambaore howa ínaga bi mana lowiriru mand-
abi harugoni ndobe.
Ína bi uruni lo wialu wiaabo helo nge.

*Anduane Homogohondo, I biamogo bia, lalu bi
lenego ogo*

- 153 Ina ínaga bi mana lo ngeru embeda nahe kogo
ína iha genda timbuni ngaru de hondowa i
biamogo bibe.
- 154 Ínime pele nguleore lalu lo wiridagua i pele
ngibe.
Godi lalu koria i bo waholene nga loligo ína
inaga lahabe.
- 155 Ko biaga karu tigua ínaga bi mana lo ngeru
talialu nabiagaore kago
ína ti pele mialu haru dai nabule kegoni.
- 156 Anduane Homogo-o ínaga dara holene tim-
buniore ngegome
ína dara howa biamogo bulebero lalu bi lo
wiridagua
áyu ogoni i biamogo bibelo hameledo.
- 157 Waitigi dewaoreme i baba waitigi ho halu mo
ko haga bidagoyu
ainde ina ínaga bi mana galoneore lo ngeru
yu wahalú nape kogoni.
- 158 Agali ko biaga biarume ína mana bayale bu-
lene nga lo wiriruni nabiaga karu hondowa
ina tihondo turu nahe handabe manga tim-
buni ho haruli.
- 159 Anduane Homogo-o ínaga bi mana bulene nga
larigo
ina gubaliniore howa bua haabo kogoni
manda bibe.
Ínaga gubalini holene ho haabo haga kego-
nigo
ainde i dara halu pele ngibe.

- 160 Ínaga bi mana ngerunaga irane henene lolene
dege lo nge.✧
Ínaga bi mana lo ngeruni tigabiore wiaabobo
bu wiaga nga.

*Anduane Homogonaga bi mana lo ngaru hame
lalu gubaliniore ho henego ogo*

- 161 Irane nawini agali haguane bu karume í mo ko
halu kagoyu
ína ínaga bi mana lo ngeru mitangiore bu
haga kogoni.
- 162 Mbiralime ngolo dewa handa walia howa turu
hagadagua
ína buleore lalu lo wigi birirunaga mitangi
bialu
í turu timbuniore ho kogoni.
- 163 Ke hagane mana koorene ko ngago í mangaore
ho kogoyu
ína ínaga bi mana lo ngeru hangu gubalini
timbuniore ho kogoni.
- 164 Ína mana tigabini howa bi lolene ngadagua
laga kegonaga
ína horo bibahendengi íhondo kahalu kai
laruli.
- 165 Wali agali ínaga bi mana gubalini ho haga karu
ti bayale halu✧
mbirale mbirame ti mo pila holene
nawulebira.
- 166 Anduane Homogo-o ína í pele ngialu haru dai
bibelo maliaho howa
mana ínime bibe lalu lo wirigo ína bialu ko-
goni.

✧ **119:160:** Iba 119.89, 119.142, 119.152 ✧ **119:165:** Ais 32.17

- 167 *Í*na *í*naga bi mana lo ngeru *í*na taluwa bialu ha-
gaore kogoni.
Bi mana uruni gubaliniore howa bua timbuni
ho kogoni ndobe.
- 168 *Í*na *í*naga mana lo ngerubi bulene nga lalu bi
lederubi
bibahendeore talialu biai halu kogoni.
*Í*na mana ogoni bialu koria *í* de handai ho
kegoni.

*Anduane Homogohanda biamogo bilo
ibuhondo bi lenego ogo*

- 169 Anduane Homogo-o *í* biamogo bia lalu olalu
kogo hale habe.
Abale howa *í*na *í*hondo manda bulene ngule-
ore lalu bi lo wiridagua
í manda bulene timbuni mo ngibe.
- 170 Ainde *í*na *í*hondo bi larogo baya hangu hale
halu
*í*na pele ngialu haru dai bule laridagua áyu *í*
pele ngibe.
- 171 *Í*na *í*naga mana lo ngeru *í* lawai haabo haga
kegonaga
*í*na *í*naga mini yaraga haabo halu holebero.
- 172 *Í*naga bi mana damenego bayale tigabi dege
ngegonaga[☆]
*í*na mana ogoni lalu iba gana la halu holebero.
- 173 *Í*naga bi mana damenego bibahende talialu
bialu kogonigo
ai nde *í*na *í* biamogo bule manda bu haabo
habe.

☆ 119:172: Iba 51.14, 119.138

- 174 Anduane Homogo-o *ɨ* pele ngialu haru dai
bibelonaga ha dege biwane
*ɨ*naga bu miniha tandaga bialu *ɨ* hongo ereba
haragoni.
*ɨ*naga bi mana lo ngegome *ɨ* mo turu haga
biaga ngagoni.
- 175 *ɨ*naga mini yaraga halu holiya *ɨ*na *ɨ*ha holene
bayaleore ngibe.
*ɨ*naga bi lo ngegome *ɨ* biamogo bia helo
hameledo.
- 176 *ɨ* hariga bayale yu wahalu pu tara howa[☆]
ɨ nogo sibi pu ereba hene ale ko.
*ɨ*na *ɨ*naga bi mana lowini ngeru yu wanaha-
gaore kogo manda buwa
*ɨ*na *ɨ*naga biabe biahaga *ɨ* kogonigo *ɨ* taya bibe.

120

*Anduane Homogohondo, Biamogo bia, lalu bi
lenego ogo*

- 1 *ɨ*ha genda timbuni anda ibiyangi *ɨ*na Anduane
Homogo olarugola[☆]
ibugua *ɨ* biamogo biya.
- 2 *ɨ*na Anduane Homogohondo bi lalu,
Anduane Homogo-o agali *ke* haga karume
ɨ mo hondo holigo *ɨ* biamogo bibe, larugoni.
- 3 *ke* haga bu kamiru *tí*hondo Anduane Homogo-
handa agua bulubadabe.
*tí*pani nalimulo aguaore ngulubadabe.
- 4 Ibugua *tí* aminaga yandarerume nogoba halu

[☆] 119:176: Ais 53.6, Yar 50.6, Md 18.12, Lg 15.4 [☆] 120:1: Iba
118.5, Yna 2.2

ira hedope halu tí delolebira.

- ⁵ I tí dege dombeneha kogoni Mesege dindibi Keda
dindibi
wali agali ko biaga karu baba haradagua
bidogoni.
- ⁶ Agali maru wali agali bu karu baba mandagi
habe manga haga karu
i ti heba mandagi luore haabo haruda.
- ⁷ Ina mo palia holenenaga bi lalu koria
tigua wai bule dege manda biaga kagoni
ndobe.

121

*Anduane Homogo ibu inanaga mamage hagane
kago ogo*

- ¹ Ina hari wedaruha de handadaga berogoni.✧
I ani bia berogonigoyu
mbirali i biamogo bule ibulubadago ago-
hayagi howa ibulubadabe.
- ² Anduane Homogo ibugua hari daligabi dindi
timbuni o kamagobi wabinigo✧
ibunime dege i biamogo biaga kagoni.
- ³ Ibugua i pilope nahabelo handayaho holebira.✧
Ibu u napaliaga howa i mamage kaore dege
halu egabi laga biaga kagoni.
- ⁴ O larogo bayuwa hale habe.
Anduane Homogo ibu Isaraele wali agalinaga ma-
mage haga kago howa
ibu u emene mbira napaliagaore ka.

✧ **121:1:** Iba 87.1, 123.1 ✧ **121:2:** Iba 115.15, 124.8 ✧ **121:3:**
Iba 41.2, 66.9, 127.1

Ibu umubi heba nalagaore kagoni.

⁵ Anduane Homogo ibugua í kegoha kaware haparaho howa

í mamage haabo haga kagoni.

Ibu ani kagola í ibu gumbaha howa bayaleore dungulo holebere.

⁶ Horombe ni tandagabi daragome í daba halu mo ko naholebira.✧

Mbiraga ege daragomebi í mo ko naholebira dege.

⁷ Mbirale ko hiriribi tara tara ngarume í mo ko mbira holilono✧

Anduane Homogo ibugua í handayaho mamage holebira.

⁸ Í íni andagani pialalu tagira pu haregoriani✧
ibugua mamage hama ibagabu holebira.

Í andagani daibu paleregolabi
ibugua dege mamage holebira.

Áyubi awebi ibugua ani biaabo holebira.

122

Yarusaleme tano mitangi bialu kai lenego ogo

¹ Tigua ihondo, Anduane Homogonaga anda maliya ma íbu, layagola í turuore haru.✧

² Ani layagola ina pialu

ai áyu Yarusaleme anda puwa pabe tamuha o kamagoni handadaba.

³ Yarusaleme tano biagoni lone bu aribia hene baya gibiore de hondoabi kagoni.

✧ **121:6:** Ais 49.10, Mo 7.16 ✧ **121:7:** Iba 91.10-12 ✧ **121:8:** Iba 113.2, 115.18 ✧ **122:1:** Ais 2.3, Seg 8.21

- ⁴ Isaraele hameigini tara tara palu ngaru
 ti bibahendeme Anduane Homogo ibuhondo
 kaj lole ogoriani íbu ngoai halimu
 lenedagua
 kaj lole ibugu biaga kagoni.
- ⁵ Dindi ogoriani godi anda kago ogoniha Isaraele
 wali agalinaga kinirume biruwa
 godi hale halu mo tiga biaga kagoni.
- ⁶ Yarusaleme dindini gendabi mbira nawi mo pali-
 aho wilo
 Anduane Homogohondo bi ogodagua lalu
 halimu.
 Wali agali Yarusaleme tano mitangi timbuni ho
 karu
 ti bayaleore helo biamogo bibe.
- ⁷ Wali agali Yarusaleme tanonaga pabe
 tamuhayagi bu kamiru
 tí t́ni dege dege ngeke nale gungu nabi
 bayuwaore mo paliaho helo biamogo bibe.
 Kinibi ibunaga agali haguane karubi uruni anda-
 gahayagi haga karu
 tibi turuho mo paliaho dege helo biamogo
 bibe, lalu ani laga bilimu.
- ⁸ I damenebi i ariabi igiri yangobi Yarusalemeni
 íbu karu mitangi bialu
 bi ogo Yarusalemeni kamiru t́hondo larogoni,
 Tí ngeke nale gungu nabi bayuwaore mo paliaho
 halimu, laro.
- ⁹ Ina Anduane Homogo inanaga Ngode Datagali-
 wabe kago
 ibunaga anda kagoore ina mitangi timbuni
 ho kogoni.

Ngode Datagaliwabehanda Yarusaleme wali
agaliore biamogo bialu
mo bayale helonaga ibuhondo bi lahalu ko-
goni.

123

*Anduane Homogohanda dara howa biamogo
bilonaga bi lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o íni dahuliya andaga haru
kegoha[☆]

ina handa daga halu íhondo bi lalu kogoni.

² Biabe biahaga agali kagome ibunaga anduane
kagoa mini hana ho hagadaguabi[☆]

biabe biahaga wali bedagome ibunaga andu-
ane bedagoa mini hanaho biragadaguabi

Anduane Homogo inanaga Ngode
Datagaliwabe-o

ina dara howa biamogo bibelo ina íha hanaho
holeberema.

³ Anduane Homogo-o ina de hondowa dara habe.

Wali agali bu karume ina mo ko hayago

ai ina daraore howa biamogo bibe.

⁴ Agali homogo mbirale dewawi hearume

ina mege bialu haabo haya.

Agali mine haga hearume

ina bope halu haabo haga kagoni.

124

*Anduane Homogo ibugua ibunaga wali agali
biamogo biaga kago ogo*

☆ 123:1: Iba 121.1 ☆ 123:2: Iba 25.15, Mal 1.6

1 Anduane Homogohanda ina biamogo
nabinidale ina nde abiore kamaledabe.
Bi o larogoniore Isaraele wali agali tígua bi
ogodagua ladai bidaba-o.

2 Inanaga waitigi hearume ina bo anda ibiyangi
Anduane Homogo ibugua ina mo wialu bi-
amogo nabinidale

3 inanaga waitigi biarume tinaga keba holeneme
ina bibahende mo ko howaore bo wahi
kale.

4 Iba li ibalu mbirale ibame hilu dambiho yalu
puabo hagamogua
inanaga waitigirume ina bamba bo mburi
lalu erebaho wa heledale ndobe.

5 Iba li hongoheore ibiyagome ina bibahende
mbelelo yalu pialu
yu ereba kagola homai kamale ndobe.

Homabehego nahome yopene harimago kamag-
oni, lalu ladai bilimu.

6 Inanaga waitigi bu hearume ina bibahende bo
mburi laihe nale
Anduane Homogo ibunime ina bibahende
hatali wu haabo hayagonaga
iname ibuhondo kaj laaboore hamiya.

7 Agalime ega gono wedaria ega mbira gono
dagoha da puda halu kundulo mialu
ibida porayadagua ina pirimagoni kamagoni.

Ina gono wearuha do ngamalego Anduane
Homogo ibugua gono kundulupe helaga
biyagome
ina yo pialu pene kamagoni.

8 Anduane Homogo ibugua hari daligabi dindi
timbuni o kamagobi wabinigo
ibunime dege ina biamogo biaga kagoni.

125

*Anduane Homogohanda ibunaga wali agali
handayaho haga kago ogo*

1 Wali agali Anduane Homogoha mini mbiraore
wu karu[☆]
ti Hari Saiono ale imiema nabi durubi nalaga
hongo haabo haga ka.

2 Hari wedarume Yarusaleme ho hagira bu
kadagua
Anduane Homogohanda ibunaga wali agali han-
dayaho howa
ho mabu bu haabo holebira.

3 Wali agali ko biaga karume wali agali mana
tigabi biaga karu
handayaho haabo naholebira.
Tigua handayaho haabo hayagua nde wali agali
tigabi karume
tibi nde mana ko biaga holobada.

4 Anduane Homogo-o wali agali bayale ínaga
mana ngeru taluwa bialu haga karu
tihondo ínaga mana bayale biadai bibe.

5 Ínaga wali agali ko biaga karunaga pani nelo mialu
howa
wali agali maru ínaga mana ngeru mo wa-
halu piaga karubi
ti bibahende pani nelo miai habe laro.

☆ 125:1: Iba 121.8, Seg 2.5

Isaraele wali agaliru tiha mo palia holene wia helo hameledo.

126

Isaraele wali agalime Anduane Homogohanda ti biamogo bilonaga ibuhondo bi lenego ogo

¹ Anduane Homogohanda ina dindi taraha garabaya hemaria haru dai bialu

Yarusalemeni lone helayagoni[☆]

Ibugua ani biyagonaga

iname ogoni henene ndo emaga handarimabe toba harimaya.

² Ina Yarusalemeni daibu howa turuore gibi halu oba hangu haho wiaabo halu

туру howa iba ganaru podaga podaga bialu gibiore laho wiaabo harimagoni.

Ina ani birimago hondowa wali agali hameigini tara tara paluyu pearume

tini dege dege ladele bialu au laya.

Anduane Homogohanda ibunaga Isaraele wali agali biamogo bule

gibiore nabibehe wiagoni biya hendedemini, laya.

³ Ogoni heneneore ndobe.

Anduane Homogohanda ina biamogo bulenaga biabe gibiore biyagoni.

Ibugua ani biyagonaga ina turuore gibi halu ina miniha dinguore lo harimagoni.

⁴ Anduane Homogo-o ina ala turuho dinguore lo haramalidagua holomaya hela dai bibe.

[☆] 126:1: Ab 12.9

Iba hundiragola gana iba piagagoha yobu ngaria
dalu lone ibiragola iba piaga wiyadagua
lone piaga.

Ogonidagua Anduane Homogo ína ina áyu
kamaru lone mo gumbilo dai bibe.

⁵ Wali agali deiba ibalu howa tomo hangalu
karume✧
mani tomo hangaragoni bu ngaria turuore
halu bu hanaga bilo hameledo.

⁶ Wali agali dugu bialu tomo egene hongole yalu
pialu hangayarume
mani tomo uruni bu ngaria bu hombedo
hanalu
turu hama iba gana lamalama andaga dai
bulebira.

127

*Anduane Homogo ibu baya gibiore biaga kago-
naga kaj lenego ogo*

¹ Anda biaga gabendame anda bialu karuni✧
Anduane Homogoibunime bialu kaha ndo
tini hangu hongome bialu kayagua
ti bame biabe bu wahole bialu kagoni.

Mamage haga agalime tano handayaho karuni
Anduane Homogo ibugua mamage kaha ndo
tini hangunaga hongome kayagua ti bame
irane nawini mamage halu egabi lo kagoni.

² Egabiore lara handala heyalu
munibi tomobi mitangi bialu biabe bule
tagira poramali.

Biabe bialu ne lo wákaha mbiraga andaga dai
 bialu u palia puda haramali.
 Urunidagua bialu kamaruni nde irane nawini
 dege
 bame hongo bibaho bialu kamagoni.
 Irane Anduane Homogo ibugua wali agali ibuni
 gubalini ho karu ti mbiraga u padaha
 ibunime ti tomo nolenebi mbirale wu
 holenebi
 manda mandabu wia haga kagoni.

³ Anduane Homogo ibugua inahondo baya turu-
 bini bialu waneigini ngidaruni
 turu halu mbirale bame ngiradagua bidagoni.
 Waneigini bu karuni ibugua ina mo gumbila
 halu inahondo ngidagoni.

⁴ Agali daliaheme ibu igini igiri hono wu haga
 bidago
 ogoni wai biagane agalime ibu giha timu
 ayagu yu hagadagua yu ka.

⁵ Timu ayagu ogoniale dewaore wu kago ibu baya
 turubiore ka.
 Ibumaga waitigi karu baba bi godi laga bi-
 rangi
 ibu igini dewa urunime lamogo biragola
 ibumaga waitigidarume ibu godi lo wini labe
 naheore holebira.

128

*Anduane Homogohanda ibumaga bi mana hale
 haga karu mo bayale holebero lenego ogo*

¹ Wali agali Anduane Homogohanda hame
 ledadagua bialu karu

ibunaga bi mana lo ngadagua bialu hagabi
karu
ti turuore ho ka.

² Í ogonibi keyagua ínaga biabe bereruha howa
karulape mo ngialu
mbirale burupale keru yu holebere.

Mbirale ína bereru damene bibahende bayale hai
haragola
íni turubiore holebere.

³ Í one ibu nde gerebi lini dewaore daga kaligobi
birulebira.
Ira olibe hongone dewa ira teneha anda ho
mabu biralidagua
ínaga waneiginiru ti ínaga andagani ira
dedagoria biru mabu bulebira.

⁴ Heneneore mbirali Anduane Homogonaga bi
ledago taluwa biaga kago
ibuha mo turu holene ogonibi migi bulebira.

⁵ Anduane Homogo ibugua Saionoha howa í mo
bayale helo.

Í dindini homa nabi wene keore Yarusale-
meni mbirale uruni heneneore biaabo halu
kane handabelo hameledo.

⁶ Í dindi ogoria luore haabo howa
ínaga waneigini aguaneru de handabelo
hameledo.

Isaraele wali agaliru tiha mo palia holene wia helo
hameledo.

129

*Isaraealirume waitigi bu hearu mo ko helon-
aga Anduane Homogohondo bi lenego ogo*

¹ Isaraealiruru-o bambaore howa tí waitigirume
pigane hemingi howa
mo ko hama ibalu haabo henego te langibe.

² Ina íhondo langialu lalu,
I daliahe dege hewangi
waitigime mo ko hama ibalu haabo henego
áyu kogoni.

Tigua ani binigoyu i bope nahe kogoni.

³ Tigua i pu payini tibume minu bayagola
inaga tingini erembiraha poda gaibu бага
biya.

Inaga tingini bayago dere tibu bene wiadagua
luni biagimbu bigi bialu
iba ganarua ale pupe haga biya.

⁴ Tigua ani biyagoyu Anduane Homogo ibu tiga-
biore kagome

i biamogo bialu waitigi biarunaga garabaya
biabe ale bialu haga ndo
i golope hene ko, lalu langerogoni.

⁵ Waitigirume Saiono handabe manga haga bu
karu

tini daluha bo taliadai bimíya hamelo ko.

⁶ Tiore anda dangini gondo anda ho hagadagua
hayagua bayaleda.

Mbiralime gondo ogoni dugu wanahe kaore
minalu abale gau laga.

⁷ Gondo anda dangini anda hene ogoni

mbiralime gandu lowa mo kabubu yalu napi-
aga ndobe.

⁸ Wali agali kaware bolangua halu porarume ti-
hondo ogodagua lalu,

Anduane Homogohanda tí mo bayale helo.

Iname nde Anduane Homogonaga minini howa
tí mo bayale helo hameledama, lalu
nalolebira ndobe.

130

*Mbirali ibu Anduane Homogohondo biamogo
bia lalu lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o inaga bu miniha gendaore
gibi ho howa íhondo bi larogoni.✧

² Anduane-o ina íhondo duguore bialu bi larogoni
hale habe.

Ína í biamogo bia lalu olarogoni hale habe.

³ Ína iname ko birimaruni damenego bibahende-
ore mo ilu wiai ho kele✧
ina kamaruni mbira pani nane yo pialu ai
pedalebe.

⁴ Ina mbiraorebi yo napobeheore kamalegoyu✧
ína iname ko beramaru domo wahaga kegoni.
Iname í hondowa giho holomayanaga
ko beramaru ina domo wahaga bialu kegoni.

⁵ Iore Anduane Homogohanda biamogo bilo lowa
ibuha hana howa miniha didiho haruli.✧
Ibugua biamogo bulebero lalu ibunaga bi lo
wiyagoria yaniho haabo haruli.

✧ **130:1:** Dug 3.55, Yna 2.2 ✧ **130:3:** Iba 143.2, Lm 3.20, 3.23-24

✧ **130:4:** Yar 33.8-9 ✧ **130:5:** Iba 33.20, 40.1, Ais 8.17, 30.18

- 6 Iore Anduane Homogohanda biamogo bulebira
lowa miniha didiore howa haruli.☆
Mbiraga mamageali mbira egabi ala la lowa
hale gogabu haradagua ndo
i miniha didi gibiore biyagola dugudaga
howa yangayangabu haruli.
- 7 Isaraele wali agaliru-o Anduane Homogo ibugua
ina gubalini gibiore haho wiaabo haga kago
manda bialu
iname ibuhondo mini mbiraore wialu ibuha
hanaho holene nga.
Ina mbira mo ko holani handalu ibugua bi-
amogo biaga kagoni.
- 8 Ibugua Isaraele wali agali ibuninaga ka lalu☆
tigua ko binidaru domo wahai halu
ti gi mialu haru dai biai haga kagoni.

131

*Mbiralime mini mbiraore wu howa Anduane
Homogohondo bi lenego ogo*

- 1 Anduane Homogo-o ina mine halu haruligo wa-
halu
ini bayale kogo mitangi bialu balagala
haruligobi waharu.
Ina mana timbuni i manda bibe nahe ngarubi
mbirale nahendene ale bulene taibiore
ngarubi
uruni i mitangi nabi holebero.
- 2 Ina ani nabi howa ai i karulape inaga mo palia
holeneha bedogoni.

☆ **130:6:** Iba 63.6, 119.147 ☆ **130:8:** Md 1.21, Ta 2.14

Waneigini gali ti aija bani bayale palia-
gadagua
inaga miniha nde hadape howa dungulo ko-
goni.

³ Isaraele wali agaliru-o tigua Anduane Homogo-
hondo mini mbiraore hongohe
áyu ogoni howa wu haabo ho halimu.

132

*Anduane Homogonaga anda mitangi bialu kai
lenego ogo*

¹ Anduane Homogo-o Debidihanda erekui biabe
ndelaheore bialu hayagoni mitangi bialu
ina ibuore embeda holeni.

² Anduane Homogo-o Debidi ibugua ogo ale bule-
ore lalu
Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe
Hongo Gibihe kego ihondo bi lo wigi biyag-
oni
ina mitangi budai bibe.

³ Ibugua bi ogodagua lo wigi biyagoni.

Ina i andaga napolebero dagianibi u napaluebero.

⁴ Halo birabi mbirale mbirani malia howa paliabi
nabulebero.

⁵ Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe
Hongo Gibihe kagonaga andaore mbira bu
heore lolego buwa

Anduane Homogo ibu anda ogoniha kagola i
ini andaga u palue polebero, lalu

Debidihanda bi uruni leanego mitangi bibe.

6 Anduane Homogonaga Habo Nalolene bi lo
winigonaga Mbogoyi biagoni dindi ogoha
nga lalu^{☆☆}
ina Bedelehemeni hemaria langiyane hale
harima.

Mbogoyi biagoni Yarimu dindini wiaria handa
walia harima.

7 Handa walia howa iname lalu, Ai Mbogoyi ogo
mo yalu Anduane Homogonaga andani ma
nalarami, larima.

Anduane Homogonaga biragane dagia ngagoria
kaware hapara howa
ina bulu palialu ibunaga mini mo yaraga halu
lotu lamija ma, lalu larima.

8 Anduane Homogo-o inaga Mbogoyi biagoni heba
inaga andani haabo hole ibu habe.
Mbogoyi ogonime Anduane Homogo í hongo
gibihe kego walia halu manane ogoni ngag-
oni.

9 Inaga loma binigo mo miaga agali karu tiguabi
mana tigabi hangu bilo hameledo.
Inaga wali agali bu karume turuore gibi howa
bi ladagadaga bilo hamelo kogoni.

10 Anduane Homogo-o inaga biabe bia haga De-
bidiore mitangi bibe.
Kini inime dabene ogonihondo handa tara
halu erembira muleni.

☆☆ 132:6: 1 Sml 7.1-2, 1 Bit 13.5 ☆ 132:6: 2 Bit 6.41-42

11 Anduane Homogo-o ala ina bi hongoheore
mbira Debidihondo lo wiriyagoni pugua
nabuleore kegoni.✧

Ala ina Debidihondo ogodagua lariyagoni,
Debidi ini halu homedeha mani i igini hararu
aria mbirago kini i pani ho aribia helo dabo
helolebero, lariyagoni.

12 Ina Debidihondo laabo halu lalu,
Inaga igini hararume ina habo nalolene bi pongo
bo wirudagua bialu
ogoale bilimu ogo ale nabilimu lalu
lamerodagua biyagua nde
mani inaga aguane hararu ti iginime kini
dege halu
inaga dagia iniha tagira pene degeme mia
aribia haga bulebira, lalu lo wiriyagoni.

13 Anduane Homogohanda Saiono tano ibunina-
gaore helo ibunime dabene.

Ibu Saionooreni ho teneho hole hameleda.

14 Ibugua lalu, I tano ogoriani haho wiaaboore
holebero.

Ina dindi ogoriani howa ini kini howa haru
holenaga dindi ogoni dabedo.

15 Ina Saiono tanoni wali agali bu karu buru pada
ale dewaore bu hombedo mulebero.
Ogoniha wali agali yagibano tomo noanoalo
bu karu tibi tomo karulapeore nelo mule-
bero.

16 Saiononi loma binigo mo miaga karume
inaga wali agali gi mialu haru dai bulene
biabe bayale bilo biamogo bulebero.

✧ 132:11: 2 Sml 7.12-16, 1 Bit 17.11-14, Iba 89.4-5, Ab 2.30

Saiononi wali agali bu karu ti turu halu iba
gana lalu bi ladagadaga bu holebira.

17 Ina dindi ogoriani howa Debidi ibuha howa
tagira pene mbira kago
kini gibiorene gibi helo dabo helolebero.☆

Kini ogoni lamu hale daabo hagadagua
ibugua wali agali handame holene ereba
nahe wiaaboboore holebira.

18 Kini ogoninaga waitigi karu ina ti mo taga halu
taga pani timbuniore nelolebero.

Ai wali agali kini ogoni ibugua handayaho hene
karu
ina ho timbu hama baya hama puabo helole-
bero, lalu

Anduane Homogohanda ani lene.

133

*Ngode Datagaliwabenaga wali agali mo palia
howa mandagi holene turubiore ngago ogo*

1 Ngode Datagaliwabenaga wali agali ti baya
hangu mini mo mbiraore howa mandagi
hayagua nde☆
mana ogoni bayaleore halu ti miniha dungulo
holebira.

2 Tigua mana ogonidagua bulenego bayaore
olibe lini ibaneme weli baya tara wabini
mbira
Arononaga hagianeni odo wiyagola pugu-
lalu ibunaga angarini pora bialu
aga lu biagoria pugulope hayagobi holebira.

- ³ Mini mo mbiraore holene mana ogoni Hari
Hemononi dadimba mbiraga ibira har-
aligobi halu
Saiononaga hari bu karuha ibira hagagobi
holebira.
Dindi ogoniha Anduane Homogohanda wali agali
mini mo mbiraore ho karu
tihondo bayale dege bialu holebero lo winigo
nga.
Bi lowinigo ogo, Tí haabo holene yu halimulonaga
ngulebero, lene.

134

*Anduane Homogonaga mini yaraga hama
lenego ogo*

- ¹ Anduane Homogonaga andaha mbiraga biabe
biahaga kamiru
ibunaga mini yaraga hole ibidaba.
² Tígua ibunaga andaha howa gi yaraga halu
Anduane Homogohondo bi lalu ibunaga mini
yaraga hadaba.
³ Anduane Homogo ibu hari daligabi dindi o kam-
agonibi wabini kago
ibugua Saionoha howa tí mo bayaleore helo
laro.

135

*Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba
gana lenego ogo*

- ¹ Anduane Homogonaga mini yaraga hamiya.
Anduane Homogonaga biabe biahaga kamiru
tígua ibunaga mini yaraga hadaba.

- 2 Tí Anduane Homogo inanaga Ngode Datagali-
wabenaga anda pabe timbuni kago tamuha
haga kamiru
tígua ibunaga mini yaraga hadaba.
- 3 Ibu bayaleore kagonaga iname ibunaga mini
yaraga hamija.
Ibugua inahondo dara howa bayale biaabo
haga kagonaga
iname ibunaga mini yaraga halu iba ganaru
lamija.
- 4 Anduane Homogohanda Yagaba ibunaga helo
dabenedagua
ibugua Isaraele wali agali ibuninagaore helo
dabo helene ka.
- 5 Anduane Homogo ibu mini leneore howa
dama mitangi bialu bi pupu wulenaga gime
wabini ngaruni
ibugua bolangua haiheore kago i manda
bidogoni.
- 6 Anduane Homogohanda mbirale ibunime bule
hame ledadagua
hari daligahabi dindinibi biaga ka.
Iba solowarahabi iba andanehabi bibahendeo-
reni
ibugua bua biradagua biai haga ka.
- 7 Ibugua harini ginu dindi bibahendeha wiame
helalu
hari daba bilaragola howa iba dalu ibilalu
puyabu tara tara ibuni andagaha wia do ho
winiru mo heya halu
dindi bibahendeha pulame helo pelaga ka.

- 8 Iyibi dindini Iyibialinaga igini wahene bibahende bo wahai halu tinaga nogo igini pigane wini hearubi bibahende bo wahai hene.✧
- 9 Iyibi dindiha dege ibugua kinibi ibunaga agali haguane hearubi bibahende pani nelu mi-
alu
agalime nabiagane alebi nahendene ale de-
waorebi bialu hene.✧
- 10 Anduane Homogohanda hameigini tara tara dindi dewaoreni hearu bo wahaga bialu kini hongohe bu hearunibi bo wahai haga bini.
- 11 Ibugua Amoro wali agalinaga Kini Sihono bo wahalu✧
Basana wali agalinaga Kini Oga bo wahalu
Kenana dindiha kini dewa bu hearubi bo wa-
hai halu bini.
- 12 Ibugua dindi uruni ibunaga wali agaliruhondo mini.
Isaraele wali agali hearu tihondo dindi uruni bibahende miai hene.
- 13 Anduane Homogo-o wali agali bibahendeme í Ngode Datagaliwabeore kagonida lalu latagi haabo holebira.
Wali agali mani holebirarubi ti bibahendeme í ogonibiore ke lalu manda bulebira.
- 14 Anduane Homogohanda ibunaga wali agali handayaho haabo holebira.
Ibugua dara holene nawi howa ibunaga biabe biahaga karu dara haabo holebira.

✧ 135:8: Har 12.29 ✧ 135:9: Har 7.14-10.29 ✧ 135:11: Dag 21.21-35, Yos 12.7-24

- 15 Hameigini dindi tara taraha bu hearume dama mitangi bialu[☆]
 mbirale bi pupu wulenaga ngolo silibarume wabu helaga biaga.
 Mbirale uruni tininaga gi degeme wabigi bini.
- 16 Mbirale uruni wabu helayaru tinaga ne hariga ngagoyu bi nalaga nga.
 Tinaga de heledagoyu mbirale deme na-handaga nga.
- 17 Tinaga hale wabu heledagoyu bi hale nahagabi tiha bu hebi nalagabi nga.
- 18 Mbirale uruni ale wabu helayarubi uruni yu tiga biaga agali karubi tini nde mbirale urunibi dege helo hamelo kogoni.
- 19 Isaraele wali agaliru-o Anduane Homogonaga mini yaraga hadaba.
 Anduane Homogonaga loma binigo mo miaga kamiru tíguabi ibunaga mini yaraga hadaba.
- 20 Libai agali kamiru tíguabi Anduane Homogonaga mini yaraga hadaba.
 Wali agali Anduane Homogo mitangi bialu lotu laga kamiru tí bibahendeme ibunaga mini yaraga hadaba.
- 21 Anduane Homogo ibunaga dalu Saiono Yarusalemeha howa wali agali bu kamiru tígua ibunaga mini yaraga hai hadaba.

☆ 135:15: Iba 115.4-8, Mo 9.20

136

Anduane Homogohondo kaj lalu iba gana lenego ogo

- ¹ Anduane Homogohanda inahondo bayale bialu
haga kagonaga✧
iname ibuhondo kaj timbuni lolene nga.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- ² Anduane Homogo ibu mbirale bi pupu wulenaga
gime wabini ngaru bolangua haihe kago
iname ibuhondo kaj lama.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- ³ Anduane Homogo ibu dindini haguane hene
karu bolangua haihe kago
iname ibuhondo kaj lama.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- ⁴ Agalime nabiagane aleru ibugua dege biaga ka.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- ⁵ Hari daliga li karuni ibunaga mini bayale gigabi
wiagome wabini.✧
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- ⁶ Ibugua iba andaneha berelowa dindi daliga
wabu ngeleda.✧
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- ⁷ Ibugua ni egebi wabini.✧

✧ **136:1:** 1 Bit 16.34, 2 Bit 5.13, 7.3, Esr 3.11, Iba 100.5, 106.1, 107.1, 118.1, Yar 33.11 ✧ **136:5:** Pig 1.1 ✧ **136:6:** Pig 1.2 ✧ **136:7:** Pig 1.16

- Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 8 Ibugua nime horombe wá halu hondo helo heleda.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 9 Ibugua egebi yakundirubi urunime mbiraga dalu hondo helo heledagoni.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 10 Ibugua Iyibi wali agalinaga igini wahene bo wai hene.✧
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 11 Ibugua Isaraele wali agali Iyibi wahalu haru tagira pene.✧
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 12 Ibugua hongo timbuniore heagome ti ani haru tagira pene.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 13 Ibugua iba solowara Daramabi laga bereago bira migimigi bilene.✧
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.
- 14 Ibugua bamba halu ibunaga wali agali haru halu iba solowara Daramabi domaede hene.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

✧ 136:10: Har 12.29 ✧ 136:11: Har 12.51 ✧ 136:13: Har 14.21-29

- 15 Ibugua ani biyagoyu Iyibinaga kinibi ibunaga
ami agali hearubi iba ogoniha iba nalu
homai helene.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 16 Ibugua dindi ko wali agali nahaga wiagoria
ibuni bamba halu ibunaga wali agali haru
halu pene.☆
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 17 Ibugua kini hongohe hearu bo wahai hene.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 18 Ibugua kini mini lene hearubi bo wahai hene.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 19 Ibugua Amoro wali agalinaga Kini Sihono bo
wahene.☆
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 20 Basana wali agalinaga Kini Ogabi bo wahene.☆
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 21 Kini uruninaga dindi wiaru ibunaga wali
agaliruhondo mini.
Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga
kagoni.
- 22 Ibugua dindi uruni ibunaga biabe biahaga Is-
araealiruhondo mini.

☆ 136:16: Har 13.18, 15.22 ☆ 136:19: Dag 21.21-30 ☆ 136:20:
Dag 21.31-35

Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

²³ Waitigime ina bopeore hayagola ibugua ina embeda nahene.

Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

²⁴ Ina waitiginaga giha hemaria ibugua ina mo wialu haru dai biya.

Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

²⁵ Ibugua wali agalibi ema bialu piaga damene bibahendebi tomo karulape nelo miaga ka.

Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

²⁶ Ngode Datagaliwabe dahuliya andaga kago-hondo iname kaj lamiya.

Ibugua ina gubalini ha ho wiaaboore haga kagoni.

137

Isaraele wali agali dindi taraha garabaya pu howa tininaga dindi mitangi bialu iba gana darabi lenego ogo

¹ Babilono dindini iba piyarunaga angeni ina bira bigi bu harima.✧

Ogoriani biruwa nde inanenaga dindi Saionoore mitangi harima.

Iname dindi biago mitangiore harimadagua nde daraore howa inane dindinaga duguore bu wia harima.

✧ 137:1: Neh 1.4

² Iname inanaga ngida gawa hiliyularu iba angeni
 ira hiribi ale hearunaga maganeni derela
 ho ngelowa
 ina labe manga biyagola nale bame biru
 wirima.

³ Agali ina garabaya biaga biarume inahondo lalu,
 Tigua iba gana maru ina mo turu holenaga
 laga bidaba.
 Tininaga dindi Saionoore lalu kaj laga bialu
 mbira ina hale holomaya la handadaba,
 laga biya.

⁴ Ti ani laga biyagoyu ina dindi taraha garabaya
 pu howa
 ina Anduane Homogonaga iba ganago bame
 laholo au bulebe.

Ani nabuleore ndobe.

⁵ Yarusaleme-o ina í embeda haruyagua
 o ngidaru lone aginaga bole ndodago nabo-
 bero.

⁶ Yarusaleme-o ina í embeda halu
 inaga turu holene tene

Yarusaleme mitangi harogome tagira ibaga
 manda bidogobi heba embeda dege
 haruyagua
 o i iba gana lone mani nalolego inaga bi mo pu
 helabe laro.

⁷ Anduane Homogo-o Babilonoalime Yarusaleme
 bo gialo paya bialu bayangi
 Edomoali ti wai Babilonoha anda puwa tigua
 bi laga biyagoore bayuwa mitangi bibe.
 Tigua ogodagua laga biyagoni.

Weagua tira dindi hangu ibira helo bibahende bo
gialo bagabu wahadaba, lalu
laga biyagoni í hale harigoni.

⁸ Babilono-o bi o larogo hale habe.✧

Í nde bo mburi lolebirago lelo ani habe.

Ína inahondo koore birigonaga paipai mbi-
rali ibugua íhondo bulebirago handabe.

Mbirali inanaga paipai bia haga kago ibu turu
holene nga.

⁹ Agali inanaga wai puhaga haruago ibugua ibalu
Babilono ínaga waneigini emene hono yu
hama pederuni yamuwa
ege toleni embone tuguduki haga bulebirago
ani bilo hono yu habe.

138

Anduane Homogohondo kai lenego ogo

¹ Anduane Homogo-o ininaga miniha hongo tim-
buniore howa
íhondo kai larogoni.

Ina mbirale dama mitangi bialu gime wabini
ngagoria howa

ínaga mini yaraga halu iba gana lalu kogoni.

² Ínaga anda loma bia hene kago handade halu ina
ge duli hanga ho biruwa

ínaga mini yaraga halu kogoni.

Ínaga gubalini holene wiaabo kegonagabi

í mini bilinahe kegonagabi ina ani lalu ko-
goni.

✧ 137:8: Mo 18.6

Ínaga minibi ínà mana ogo bulene nga lenerubi
duniniore nga lalu
inahondo mo walia harigonaga ínà iba gana
ogo lalu kogoni.

³ Ina í olarugola ínà ínaga bi hale howa
íninaga hongo timbuniore kegome ì mo
hongo haabo harigola kogoni.

⁴ Kini dindini bu karu bibahendeme ínà bi
lowiriru hale howa
tigua ínaga mini yaraga holebira.

⁵ Tigua ínà bibahende birirunaga iba ganabi
í mini timbuni lene kegonaga iba ganabi lalu
holebira.

⁶ Anduane Homogo-o í daliga duniniore kegoni
howa[☆]
wali agali mini mo dindiha haga karu mitangi
bu haga ke.
Wali agali mine haga karu ti nde ínaga deni
ha do habe nahe ka.

⁷ Iha genda íbu mabu biragola[☆]
ínime ì handayaho halu pele ngiaga kegoni.
Waitigi bu karume ihondo keba haragola
ína ì pele ngialu íninaga hongome ì bayuwa
mo wiaga kegoni.

⁸ Anduane Homogo-o mbirale ihondo bulebero
lalu lo wiriruni
biaiore holebere lo manda bido.
Ínaga gubalini holene wiaabo haga kegoni.

[☆] 138:6: Ais 57.15, Ya 4.6, 1 Pi 5.5 [☆] 138:7: Iba 23.3-4

Ína biabe bule biriruni bibahende bu maro
bibelo hameledo.

139

*Ngode Datagaliwabe ibugua ina manda biai
halu de hondo kago ogo*

- ¹ Anduane Homogo-o ína ì ba handalu ai ogobiore
kalo manda biaiore kegoni.✧
- ² Ína mbirale bigi berogo bibahendeore ì manda
biaiore ke.✧
Í kaundiaore uyura howabi ìnaga miniha mi-
tangi berogo damene bibahendeore manda
biai kegoni.
- ³ Í biabe bialu koyaguabi o halo bedoyaguabi✧
ína ì handaya kegola dege bialu kogoni.
Ína bigi berogo damene bibahendeore
manda biai ho kegoni.
- ⁴ Bi mbira naledoore ogo ale lolebira lowa✧
ì abale manda bu bolangua kegoni.
- ⁵ Ína ì homabu bupe halu
ínaga hongome ì pabe tigila haradagua bide-
gola kogoni.
- ⁶ Ína ì ogobiore kagoni lowa baya hanguore bili-
bele lo manda biai ho kegoni.
Manda bulene daligaore ogonibi ìna mand-
abu mibe naheoreda.
- ⁷ Í ke handala ì ibida pole pialu ha do hole ani
pobehe kobe.✧
Í nahego mbira dindi agohayagi ngabe.

✧ **139:1:** Iba 17.3, Yar 12.3 ✧ **139:2:** 2 Kin 19.27, Md 9.4, Yo
2.24-25 ✧ **139:3:** Iba 17.3, Yar 12.3 ✧ **139:4:** Hi 4.13 ✧ **139:7:**
Yar 23.24, Yna 1.3

- 8 Dahuliya anda iraga halu ibiruyagua í ebere ke.
 Humbirini andaga dalipe halu
 ni bu karu baba bia tagoho hole yupe
 haruyaguabi
 í niguniha ha dege bulebere.
- 9 Yagalo yalu pialu ni tagira ibagahayagi ha do
 hole piruyaguabi
 o ndo ni paliagahayagi pu haruyaguabi
- 10 dindi gibuni gibuni urunihabi í ha dege bule-
 bere.
 Ína í biamogo bulebi haru holebi ha dege
 bulebere.
- 11 Aruma holeneme í budambi heladaba lalu
 wá emeneore mbira nahe aruma dumbilin-
 ioreha ha do hole lalu manda biruyaguabi
 í ha dege bulebere.
- 12 Ína í arumaha ndo koria hondolebere.✧
 Mbiraga dumbilini mbauleyaguabi
 ína í horombe hau hanunini koria han-
 daradagua hendede.
 Handalu keria wá arumala tu nangaria hend-
 ede.
 Mbiragabi horombeni handaradagua dege
 hendede.
- 13 Inaga tingini gi gebi embone minibi tara tara
 hama pedaruni
 ína wabu helene kogoni.
 Ína í aiyá tombeha í mo gimbu bialu bere-
 lariyagoni.
- 14 Ína mbirale bigi berego taraore bigi biagayago-
 nagabi

✧ 139:12: Yob 34.22, Dan 2.22, Hi 4.13

í timbuni gibi baya buruguleore howa í
 manda biai ho kegonagabi
 ina ínaga mini mo yaraga haro.

Ina wali agalime í hondowa mo yo handabe nahe
 kamagoni.

15 I aiyá tombeha biruwa ínaga kuni dameneru
 wene hole mo gimbu gimbu bigi bialu
 heagola✧
 í tombeha bira do howa anda haga bialu
 hewago
 í manda bu harigo kegoni.

16 I aiyahanda í taba nahene tombeha berewago í
 handarigoni.
 Ína ani bialu nde í dindini howa mali
 ogodagua holebira ogoangi homolebira
 lalu manda buwa
 ínaga mbugani gilibu wu kegoni.

I aiyahanda í taba naheneha abogo ibu lu
 ogodagua helo lalu
 mali podo manda bu winigo ínaga mbugani
 gilibu wiai kegoni.

17 Anigo Ngode Datagaliwabe-o ínaga mitangi bu-
 lene daligaore tara
 í aleme manda bibe nahedagolabi daga labe
 nahedagolabi
 í mogolo kogoni.

18 Daga laruyagua iba angeni iba mu ngaru emene
 karulape lowa
 ínaga mitangi bulene daga nalabeheore la
 dege bialu

✧ 139:15: Yob 10.8-9, Aga 11.5

lo umulowa paliahondo howabi dengala
 howabi í heba dege halu
 ina í manda biai habe naheore kogoni.

19 Ngode Datagaliwabe-o wali agali mini kowi bu
 karuore homelo bowaore ha nabira lalu
 kogoni.

Wali agali bame irane nawini bo wahama
 ibaga biaga karu
 ti baba i mandagi habe mangabago
 tiore erebaha nabira lalu kogoni.

20 Ko biaga uruni tigua í lalu bi ko laga bialu
 ínaga mini mo ko hole lalu lo guraga bialu ka.

21 Anduane Homogo-o í handabe manga haga
 karu
 ina uruniore handabe manga ho ko.
 Íhondo waitigi ho karu
 ina ti mo yo hondowa de handape ho kogoni.

22 Ina ti handabe manga timbuniore ho ko.
 Ti i waitigi ka lo kogoni.

23 Ngode Datagaliwabe-o ina ínaga bu habanehabi
 minihabi hai bialu✧
 ko mbira ngabe hondole mitangihabi
 tayabume halu manda bibe.

24 Ína ani taya bialu mana ko mbira iha au ngabe
 handalu✧
 ínaga haabo holene harigani puabo holiya i
 haru habe.

✧ 139:23: Yob 31.6, Iba 26.2 ✧ 139:24: Iba 5.8, 143.10

140

Anduane Homogohanda handayaho helo bi lenego ogo

- ¹ Anduane Homogo-o wali agali ko biaga karume
 i mo ko holigo pele ngibe.
 Agali bo wahaga karume i baba waitigi nah-
 elo biamogo bibe.
- ² Tigua mana ko bulenaga ndindi laabo halu
 wali agali bu karu tini keba haga haga bilo mo
 keba haga ka.
- ³ Tinaga hége ne gadele puyanaga ne ale howa[☆]
 tigua bi lararume nogombi ko tomia pale
 ngagonaga tomia ale
 tinaga ne hambuni ngagoni.
- ⁴ Anduane Homogo-o agali ko karunaga hongome
 i bope nahelo
 ina i handayaho habe.
 Agali bo wahaga karume i mo ko holenaga bi
 ndindi lalu kago
 i ba nabilo hapai habe.
- ⁵ Mine haga bu karume i gonoha doliya gono wu
 kagoni.
 Tigua gono ogoni pu payini timbuni mbirame
 inaga geni do ngelonaga
 i hariga poleberogoha gono wia do ka.
- ⁶ Ina Anduane Homogohondo lamialu lalu,
 Inaga Ngode Datagaliwabeore ini kegoni.
 Anduane Homogo-o ina biamogo bia lalu
 olalu kogo hale habe.

[☆] **140:3:** Lm 3.13

- 7 Anduane Homogo Bibahende Haru Haame Ho
 Haga-o
 i haru dai biaga hongoheore i kegoni.
 Ina waitigiru baba wai bialu hewangi
 ina i handayaho harigoni.
- 8 Anduane Homogo-o agali mini kowi karume
 bule hameledaru buligo nabilabe.
 Tigua ko bulenaga bi pongo balu karuni bi-
 atagi nahelabe.
- 9 Waitigi bu karume i bope halu balagala howa
 ibaga bu nahelabe.
 Tigua i bo waholenaga mo gi halu karuni
 tiniha biadai bilabe.
- 10 Ira dedaore tinaga hagianeni ibira helolene
 karulapeda.
 Ti gundu uli ngagoha uli pu wiaabo helo minu
 bape habe.
- 11 Agali ko urunime ke howa wali agali maru karu
 bame godi deni heledago
 tigua godi lalu bolangua nahelabe.
 Agali bo wahaga bu karu tiha mo ko holene mbira
 ibilalu
 ti bo ereba hai helabelo hamelo kogoni.
- 12 Anduane Homogo-o wali agali ko urunibi
 karume
 wali agali yagibano karu mo ko holebiragola
 ina yagibano karu biamogo biaga kegoni.
 Wali agali burupale karu tihondobi bayale
 bulene ngadagua biriligo
 i manda bu kogoni.

13 Wali agali mana tigabi biaga karume ina mini yaraga halu ini kegoha haabo holebira.

141

Mbiraga Anduane Homogohondo bi lenego ogo

1 Anduane Homogo-o ina i olarogo áyu ogoniore i biamogo bibe.

Ina i olalu kogola ina ina bi haleore habe.

2 Ina bi ihondo larogoni ira hagua ngabi mini inisenesinaga hagua irigi haragola[☆] nga halu turu harilidagua turu halu hale habe.

Mbiraga ihondo mbirale lomabu delene yamirilidagua

ina gi yaraga halu ihondo bi larogo yamibe.

3 Anduane Homogo-o ina ne hariga howa bi latagi haroru mamage habe.[☆]

Ina ne hambuni bi loleberoru damene handayaho habe.

4 Mana ko ngago bulenaga ina bu miniha heyuligo mamage habe.

Wali agali ko biaga karume mana ko biradagua i ti heba howa ko biamaga halu holigo i nahelabe.

Ti dawé halu tomo nalu bedagoha

i ti heba mandagi naberelabe.[☆]

5 Wali agali mini tigabi kagome i dara howa mo tiga bialu

☆ 141:2: Mo 5.8 ☆ 141:3: Iba 34.13, Ya 1.26, 3.8 ☆ 141:4: Min 23.6

pani ngiyagua nde ogoni karulape.

Wali agali ko karume inaga mini yaraga holene manda biyagua i mangaba lolebero.

Irane ina ihondo lalu wali agali ko karume ko biyagonaga pani mibe laabo haruligonaga i manga holebero.

⁶ Agali marume wali agali ko uruni mo ko howa minu baragola

tigua Anduane Homogonaga bi layago hene-neoreda lo manda bulebira.

⁷ Agalime ira kambulalu dangialabaga biagadagua bialu

agali uruninaga kuni gingirulobaga buwa homali ngagoha waholebira.

⁸ Anduane Homogo Bibahende Haru Haame Ho Haga-o[☆]

ina ihondo mini mbiraore wu haabo kogoni ndobe.

Ina iha ha do kogonigo i nahome helabe.

⁹ Agali ko karume gono ngagoha i do wuligo handayaho halu

inime i baya hangu pabe bu habe.

¹⁰ Agali ko uruni tininaga gono ngagoha tini do nga handala

i poleberogoha mo pila holene mbira nawi howa

bayale yo pialu poliya helabe.

142

Anduane Homogohanda biamogo bilo bi lenego ogo

[☆] 141:8: 2 Bit 20.12, Iba 25.15, 123.1-2

- 1 Anduane Homogohanda í biamogo bilonaga ina ibu olalu kogoni.✧
Ina í biamogo bia lalu haya howa bi lalu kogoni.
- 2 Iha genda ngangí ina ibu karia genda ogoni yalu piruli.
I mini burugulo koru bibahende ibuhondo lamiai haruli.
- 3 I mini dege dindi halu homolene kawareda lo manda bu kongi✧
 Anduane Homogo ibugua í ogoale bulene ngalo mandabu kagoni.
 Waitigi karume í gonoha do wuliya hariga poleberogoha gono wia ho ka.
- 4 Ini kogoria kaware handa ai nai bialu koria✧
 mbirali í biamogo bulene mbira naheda.
 Agali ko karume í bo waholilono mbirali í handayaho howa mamage holenebi naheoreda.
I dara howa biamogo bulenebi mbira naheoredane hendedo.
- 5 Anduane Homogo-o ina í biamogo bibelo olalu kogoni.
Ini hanguore í handayaho haga kegoni.
I homa nabi kongi ínila habiya hamelo kogoni.
- 6 Ina biamogo bia lowa í olalu kogonigo hale habe.
Inaga bu miniha mini dege dindi ho howa lalu kogoni.
 Agali í mo ko hagararuni ti hongo timbuniorehe kago

✧ 142:1: 1 Sml 22.1, 24.3 ✧ 142:3: Iba 77.3, 140.5, 143.4

✧ 142:4: Yob 11.20, Iba 88.8, 88.18

ina ti bope habe naheore kogoni ndobe.
 I tinaga giha koria ina gi mialu yamibe.
 7 Gendaru ibu ngagoha kogo bayaleore holiya ina
 i biamogo bia laro.*
 Inaga wali agali ngoai ho kagoria
 ina tinaga deni inaga mini yaraga halu hole-
 bero.
 Ina ihondo bayale birigonaga ina ani bulebero.

143

Anduane Homogohondo biamogo bia lalu bi lenego ogo

- 1 Anduane Homogo-o ina ihondo bi larogo hale
 habe.
 I mini tigabiorebi mini bilinahebi kegome
 ina biamogo bia lalu koru hale habe.
 2 Ina godi larengi inaga biabe biahaga i kogo go-
 dini heloleni nahelabe.*
 Inaga deni mbirali ibuha ko nawi mbira na-
 heore ndobe.
 3 Waitigi bu karume i talima ibaga bialu i bopeore
 henego ko.
 Tigua i arumaha minu dariba ho wiradagua
 bidagola
 i wali agali bamba homo giallo wahene
 ngaligobi kogoni ndobe.
 4 I ani bidagome i mini tumutumu bialu
 mini dege dindi ho kogoni.
 5 Bambaore biniru ina lone mitangibu dai bero.*

* 142:7: Iba 13.6, 143.11, 146.7 * 143:2: Lm 3.20, Ga 2.16

* 143:5: Iba 77.5, 77.10-11

Mbirale bayale damene bibahende ína
biriruni mitangi bialu
biabe bayale birirubi mitangibu dai berogoni.

⁶ Ina inaga gi yaraga halu íhondo bi lalu kogoni.
Wali agalime iba noa howa kembobe lebola
haradagua
inaga dininime ínaga bi mana lo ngeru noa
halu hame timbuniore lo kogoni.

⁷ Anduane Homogo-o ina mini dunubia ho harugo
ereba harago
ainde ina bi larogo áyu ogoni abale hale habe.
I abale homalu homene dininiru piagane ngagoha
poligo
í ha do nahabe.

⁸ Ina íhondo mini mbiraore wu kogonigo✧
egerebagi bibahendengi ínaga gubalini ho-
lene ngegoni i mo mitangi biaabo helabe.
Ina íhondoore bi lalu haga kogonigo
ai hariga ina pialu holiyago ínime mo walia
habe.

⁹ Anduane Homogo-o ina i handayaho habelo íni
keria eberogoni.
Waitigi bu karunaga giha koria i mo wialu
haru dai bibe.

¹⁰ Inaga Ngode Datagaliwabe íniore kego✧
ina ínaga hame ngego hangu taluwa bialu
holiya i lawai habe.

Ína íhondo bayale bialu

✧ **143:8:** Iba 5.8, 25.1, 46.5 ✧ **143:10:** Iba 31.14, 119.12, 139.24

ᵢ tigabi holene ngagoria ibagabu holiya haru
habelo hamelo kogoni.

- 11 Anduane Homogo-o ᵢnime bule lalu abale lo
wiridagua
ᵢ mo wialu bayuwa haru dai bibe.
ᵢ bayaleore biaga kegome ᵢha genda biba-
hende ᵢbu ngagoria kogola
ᵢnime ᵢ pele ngibe.
- 12 ᵢ ᵢninaga biabe biahaga kogo manda buwa
ᵢna ᵢhondo gubaliniore ho haga kegonigo ᵢ
waitigi bu karu homelo babe.
ᵢ bope haga karu bibahendeorebi bo wahi
habe.

144

*Kini mbirame ibu wayali henegonaga Anduane
Homogohondo kai lenego ogo*

- 1 ᵢna Anduane Homogonaga mini yaraga haro-
goni.
ᵢ biamogo biaga hongo timbunihe ibu kagoni.
Ibugua ᵢ wai buliya baya hangu biawai halu
ᵢ mo manda mandabu helaga kagoni.
- 2 Ibugua ᵢ handayaho haga howaibunime ᵢ ho
hagira bu haga ka.
ᵢnaga humbi alebi pele ngiagabi ibu
hanguore kagonigo
ᵢna ibuha mini mbiraore wu kogome
ibugua ᵢ mo wialu haru dai biaga kagoni.
Ibugua hameigini tara tara dindi bibahende-
karu ᵢ andaneha hai helaga kagoni.

- 3 Anduane Homogo-o ina wali agali agi ale kamagola[☆]
 ina mitangi ho haga kebe.
 Ina bame nahabane mbira kamagonidago
 ainde ina irane aginaga ina mo galone harilibe.
- 4 Ina wali agali bameore ne harigaha buhe₂ halu
 mbira hangu tagira pialu ereba hagagobi kamagoni ndobe.
 Inanaga dindini holene tubagiore
 bame ni daragola munini emene howa abale
 ereba haraligobi kamagoni.
- 5 Anduane Homogo-o hari li kagoni kambulaki
 bialu abale dalia.
 Inaga gime dindi hari wedaru ela hariyagua
 ira hagua timbuni tagira ibulebira.
- 6 Hari daba mo bia halu waitigi bu karuni bo
 purogo lela.
 Ti gerai lalu ibida purogo lelo ina₂ timume
 bo pelabe.
- 7 Ina hari daligaha howa gi dogolape halu
 i iba andaneha bedogo wahalu tagira ibuliya
 gini yamia.
 Agali dindi tarani howa ibini bu karunaga
 andaneha koria
 ina i abale mo wialu golope habe.
- 8 Agali uruni tiha henene lolene mbira nawiore
 howa
 tigua gi doladaga halu henene larama lowa ke
 dege hagane ka.

☆ 144:3: Yob 7.17-18, Iba 8.4

- 9 Ngode Datagaliwabe-o ina iba gana gahenge wabialu ihondo lolebero.
Ina ngida ale balu ihondo iba gana lolebero.
- 10 Ina kinirume wai bialu wayali helo biamogo biaga howa
inaga biabe biahaga Debidi inibi nde biamogo bialu haru dai biaga kegoni.
- 11 Waitigi i bope haga bu karunaga giha koria haru dai bibe.
Agali dindi taraha howa ibini bu karunaga andaneha koria
ina i abale mo wialu golope habe.
Agali uruni tiha henene lolene mbira nawiore howa
tigua gi doladaga halu henene larama lowa ke dege hagane ka.
- 12 Ina igini igiri daliahe kaore
ira hongone karu hongohe anda hagagobi helo hamelo kamagoni.
Ina wane bedarubi baya dege halu kini andaga kagoha
mo yari bia hene ngagobi berelo hamelo kamagoni.
- 13 Inanaga tomo wiaga andaha tomo bayale dewaore wu tolatagi helo hamelo kama.
Inanaga dindini nogo sibi karume igini daosini dewaore honoyu helo hamelo kama.
- 14 Nogo bulumaga bu karumebi igini dewa honoyu kagola
mo ko nahelobi maru homa nabilobi hamelo kamagoni.

Inanaga hariga polene ngagoria
 wali agaliyaguabi waneiginiyaguabi
 mbiragome
 ibuha genda tandagaru tagira ibiragola
 dugu bima pelo hame naledema.

- 15 Dindi mbiraha wali agali bayale urunibi bu
 karu ti turu ho ka.✧
 Wali agali Ngode Datagaliwabe ibuni tinaga
 Anduane Homogo ka lalu haga karu
 tibi turuore ho kagoni.

145

*Anduane Homogonaga mini mo yaraga halu iba
 gana lenego ogo*

- ¹ Inaga Ngode Datagaliwabebi inaga kinibi í kego-
 nigo

ina wali agali bibahendehondo í daliga
 gibiore ka lalu lamulebero.

Ina ihondo kai lalu laaboore holebero.

- ² Horo bibahendengi ina ihondo turu halu kai
 laabo halu holebero.

Ina inaga mini mo yadagadaga haabo haluore
 holebero.

- ³ Anduane Homogo ibu mini lene daliga gibiore
 kago

bibahendeme ibunaga mini mo yaraga ho-
 lene nga.

Ibu daliga gibiore haruagoni

iname ogobiore ka lowa manda biai habe
 nahe kama.

✧ 144:15: Iba 33.12

Inanaga manda bulenego emene ko tubagi kamagoni.

4 Ínaore mbirale bigi biriruni wali agali áyu karume agua bigi biya lalu ínaga mini mo yaraga halu ka.

Wali agali dabane mani hararu tiguabi nde tinaga waneigini lamiragola uruni tiguabi nde ínaga mini mo yaraga halu dege holebira.

Tigua ína biabe hongoheore gibi bigi biriruni agua bigi biya lalu bi te lalili bima puabo holebira.

5 Wali agalime ínaga hongo baya gibi holenenaga lalubi í kini gibi kego lalubi bite laabo holebira. Ína biabe hongohe gibiorebi agalime nabibeheru bigi birigonaga ína miniha mitangidangi bialu haabo holebero.

6 Ínaga hongo gibioreme biabe bigi birigonaga wali agali tigua bite laga bulebira. Inabi nde í daligaore gibi kagoni lalu maru karu lamulebero.

7 Tigua ínaga mana baya gibiore biaga kegonaga maru lamialubi ínaga dara holene ngegonaga garea lalubi iba ganaru lalu holebira.

8 Anduane Homogo ibugua ina gubalini timbuniore hagabi dara howa biamogo biagabi ka.

Ibu keba abale tungulope nahaga howa

ibugua ibunaga gubalini haho wiaabo holen-
eme ina yaniho wiaabo helowa haga kag-
oni.✧

⁹ Ibugua wali agali bibahendehondo mana bayale
ogobi degedege bialu mbirago bume hem-
bome nalagaore kagoni.

Mbirale tara tara ibunime wabiniru bibahende-
ore dara howa ibuni handayaho haga kag-
oni.

¹⁰ Anduane Homogo-o mbirale mbirale ema bialu
piaga íni wabini karu
bibahendeoreme íninaga mini mo yaraga
haiore holebira.

Ínaga wali agali bibahendeoreme ínihondo turu
halu kai lalu lai holebira.

¹¹ Ína dindi bibahende de handame howa baya
buruguleore haru kegonaga tigua maru
hale helo lamialu
ínaga hongo holene gibiore ngegonagabi lalu
lamulebira.

¹² Wali agali karu bibahendeme Anduane Ho-
mogo ína biabe hongohe gibi bigi biriruni
manda biai helo ani lamulebira.

Í kini baya buruguleore hongohe howa
ínaga mini daliga gibiore ngegoni manda biai
helobi ani loyogo lalu holebira.

¹³ Ínaga handame holene wiaaboore howa
wali agali bibahende haru haho wiaaboboore
haga kini holebere.

Anduane Homogo ibugua mbirale mbira bule-
bero laga bialu lo wigi binigo

✧ **145:8:** Dag 14.18, Iba 103.8

mbira pugua nabi lo beregedabi nabi
ibu mini bilinahe howa bulebero lenedagua
biaiore haga kagoni.

Ibugua ina dara gibi haga howa mbirale bigi bi-
raru ina biamogo bulenaga dege bigi biaga
kagoni.

14 Wali agali genda yu howa mini burugulo karu
bibahende biamogo bialu
wali agali yangoneme hingedope haragola
dindiha haga karubi
ibunime ti mo yaragaho helolebira.

15 Mbirale dindini emabu bedaru damene biba-
hendeme ina gi hangu hondole hanaho
beda.

Ti tomo noa harangi ina ti karulape nelo miaga
kegoni.

16 Ina ti bibahende tomo karulapeore nelo mialu
ti mbirale maru buru pada alebi mulene
ngadagua miaga kegoni.

17 Anduane Homogo ibu mini tigabiore howa
ibugua mbirale bigi biraru damene tigabi
bialu
ina daraore howa biamogo bigi biaga kagoni.

18 Wali agalime ti miniha tigabi howa heneneore-
naga Anduane Homogo olalu karu
ibunime ti kagoria kawareore ibu haga kagoni.

19 Wali agali Anduane Homogohondo giho haga
karu
ti burupale ngaru ibunime tiga handaga
haga.

Ti genda yu howa ibuhondo bi laragola ibunime
hale halu gi miaga ka.

²⁰ Wali agali Anduane Homogo ibuore gubalini
haga karu
ibunime ti baya hanguore handayaho halu
mamage haga ka.
Wali agali mana ko biaga karu ibugua ti biba-
hende bo mburi lai holebira.

²¹ Ina Anduane Homogonaga mini mo yaraga
haabo holebero.
Ibugua mbirale ema bialu piaga ibuni wabini
karu bibahendeoreme
ibunaga mini baya buruguleore kago mo
yaraga haaboore holene nga.

146

*Anduane Homogo ibu Pele Ngiaga ka lalu mini
yaraga halu bi lenego ogo*

¹ Anduane Homogonaga mini yaraga hama.
Ini bu miniha howa ibunaga mini yaraga haro-
goni.

² I dindini kogoni howa ibunaga mini yaraga
haabo holebero.
Ina inaga Ngode Datagaliwabe mini yaraga
halu
iba gana laabo halu kone dege ini homalu
waholebero.

³ Dindini agali haguane karuha mini hanaho na-
habe.
Agali dindini hene bu karu
tigua í pele ngialu haru dai nabibehe kagoni.

4 Agali uruni ti homarangi lone dindi dege hodai
bulebira.
Ti homarangi mbirale ogoale bule lalu lo wi-
yaruni budai nabulebiraore.

5 Wali agali ti Yagabanaga Ngode Datagaliwabe
kagome ti biamogo bilonaga ibuhondo
mini mbiraore wu karume
ti turu ho haga ka.

Uruni tigua Anduane Homogo tinaga Ngode Data-
galiwabehondo mini dunubia ho kagome
ti turuore ho kagoni.

6 Ngode Datagaliwabe ogoni ibugua hari daligabi
dindibi iba solowarabi wabialu uruniha
karubi ngarubi wabiai henego[☆]
ibugua mbirale ibuni buleore lalu bi lowiniru
bibahende biaiore haga ka.

7 Wali agali maru ti waitigi andaneha bope ho
karu
Anduane Homogo ibunime ti biamogo biaga
ka.
Maru tomo nane garibilo karuhondo ibugua
ti tomo nelo miaga.

Anduane Homogo ibugua maru garabayaha karu
ti golope haga biaga.

8 Ibugua wali agali de kohe karu de hendelo mo
ngala halu
wali agali gendame bo dambi karu genda mo
wahai halu mo hongo haga ka.

Anduane Homogohanda ibunaga wali agali bay-
ale tigabi karu gubalini ho haga ka.

☆ 146:6: Iba 115.15, 117.2, Ab 4.24, 14.15

⁹Wali agali dindi taraha howa ina dindini íbu hene
karubi ibugua handayaho haga ka.

Wali dalo bedarubi waneigini aija abala
homene karubi ibugua ti baya hanguore
handayaho haga ka.

Ibugua ani biagagoyu agali ko biaga karume
mana ko bule manda bialu karu mo libila-
bala halu mo luluya haga ka.

¹⁰Anduane Homogo ibu kini haluhe haabo kag-
oni.

Saiono wali agaliru-o tínaga Ngode Datagali-
wabe ibu kiniore haabobo bu ka.

Iname Anduane Homogonaga mini yaraga
hamiya.

147

*Anduane Homogo Hongo Haiheore kagonaga
mini yaraga halu iba gana lenego ogo*

¹Anduane Homogonaga mini yaraga hamiya.

Iname inanaga Ngode Datagaliwabe mini yaraga
halu

ibuhondo iba ganaru lolene bayaleore ogoni.

Inameibunaga mini yaraga holene bayale
tigabiore nga.

²Anduane Homogohanda Yarusaleme lone mo
heya ho helowa

ibunaga wali agali dindi taraha garabaya pu
haga bini hearu haru dai biragoni.

³Wali agali tini bu miniha genda timbuni yu haga
bidaru[☆]

ibugua mo karulape helaga ka.

[☆] 147:3: Iba 51.17, Ais 57.15, 61.1, Lg 4.18

Ibugua tinaga dere bidaru dabi helo kabu bia
haga kagoni.

- 4 Ibugua yakundi hari daligani bu karuni biba-
hende daga lai howa[☆]
ti mbira mbiranaga mini lai haga ka.
- 5 Inanaga Anduane Homogo ibu mini leneore
howa hongo haiheore ka.
Ibunaga mini gigabi ngago iname manda biai
habe nahe kama.
- 6 Ibugua wali agali tini mo dindiha haga karu mo
yaraga hagago
nde wali agali ko biaga karu ti dindiha
henedape haga ka.
- 7 Anduane Homogonaga mini yaraga halu
ibuhondo iba ganaru lolene nga.
Inanaga Ngode Datagaliwabehondo ngida ale
balu
bi bayale mo bila howa bayale bolene nga.
- 8 Ibugua hari daligaha beraliba helame haga.
Iba dalu dindini ibilaragola
hari bare bare ngaruha datani bayale anda
helaga biaga ka.
- 9 Ibugua ema bialu piaga karubi bedarubi tomo
nelo mialu
ega igini bedarume tomo noa halu bi laragola
hale howa
ibugua ti tomo nelo mia dege biaga ka.
- 10 Anduane Homogohanda nogo hosinaga hon-
gobi[☆]

☆ 147:4: Pig 15.5, Ais 40.26 ☆ 147:10: Iba 33.16-18, Hos 1.7

- ami agalinaga hongobi hondowa turu haga
ndo ka.
- 11 Wali agali ibu mitangi bialu mo dunini howa
ibunaga gubalini holene wiaabo ka manda
bialu
ibuhondo mini mbiraore wiaga karu ti hon-
dowa ibugua turuho haga ka.
- 12 Yarusaleme wali agaliru-o Anduane Homogo-
naga mini yaraga hadaba.
Saiono wali agaliru-o tínaga Ngode Datagali-
wabenaga mini yaraga holene nga.
- 13 Ibugua Yarusalemenaga pabe panga kago mo
hongo howa
wali agali bu karu bayaleore biamogo bialu
haga ka.
- 14 Ibugua tínaga dindi tubari handayaho halu
widi bayaleru tí mabuha anda haga
biledagola
tígua widi lini dewaore nalu tombeho haga
kamigoni.
- 15 Ibugua bi mbira dindihondo laragola
bi ogoni hale halu abaleore biai haga.
- 16 Ibugua dindiguni timbunirume dindini
dungume helalu
puyabume abalu pulo yalu piagadagua
pibiya pulo yu purogo lelaga ka.
- 17 Iba angeni iba mu wiame kadagua
ibugua dalu ibilaragola dindiguni wiame
helaga biaga.
Ibugua dindini dagare ogonibi ibilaragola

mbiralime dagare bidago bilowa dagare nahe
tingi halu donge ho habe naheore ka.

18 Mani howa ibugua bi laragola dindiguni ngaru
mo iba bu hinilaga.

Ibugua puyabu ibilaragome iba bedago mo
ema bia halu pelaga ka.

19 Ibugua ibunaga bi lowiniru Yagabahondo
lamini.

Ibunaga bi mana Isaraele wali agaliruhondo
mini.

20 Ogonidagua ibugua hameigini tara tara dindi
bibahendeha karuhondo nalami.

Tigua ibunaga bi mana lo ngago manda nabi
ka.

Iname Anduane Homogonaga mini yaraga
hamiya.

148

*Hari daligahabi dindihabi karu bibahendeo-
reme Anduane Homogonaga mini mo yaraga hai
holene ngago ogo*

1 Anduane Homogonaga mini mo yaraga hadaba-
o.

Tí hari daligaha kamiru bibahendeme Andu-
ane Homogonaga miniore mo yaraga had-
aba.

2 Ibunaga dahuliyali kamiru tí bibahendeme
ibunaga miniore mo yaraga hadaba.

Dahuliya andaganaga ami kamiru bibahen-
deme ibunaga mini mo yaraga hai hadaba.

- ³ Ni egela li kabigo libugua ibunaga mini mo yaraga hadaba.
Yakundi harini li ngiringaralo bu kamiru tíguabi ibunaga mini mo yaraga hadaba.
- ⁴ Dahuliya andaga da habaneoreha kamiru tínime ibunaga mini mo yaraga hadaba.
Hari daliga yarali howa iba uyura bedamirumebi ibunaga mini mo yaraga hadaba.
- ⁵ Mbirale uruni bibahendeore Anduane Homogo ibunaga bime tagira íbu hadaba laga biyagola tagira íbu haga binigo ka.
Ibugua ani binigo uruni bibahendeoreme ibunaga mini mo yaraga hai holene nga.
- ⁶ Ibugua bime ti hangu hangu abogo ogoria ha laga biyadagua haabo henego ka.✧
Ti mbiragome ibunaga bi mo wahabe nahe kagoni.
- ⁷ Dindini kamirumebi iba solowara guru kuyama unura bedarumebi wena gibiore wialuwiore unura bedamirumebi
- ⁸ hari dabamebi dalu dindigunimebi pibiyamebi hari beralibamebi puyabu hongoheore Anduane Homogonaga bi larago hale haga kamirumebi tí bibahendeoreme ibunaga mini mo yaraga haiore hadaba.

✧ 148:6: Yob 38.33, Yar 33.20, 33.25

- 9 Dindi hari timbuni wedamirumebi dindi hari
emene wedamirumebi
ira lini nagane ale daga kamirumebi irabu ira
kamirumebi
- 10 nogo hinini dambole kamirumebi nogo gabua
tagira hope hene kamirumebi
mbirale tombeme piaga ngamirumebi ega
bibahende bedamirumebi
ti bibahendeoreme Anduane Homogonaga
mini mo yaraga haiore hadaba.
- 11 Kini kamirumebi wali agali bibahende bu
kamirumebi gabumane kamirumebi agali
haguane kamirumebi
- 12 igiri daliahe bu kamirumebi wandari daliahe
bedamirumebi
wali agali wahe kamirumebi wandari igiri
emene kamirumebi
ti bibahendeoreme Anduane Homogonaga
mini mo yaraga haiore hadaba.
- 13 Ti bibahendeme Anduane Homogonaga mini
mo yaraga haiore holene nga.
Wali agali marunaga mini ngagobi ndo ibunaga
mini daligaore ngagoni.
Ibunaga mini baya burugule daliga gibiore
ibu ale mende naheorego
dahuliya andaga angua hai halu dindi biba-
hendebi angua hai kago
ibu hangunaga mini mo yaraga haiore holene
nga.
- 14 Anduane Homogo ibugua ibunaga Isaraele
hameigini gubaliniore halu yabu howa mo
hongo hayagola

tigua ibunaga mini mo yaraga haga kagoni.

Anduane Homogonaga miniore mo yaraga hai hadaba-o.

149

Anduane Homogonaga mini yaraga halu iba gana lenego ogo

- ¹ Anduane Homogonaga mini yaraga hama.
Ibuhondo iba gana gahengeru lamiya.
Wali agali ibuhondo mini bilinahe haga kamiru tigua ibu mitangi bialu lotu lole ngoai ho kamigoria ibunaga mini yaraga hadaba.
- ² Isaraele wali agaliru-o ibugua tínaga Wabiaga ka mitangi bialu turuhu hadaba.
Saiono wali agaliru-o tínaga kini ibu kagonaga turu timbuni ho hadaba.
- ³ Tígua mali lialu ibunaga mini yaraga hadaba.
Tabageru balubi ngida ale balubi ibunaga mini yaraga hadaba.
- ⁴ Anduane Homogohanda ibunaga wali agaliruhondo gubalini ho kagoni.
Ibugua wali agali tini mo dindiha haga karunaga mini yaraga halu wai bialu wayali helo biamogo biaga ka.
- ⁵ Ngode Datagaliwabenaga wali agali tí wayali harimigonaga turuhu holene nga.[☆]
Mbiraga tíninaga dagiani biruwa tígua turu halu iba ganaru laabo holene nga.
- ⁶ Tigua Ngode Datagaliwabenaga mini yaraga halu bi dalimu lalu

☆ 149:5: Yob 35.10

wai biagane ayu tibu ne gadeleru t́ini gime yu
howa ga ladagadaga bialu turu ho holene
nga.

⁷ T́igua ayu tibu yu howa hameigini tara tara dindi
bibahendehe karu baba wai bialu
wali agali Anduane Homogo manda nabi
karu ti ko biyarunaga pani mialu
bo wahai holene nga.

⁸ Waitiginaga kinibi agali haguane bu karubi
pu seni aeaneme wabini ngagome tinaga gi
geru minu dabaho helolene nga.

⁹ Ngode Datagaliwabeheanda hameigini tara tara
dindi bibahendehe bu karu
pani mulene nga layadagua t́igua milimu.
Ngode Datagaliwabenaga wali agali kagome way-
ali ogonibi holebira.

Anduane Homogonaga mini yaraga hamija.

150

*Anduane Homogonaga mini mo yaragaore ho-
lene ngago ogo*

¹ Anduane Homogonaga miniore mo yaraga hai
hamija.

Ngode Datagaliwabe ibuibunaga andaha
kago
ibu mini mo yaraga hamija.

Dahuliya andagani ibu hongo gibiore ho kago
ibunaga miniore mo yaraga hamija.

² Ibugua biabe hongohe gibiore bigi biyarunaga
iname ibunaga mini mo yaragaore hamija.
Dunini gibi daligaorego ibuni hangu kago
manda bialu

ibu hangunaga mini mo yaraga hamija.

³ Mbelo biguli pu lalu

ibunaga mini mo yaraga hamija.

Ngida aleru balu mbirale kelengele laga
irabitele aleru balu

ibunaga mini mo yaraga hamija.

⁴ Tabageru balu gi geru ema bialu mali lialu

Anduane Homogonaga miniore mo yaraga
hamija.

Ngida aleru balu pilipe aleru lalu howa

ibunaga mini mo yaraga hamija.

⁵ Mbirale ngilingele lagane haeagobi ngaru hongo

howa tilitola lalu balu howa

Anduane Homogonaga mini mo yaraga
hamija.

⁶ Mbirale dindini emabu bu kamiru damenego

bibahendeoreme

Anduane Homogonaga mini mo yaraga hai
halimu.

Anduane Homogonaga mini mo yaraga haaboore
hamija.

Habo nalolene bi gahenge lo winigo ogo
The Holy Bible with Deuterocanon in the Huli
Language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Huli long Niugini

Copyright © 1983, 1991, 2002 Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Huli

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

dbd89e09-6f1d-5903-a411-8b10e4e81fb7